

POLSKO-NIEMIECKA
KONWENCJA
GÓRNO-ŚLĄSKA

ZAWARTA W GENEWIE

DNIA 15-GO MAJA 1922 r.

~~# 152~~
1527-e

E2

ГОРНО-СТАВСКА

КОМАНДА

217711

ГОРНО-СТАВСКА III

НАЧЕЛНИКЪТ НА СЛУЖБАТА

1944

NIEMCY

z jednej strony,

POLSKA

z drugiej strony,

W celu ustalenia na Górnym Śląsku ustroju, zgodnego z postanowieniami, zawartymi w artykule II decyzji Konferencji Ambasadorów z dnia 20 października 1921 roku, a zmierzającymi do zawarowania, dla wspólnego dobra, ciągłości życia gospodarczego na Górnym Śląsku, oraz ochrony mniejszości,

mianowały swymi pełnomocnikami :

Niemcy: pana Eugenjusza SCHIFFERA, byłego Ministra Rzeszy Niemieckiej,

Polska: pana Kazimierza OLSZOWSKIEGO, Ministra Pełnomocnego,

którzy, po wymianie pełnomocnictw, uznanych za sporządzone w dobrej i należytej formie, zgodzili się, pod przewodnictwem pana Feliksa Calondera, byłego Prezydenta Konfederacji Szwajcarskiej, wyznaczonego przez Radę Związku Narodów na Przewodniczącego Rokowań polsko-niemieckich, na postanowienia następujące:

1875

1876

1877

1878

IV. The first part of the report is devoted to a general survey of the progress of the work during the year. It is divided into two main sections, the first of which deals with the work of the various departments, and the second with the work of the individual members of the staff. The second part of the report is devoted to a detailed account of the work of the various departments, and the third part to a detailed account of the work of the individual members of the staff.

1879

1880

1881

The first part of the report is devoted to a general survey of the progress of the work during the year. It is divided into two main sections, the first of which deals with the work of the various departments, and the second with the work of the individual members of the staff. The second part of the report is devoted to a detailed account of the work of the various departments, and the third part to a detailed account of the work of the individual members of the staff.

CZĘŚĆ I

Postanowienia Ogólne.

TYTUŁ I.

USTAWODAWSTWO

ARTYKUŁ I.

§ 1.

1. — O ile zmiana suwerenności nie pociąga za sobą innych następstw, przepisy prawa materialnego, obowiązujące w dniu zmiany suwerenności na polskiej części obszaru plebiscytowego, pozostają tam — ze zmianami, które mogłyby wynikać z przejścia suwerenności — w mocy na okres lat 15-u.

2. — Postanowienia ust. 1-go odnoszą się w szczególności do przepisów z dziedziny górniczej, przemysłowej lub handlowej, lub z dziedziny ustawodawstwa w przedmiocie pracy, włączając w to system inspekcji.

3. — Do ustawodawstwa w przedmiocie pracy, w rozumieniu poprzedniego ustępu, zalicza się postanowienia, regulujące sprawę pośrednictwa pracy, sprawę warunków pracy, z uwzględnieniem słusznego rozdziału zaofiarowanej pracy w celu uprzedzenia bezrobocia oraz przepisy, dotyczące mocy obowiązującej uchwał sądów rozjemczych, jak również i postanowienia z dziedziny organizacji pracy. Do prawodawstwa pracy należą dalej przepisy, w myśl których pewne kwestje, dotyczące prawa o pracy, winny być regulowane przez komisje parytetyczne pracodawców i pracobiorców, przepisy o udziale inwalidów oraz kalek przy regulowaniu spraw, ich dotyczących, wreszcie postanowienia o pomocy dla warstwy robotniczej oraz dla bezrobotnych.

§ 2.

1. — Jednakowoż Polska będzie mogła w ciągu wymienionych 15-u lat zastąpić obowiązujące postanowienia prawa materialnego innymi postanowieniami, mogącymi być zastosowanymi na całym jej obszarze.

Nowe postanowienia w przedmiocie ustawodawstwa, dotyczącego rozdziału ziemi oraz ustawodawstwa pracy winny, z uwagi na swoją treść, móc zastąpić postanowienia obowiązujące.

2. — Ponadto Polska będzie miała prawo:

1° nie uwłaczając przepisom zdania 2-go, ust. 1-go, paragrafu niniejszego, dostosować istniejące postanowienia do położenia ekonomicznego oraz do przyszłego rozwoju Górnego Śląska polskiego, szanując przytem podstawowe zasady, na których postanowienia te są oparte;

2° nie uwłaczając przepisom zdania drugiego ust. 1-go paragrafu niniejszego, zastąpić nowymi przepisami postanowienia, dotyczące organizacji, kompetencji oraz procedury administracyjnej i sądowej, jak również postanowień obecnego śląskiego prawodawstwa prowincjonalnego;

3° wprowadzić na Górnym Śląsku polskim zmiany, które Niemcy uznają za właściwe zastosować na niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

§ 3.

Ustawy, ogłoszone po dniu 10-go lutego 1920 r., jakoteż odnoszące się do nich przepisy dodatkowe i wykonawcze, będą uważane, w myśl § 1-go niniejszego artykułu, za obowiązujące tylko wówczas, gdy stosownie do ust. 3-go, § 3-go Aneksu do art. 88-go Traktatu Wersalskiego. Ustawy te zyskały aprobatę Komisji Międzysojuszniczej. Jest bez znaczenia, czy aprobatą była wyraźna, to jest wynikająca z postanowienia Komisji Międzysojuszniczej, ogłoszonego w *Journal Officiel de la Haute Silésie*, czy też aprobatą była milcząca, to jest wynikająca z pozytywnych niedwuznacznych czynów tejże Komisji.

§ 4.

Przepisy ustaw polskich, stanowiące, że ustawy te zyskują moc na Górnym Śląsku polskim od chwili zmiany suwerenności, pozostaną bez skutku o tyle i tak

długo, o ile i jak długo przepisy te odnoszą się lub odnosić się będą do postanowień, których wejście w życie byłoby przeciwne postanowieniom niniejszej Konwencji.

ARTYKUŁ 2.

§ 1.

1. — W razie sporu co do tego, czy postanowienia, wymienione w zdaniu 2-em, ust. 1-go, § 2-go, art. 1-go, mogą lub nie mogą zastąpić postanowień obowiązujących, przedstawiciel Państwa niemieckiego może w ciągu dwóch miesięcy od dnia ich ogłoszenia zażądać, aby Komisja Mieszana zdecydowała, czy spór nadaje się do przedłożenia go Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości Międzynarodowej. Rząd niemiecki będzie mógł przedłożyć sprawę Stałemu Trybunałowi w terminie dwóch miesięcy, licząc od dnia decyzji Komisji Mieszanej, jeżeli ta uzna spór za nadający się do przedłożenia go temuż Trybunałowi.

2. — Jeżeli Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej zadecyduje, że zakwestjonowane postanowienia nie mogą zastąpić postanowień obowiązujących, Rząd polski obowiązany będzie zarządzić środki w celu zniesienia lub zmiany zakwestjonowanych postanowień.

3. — Dopóki postanowienia, o których mowa, nie zostaną zniesione lub zmienione, nawet Trybunał Rozjemczy nie będzie władnym badać, czy postanowienia te są sprzeczne z stypulacjami art. 1-go.

§ 2.

Poza przepisami § 1-go żadna instancja międzynarodowa, nawet w drodze ewokacji, nie będzie władną badać kwestji, czy postanowienia, wydane przez Polskę, zgodne są z stypulacjami art. 1-go.

ARTYKUŁ 3.

Wszelki spór, który powstałby w okresie 15-u lat pomiędzy układającymi się Stronami w przedmiocie zarządzeń ustawodawczych jednej z nich, które odnosiłyby się do towarzystw lub przedsiębiorstw przemysłowych lub handlowych i które w sposób, sprzeciwiający się słuszności, ograniczałyby swobodę tychże towarzystw lub przedsiębiorstw w dziedzinie obywatelstwa ich personelu, ich administratorów oraz kapitałów, będzie mógł być przedłożony przez zainteresowany Rząd Radzie Ligi Narodów — której ewentualną decyzję układające się Strony uszanować z góry się zobowiązują.

TYTUŁ II.

OCHRONA PRAW NABYTYCH

ARTYKUŁ 4.

§ 1.

1. — Nie uwłaczając przepisom art. 256-go Traktatu Wersalskiego, Niemcy i Polska uznają i uszanują na częściach obszaru plebiscytowego, im przyznanych, prawa wszelkiego rodzaju, a mianowicie koncesje i przywileje, nabyte przed zmianą suwerenności przez osoby prywatne, towarzystwa lub osoby prawne, a to w granicach ustaw, odnoszących się do wyżej wymienionych praw, oraz zgodnie z następującymi postanowieniami.

2. — W ciągu sześciu miesięcy, licząc od dnia zmiany suwerenności, Polska władną będzie uchylić koncesje i przywileje, nadane po 20-ym Października 1921 r., gdy posiadacz ich nie będzie w stanie, na żądanie właściwych władz polskich, wykazać, że rzeczone koncesje i przywileje zostały mu nadane w warunkach praworządnej administracji.

§ 2.

Przy uznaniu i uszanowaniu praw nabytych przestrzegane będą w szczególności zasady następujące:

1° Zarządzenia, wydane poza ogólnem ustawodawstwem, są niedopuszczalne, jeżeli nie stosują się również do obywateli państwa, które je wydało;

2° Prawo dochodzenia swych praw, to jest prawo udawania się pod opiekę sądów zwyczajnych, sądów administracyjnych oraz pod opiekę właściwych władz orzekających, nie będzie mogło być znoszone przez zmiany ustawodawcze;

3° Jeżeli koncesje lub przywileje, zezwalające na założenie lub dotyczące urządzeń, warsztatów pracy, zakładów lub przedsiębiorstw, położonych na obszarze plebiscytowym, lub też mających być tamże założonymi, jakoteż koncesje i przywileje, odnoszące się do innych przedmiotów, położonych na tymże obszarze (koncesje lub przywileje lokalne), lub też jeżeli prawa podmiotowe, które nie wynikają z koncesji, jako to wierzytelności, dla których choćby jedno z wymienionych w § 269 Niemieckiego Kodeksu Cywilnego miejsc świadczenia znajduje się na obszarze plebiscytowym — zostaną zniesione lub uszczuplone przez zastosowanie ustaw ogólnych lub też innych postanowień — wówczas Państwo, które ustawy te zastosuje lub postanowienia te wyda, obowiązane będzie do wypłaty pełnego odszkodowania. Przepis ten nie stosuje się do chwilowych ograniczeń, którym, według obowią-

zujących ustaw, obowiązany jest poddać się każdy posiadacz prawa.

Do „koncesji i przywilejów lokalnych” zalicza się w szczególności: koncesje na założenie lub dotyczące urzędzeń, warsztatów pracy, zakładów i przedsiębiorstw, przywileje na wyłączne wykonywanie pewnego zawodu, lub też przywileje przemysłowe, przywiązane do danego gruntu, koncesje na koleje o torze normalnym i wąskotorowe, koncesje, dotyczące korzystania z biegu wody, koncesje i przywileje, dotyczące prowadzenia aptek, prawa, wynikające z koncesji na dokonanie wywłaszczenia lub też z koncesji na własność górniczą, a to łącznie z koncesjami okręgowymi, wreszcie prawa, wynikające z wniosku o nadania górnicze, jak również przywileje na eksploatację pokładów.

4° Aprobaty, wydane lekarzom, dentystom i weterynarzom, licencje na wykonywanie zawodu położnej, geometry i miernika górniczego oraz zawodu kowala, uprawnionego do kucia koni, traktowane będą w ten sam sposób, co koncesje i przywileje lokalne, jednakże tylko wówczas, gdy zawody te wykonywano na obszarze plebiscytowym przynajmniej od I-go stycznia 1922 r. aż do chwili zmiany suwerenności.

§ 3.

1. — O ile w chwili zmiany suwerenności prawa podmiotowe lub wierzytelności, dla których chociażby jedno z miejsc świadczenia, wymienionych w § 269 Niemieckiego Kodeksu Cywilnego, znajduje się na obszarze plebiscytowym, będą stwierdzone lub uznane na mocy ostatecznych i ulegających wykonaniu wyroków lub decyzji niemieckich sądów zwyczajnych, sądów handlowych, sądów przemysłowych, cechowych sądów polubownych lub rozjemczych sądów w materji dzierżaw — wyroki i decyzje te ulegać będą wykonaniu zarówno na Górnym Śląsku polskim jak i w Rzeszy niemieckiej. Przepis ten obowiązuje również odnośnie do innych tytułów wykonawczych, dotyczących praw i wierzytelności wyżej wymienionej natury, jednakowoż tylko o tyle, o ile, w myśl ustaw proceduralnych, tytuły te pod względem przymusowego wykonania posiadają tę samą wagę, co wyroki. Wyjątek stanowią: wyroki i decyzje, stwierdzające prawa lub wierzytelności wyżej wymienionej natury, o ile stały się one prawomocne i ulegające wykonaniu dopiero po 31-ym grudnia 1921 r. W wypadkach tych stosowane będą przepisy prawne, dotyczące wykonywania wyroków sądów zagranicznych.

2. — Klauzule egzekucyjne wydaje sekretarz sądu, w którym przechowany będzie tytuł oryginalny lub też wydaje je notariusz, który sporządził akt. Klauzula egzekucyjna lub też wzmianka dodatkowa winna stwierdzać, że tytuł ulega wykonaniu zarówno na

Górnym Śląsku polskim jak w Rzeszy niemieckiej. Dłużnik, który twierdzi, że klauzula egzekucyjna lub wzmianka dodatkowa, w myśl przepisów niniejszej Konwencji, nie powinna być wydana, będzie mógł zwrócić się stosownie do § 766 Niemieckiej Procedury Cywilnej do sądu, w którego obwodzie żądane jest wykonanie wyroku. Specjalny układ w materji bieżących spraw sądowych określi, jaki sąd będzie właściwy w innych sporach, wynikających z postępowania egzekucyjnego w razie, gdyby trybunał, który poprzednio był właściwy, przestał istnieć.

§ 4.

Osoby prawne, których siedziba, wskutek zmiany suwerenności, znajduje się na obszarze nie niemieckim, zachowają niemniej swą osobowość prawną.

§ 5.

1. — W ciągu sześciu miesięcy od zmiany suwerenności nawiązane zostaną rokowania w kwestji dalszej działalności niemieckich towarzystw ubezpieczeń na Górnym Śląsku polskim, oraz polskich towarzystw ubezpieczeń na Górnym Śląsku niemieckim.

2. — Gdyby rokowania nie dały wyniku, oba Rządy będą mogły uciec się do decyzji arbitra w sprawie, czy towarzystwa ubezpieczeń czynne na terytorjum plebiscytowym w dniu zmiany suwerenności, posiadają w myśl §§ 1-go i 2-go niniejszego artykułu, prawo nabyte na kontynuowanie swej działalności na obszarze plebiscytowym bez ograniczeń. Pan Feliks Calonder, były Prezydent Konfederacji Szwajcarskiej, Prezydent rokowań polsko-niemieckich, proszony będzie o wydanie wyroku w charakterze arbitra.

3. — Strony układające się zezwolą na to, aby towarzystwa ubezpieczeń kontynuowały swą działalność bez ograniczeń aż do zakończenia rokowań, a gdyby te ostatnie nie dały wyniku, aż do wyroku arbitra. Towarzystwa te będą mogły, między innymi, prolongować polisy asekuracyjne i zawierać nowe umowy. Osoby powołane do kontroli, lub też do ustalania wysokości strat, otrzymywać będą bez zwłoki paszporty oraz niezbędne wizy, chyba, że poważne względy osobiste stanęłyby na przeszkodzie udzieleniu zezwolenia na ich przyjazd.

§ 6.

1. — Hypoteczne banki niemieckie będą miały prawo nabywać nieruchomości na Górnym Śląsku polskim, bez obowiązku składania w tej mierze specjalnych podań, we wszystkich tych wypadkach, gdy nabycie nieruchomości będzie niezbędne w celu uniknięcia strat z tytułu hipotek, należących do tychże banków w dniu zmiany suwerenności.

2. — Banki hipoteczne obowiązane będą zawiadamiać urzędownie Województwo Śląskie o swoim zamiarze nabycia nieruchomości, komunikując wysokość wierzytelności, procentów i kosztów. Jeżeli nieruchomość wystawiona jest na licytację, notyfikacja ta uczyniona być winna przynajmniej na miesiąc przed dniem licytacji.

3. — W celu niedopuszczenia do nabycia danej nieruchomości przez bank hipoteczny, Rząd polski władnym będzie w terminie miesięcznym, licząc od wymienionej wyżej notyfikacji urzędowej, wypłacić bankowi jego wierzytelność wraz z procentami i kosztami i w takim razie wierzytelność wraz z hipoteką przejdzie na rzecz Państwa Polskiego.

ARTYKUŁ 5.

Trybunał Rozjemczy rozstrzygnie wprost na żądanie posiadacza prawa pytanie, czy i w jakiej rozciągłości odszkodowanie za zniesienie lub uszczuplenie praw nabytych winno być przez Państwo wypłacone.

TYTUŁ III.

WYWŁASZCZENIE.

ARTYKUŁ 6.

Polska może wywłaszczyć na Górnym Śląsku polskim, stosownie do przepisów zawartych w artykułach od 7 do 24-go, przedsiębiorstwa należące do wielkiego przemysłu, włączając w to i pokłady, oraz wielką własność rolną. Pozatem, majątki, prawa i interesy obywateli niemieckich lub towarzystw, kontrolowanych przez obywateli niemieckich, nie mogą być likwidowane na Górnym Śląsku polskim.

DZIAŁ I.

WIELKI PRZEMYSŁ.

ARTYKUŁ 7.

W ciągu lat 15-u od chwili zmiany suwerenności, Polska będzie mogła, stosując się do przepisów art. 92 i 297-go Traktatu Wersalskiego, wywłaszczyć przedsiębiorstwa, należące do wielkiego przemysłu, które w dniu 15-go kwietnia 1922 r. stanowiły własność obywateli niemieckich lub też towarzystw, kontrolowanych przez obywateli niemieckich, jeżeli, na żądanie Rządu polskiego, zarządzenie takie uznane zostało przez Komisję Mieszaną za niezbędne do zapewnienia utrzymania eksploatacji.

ARTYKUŁ 8.

1. — Po upływie 15-u lat, licząc od chwili zmiany suwerenności, Polska będzie mogła, stosując się do przepisów art. 92 i 297-go Traktatu Wersalskiego, wywłaszczyć przedsiębiorstwa należące do wielkiego przemysłu, które w dniu 15-go kwietnia 1922 r. oraz w chwili notyfikacji (art. 10) stanowią własność obywateli niemieckich lub też towarzystw kontrolowanych przez obywateli niemieckich.

2. — Nie ulegają, jako takie, wywłaszczeniu: akcje i udziały spółkowe, udziały w kopalniach oraz analogiczne tytuły udziałowe w przedsiębiorstwach lub pokładach.

ARTYKUŁ 9.

§ 1.

Pod wielkim przemysłem rozumieją się w pojęciu art. 6 do 23-go:

1° kopalnie, pokłady, wysokie piece, zakłady metalurgiczne (Hüttenwerke), fabryki materiałów wybuchowych i prochu;

2° inne przedsiębiorstwa przemysłowe, które zatrudniają przeciętnie przynajmniej 600 robotników. Za podstawę obliczenia służyć będzie liczba robotników, zatrudnionych przeciętnie w ciągu roku;

3° następujące przedsiębiorstwa przemysłowe, nawet jeżeli zatrudniają przeciętnie mniej niż 600 robotników, byleby w każdym poszczególnym wypadku uważane być mogły, według pojęć i zwyczajów handlowych, za należące do wielkiego przemysłu: fabryki przerabiające derywaty węgla, fabryki, których głównym celem jest wyrób koksu, fabryki brykietów, fabryki nawozów sztucznych, fabryki i rafinerje olejów i smarów, fabryki obrabiające i wykańczające metale, centrale elektryczne, dostarczające prądu innym osobom lub przedsiębiorstwom w celach zarobkowych.

§ 2.

1. — Dla ustalenia, które przedsiębiorstwa przemysłowe należą w rozumieniu l. 2 i 3-ej § I niniejszego artykułu do zakresu wielkiego przemysłu, miarodajnym jest stan danego przedsiębiorstwa w 1921 r.

2. — Przedsiębiorstwa, należące do tego samego właściciela, uważane będą jako stanowiące jedno przedsiębiorstwo wówczas, gdy są one nietylko nawzajem z sobą związane finansowo, lecz również połączone więzami wewnętrznej zależności gospodarczej.

Tego rodzaju łączne przedsiębiorstwa należą do kategorii wielkiego przemysłu:

1° jeżeli jedno z przedsiębiorstw, które je stanowią, należy do kategorii pierwszej, wymienionej w § 1-ym;

2° bądź, jeżeli ogólna ilość robotników zatrudnionych w łącznym przedsiębiorstwie przekracza przeciętnie 600;

3° bądź, jeżeli dane przedsiębiorstwo z uwagi na jego łączność z innymi winno być uważane za należące do kategorii trzeciej, wymienionej w § 1-ym.

3. — Wywłaszczenie obejmuje przedsiębiorstwo łączne w całości, jeżeli decyzja nakazująca wywłaszczenie, inaczej nie stanowi.

§ 3.

1. — Wywłaszczenie obejmuje przynależności w pojęciu §§ 97 i 98-go Kodeksu Cywilnego Niemieckiego.

2. — Własność rolna przeznaczona głównie dla zaspakajania potrzeb przedsiębiorstw, należących do wielkiego przemysłu (gospodarstwa mleczne, eksploatacja lasów, i t. p.), uważane są w pojęciu artykułu niniejszego, jako stanowiące część przedsiębiorstw, których potrzeby zaspakajają.

ARTYKUŁ 10.

1. — Jeżeli Rząd polski pragnie wywłaszczyć przedsiębiorstwo należące do wielkiego przemysłu, obowiązany jest zanotyfikować to właścicielowi przedsiębiorstwa pomiędzy 1-ym lipca 1937 r., a 1-ym lipca 1939 r.

2. — Wywłaszczenie winno być wykonane w cztery lata, licząc od dnia notyfikacji.

3. — Jeżeli notyfikacja nie została uczyniona w terminie, przewidzianym w ustępie 1-ym, lub jeżeli wywłaszczenie nie jest przeprowadzone w terminie, przewidzianym w ust. 2-im, wywłaszczenie stosowane być nie może.

ARTYKUŁ 11.

Właściciele przedsiębiorstw, należących do wielkiego przemysłu, mogą do dnia notyfikacji rozporządzać swobodnie swoją własnością oraz obciążać ją na podstawie ustaw ogólnych.

DZIAŁ II.

WIELKA WŁASNOŚĆ ZIEMSKA.

ARTYKUŁ 12.

1. — Polska może wywłaszczyć własności rolne, obejmujące przynajmniej 100 hektarów przestrzeni użytkowej (nazwanej wyżej wielką własnością rolną), które należały w dniu 15-ym kwietnia 1922 r. oraz w dniu notyfikacji (art. 15-y) do obywateli niemieckich, nieposiadających prawa zachowania zamieszkania na

Górnym Śląsku polskim (artykuły 40 do 42-go), lub też do towarzystw, kontrolowanych przez takich obywateli niemieckich. Przy ustaleniu własności rolnych, o których mowa, wzięty będzie za podstawę obszar ich w dniu 15-go kwietnia 1922 r.

2. — Gdy las stanowi część wielkiej własności rolnej, będzie mógł być wywłaszczony łącznie z tą własnością, jeżeli, zdaniem Komisji Mieszanej, wywłaszczenie to jest niezbędne dla eksploatacji rolnej majątku, lub też, jeżeli las, po oddzieleniu go od wywłaszczonych gruntów, nie mógłby być racjonalnie eksploatowanym według swego poprzedniego przeznaczenia.

ARTYKUŁ 13.

1. — Polska będzie mogła wywłaszczyć trzecią część ogółu gruntów na Górnym Śląsku polskim, ulegających wywłaszczeniu w myśl przepisów niniejszego Tytułu.

2. — O ile grunta w myśl ust. 2-go, § 3, art. 9-go, uważane być mają jako część przedsiębiorstwa należącego do wielkiego przemysłu, nie wejdą one w rachubę przy obliczeniu ogólnej powierzchni gruntów, ulegających wywłaszczeniu, i przepisy dotyczące wywłaszczenia własności rolnej nie będą do nich stosowane.

3. — Z wyłączeniem wypadków, w których stosowane będą przepisy ust. 2-go, art. 12-go, lasy nie będą wliczone do ogółu obszarów rolnych.

4. — Przy obliczaniu ogólnej powierzchni gruntów ulegających wywłaszczeniu, odliczona będzie powierzchnia gruntów, które już zostały wywłaszczone po zmianie suwerenności, na mocy Ustawy Osadniczej z d. 11-go sierpnia 1919 r. (Reichsgesetzblatt str. 1429). Przy obliczaniu powierzchni gruntów ulegających wywłaszczeniu na mocy tejże Ustawy Osadniczej, odliczona zostanie powierzchnia gruntów wywłaszczonych na mocy niniejszego Tytułu.

ARTYKUŁ 14.

1. — Wywłaszczenie dotyczy przynależności w pojęciu art. 97 i 98-go Kodeksu Cywilnego Niemieckiego.

2. — Na żądanie właściciela nie będą wywłaszczone przynależności, które nie są bezwzględnie niezbędne do eksploatacji. Dotyczy to również stad zarodowych.

ARTYKUŁ 15.

§ 1.

1. — Jeżeli Rząd polski pragnie wywłaszczyć wielką własność, obowiązany jest zanotyfikować to jej właścicielowi przed 1-ym stycznia 1925 r.

2. — Wywłaszczenie winno być przeprowadzone w dwa lata, licząc od dnia notyfikacji.

3. — Jeżeli notyfikacja nie będzie uczyniona w terminie przewidzianym w ust. 1-ym lub jeżeli wywłaszczenie nie jest przeprowadzone w terminie przewidzianym w ust. 2-im, wywłaszczenie stosowane być nie może.

§ 2.

Jeżeli wielka własność ulegająca wywłaszczeniu zostanie zbytą w okresie czasu pomiędzy 15-ym kwietnia 1922 r. aż do upływu miesiąca po dniu zmiany suwerenności, Rząd polski władnym jest oświadczyć, że nie uznaje zmiany własności. Przed zmianą suwerenności oświadczenie to winno być zakomunikowane Rządowi niemieckiemu, zaś po tej zmianie — osobie, która dokonała zbycia. Oświadczenie to zakomunikowane być winno w terminie miesięcznym, licząc od dnia zawiadomienia o dokonaniu zbycia. Aż do dnia zmiany suwerenności, zawiadomienie o dokonaniu zbycia uczynione być winno przez Rząd niemiecki, zaś po zmianie suwerenności — przez osobę, która dokonała zbycia. Jeżeli zawiadomienie nie uczynione zostało w przepisany terminie, odnośny majątek nie może być wywłaszczony.

ARTYKUŁ 16.

1. — Jeżeli majątek ulega wywłaszczeniu, przynależności jego nie mogą być sprzedawane, o ile sprzedaż taka sprzeciwiałaby się zasadom racjonalnej eksploatacji.

2. — Właściciele mogą obciążać swoje majątki.

DZIAŁ III.

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE WIELKIEGO PRZEMYSŁU I WIELKIEJ WŁASNOŚCI ROLNEJ.

ARTYKUŁ 17.

W pojęciu art. 6 do 23-go nie będą uważani za obywateli niemieckich tacy obywatele niemieccy, którzy na mocy Traktatu Wersalskiego nabywają z mocy samego prawa obywatelstwo Państwa sprzymierzonego lub stowarzyszonego, jak również i tacy, którzy nabywają obywatelstwo polskie z mocy samego prawa na zasadzie Konwencji niniejszej.

ARTYKUŁ 18.

Wywłaszczenie przewidziane w ust. 1-ym art. 8-go oraz w art. 13-ym będzie mogło być przeprowadzone nawet i w tych wypadkach, gdy ma-

jątki ulegające wywłaszczeniu należały w dniu 15-go kwietnia 1922 r. do innych obywateli niemieckich niż w dniu notyfikacji, lub gdyby majątki te kontrolowane były w pierwszej z tych dat przez innych obywateli niemieckich niż w drugiej.

ARTYKUŁ 19.

1. — Od chwili zmiany suwerenności Rząd polski będzie miał prawo badania od czasu do czasu, kto jest istotnym właścicielem przedsiębiorstwa, należącego do przemysłu lub też wielkiego majątku ziemskiego, jak również i sprawdzanie przez kogo istotnie kontrolowane jest dane towarzystwo, do którego należy przedsiębiorstwo lub też majątek ziemski.

2. — Jeżeli Rząd polski przyjdzie do przekonania, że dane przedsiębiorstwo lub majątek ziemski należy istotnie do obywatela niemieckiego lub że dane towarzystwo kontrolowane jest istotnie przez obywateli niemieckich i jeżeli powiadomiona o tem strona interesowana utrzymuje, że w istocie tak nie jest, strona ta będzie mogła w ciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia, przedłożyć sprawę polsko-niemieckiemu Mieszanemu Trybunałowi Rozjemczemu. Trybunał ten będzie mógł ewentualnie zawiesić czasowo postępowanie wywłaszczenia.

ARTYKUŁ 20.

1. — Poczynając od dnia notyfikacji, właściciel przedsiębiorstwa lub majątku ziemskiego, przeznaczonego do wywłaszczenia, będzie mógł zbyć go, z wyłączeniem rozporządzenia na wypadek śmierci, nie inaczej jak tylko za zezwoleniem Rządu polskiego. Skoro zezwolenie takie raz udzielone zostanie, przedsiębiorstwo nie może być wywłaszczone.

2. — Zezwolenie Rządu polskiego nie jest niezbędne w razie sprzedaży majątku przez licytację; w wypadku takim Rząd polski będzie mógł, w terminach przewidzianych dla notyfikacji, lecz nie później jak na miesiąc przed licytacją, zaspokoić wierzycieli i wejść w ich prawa, co nie uwłacza prawu jego wykonania wywłaszczenia, które pozostaje w mocy stosownie do postanowień powyższych aż do chwili dokonania sprzedaży przymusowej.

ARTYKUŁ 21.

1. — Jeżeli, w myśl przepisów powyższych, zarządzane zostało wywłaszczenie części przedsiębiorstwa należącego do wielkiego przemysłu lub części wielkiego majątku ziemskiego, właściciel może zażądać w ciągu miesiąca, licząc od urzędowego zawiadomienia o nakazie wywłaszczenia, aby całe przedsiębiorstwo, lub też cały majątek nabyty został przez Rząd polski.

2. — Przepis ten stosuje się również do wywłaszczenia części łącznego przedsiębiorstwa w rozumieniu ust. 2-go § 2-go artykułu 9-go, jeżeli część niepoddana wywłaszczeniu nie może być z pożytkiem eksploatowana stosownie do poprzedniego swego przeznaczenia. Wrazie sporu, czy tak jest istotnie, Rząd polski i właściciel przedsiębiorstwa zamianuje każdy po jednym ekspercie, w celu wyświeśtlenia sporu. O ile eksperci nie dojdą do porozumienia, wybiorą łącznie arbitra.

ARTYKUŁ 22.

Przeprowadzenie wywłaszczenia w pojęciu ust. 2-go art. 10-go oraz ust. 2-go § 1-go art. 15-go obejmuje między innemi wypłatę ustalonego odszkodowania; natomiast nie zalicza się do przeprowadzenia wywłaszczenia — procesu wytoczonego przed polsko-niemieckim Mieszanym Trybunałem Rozjemczym

w przedmiocie powiększenia odszkodowania, jak również sporów w kwestji dopuszczalności wywłaszczenia.

ARTYKUŁ 23.

1. — Jeżeliby pomiędzy Rządem polskim a Rządem niemieckim powstał spór co do interpretacji i co do stosowania artykułów 6 do 22-go, spór taki przedłożony zostanie Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości Międzynarodowej.

2. — Kompetencje polsko-niemieckiego Mieszanego Trybunału Rozjemczego, ustalone przez postanowienia Traktatu Wersalskiego, nie zostają niniejszem uszczuplone.

ARTYKUŁ 24.

Przepisy artykułów powyższych dotyczące wywłaszczenia nie uwłaczają w niczem prawom Polski uznanym przez art. 3-i.

CZĘŚĆ II

Obywatelstwo i zamieszkanie.

TYTUŁ I

ZMIANA OBYWATELSTWA.

ARTYKUŁ 25.

§ 1.

1. — Obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności mają zamieszkanie w polskiej części obszaru plebiscytowego, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, a tracą obywatelstwo niemieckie.

2. — Jednakowoż obywatele niemieccy, którzy zamieszkali na obszarach ostatecznie za część składową Polski uznanych, lub na obszarze plebiscytowym dopiero po 1-ym stycznia 1908 r., nabędą, z zastrzeżeniem postanowień § 1-go art. 26-go, obywatelstwo polskie tylko za osobnem upoważnieniem Rządu Polskiego.

§ 2.

O ile obywatele niemieccy zamieszkali przed 2-im stycznia 1908 r. na obszarach ostatecznie uznanych za część składową Polski, lub na obszarze plebiscytowym, a posiadali w chwili zmiany suwerenności zamieszkanie w polskiej części obszaru plebiscytowego, to chwilowe opuszczenie przez nich zamieszkania przed zmianą suwerenności nie pociągnie za sobą skutków prawnych, jeżeli:

a) w czasie ich nieobecności ich wstępni lub zstępni i to najbliżsi, lub o ile tacy nie żyją, krewni boczni, i to najbliżsi, aż do trzeciego stopnia, zachowali swe zamieszkanie na tychże obszarach, lub gdy

b) obywatele ci, przed chwilowem opuszczeniem zamieszkania, mieszkali na wyżej wymienionych obszarach co najmniej przez rok, a wogóle przynajmniej przez 12 lat, licząc od pierwszego ustanowienia zamieszkania aż do zmiany suwerenności, lub gdy

c) obywatele ci opuścili swe zamieszkanie na tych obszarach, z powodu obowiązkowej służby

wojskowej, lub z powodu udziału w wojnie, z powodu kształcenia się do zawodu lub z powodu ciężkiej choroby.

§ 3.

1. — Rząd polski będzie traktował z szczególną życzliwością prośby o udzielenie upoważnienia, wymienione w ust. 2-im § 1-go, pochodzące od osób związanych z rzeczonymi obszarami więzami rodzinnymi, sięgającymi okresu z przed 2-go stycznia 1908 r.

2. — Za więzy rodzinne uważać należy następujące okoliczności: nabycie majątku rodzinnego nieruchomości przed 2-im stycznia 1908 r., nabycie przed tym terminem takiego majątku przez rodzinę żony, lub też fakt, że wstępni ustanowili swe zamieszkanie jeszcze przed tym terminem.

§ 4.

Obywatele niemieccy mający ukończonych lat 18, którzy na mocy postanowień niniejszego artykułu nabyli obywatelstwo polskie, będą mogli optować na rzecz obywatelstwa niemieckiego w przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności.

ARTYKUŁ 26.

§ 1.

1. — Obywatele niemieccy, urodzeni w części polskiej obszaru plebiscytowego z rodziców w chwili urodzenia tam zamieszkałych, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, a tracą obywatelstwo niemieckie, jeżeli w chwili zmiany suwerenności mają swe zamieszkanie w części polskiej obszaru plebiscytowego.

2. — W przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności mogą oni optować na rzecz obywatelstwa niemieckiego, o ile mają ukończonych lat 18.

§ 2.

Obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności nie mają swego zamieszkania w części polskiej obszaru plebiscytowego, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, o ile są urodzeni w części polskiej

obszaru plebiscytowego z rodziców w chwili urodzenia tam zamieszkałych, o ile sami oni, lub ich żony:

a) mają krewnych wstępných, lub zstępnych, którzy w chwili zmiany suwerenności mają zamieszkanie na obszarze plebiscytowym, ustanowione jeszcze przed 15-ym kwietnia 1921 r., lub

b) zamieszkują w chwili zmiany suwerenności przynajmniej od 15-go kwietnia 1921 r. w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, lub

c) mieszkali przynajmniej przez 15 lat na obszarze plebiscytowym, lub

d) nabyli w polskiej części obszaru plebiscytowego najmniej na dwa lata przed zmianą suwerenności własność ziemską lub przedsiębiorstwo przemysłowe, i o ile prowadzą gospodarstwo rolne lub przedsiębiorstwo osobiście.

§ 3.

1. — Osoby, oznaczone w § 2-im niniejszego artykułu amające ukończonych lat 18, będą mogły w przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności rzec się obywatelstwa polskiego. Przez zrzeczenie to tracą obywatelstwo polskie, zachowują zaś obywatelstwo niemieckie.

2. — Jeżeli osoby powyższe nie skorzystają z prawa zrzeczenia się obywatelstwa w przeciągu dwóch lat, zachowają obywatelstwo niemieckie i utracą obywatelstwo polskie, o ile z upływem owych dwóch lat zamieszkują w Niemczech i nie zażądają wpisania siebie do rejestru konsulatu polskiego, właściwego z uwagi na miejsce. Jeżeli osoby te zażądają wpisania siebie do rejestru polskiego konsulatu, właściwego z uwagi na miejsce, zachowają obywatelstwo polskie i utracą obywatelstwo niemieckie.

3. — Jeżeli osoby powyższe nie skorzystały z prawa zrzeczenia się obywatelstwa w przeciągu dwóch lat, zachowają obywatelstwo polskie i utracą obywatelstwo niemieckie, jeżeli z upływem owych dwóch lat zamieszkują w Polsce. Jeżeli osoby te zażądają wpisania siebie do rejestru konsulatu niemieckiego, właściwego z uwagi na miejsce, zachowają obywatelstwo niemieckie i utracą obywatelstwo polskie.

4. — Postanowienia niniejszej Części, odnoszące się do opcji, mają odpowiednie zastosowanie do zrzeczenia się praw obywatelstwa polskiego.

ARTYKUŁ 27.

§ 1.

Polacy, obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności zamieszkują w części niemieckiej obszaru plebiscytowego, mogą, o ile mają ukończonych lat 18,

optować na rzecz obywatelstwa polskiego w przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności.

§ 2.

Postanowienie to odnosi się również do polaków, obywateli niemieckich, zamieszkałych w chwili zmiany suwerenności w Niemczech, poza częścią niemiecką obszaru plebiscytowego, jeżeli urodzili się na obszarze plebiscytowym lub pochodzą od rodziców tamże urodzonych.

§ 3.

1. — Za polaków, w myśl niniejszego artykułu, uważa się obywateli niemieckich, którzy do 1-go sierpnia 1921 r. okazali swem zachowaniem, że poczuwają się do polskości.

2. — Dla sierot niemających ukończonych lat 18-u jest miarodajnem zachowanie się ojca, a o ile matka go przeżyła, — matki.

ARTYKUŁ 28.

Wszystkie osoby urodzone przed zmianą suwerenności na obszarze plebiscytowym, których obywatelstwa nie można stwierdzić, uważa się za obywateli tego państwa, któremu na mocy podziału Górnego Śląska została przydzielona miejscowość, w której się urodzili.

ARTYKUŁ 29.

1. — W myśl postanowień niniejszej Części uważa się za zamieszkanie danej osoby tę miejscowość, która jest ośrodkiem jej działalności i stosunków osobistych i gospodarczych.

2. — Jeżeli pod to pojęcie podpada kilka miejscowości, oświadczenie osoby zainteresowanej będzie miało moc rozstrzygającą. Oświadczenie to złożyć należy w przeciągu 6-ciu miesięcy od chwili zmiany suwerenności, bądź przed właściwą władzą polską, bądź przed właściwą władzą niemiecką. Oświadczenie składa się ustnie do protokołu, lub w postaci deklaracji z uwierzytelnionym podpisem. Oświadczenie to podaje się niezwłocznie do wiadomości drugiego Rządu.

3. — Jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy oświadczenia nie złożono, fakt posiadania zamieszkania, uprawniający, w myśl postanowień Części niniejszej, do obywatelstwa polskiego, nie odniesie żadnych skutków.

ARTYKUŁ 30.

1. — Jeżeli dana osoba wykaże w sposób wzbudzający zaufanie, iż opuściła zamieszkanie swe na polskiej lub niemieckiej części obszaru plebiscytowego po 9-ym listopada 1918 r., na skutek rozkazu opuszczenia danej miejscowości lub kraju, bądź na skutek przymusu fizycznego, bądź na skutek bezpośredniej groźby

skierowanej przeciwko niej, lub przeciwko jej majątkowi, i jeżeli osoba ta wykaże, że powróciła do swego dawnego zamieszkania w terminie 18-u miesięcy, licząc od zmiany suwerenności, uważane będzie, że osoba ta nigdy nie opuściła swego zamieszkania.

2. — Gdyby powstała wątpliwość, czy dana osoba przeniosła swe zamieszkanie po 9-ym listopada 1918 r. z jednej części obszaru plebiscytowego do drugiej, uważać należy, że osoba, o którą chodzi, nie zmieniła swego zamieszkania.

TYTUŁ II.

SKUTKI ZMIANY OBYWATELSTWA W STOSUNKU DO ŻONY, DO DZIECI I DO OSÓB, ZNAJDUJĄCYCH SIĘ POD OPIEKĄ LUB KURATELĄ.

ARTYKUŁ 31.

1. — W wypadkach, gdy zmiana obywatelstwa następuje z samego prawa, dzieci ślubne, niemające ukończonych lat 18-u, których obydwoje rodzice są przy życiu, nabywają obywatelstwo tego z rodziców, któremu na mocy ustawy przysługuje zastępstwo dziecka. Jeżeli jedno z rodziców jest przy życiu, dziecko nabywa jego obywatelstwo. Jeżeli oboje rodzice żyją, lecz nie są ustawowymi zastępcami dziecka, dziecko nabywa obywatelstwo ojca.

2. — Dzieci nieślubne, niemające lat 18-u, nabywają obywatelstwo matki.

3. — Małoletniego, ponad lat 18, mieszkającego u ojca lub matki, uważa się jako małoletniego, niemającego ukończonych lat 18-u.

4. — Żona nabywa obywatelstwo męża.

ARTYKUŁ 32.

§ 1.

1. — Skutki prawne opcji męża odnoszą się do żony; zaś skutki opcji rodziców odnoszą się do ich dzieci niemających ukończonych lat 18-u.

2. — Opcję wykonuje ustawowy zastępca w wypadkach, gdy chodzi o sieroty, niemające ukończonych lat 18-u, lub o osoby ostatecznie lub tymczasowo ubezwłasnowolnione.

§ 2.

1. — Dzieciom, niemającym ukończonych lat 18-u, za które rodzice wykonali opcję, przysługuje w czasokresie wyznaczonym do wykonania opcji, prawo cofnięcia

opcji, jeżeli przed upływem tego czasokresu, ukończą lat 18.

2. — Przepis ten odnosi się również do osób, za które zastępca ustawowy wykonał opcję, o ile ustawowe zastępstwo ukończyło się przed upływem czasokresu, wyznaczonego do wykonania opcji, jak również odnosi się do niewiast, których małżeństwo zostało rozwiązane przed upływem tego czasokresu.

3. — Przepisy niniejszej Części, odnoszące się do deklaracji opcyjnych stosują się odpowiednio do cofnięcia opcji.

TYTUŁ III.

PRAWA OSÓB, KTÓRE OPTOWAŁY.

ARTYKUŁ 33.

1. — Osoby, które, stosownie do postanowień niniejszej Konwencji, optowały na rzecz innego obywatelstwa, mogą w przeciągu 12-u miesięcy, licząc od chwili wydania im aktu opcji, przenieść swe zamieszkanie na terytorjum państwa, na rzecz którego optowały.

2. — Osoby te mogą zachować swe nieruchomości, które posiadają na terytorjum państwa, w którym zamieszkiwały przed wykonaniem opcji.

3. — Mogą one wywieźć z sobą do kraju, na rzecz którego optowały, w okresie przewidzianym w ust. 1-ym, bez cła, majątek ruchomy wszelkiego rodzaju i nie podlegają z tego powodu żadnym poborom ani opłatom wyjazdowym.

ARTYKUŁ 34.

Prawo osób, które optowały, do zachowania majątku nieruchomego w państwie, którego obywatelami przestały być na skutek dokonanej opcji, nie może być w żaden sposób uszczuplone w drodze ustaw, rozporządzeń, lub innych przepisów, któreby nie były stosowane również do obywateli państwa, które je wydało. Fakt, że osoba, która optowała, przenosi swe zamieszkanie lub swój pobyt na terytorjum państwa, na rzecz którego optowała, nie może dla żadnej z układających się Stron posłużyć za podstawę do uszczuplenia jej praw własności w drodze ustaw, rozporządzeń, lub innych przepisów.

ARTYKUŁ 35.

§ 1.

1. — Żaden zakaz wywozu, ani żadne zarządzenie prawodawcze lub administracyjne nie może w niczem ograniczyć prawa osób, które w myśl art. 33-go prze-

noszą swe zamieszkanie na obszar państwa, na rzecz którego optowały, do wywiezienia, z powodu przeniesienia zamieszkania, majątku ruchomego, który władne są zabrać z sobą, lub też wysłać w sposób za najwłaściwszy uznany.

2. — W drodze ustaw, rozporządzeń lub innych przepisów urzędowych nie może być zarządzane pobieranie żadnych opłat za czynności władz, związane z przeniesieniem zamieszkania.

§ 2.

1. — Upoważnienia, udzielone osobom, które optowały, do zabrania z sobą majątku ruchomego, nie rozciągają się:

a) na broń palną, z wyjątkiem broni do polowania lub rewolwerów, o ile ustawy zezwalają na ich posiadanie;

b) na materiały wybuchowe;

c) na plody rolne, które w chwili zmiany suwerenności i w chwili emigracji podlegały przepisom ograniczającym swobodę ich obrotu.

2. — Prawa zabierania majątku ruchomego nie można wykonywać w sposób, który nosi cechy nadużycia. W szczególności nie może to prawo prowadzić do pozbawiania przedsiębiorstw wytwórczych środków potrzebnych do eksploatacji. Również nie wolno skupywać nadmiernych ilości towarów z okazji przeprowadzki.

§ 3.

1. — Władze mogą żądać, żeby każda osoba opuszczająca z powodu opcji kraj, którego przestaje być obywatelem, udowodniła swe prawa własności co do przedmiotów, które zamierza zabrać, przez złożenie zaręczenia zastępującego przysięgę. Innych środków dowodowych można żądać, jeżeli natura lub ilość przedmiotów, które mają być wywiezione, daje dostateczny powód do podejrzenia, że nie należą do osoby, która wykonała opcję.

2. — Złożenie fałszywe przysięgi lub zaręczenia, które ją zastępuje, ulega karze w drugim państwie zupełnie tak samo, jak gdyby zaręczenie lub przysięga złożone zostały przed jego własnymi władzami.

3. — Sądy i prokuratury obydwóch państw będą sobie wzajemnie udzielały bezpośredniej pomocy prawnej przy ściganiu przestępstw wymienionych w ust. 2-im. Wynik postępowania zostanie zakomunikowany Rządowi, który je spowodował.

ARTYKUŁ 36.

1. — Osoby, które na mocy opcji nabyły obywatelstwo jednej z układających się Stron i przenoszą swe zamieszkanie do państwa, na rzecz którego optowały, zostają

zwolnione od złożenia temu państwu, którego obywatelami przestają być, kaucji na zabezpieczenie zapłaty przyszłych podatków, jak również opłat i poborów emigracyjnych.

2. — Pozatem są one zwolnione od kaucji na zabezpieczenie zapłaty „Reichsnotopfer” i „daniny” o ile ta ostatnia zostanie wprowadzona na Górnym Śląsku polskim.

3. — Podatek uważa się za przyszły w myśl ust. 1-go, jeżeli warunki, wymagane przez ustawę, do powstania prawa państwa do podatku, ziszczają się najpóźniej z upływem miesiąca, w którym następuje emigracja.

ARTYKUŁ 37.

Osoby mające prawo opcji, które w przeciągu czasokresu przewidzianego dla opcji utracą swe obywatelstwo w inny sposób niż przez opcję, na rzecz obywatelstwa, które na skutek opcji mogłyby nabyć, korzystają z tych samych praw, które przyznane są przez art. 33 do 36-go osobom, które optowały. Czasokres ustanowiony w ust. 1-ym art. 33-go biegnie w tym wypadku od chwili utraty obywatelstwa.

ARTYKUŁ 38.

Organizacja techniczna emigracji i imigracji osób, które optowały, będzie w danym razie uregulowana umową między obu Rządami.

ARTYKUŁ 39.

Strony układające się zobowiązują się nie czynić żadnych przeszkód w wykonywaniu prawa opcji, przewidzianego niniejszą Konwencją, która zezwala zainteresowanym nabywać bądź to polskie bądź to niemieckie obywatelstwo.

TYTUŁ IV.

PRAWO ZACHOWANIA ZAMIESZKANIA.

ARTYKUŁ 40.

1. — Osoby, które w chwili zmiany suwerenności zamieszkują w polskiej części obszaru plebiscytowego i optowały na rzecz obywatelstwa niemieckiego, nie zmieniając zamieszkania, jak również obywatele niemieccy, którzy ustanowili swe zamieszkanie w części polskiej obszaru plebiscytowego między 2-im stycznia 1908 r. a 1-ym stycznia 1922 r., mają prawo

zachowania swego zamieszkania na polskim Górnym Śląsku na przeciąg 15-u lat od chwili zmiany suwerenności.

2. — To samo dotyczy osób, które nie wykonawszy prawa opcji na rzecz Niemiec nabyły w czasokresie opcyjnym w inny sposób obywatelstwo niemieckie a utraciły obywatelstwo polskie, jednakowoż zachowały swe zamieszkanie na polskim Górnym Śląsku.

ARTYKUŁ 41.

1. — Polacy obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności mają swe zamieszkanie w niemieckiej części obszaru plebiscytowego i optowali na rzecz obywatelstwa polskiego, nie przenosząc swego zamieszkania do Polski, mają prawo zachowania swego zamieszkania w części niemieckiej obszaru plebiscytowego na przeciąg lat 15-u od chwili zmiany suwerenności.

2. — To samo dotyczy osób, które nie wykonawszy prawa opcji na rzecz Polski, nabyły w czasokresie opcyjnym w inny sposób obywatelstwo polskie i utraciły obywatelstwo niemieckie, jednakowoż zachowały swe zamieszkanie na niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

3. — Postanowienie ust. 1-go stosuje się do wszystkich innych obywateli polskich, którzy w chwili zmiany suwerenności mają swe zamieszkanie w niemieckiej części obszaru plebiscytowego i to przynajmniej od 1-go stycznia 1922 r.

ARTYKUŁ 42.

1. — Prawo męża do zachowania zamieszkania rozciąga się na żonę; prawo rodziców — na małoletnie dzieci ślubne; prawo matki — na małoletnie dzieci nieślubne; prawo ustawowego zastępcy — na małoletnie sieroty.

2. — W wypadkach, gdzie niemiecki kodeks cywilny uznaje za możliwe ustanowienie przez małoletnich własnego zamieszkania, mogą oni to zamieszkanie zachować.

3. — Prawo zachowania zamieszkania służy żonie samodzielnie z chwilą rozwiązania małżeństwa, a zaś dzieciom z chwilą, gdy się stają pełnoletniemi.

ARTYKUŁ 43.

§ 1.

1. — Nie uwłaczając specjalnym postanowieniom niniejszej Konwencji, osoby posiadające prawo zachowania swego zamieszkania podlegają w zakresie uczciwego wykonywania swego zawodu lub sposobu zarobkowania, któremu się oddawały w chwili zmiany suwerenności, tylko tym ograniczeniom ustawowym, które

miały zastosowanie wobec obcokrajowców na mocy ustawodawstwa obowiązującego na obszarze plebiscytowym w chwili zmiany suwerenności. Pozatem osoby te podlegać będą w powyższym zakresie tylko tym przepisom ustawowym, którym podlegają obywatele danego kraju. Jeżeli zawód lub zarobkowanie zależne jest od pewnego warsztatu pracy, powiększenie tego warsztatu pracy, o ile ma uczciwą podstawę, nie przeszkadza zastosowaniu niniejszego postanowienia.

2. — To samo stosuje się w wypadku stworzenia nowego warsztatu pracy, o ile warsztat ten zastępuje dawny, o ile jest tego samego rodzaju co dawny i o ile w uczciwym zrozumieniu rzeczy odpowiada dawnemu.

§ 2.

Postanowienia § 1-go stosują się również do osób posiadających prawo zachowania zamieszkania, które po zmianie suwerenności otrzymują warsztat pracy od swych rodziców mających prawo zachowania swego zamieszkania, jak również do osób mających prawo zachowania zamieszkania, które w chwili zmiany suwerenności kształciły się w pewnym określonym zawodzie.

§ 3.

Jeżeli osoby mające prawo zachowania zamieszkania opuszczają swe zamieszkanie, aby się przenieść do państwa, którego są obywatelami, podlegają one przepisom ustawowym dotyczącym emigracji, stosującym się w chwili zmiany suwerenności na obszarze plebiscytowym do obywateli tegoż obszaru, lub ustawom późniejszym, o ile ustawy te są dla nich bardziej przychylne. Jednakowoż kaucya na zabezpieczenie zapłaty przyszłych podatków będzie od tych osób pobierana tylko w razie, jeżeli warunki, które powstanie prawa wywołają, ziszczą się w przeciągu kwartału kalendarzowego, w czasie którego przeniesienie się nastąpiło.

ARTYKUŁ 44.

Prawo zachowania zamieszkania nie wyklucza prawa układających się Stron do zabrania osobom, z prawa tego korzystającym, pobytu na odnośnym obszarze ze względu na bezpieczeństwo wewnętrzne lub zewnętrzne państwa, lub z innych przyczyn natury policyjnej, i to w szczególności z tytułu przepisów higieny publicznej, policji obyczajowej i publicznej opieki nad ubogimi.

ARTYKUŁ 45.

Prawo zachowania zamieszkania na jednym z obszarów wygasa z chwilą opuszczenia zamieszkania na tym obszarze.

TYTUŁ V.

POSTĘPOWANIE OPCYJNE.

ARTYKUŁ 46.

1. — Władze właściwe do przyjmowania deklaracji opcyjnych noszą w Konwencji niniejszej nazwę „Biura Opcyjne”. Władze te ustanawiają władze centralne każdej z układających się Stron, o czym jedna Strona podaje do wiadomości drugiej.

2. — Deklarację opcyjną należy podać do Biura Opcyjnego tego państwa, na rzecz którego się opcję wykonuje.

3. — O miejscowej właściwości Biura rozstrzyga zamieszkanie optanta, a w braku zamieszkania, miejsce jego pobytu.

4. — Jeżeli deklarację opcyjną otrzyma niewłaściwe Biuro Opcyjne, skieruje ją bezzwłocznie do właściwego Biura. W tym wypadku uważa się, że deklaracja złożona została w dniu, w którym wpłynęła do pierwszego Biura.

ARTYKUŁ 47.

1. — Deklarację opcyjną należy złożyć albo pisemnie albo ustnie do protokołu. Poleca się do tego wzory podane w załączniku A i B. Podpis na deklaracji opcyjnej winien być uwierzytelniony.

2. — Otrzymanie deklaracji opcyjnej należy bezzwłocznie potwierdzić na piśmie, nawet wówczas gdyby Biuro Opcyjne, które je otrzymało, było niewłaściwe.

ARTYKUŁ 48.

1. — Osoba, która złożyła deklarację opcyjną, może w przeciągu dwóch miesięcy zażądać jej unieważnienia, jeżeli w chwili złożenia deklaracji nie rozporządzała należycie swą wolą, bądź z powodu rozstroju umysłowego, bądź z powodu nietrzeźwego stanu, bądź z powodu gróźb, bądź wreszcie z powodu bezprawnej presji ze strony władz.

2. — Wniosek o unieważnienie składa się w Biurze, które przyjęło deklarację opcyjną.

ARTYKUŁ 49.

§ 1.

1. — Obydwa Rządy będą sobie komunikować o deklaracjach opcyjnych, otrzymanych przez Biura Opcyjne, a to najpóźniej w dwa tygodnie po ich otrzymaniu. Szczegóły zostaną w danym razie ustalone umową między obydwoma Rządami.

2. — Aż do tego czasu deklaracje opcyjne złożone w biurach niemieckich będą podawane do wiadomości Wojewodzie śląskiemu, zaś oświadczenia złożone w biurach polskich, do wiadomości Prezesa Rejencji w Opolu.

3. — Każdy Rząd może w przeciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia wnieść sprzeciw przeciw uznaniu Opcji do Biura drugiego Państwa, w którym deklaracja opcyjna złożoną została.

§ 2.

1. — Jeżeli warunkom wymaganym do ważności opcji stało się zadość, Biuro Opcyjne wręczy optantowi Akt Opcji. Poleca się w tym celu wzór podany w załączniku C. Akt Opcji winien zawierać wykaz członków rodziny, na których opcja się rozciąga. Urzędnik, wręczający zainteresowanemu Akt Opcji, winien wpisać na nim datę wręczenia.

2. — Skutki prawne opcji powstają z chwilą wręczenia Aktu Opcji.

ARTYKUŁ 50.

W okresie czasu między złożeniem deklaracji opcyjnej a wręceniem Aktu Opcji zawieszone zostają: obowiązki, wynikające z służby wojskowej, prawa polityczne, jak również zdolność do piastowania honorowych urzędów publicznych. Zawieszenie praw politycznych i niezdolność do piastowania honorowych urzędów publicznych rozpoczynają się dopiero z chwilą, gdy właściwa władza państwa, którego obywatelstwo optant ma utracić, zawiadomiła go o tem.

ARTYKUŁ 51.

Wszelka czynność władz i biur w sprawach dotyczących opcji, jak również poświadczeń przeznaczonych do udowodnienia prawa opcji, jest bezpłatną, co jednak nie uchyla prawa notariuszy do pobierania opłat.

ARTYKUŁ 52.

Strony układające się wydadzą dla swych urzędników instrukcje, niezbędne w celu przyspieszenia postępowania opcyjnego, a w szczególności w sprawie wystawienia dokumentów poświadczających obywatelstwo przed zmianą i po zmianie suwerenności.

ARTYKUŁ 53.

O ile Akt Opcji wydany został na podstawie sfalszowanych dokumentów, przekupstwa, fałszywej przysięgi, lub fałszywego zaręczenia zastępującego przysięgę, lub przez użycie jakiegokolwiek innego podstępного sposobu, państwo, którego obywatelstwo nabyte

zostało na mocy Aktu Opcji, będzie mogło unieważnić ten Akt. Unieważnienie działać będzie wstecz i będzie doręczone zainteresowanym; o unieważnieniu drugi Rząd powiadomionym zostanie.

ARTYKUŁ 54.

Postanowienia niniejszego Tytułu stosowane będą odpowiednio do zrzeczenia się obywatelstwa polskiego.

TYTUŁ VI.

OCHRONA PRAWNA.

ARTYKUŁ 55.

1. — W celu załatwienia sporów mogących wyniknąć przy interpretacji lub wykonaniu postanowień niniejszej Części, stworzona zostanie przy Trybunale Rozjemczym « Komisja Polubowna dla Spraw Obywatelstwa ».

2. — Komisja ta składa się z jednego delegata polskiego i jednego delegata niemieckiego.

ARTYKUŁ 56.

§ 1.

Do Komisji Polubownej dla Spraw Obywatelstwa może się odwołać każdy, kto na mocy postanowień Części niniejszej:

1° rości sobie pretensje do obywatelstwa polskiego lub niemieckiego, lub też jemu zaprzecza, jeżeli jakakolwiek władza administracyjna lub wojskowa nie uznaje jego zapatrywań w sprawie jego obywatelstwa;

2° rości sobie pretensje do prawa opcji, lub do prawa zachowania zamieszkania, jeżeli jedno z tych praw nie zostało uznane przez właściwą władzę;

3° twierdzi, że został pokrzywdzony przez zarządzenie władz w prawach, wypływających z jego opcji lub z prawa zachowania zamieszkania. Postanowienie to odnosi się także do osób, które w czasokresie dla opcji przewidzianym, utraciły swe obywatelstwo na rzecz obywatelstwa, które mogły nabyć przez opcję;

4° prosił o unieważnienie jego deklaracji opcyjnej, a Biuro Opcyjne prośbę tę odrzuciło;

5° powołuje się na to, że obywatelstwo jego nie zostało określone przez właściwą władzę w

przeciągu trzech miesięcy od przedłożenia jej sprawy obywatelstwa, lub też powołuje się na to, że nie otrzymał Aktu Opcji w przeciągu trzech miesięcy od chwili złożenia deklaracji opcyjnej.

§ 2.

Osoby, które stosownie do postanowień niniejszej Części mają prawo składać oświadczenia za inne osoby, mają prawo odwoływać się w imieniu tychże osób do Komisji Polubownej.

ARTYKUŁ 57.

1. — Skoro tylko sprawa wpłynie do Komisji Polubownej, doniesie ona o tem przedstawicielom Państwa. Zadaniem Komisji winno być załagodzenie trudności i wyjaśnienie okoliczności sprawy według możliwości.

2. — Jeżeli właściwa władza administracyjna nie wypowiedziała się jeszcze w danej sprawie o obywatelstwo, natenczas Komisja Polubowna prześle jej, na wniosek jednego z członków, sprawę z prośbą o wypowiedzenie zdania.

3. — Odwołanie się do Komisji Polubownej nie tamuje rozstrzygnięcia samej sprawy przez właściwą władzę krajową.

4. — Władze sądowe i administracyjne winny są udzielać Komisji Polubownej pomocy prawnej.

ARTYKUŁ 58.

1. — Jeżeli Komisja Polubowna oświadczy zainteresowanym, że nie jest w stanie usunąć trudności, przedłoży sprawę, na wniosek jednego z zainteresowanych, Trybunałowi Rozjemczemu.

2. — Skoro tylko jeden z przedstawicieli Państwa tego zażąda, Komisja winna sprawę przedłożyć Trybunałowi Rozjemczemu.

3. — Gdy sprawa zostanie przedłożona Trybunałowi Rozjemczemu, przedstawiciel Państwa winien o tem donieść władzy, która sprawą tą się zajmuje. Od tej chwili władza ta winna wstrzymać się od wszelkiej decyzji w sprawie, którą ma rozstrzygać Trybunał Rozjemczy.

ARTYKUŁ 59.

W artykułach 55 do 58-go niniejszego Tytułu przez słowo « władze » nie rozumie się ani sądów, ani sądów administracyjnych, ani władz orzekających.

ARTYKUŁ 60.

Gdy w wypadku, przewidzianym w ust. 3-im, § 1, art. 49, gdy oba Rządy nie mogą się zgodzić co do tego, czy danej osobie przysługuje prawo opcji, sprawę rozstrzygnie Trybunał Rozjemczy na wniosek jednego z Rządów.

ARTYKUŁ 61.

Jeżeli w wypadku, przewidzianym w art. 53-im, zainteresowany złoży, w przeciągu 30-u dni po doręczeniu mu zawiadomienia o unieważnieniu Aktu Opcji, sprzeciw przeciwko temuż unieważnieniu, Trybunał Rozjemczy władnym będzie rozstrzygnąć sprzeciw.

ARTYKUŁ 62.

Trybunał Rozjemczy nie jest właściwy dla rozstrzygania żądań o wynagrodzenie szkód i strat z powodu naruszenia praw, przyznanych i zabezpieczonych przez postanowienia niniejszej Części.

ARTYKUŁ 63.

Jeżeli obywatelstwo stwierdzonem zostało na mocy ostatecznej i wobec wszystkich obowiązującej decyzji sądu administracyjnego, Trybunał Rozjemczy nie będzie miał kompetencji do stanowienia w sprawie obywatelstwa nawet w razie ewokacji.

ZAŁĄCZNIK A. (Artykuł 47).

DEKLARACJA OPCYJNA.

Zgodnie z polsko-niemiecką Konwencją dotyczącą Górnego Śląska z dnia 15 maja 1922
oświadczam, że optuję na rzecz obywatelstwa
Imię i nazwisko
Data urodzenia
Imiona i nazwisko rodziców
Zawód
Miejsce zamieszkania w chwili zmiany suwerenności
Miejsce zamieszkania w chwili składania deklaracji opcyjnej
Obywatelstwo w przededniu zmiany suwerenności
Obywatelstwo w dniu składania deklaracji opcyjnej

Deklaracja opcyjna rozciąga się na następujące osoby:
1. na żonę¹ (imię i nazwisko oraz nazwisko panieńskie)
urodzoną dnia w

2. na dzieci² (imiona i nazwisko, miejsce i data urodzenia)

¹ Deklaracja opcyjna rozciąga się na żonę tylko wówczas, gdy w chwili deklaracji opcyjnej małżeństwo nie jest rozwiązane.

² Deklaracja opcyjna rozciąga się na małoletnie dzieci, które ukończą przed upływem czasokresu opcyjnego lat 18, tylko wówczas, gdy przed upływem czasokresu tego nie zaprotestują przeciw opcji ich dotyczącej.

Przedkładam dla wykazania mego prawa do opcji następujące dokumenty¹: metrykę, w danym razie akt chrztu, akt ślubu, poświadczenie obywatelstwa i miejsca zamieszkania.

Upraszam o wydanie mi Aktu Opcji.

Miejsce i data:

Podpis optującego:

(Uwierzytelnienie).

ZAŁĄCZNIK B. (Artykuł 47).

PROTOKÓŁ.

Nazwa i siedziba władzy
.....
Numer dziennika podawczego
Przed niżej podpisanym urzędnikiem stawił się:
P..... (imię i nazwisko)
Obywatelstwo w chwili deklaracji opcyjnej
Obywatelstwo w przededniu zmiany suwerenności
.....
Zawód
Urodzon w (powiat, państwo)
Syn (imiona i nazwiska rodziców)
Córka
Zamieszkał w (powiat, państwo)
Osobiście znan
legitymując się
i oświadczył:
Zgodnie z polsko-niemiecką Konwencją dotyczącą Górnego Śląska z dnia 15 maja 1922 oświadczam, że optuję na rzecz obywatelstwa
Niniejsza deklaracja rozciąga się na następujące osoby:
1. na żonę² (imię i nazwisko oraz nazwisko panieńskie)
2. na dzieci³ (imiona i nazwisko, miejsce i data urodzenia).

Przedkładam w celu wykazania mego prawa do opcji następujące dokumenty⁴: metrykę urodzenia, w danym razie akt chrztu, akt ślubu, oraz poświadczenie obywatelstwa i miejsca zamieszkania.

Upraszam o wydanie mi Aktu Opcji.

Miejsce i data:

Podpis urzędnika:

¹ W braku dokumentów wolno podać nazwiska świadków lub złożyć zaręczenie zastępujące przysięgę.

² Deklaracja opcyjna rozciąga się na żonę tylko wówczas, gdy w chwili oświadczenia opcji małżeństwo nie jest rozwiązane.

³ Deklaracja opcyjna rozciąga się na małoletnie dzieci, które kończą przed upływem czasokresu opcyjnego lat 18, tylko wówczas, gdy przed upływem czasokresu tego nie zaprotestują przeciw opcji ich dotyczącej.

⁴ W braku dokumentów można się powołać na świadków lub złożyć zaręczenie zastępujące przysięgę.

ZALĄCZNIK C. (Artykuł 49, § 2)

N^o rejestru

AKT OPCJI.

Zgodnie z polsko-niemiecką Konwencją dotyczącą
Górnego Śląska z dnia 15 maja 1922

*P

Nazwisko i imię

Data urodzenia

Miejsce urodzenia

Zawód

Miejsce zamieszkania

przez deklarację pisemną złożoną dnia

w (władza) przez deklarację złożoną do

protokołu dnia w (władza)

optował na rzecz obywatelstwa
i nabył na skutek tej deklaracji z chwilą wydania mu
niniejszego Aktu opcji obywatelstwo

Wskutek tejże deklaracji opcyjnej nabyły to samo
obywatelstwo:

1. jego żona urodzona dnia w.....

2. jego dzieci urodzone dnia..... w.....
.....

Stempel władzy: Podpis i stanowisko służbowe
urzędnika:

Świadcstwo to zostało przeze mnie wręczone:

Pan

Dniaw.....

Podpis i stanowisko urzędnika wręczającego Akt Opcji.

CZĘŚĆ III.

Ochrona Mniejszości.

TYTUŁ I.

Zważywszy, że Konferencja Ambasadorów dnia 20-go października 1921 r. postanowiła:

1° iż Traktat, dotyczący ochrony mniejszości i t. d., zawarty dnia 28-go czerwca 1919 r. między Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Imperjum Brytanji, Francją, Włochami i Japonją z jednej strony, a Polską z drugiej strony, odnosi się do części Górnego Śląska, uznanej ostatecznie za część Polski,

2° iż zarówno słuszność jak i utrzymanie życia ekonomicznego na Górnym Śląsku wymagają, aby Rząd

niemiecki zobowiązał się do przyjęcia — odnośnie do części Górnego Śląska, uznanej ostatecznie za część Niemiec, — najmniej na okres przejściowy lat 15-u, licząc od daty ostatecznego przydzielenia obszaru, postanowień, odpowiadających art. 1, 2, 7, 8, 9 (ust. 1 i 2-i), 10, 11 i 12-mu wspomnianego Traktatu,

3° iż postanowienia Konwencji, która zawarta zostanie między Rządami niemieckim a polskim, w celu urzeczywistnienia zasad powyżej wyrażonych, stanowią zobowiązania o znaczeniu międzynarodowym dla Niemiec i dla Polski, i będą oddane pod gwarancję Związku Narodów w ten sam sposób, jak postanowienia Traktatu z d. 28-go czerwca 1919 r.,

obie układające się Strony umówiły następujące postanowienia:

ARTYKUŁ 64.

Rząd niemiecki przyjmuje na okres przejściowy lat 15-u, odnośnie do części niemieckiej obszaru plebiscytowego postanowienia następujące:

Rząd polski powołuje się na następujące postanowienia Traktatu z dnia 28-go czerwca 1919 r., odnoszące się z samego prawa do części polskiej obszaru plebiscytowego:

ARTYKUŁ 65.

(Artykuł 1-y Traktatu o Mniejszościach z d. 28-go czerwca 1919 r.)

Niemcy zobowiązują się, że postanowienia, zawarte w art. 66 do 68-go będą uznane za prawa zasadnicze (fondamentales), że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani też żadna działalność urzędowa nie stanie w sprzeczności lub w przeciwieństwie do tych postanowień, że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani też żadna działalność urzędowa nie będzie miała wbrew nim mocy.

Polska zobowiązuje się, że postanowienia, zawarte w art. 66 do 68-go będą uznane za prawa zasadnicze (fondamentales), że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani też żadna działalność urzędowa nie stanie w sprzeczności lub w przeciwieństwie do tych postanowień, że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani też żadna działalność urzędowa nie będzie miała wbrew nim mocy.

ARTYKUŁ 66.

(Artykuł 2-i Traktatu o Mniejszościach z d. 28-go czerwca 1919 r.)

1. — Rząd niemiecki zobowiązuje się udzielić wszystkim mieszkańcom bez różnicy urodzenia, narodowości, języka, rasy czy religii, zupełnej i całkowitej ochrony życia i wolności.

1. — Rząd polski zobowiązuje się udzielić wszystkim mieszkańcom bez różnicy urodzenia, narodowości, języka, rasy czy religii, zupełnej i całkowitej ochrony życia i wolności.

2. — Wszyscy mieszkańcy będą mieli prawo swobodnego wykonywania praktyk (*exercice*), zarówno publicznie jak i prywatnie, każdej wiary (*foi*), religii (*religion*) lub wierzenia (*croyance*), o ile te praktyki nie będą w niezgodzie z porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami.

2. — Wszyscy mieszkańcy Polski będą mieli prawo swobodnego wykonywania praktyk (*exercice*), zarówno publicznie jak i prywatnie, każdej wiary (*foi*), religii (*religion*) lub wierzenia (*croyance*), o ile te praktyki nie będą w niezgodzie z porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami.

ARTYKUŁ 67.

(Artykuł 7-y Traktatu o Mniejszościach z d. 28-go czerwca 1919 r.)

1. — Wszyscy obywatele niemieccy, bez różnicy rasy, języka lub religii, będą równi wobec prawa i korzystać będą z tych samych praw cywilnych i politycznych.

2. — Różnica co do religii, wierzeń (*croyance-creed*) lub wyznania nie powinna szkodzić żadnemu obywatelowi niemieckiemu w korzystaniu z praw cywilnych i politycznych, mianowicie gdy chodzi o dopuszczenie do urzędów publicznych, obowiązków i zaszczytów lub o wykonywanie różnych zawodów i przemysłu.

3. — Nie będzie wydane żadne ograniczenie swobodnego używania przez obywatela niemieckiego jakiegokolwiek języka, czy to w stosunkach prywatnych lub handlowych, czy to w sprawach religijnych, prasowych lub w publikacjach wszelkiego rodzaju, czy to na zebraniach publicznych.

4. — Bez względu na ustanowienie przez Rząd niemiecki języka urzędowego, mają być poczynione obywatelom niemieckim języka innego, niż niemiecki, odpowiednie ułatwienia w używaniu ich języka w sądach zarówno ustnie, jak na piśmie.

1. — Wszyscy obywatele polscy, bez różnicy rasy, języka lub religii, będą równi wobec prawa i korzystać będą z tych samych praw cywilnych i politycznych.

2. — Różnica co do religii, wierzeń (*croyance-creed*) lub wyznania nie powinna szkodzić żadnemu obywatelowi polskiemu w korzystaniu z praw cywilnych i politycznych, mianowicie gdy chodzi o dopuszczenie do urzędów publicznych, obowiązków i zaszczytów lub o wykonywanie różnych zawodów i przemysłu.

3. — Nie będzie wydane żadne ograniczenie swobodnego używania przez obywatela polskiego jakiegokolwiek języka, czy to w stosunkach prywatnych lub handlowych, czy to w sprawach religijnych, prasowych lub w publikacjach wszelkiego rodzaju, czy to na zebraniach publicznych.

4. — Bez względu na ustanowienie przez Rząd polski języka urzędowego, mają być poczynione obywatelom polskim języka innego, niż polski, odpowiednie ułatwienia w używaniu ich języka w sądach zarówno ustnie, jak na piśmie.

ARTYKUŁ 68.

(Artykuł 8-y Traktatu o Mniejszościach z d. 28 czerwca 1919 r.)

Obywatele niemieccy, należący do mniejszości etnicznych (*ethniques-racial*), religijnych lub językowych, będą korzystali z takiego samego traktowania i z takich samych gwarancji ustawowych oraz faktycznych, jak inni obywatele niemieccy. Mianowicie będą mieli równe prawa do zakładania, prowadzenia i kontrolowania własnym kosztem instytucji dobroczynnych, religijnych lub społecznych, szkół, i innych zakładów wychowawczych, oraz prawo swobodnego używania w nich własnego języka i swobodnego w nich wykonywania praktyk swojej religii.

Obywatele polscy, należący do mniejszości etnicznych (*ethniques-racial*), religijnych lub językowych, będą korzystali z takiego samego traktowania i z takich samych gwarancji ustawowych oraz faktycznych, jak inni obywatele polscy. Mianowicie będą mieli równe prawa do zakładania, prowadzenia i kontrolowania własnym kosztem instytucji dobroczynnych, religijnych lub społecznych, szkół i innych zakładów wychowawczych, oraz prawo swobodnego używania w nich własnego języka i swobodnego w nich wykonywania praktyk swojej religii.

ARTYKUŁ 69.

(Artykuł 9-y, ustęp 1 i 2-gi, Traktatu o Mniejszościach z dnia 28-go czerwca 1919 r.)

1. — W miastach i okręgach (*districts*), zamieszkałych (*où réside*) przez znaczny odłam (*proportion*) obywateli języka innego, niż niemiecki, Rząd niemiecki udzieli w sprawach nauczania publicznego odpowiednich ułatwień, aby zapewnić w szkołach początkowych udzie-

1. — W miastach i okręgach (*districts*), zamieszkałych (*où réside*) przez znaczny odłam (*proportion*) obywateli języka innego, niż polski, Rząd polski udzieli w sprawach nauczania publicznego odpowiednich ułatwień, aby zapewnić w szkołach początkowych udzielanie dzieciom

lanie dzieciom takich obywateli niemieckich nauki w ich własnym języku. Postanowienie to nie przeszkodzi Rządowi niemieckiemu uczynić w tych szkołach nauczanie języka niemieckiego obowiązkiem.

2. — W miastach i okręgach, zamieszkałych przez znaczny odłam obywateli niemieckich, należących do mniejszości etnicznych, religijnych lub językowych, mniejszościom tym zostanie zapewniony słuszny udział w korzystaniu (*bénéfice-enjoyment*) oraz w przeznaczeniu (*affectation-application*) sum, które budżet państwowy, budżety miejskie lub inne przyznają z funduszków publicznych na cele wychowawcze, religijne lub dobroczynne.

takich obywateli polskich nauki w ich własnym języku. Postanowienie to nie przeszkodzi Rządowi polskiemu uczynić w tych szkołach nauczanie języka polskiego obowiązkiem.

2. — W miastach i okręgach, zamieszkałych przez znaczny odłam obywateli polskich, należących do mniejszości etnicznych, religijnych lub językowych, mniejszościom tym zostanie zapewniony słuszny udział w korzystaniu (*bénéfice-enjoyment*) oraz w przeznaczeniu (*affectation-application*) sum, które budżet państwowy, budżety miejskie lub inne przyznają z funduszków publicznych na cele wychowawcze, religijne lub dobroczynne.

ARTYKUŁ 70.

(Artykuł 10-y Traktatu o Mniejszościach z d. 28-go czerwca 1919 r.)

Komitety szkolne, wyznaczone na miejscu przez gminy żydowskie, zapewnią pod ogólną kontrolą Państwa rozdział stosunkowej części funduszków publicznych, przeznaczonych na rzecz szkół żydowskich, zgodnie z art. 69-ym, zarówno jak organizację i kierownictwo tych szkół. Postanowienia art. 69-go co do używania języków w szkołach stosować się będą do wymienionych szkół.

Komitety szkolne, wyznaczone na miejscu przez gminy żydowskie w Polsce, zapewnią pod ogólną kontrolą Państwa rozdział stosunkowej części funduszków publicznych, przeznaczonych na rzecz szkół żydowskich, zgodnie z art. 69-ym, zarówno jak organizację i kierownictwo tych szkół. Postanowienia art. 69-go co do używania języków w szkołach stosować się będą do wymienionych szkół.

ARTYKUŁ 71.

(Artykuł 11-y Traktatu o Mniejszościach z dnia 28-go czerwca 1919 r.)

1. — Żydzi nie będą przymuszani do wykonywania jakichkolwiek czynności, stanowiących pogwałcenie szabasu, i nie powinni doznawać jakiegokolwiek umniejszenia swej zdolności prawnej, jeżeli odmówią stawienia się w sądzie lub wykonania czynności prawnych w dzień szabasu. Jednakże postanowienie niniejsze nie zwalnia żydów od obowiązków, nałożonych na wszystkich obywateli niemieckich ze względu na konieczności służby wojskowej, obrony narodowej lub utrzymania porządku publicznego.

2. — Niemcy wyrażają zamiar niezarządzania i nieudzielania zezwolenia na wybory, czy to ogólne, czy lokalne, które miałyby się odbywać w sobotę; żadne wciąganie (*inscription*) na listy wyborcze lub inne nie powinno się odbywać obowiązkowo w soboty.

1. — Żydzi nie będą przymuszani do wykonywania jakichkolwiek czynności, stanowiących pogwałcenie szabasu, i nie powinni doznawać jakiegokolwiek umniejszenia swej zdolności prawnej, jeżeli odmówią stawienia się w sądzie lub wykonania czynności prawnych w dzień szabasu. Jednakże postanowienie niniejsze nie zwalnia żydów od obowiązków, nałożonych na wszystkich obywateli polskich ze względu na konieczności służby wojskowej, obrony narodowej lub utrzymania porządku publicznego.

2. — Polska wyraża zamiar niezarządzania i nieudzielania zezwolenia na wybory, czy to ogólne, czy lokalne, które miałyby się odbywać w sobotę; żadne wciąganie (*inscription*) na listy wyborcze lub inne nie powinno się odbywać obowiązkowo w soboty.

ARTYKUŁ 72.

(Artykuł 12-y Traktatu o Mniejszościach z d. 28-go czerwca 1919 r.)

1. — Niemcy zgadzają się, aby postanowienia artykułów poprzednich, o ile dotyczą osób, należących do mniejszości rasowych, religijnych lub językowych, stanowiły zobowiązanie o znaczeniu międzynarodowym i zostały oddane pod gwarancję Związku Narodów. Nie będą one mogły być zmienione bez zgody większości Rady Związku Narodów.

1. — Polska zgadza się, aby postanowienia artykułów poprzednich, o ile dotyczą osób, należących do mniejszości rasowych, religijnych lub językowych, stanowiły zobowiązanie o znaczeniu międzynarodowym i zostały oddane pod gwarancję Związku Narodów. Nie będą one mogły być zmienione bez zgody większości Rady Związku Narodów. Stany Zjednoczone Ameryki, Impe-

2. — Niemcy zgadzają się, aby każdy Członek Rady Związku Narodów miał prawo zwracać uwagę Rady na przekroczenie lub niebezpieczeństwo przekroczenia któregośkolwiek z tych zobowiązań, oraz żeby Rada mogła postąpić w taki sposób i dać takie instrukcje, jakie uzna za wskazane i skuteczne w danych okolicznościach.

3. — Pozatem Niemcy zgadzają się, aby w razie różnicy zdań w kwestjach prawa lub czynów, przewidzianych niniejszymi artykułami, zachodzącej pomiędzy Rządem niemieckim, a któremkolwiek Mocarstwem, Członkiem Rady Związku Narodów, ta różnica zdań uważana była za spór o charakterze międzynarodowym, zgodnie z brzmieniem art. 14-go Umowy Związku Narodów. Rząd niemiecki zgadza się, by wszelkie spory tego rodzaju były na żądanie drugiej Strony przekazywane Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości. Decyzje Stałego Trybunału będą bezapelacyjne i będą miały tę samą wartość, co decyzje wydane na zasadzie art. 13-go Umowy.

TYTUŁ II.

Celem oparcia ochrony mniejszości w obu częściach obszaru plebiscytowego na zasadzie słusznej wzajemności oraz w celu uwzględnienia szczególnych warunków, wynikających z ustroju przejściowego, układające się Strony, nie naruszając przepisów Tytułu 1-go niniejszej Części, umówiły na okres lat 15-u następujące postanowienia.

Treść art. 65 do 72-go powtórzono w niniejszym Tytule wyłącznie gwoli przejrzystości.

DZIAŁ I.

PRZEPISY OGÓLNE.

ARTYKUŁ 73.

1. — Polska i Niemcy zobowiązują się uznać postanowienia, zawarte w art. 66, 67 i 68-ym za ustawy zasadnicze, w ten sposób, że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani też żadna czynność urzędowa nie stanie w sprzeczności lub przeciwieństwie do tychże postanowień, że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani też żadna działalność urzędowa nie będzie ich wyłączała.

2. — Polska zgadza się, aby każdy Członek Rady Związku Narodów miał prawo zwracać uwagę Rady na przekroczenie lub niebezpieczeństwo przekroczenia któregośkolwiek z tych zobowiązań, oraz żeby Rada mogła postąpić w taki sposób i dać takie instrukcje, jakie uzna za wskazane i skuteczne w danych okolicznościach.

3. — Pozatem Polska zgadza się, aby w razie różnicy zdań w kwestjach prawa lub czynów, przewidzianych niniejszymi artykułami, zachodzącej pomiędzy Rządem polskim, a którem z Głównych Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych lub jakim innem Mocarstwem, Członkiem Rady Związku Narodów, ta różnica zdań uważana była za spór o charakterze międzynarodowym, zgodnie z brzmieniem art. 14-go Umowy Związku Narodów. Rząd polski zgadza się, aby wszelkie spory tego rodzaju były na żądanie drugiej Strony przekazywane Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości. Decyzje Stałego Trybunału będą bezapelacyjne i będą miały tę samą moc i wartość, co decyzje wydane na zasadzie art. 13-go Umowy.

2. — Sądy wogóle, a więc i sądy administracyjne, wojskowe i sądy wyjątkowe będą władne badać, czy przepisy ustawowe lub administracyjne nie sprzeciwiają się postanowieniom Części niniejszej.

ARTYKUŁ 74.

Władze nie będą badały, czy ktoś należy lub nie należy do mniejszości narodowej, językowej lub religijnej, ani też nie będą tej przynależności nikomu odmawiały.

DZIAŁ II.

PRAWA CYWILNE I POLITYCZNE

ARTYKUŁ 75.

1. — Wszyscy obywatele niemieccy na niemieckiej części obszaru plebiscytowego, jak również wszyscy obywatele polscy na polskiej części tego obszaru, bez względu na narodowość, język lub religię, będą równi

w obliczu ustaw i korzystać będą z tych samych praw cywilnych i politycznych.

2. — Przepisy ustawowe i administracyjne nie ustanowią żadnej różnicy w traktowaniu obywateli, należących do mniejszości. Nie będą one też tłumaczone ani stosowane w sposób odmienny na niekorzyść tychże osób. Dotyczy to zwłaszcza dostarczania przedmiotów, podlegających systemowi gospodarki publicznej, jako to: środków żywności, węgla, materiałów opałowych, papieru dla gazet i t. d., dalej rozdziału środków transportowych, przeznaczania lokali dla poszczególnych osób, stowarzyszeń i związków, udzielania urzędowych pozwoleń na zmianę własności i posiadania nieruchomości, zarządzeń, dotyczących rozdziału ziemi i t. d.

3. — Obywatele, należący do mniejszości, będą doznawali ze strony władz i urzędników równego traktowania i będą korzystali z równych gwarancji faktycznych, jak inni obywatele; władze i urzędnicy nie będą zwłaszcza traktowali pogardliwie, ani też nie omieszkają chronić przed działaniami przestępnymi obywateli, należących do mniejszości.

ARTYKUŁ 76.

Obywatele, należący do mniejszości, nie będą doznawali ograniczeń w wykonywaniu prawa głosowania podczas referendum, ani też w wykonywaniu prawa wyborczego czynnego i biernego podczas wszystkich wyborów do zgromadzeń reprezentacyjnych Państwa, lub innych jednostek prawa publicznego, zarówno jak i podczas wyborów do ciał reprezentacyjnych instytucji społecznych. W szczególności nie będzie się przy tem wymagało od wspomnianych obywateli znajomości języka urzędowego, lub też władania tymże, nie uwłaczając przez to przepisom, dotyczącym języka urzędowego i języka obrad.

ARTYKUŁ 77.

Wszyscy obywatele będą równo traktowani przy dopuszczaniu do urzędów publicznych, funkcji i urzędów honorowych, nie wyłączając stopni wojskowych, oraz przy dopuszczaniu do instytucji publicznych, zarówno jak i przy nadawaniu dyplomów, odznaczeń i t. d.

ARTYKUŁ 78.

1. — Obywatele, należący do mniejszości, korzystać będą z tych samych praw, co inni obywatele, w dziedzinie prawa stowarzyszania i zgromadzania się, oraz tworzenia fundacji.

2. — Fakt, że stowarzyszenia zajmują się sprawami mniejszości na polu języka, kultury, religii oraz utrzymania charakteru narodowego lub stosunków towarzyskich, nie będzie stanowił powodu do zabronienia lub

ograniczenia działalności rzeczonych stowarzyszeń lub też do czynienia im przeszkód w osiąganiu zdolności prawnej.

ARTYKUŁ 79.

1. — Stosując się do przepisów ustawodawstwa ogólnego, obywatele, należący do mniejszości, będą mieli prawo ogłaszania publikacji i druków wszelkiego rodzaju w ich własnym języku, zarówno jak i prawo sprowadzania tychże z zagranicy i ich rozpowszechniania.

2. — O ile dzienniki lub czasopisma obowiązane będą do zamieszczania ogłoszeń urzędowych, będą one miały prawo wymagać, by dostarczano im, w celu zamieszczenia, tłumaczenia w języku dziennika lub czasopisma, oraz aby im płacono zwykłą cenę za ogłoszenie. Jeżeli idzie o ogłoszenie w obu językach, żądać będzie można zapłaty tylko za ogłoszenie w języku urzędowym. Podania do wiadomości publicznej wyroków sądowych lub sprostowań, nakazanych przez decyzję sądową, nie uważa się za ogłoszenia urzędowe.

ARTYKUŁ 80.

Obywatele, należący do mniejszości, będą traktowani tak samo, jak inni obywatele przy wykonywaniu zawodów rolniczego, handlowego i przemysłowego lub też innych zawodów. Podlegać oni będą tylko tym przepisom obowiązującym, które stosują się również do innych obywateli.

ARTYKUŁ 81.

1. — Obywatele, należący do mniejszości, będą mieli prawo do zakładania, kierowania i zarządzania na własny koszt instytucjami dobroczynnymi, religijnymi, kulturalnymi lub społecznymi. Z zastrzeżeniem nadzoru państwowego, istniejące obecnie instytucje będą mogły bez przeszkód prowadzić dalej swą działalność. Zachowają one swój majątek i wszystkie swe prawa nabyte, zgodnie z przepisami art. 4-go.

2. — Instytucje powyższe będą mogły sprowadzać z terytorjum drugiej układającej się Strony księży, wychowawców, lekarzy, siostry miłosierdzia, osoby pielęgnujące chorych i inny personel tego rodzaju, konieczny dla wykonywania ich właściwej działalności, bez względu na obywatelstwo tychże osób. Postanowienie to jednak w niczem nie narusza przepisów, odnoszących się do wjazdu, pobytu i wyjazdu obcych obywateli. Dyplomy i kwalifikacje zawodowe osób, o których mowa, ważne na terytorjum drugiej Strony, będą uznane za ważne, o ile idzie o wykonywanie ich zawodu w granicach działalności instytucji, które osoby te sprowadziły.

3. — Dozwolony będzie przywóz z zagranicy potrzebnych przedmiotów, jako to: książek, dzieł o treści

budującej, instrumentów medycznych i chirurgicznych, lekarstw i t.d., chyba, że sprzeciwiają się temu ogólne zakazy, stosujące się do wszystkich obywateli Państwa. Postanowienie to nie narusza w niczem przepisów celnych.

ARTYKUŁ 82.

Do osób, mających prawo zachowania zamieszkania na jednej z obu części obszaru plebiscytowego, mają zastosowanie:

art. 76-y, o ile dotyczy reprezentacyjnych zgromadzeń kościelnych lub ciał reprezentacyjnych instytucji społecznych; art. 77-y, z wyłączeniem dopuszczenia do urzędów i funkcji publicznych, a więc i do urzędów honorowych oraz stopni wojskowych; ust. 1-y art. 78-go, z wyłączeniem stowarzyszeń politycznych; ust. 2-i art. 78-go; art. 79-y; art. 81-y.

ARTYKUŁ 83.

Układające się Strony zobowiązują się do przyznania wszystkim mieszkańcom, bez różnicy urodzenia, obywatelstwa, języka, narodowości lub religii, zupełnej i całkowitej ochrony życia i wolności.

DZIAŁ III.

SPRAWY RELIGIJNE.

ARTYKUŁ 84.

§ 1.

Stosunek Państwa do kościołów uregulowany będzie przez ustawy, po wysłuchaniu właściwych przedstawicieli tych kościołów, zgodnie z zasadami, wyrażonemi w niniejszym Dziale.

§ 2.

Kościołami nazwano w niniejszym Dziale wszelkie wyznania zorganizowane.

ARTYKUŁ 85.

Wszyscy mieszkańcy obszaru plebiscytowego mieć będą prawo do swobodnego wykonywania, zarówno prywatnie jak i publicznie, praktyk każdego wyznania, religii lub wiary, o ile praktyki te zgodne będą z porządkiem publicznym i dobremi obyczajami.

ARTYKUŁ 86.

1. — Kościoły, parafje i gminy żydowskie, jak również zakony i kongregacje, mieć będą prawo zarządzania swemi sprawami, oraz prowadzenia i nadzorowania swych instytucji, zupełnie samodzielnie, a to w

ramach ustaw, wydanych dla utrzymania porządku publicznego i dobrych obyczajów.

2. — Będą one mogły swobodnie wybrać język, jakim posługiwać się będą przy załatwianiu swych spraw w administracji wewnętrznej. To samo odnosi się do bractw i stowarzyszeń religijnych.

ARTYKUŁ 87.

§ 1.

W granicach ustaw ogólnych i bez naruszenia praw osób trzecich, lub praw, wynikających z układów między Państwem a Stolicą Apostolską, kościoły, parafje i gminy żydowskie, jak również zakony i kongregacje będą mogły samodzielnie mianować swych duchownych, urzędników, pomocników, siostry miłosierdzia, diakonissy, oraz inny personel pomocniczy.

§ 2.

Będą one mogły, o ile należą do mniejszości religijnej, sprowadzać w tym celu z zagranicy osoby wspomniane w § 1-ym, które nie będą zmuszone do zmiany obywatelstwa i których dyplomy i kwalifikacje zawodowe będą uznane.

§ 3.

1. — Kościoły, parafje i gminy żydowskie, jak również zakony i kongregacje, w skład których wchodzić członkowie, należący do mniejszości narodowej lub językowej, będą mogły posługiwać się swobodnie językiem swych członków w służbie bożej, w duszpasterstwie i w nauce religii dla nich przeznaczonych.

2. — W wypadku, gdy osoby, należące do mniejszości narodowej lub językowej, stanowią większość w danej parafji lub gminie żydowskiej, stosowane będą przepisy § 2-go.

ARTYKUŁ 88.

Kościoły, parafje i gminy żydowskie, jak również zakony i kongregacje, będą mogły utrzymywać również poza terytorjum Państwa, stosunki o charakterze czysto kościelnym dla wspólnego działania na polu wiary, nauki, kultu i dobroczynności, oraz będą mogły przyjmować w tym celu datki od swych współwyznawców zagranicznych.

ARTYKUŁ 89.

1. — Wyznawcy wszystkich kościołów korzystać będą ze świąt ustawowych, które były im przyznane przed zmianą suwerenności. Świąta te nie będą zniesione lub zmienione, bez zgody właściwych przedstawicieli rzeczonych kościołów.

2. — Sprawa święcenia szabasu uregulowana jest w art. 71-ym.

ARTYKUŁ 90.

Księża i funkcjonariusze kościołów, parafij i gmin żydowskich, jak również zakonów i kongregacyj, będą mogli wykonywać swobodnie swoje funkcje, bez względu na swe pochodzenie lub język.

ARTYKUŁ 91.

Kościoły, parafje i gminy żydowskie, należące do mniejszości religijnej, mieć będą prawo do słusznego udziału w sumach, przeznaczonych dla celów kościelnych, lub duchownych w budżetach Państwa, w budżetach komunalnych, lub w innych budżetach publicznych, przyczem uwzględnić należy potrzeby obywateli, należących do mniejszości religijnej.

ARTYKUŁ 92.

Układające się Strony zobowiązują się pozwolić parafjom i gminom żydowskim na sporządzanie odpisów list podatkowych państwowych, które będą mogły służyć za podstawę dla repartycji opłat kościelnych w tychże parafjach lub gminach.

ARTYKUŁ 93.

1. — Wszystkie istniejące na obszarze plebiscytowym i już uznane kościoły, parafje, gminy żydowskie, zakony i kongregacje będą tam nadal uznawane.

2. — Stosując się do zmiany suwerenności, uzgodnią one swą organizację z ustawami, wydanymi dla utrzymania porządku publicznego i dobrych obyczajów, jak również z przepisami niniejszego Działu.

3. — Dla przystosowania się do zmienionych warunków, przyznaje im się okres przejściowy do 1-go lipca 1923 r. Postanowienie niniejsze nie dotyczy układu zawartego, lub układu, który będzie zawarty między Państwem Polskiem a Stolicą Apostolską. Nie dotyczy ono również przepisów art. 95-go.

ARTYKUŁ 94.

1. — Księża i urzędnicy kościelni, spełniający obecnie swe funkcje, będą mogli nadal je zachować i pełnić bez przeszkód. To samo dotyczy siostr miłosierdzia i diakonis.

2. — Układające się Strony popierać będą wobec władz duchownych wymianę proboszczy katolickich między obiema częściami obszaru plebiscytowego, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, a to w interesie dobrego stosunku wzajemnego.

ARTYKUŁ 95.

Parafje i gminy żydowskie, jak również ich duchowni, urzędnicy i emeryci, będą mogli swobodnie uregulować

swe stosunki gospodarcze do kościelnych instytucyj przezorności (kasy i t. d.), do których należeć będą w chwili zmiany suwerenności. Będą one mogły stosunki te nadal utrzymywać, dopóki nie można utworzyć instytucyj, któreby mogły całkowicie zastąpić wspomniane instytucje. To samo dotyczy rodzin, pozostałych po osobach wyżej wymienionych.

ARTYKUŁ 96.

§ 1.

Zakłady, fundacje i inne instytucje o celach religijnych lub dobroczynnych, których działalność rozciąga się na obie części obszaru plebiscytowego, będą mogły prowadzić ją nadal, dopóki nie będą mogły powstać odrębne instytucje dla każdej części.

§ 2.

W wypadku, gdy parafje lub gminy żydowskie przecięte zostały przez linię graniczną pomiędzy obiema częściami obszaru plebiscytowego, zainteresowani będą mogli poczynić odpowiednie kroki, dla uczestniczenia w utrzymywaniu majątku ruchomego i nieruchomego wspomnianych parafij lub gmin.

DZIAŁ IV.

SZKOLNICTWO.

ROZDZIAŁ I.

SZKOLNICTWO PRYWATNE.

ARTYKUŁ 97.

W zakres szkolnictwa prywatnego w znaczeniu niniejszego Działu wchodzi: szkoły prywatne i prywatne zakłady wychowawcze, zarówno te, które zastępują szkoły publiczne, jak i te, które ich nie zastępują, jak n.p. uniwersytety ludowe, szkoły muzyczne i t. d., tudzież nauczanie prywatne pozaszkolne i domowe.

ARTYKUŁ 98.

1. — Obywatele, należący do mniejszości, będą mogli zakładać, prowadzić, nadzorować i utrzymywać na własny koszt szkoły prywatne i prywatne zakłady wychowawcze, oraz udzielać nauki prywatnej, jeżeli uczynią zadość przepisanyemu warunkom co do bezpieczeństwa dzieci i jeżeli nauczyciele lub wychowawcy odpowiadać będą warunkom, prawnie przepisany, w zakresie kwalifikacji, mieszkać będą na terytorjum Państwa, w którym nauka się odbywa, i nie będą nadużywali zawodu swojego do działalności wrogiej dla

Państwa. W wypadku, gdy potrzebne jest pozwolenie, należy go udzielić, jeżeli wymienione powyżej warunki będą spełnione.

2. — Dozwolona będzie prywatna nauka pozaszkolna, udzielana przez nauczycieli lub wychowawców, o ile ich życie nieposzlakowane nie ulega wątpliwości, lub też udzielana przez rodziców.

3. — W szczególności kwestja, czy nauczanie prywatne, wspomniane w ust. 1 i 2-im, odpowiada lub nie odpowiada potrzebie, nie będzie miała znaczenia.

ARTYKUŁ 99.

1. — W szkołach prywatnych mniejszości językowej, jak również w nauce prywatnej, nie należy wymagać zaprowadzenia języka urzędowego jako języka wykładowego.

2. — Wolno będzie wymagać zaprowadzenia języka urzędowego jako przedmiotu nauki tylko od szkół prywatnych, zastępujących szkoły publiczne tej samej kategorii.

ARTYKUŁ 100.

1. — Za należyte uzdolnioną do udzielania nauki w szkole prywatnej uważać się będzie każdą osobę, która udowodni zapomocą świadectwa urzędowego, że posiada kwalifikacje na nauczyciela szkoły publicznej w jednym z obydwu Państw. Do udzielania nauki prywatnej pozaszkolnej oraz do udzielania w szkole przedmiotów, nie należących do obowiązkowego programu szkolnego, wystarczy poświadczenie kwalifikacyj do udzielania takiej nauki, wydane przez właściwą władzę jednego z obydwu Państw.

2. — Istniejące pozatem przepisy w przedmiocie dopuszczania cudzoziemców do stanowisk nauczycieli szkół prywatnych należy stosować sposób, który umożliwiałby szkołom prywatnym mniejszości powoływanie do swoich gron nauczycielskich także osób z zagranicy.

ARTYKUŁ 101.

Obywatelom niemieckim, zamieszkałym na Górnym Śląsku polskim, nie można zabraniać uczęszczania do szkół prywatnych i prywatnych zakładów wychowawczych na Górnym Śląsku polskim. Podobnie nie można zabraniać obywatelom polskim, zamieszkałym na niemieckiej części obszaru plebiscytowego, uczęszczania do szkół prywatnych lub do prywatnych zakładów wychowawczych na niemieckiej części tego obszaru.

ARTYKUŁ 102.

Przyznane mniejszości prawo nadzoru nad szkołami prywatnymi nie uchybia w niczem prawom władz państwowych do nadzorowania tych szkół.

ARTYKUŁ 103.

1. — Dzieci, należące do mniejszości, a pobierające wystarczającą naukę prywatną w domu lub w szkole prywatnej, nie będą zobowiązane do uczęszczania do szkół publicznych.

2. — Decyzja o tem, czy taka nauka prywatna zastępuje w wystarczającej mierze naukę w szkołach publicznych, należy do państwowych władz szkolnych.

ARTYKUŁ 104.

Postanowienia specjalne, dotyczące prywatnego szkolnictwa zawodowego i uzupełniającego, zawarte są w art. 115-ym; postanowienia, dotyczące prywatnego szkolnictwa średniego i wyższego, w artykułach 128 do 130-go.

ROZDZIAŁ II.

PUBLICZNE SZKOLNICTWO POWSZECHNE.

ARTYKUŁ 105.

§ 1.

Za szkoły powszechne w znaczeniu niniejszego Działu uważa się te szkoły — z wyłączeniem szkół uzupełniających — do których dzieci uczęszczać muszą, o ile nie pobierają przepisanej nauki w inny sposób.

§ 2.

Potrzebom mniejszości w zakresie publicznego szkolnictwa powszechnego czynić będą zadość następujące instytucje szkolne:

a) szkoły powszechne, których językiem wykładowym będzie język mniejszości, nazwane szkołami mniejszości;

b) klasy, których językiem wykładowym będzie język mniejszości, utworzone przy szkołach powszechnych z językiem urzędowym, nazwane klasami mniejszości;

c) kursy dla mniejszości obejmujące:

1° naukę języka mniejszości (kursy języka mniejszości);

2° naukę religii w języku mniejszości (kursy religii dla mniejszości).

ARTYKUŁ 106.

§ 1.

1. — Na wniosek obywatela, poparty, przez osoby, powołane z ustawy do wychowywania dzieci — o ile wniosek ten dotyczy conajmniej czterdzieściora dzieci, należących do mniejszości językowej — utworzoną zostanie szkoła mniejszości, pod warunkiem, że wspomniane dzieci posiadają obywatelstwo państwa, że należą do jednego związku szkolnego (Schulverband), że są w wieku, podlegającym nauce obowiązkowej, w końcu, że są przeznaczone do uczęszczania do szkoły, o której mowa.

2. — Jeżeli conajmniej czterdzieścioro z tych dzieci należeć będzie do tego samego wyznania lub do tej samej religii, założona będzie, na wniosek, szkoła mniejszości o odpowiednim charakterze wyznaniowym lub religijnym.

3. — Gdyby ze szczególnych przyczyn założenie szkoły mniejszości nie było wskazane, utworzone będą klasy mniejszości.

§ 2.

Wnioski, wymienione w ust. 1 i 2-im § 1-go należy uwzględnić w terminie możliwie krótkim, najpóźniej zaś na początku roku szkolnego, następującego po przedłożeniu wniosku, o ile przedłożono go conajmniej na dziewięć miesięcy przed rozpoczęciem roku szkolnego.

ARTYKUŁ 107.

1. — Na wniosek obywatela, poparty przez osoby, z ustawy powołane do wychowywania dzieci, o ile wniosek ten dotyczy conajmniej osiemnastu dzieci szkoły powszechnej, posiadających obywatelstwo i należących do mniejszości językowej, urządzone będą dla dzieci tych w terminie możliwie szybkim kursy języka mniejszości.

2. — Jeżeli conajmniej dwanaścioro z tych dzieci należeć będzie do tego samego wyznania lub do tej samej religii, to pod temi samymi warunkami urządzone będą dla nich kursy religii w języku mniejszości.

ARTYKUŁ 108.

§ 1.

1. — Instytucje szkolne mniejszości zniesione być mogą dopiero wówczas, gdy ilość dzieci w ciągu trzech następujących po sobie lat szkolnych będzie niższą od liczb, przewidzianych dla ich założenia.

2. — Zniesienie jednak zarządzić można już po upływie jednego roku szkolnego, jeżeli przez cały ten rok ilość dzieci będzie wynosiła mniej, niż połowę liczby przewidzianej.

§ 2.

W razie zniesienia instytucji szkolnej mniejszości ta będzie mogła utrzymywać ją jako instytucję prywatną. Jeżeli warunki na to pozwolą, insty-

tucji tej będzie można pozostawić pomieszczenia i urządzenia szkolne, które dotychczas były dla niej przeznaczone.

ARTYKUŁ 109.

§ 1.

Instytucje szkolne mniejszości utrzymywane będą według tych samych zasad, jak inne publiczne szkoły powszechne. Właściwa władza państwowa powinna czuwać, by je utrzymywano.

§ 2.

1. — Utrzymywanie publicznych szkół powszechnych należy do gmin, względnie do obszarów dworskich (Gutsbezirke), przy współudziale państwa. Dopuszczalne jest łączenie kilku gmin w zbiorowe związki szkolne (Gesamtschulverbände), w celu wspólnego utrzymywania szkół. Udział Państwa polega bądź to na udzielaniu dodatków lub zapomóg, bądź też na bezpośrednim przejęciu części kosztów utrzymania szkół.

2. — Uposażenie personelu nauczycielskiego instytucji szkolnych mniejszości oraz ponoszenie wydatków za zastępstwa należy do tych samych czynników, które je ponoszą dla innych powszechnych szkół publicznych.

ARTYKUŁ 110.

§ 1.

1. — Z funduszków, wyznaczonych w budżetach związków szkolnych na bieżące utrzymanie szkół powszechnych — z wyłączeniem ogólnych kosztów administracyjnych i funduszków zapomogowych — szkoły mniejszości powinny otrzymywać część proporcjonalną do ilości uczniów. Co do wydatków nadzwyczajnych (przekształcanie i rozszerzanie szkolnictwa, większe budowle i t. d.), właściwe władze państwowe powinny czuwać nad tem, ażeby szkoły mniejszości nie były pokrzywdzone przy podziale kredytów, wyznaczonych na ten cel w budżetach związków szkolnych.

2. — W razie sporu państwowe władze szkolne rozstrzygają o tem, jakie wydatki uważać należy za ogólne koszty administracyjne.

§ 2.

Przy podziale kwot, które Państwo albo inne korporacje publiczne, nie zaliczające się do związków szkolnych, przeznaczają na potrzeby całego szkolnictwa powszechnego, szkoły mniejszości będą traktowane narówni z innymi szkołami powszechnymi. Co się tyczy kwot, pochodzących z takich funduszków, któremi władze administracyjne rozporządzać mogą według własnego uznania, szkoły mniejszości otrzymywać powinny te same zapomogi, jakie w tych samych warunkach otrzymują inne szkoły powszechne.

ARTYKUŁ III.

1. — Dla każdej szkoły mniejszości jak również dla klas mniejszości utworzona zostanie komisja szkolna, która będzie współdziałała w zarządzaniu niemi. Więcej niż połowa członków tej komisji wybierana będzie przez osoby, z ustawy powołane do wychowywania uczniów danej szkoły lub danych klas.

2. — Jeżeli w związku szkolnym znajdować się będzie kilka szkół mniejszości tego samego wyznania lub tej samej religji, można będzie utworzyć wspólną komisję szkolną dla wszystkich tych szkół.

3. — Jeżeli w związku szkolnym znajdować się będą tylko szkoły jednej i tej samej mniejszości, nie będzie potrzeba tworzyć komisji szkolnej. Dozorowi szkolnemu lub deputacji szkolnej (Schulvorstand, Schuldeputation) będą w tym wypadku przyznane atrybucje komisji szkolnej.

ARTYKUŁ II2.

1. — Komisje szkolne będą miały odpowiedni udział w administracji wewnętrznej i zewnętrznej szkoły mniejszości. W szczególności należeć będzie do nich piecza nad stanem ubikacyj i urządzeń szkolnych.

2. — Komisje szkolne będą mogły współdziałać przy rozstrzyganiu o tem, w jaki sposób należy zużywać kwoty, przyznane instytucjom szkolnym mniejszości.

3. — Przed mianowaniem nauczycieli dla szkół lub klas mniejszości komisje szkolne będą miały sposobność do wyrażenia życzeń, dotyczących wyboru kandydatów, przez co jednak nie uchybia się w niczem prawom, zastrzeżonym dla państwowych władz szkolnych, w zakresie mianowania nauczycieli. Dozór szkolny lub deputacja szkolna nie ma przytem głosu rozstrzygającego. Jeżeli władza szkolna nie uwzględni życzeń, wyrażonych przez komisję, wtedy powinna ona z reguły podać jej powody swojej decyzji, o ile komisja o to wniesie.

ARTYKUŁ II3.

Ażeby móc rozporządzać dostateczną ilością nauczycieli dla instytucji szkolnych mniejszości językowej, układające się Strony postanawiają zastosować następujące środki:

1° Do szkół mniejszości powoływani będą w zasadzie tylko nauczyciele, należący do mniejszości i władający poprawnie jej językiem.

Dla nauczycieli, powołanych lub mających być powołanymi do szkół mniejszości, a nie władających w dostatecznej mierze językiem mniejszości, urządzone będą kursy językowe.

2° Utworzone będą w wystarczającej liczbie zakłady, służące według obowiązującego w danem Państwie

ustawodawstwa do ogólnego wykształcenia naukowego przyszłych nauczycieli. W zakładach tych język mniejszości będzie językiem wykładowym.

3° Świadczenia, jakie posiadać winien nauczyciel dla otrzymania posady w publicznej szkole powszechnej w jednym z układających się Państw, będą wystarczały do tego, aby mu powierzyć pełnienie obowiązków nauczyciela mniejszości w części obszaru plebiscytowego, należącej do drugiego Państwa; jednakże będzie można wymagać od niego nabycia obywatelstwa.

ARTYKUŁ II4.

1. — Rząd niemiecki zarządzi co potrzeba, by w ciągu roku szkolnego 1922-23, utworzono na części niemieckiej obszaru plebiscytowego instytucje szkolne mniejszości, przewidziane w niniejszym Dziale.

2. — Rząd polski czuwać będzie nad tem, ażeby na Górnym Śląsku polskim nauka dzieci niemieckich w tym zakresie, w jakim w niniejszym Dziale przewidziane są instytucje szkolne dla mniejszości, nie doznała przerwy, chyba żeby przeszkodziły temu trudności natury administracyjnej.

ROZDZIAŁ III.

SZKOLNICTWO ZAWODOWE I UZUPEŁNIAJĄCE

ARTYKUŁ II5.

Układające się Strony nie mają obowiązku zakładania szkół zawodowych i uzupełniających dla mniejszości. Jeżeli jednak istnieć będą kursy prywatne, na których osoby, należące do mniejszości, pobierać mogą wystarczającą prywatną naukę zawodową lub uzupełniającą, to uczestniczenie w tych kursach uwolni je od obowiązku uczęszczania do odpowiednich szkół publicznych, o ile taki obowiązek istnieje.

ROZDZIAŁ IV.

SZKOLNICTWO ŚREDNIE I WYŻSZE.

ARTYKUŁ II6.

1. — Zważywszy, że szczególne warunki, w jakich znajduje się obszar plebiscytowy, wymagają, ażeby w okresie przejściowym uczyniono zadość w szczególny sposób potrzebom mniejszości językowej w dziedzinie szkolnictwa średniego i wyższego, Rządy układających się Stron zobowiązują się użyć wszelkich środków, którymi rozporządzają, w tym celu, by czynniki do tego powołane przyjęły zasady artykułów II7 do 130-go

2. — Dopóki wspomniane czynniki nie uregulują tej sprawy, obydwie Rządy zobowiązują się stosować następujące postanowienia.

ARTYKUŁ 117.

§ 1.

Za szkoły średnie i wyższe, w rozumieniu niniejszego Działu, uważa się szkoły wszelkiego typu stopnia średniego i wyższego, uznane za takie przez przepisy, obowiązujące na obszarze plebiscytowym w dniu zmiany suwerenności. Za szkoły takie uważać się będzie również szkoły tego samego stopnia, choćby innego typu, o ile ten w przyszłości stworzony zostanie.

§ 2.

Potrzebom mniejszości w zakresie publicznego szkolnictwa średniego i wyższego czynić będą zadość następujące instytucje szkolne:

a) szkoły średnie i wyższe, których językiem wykładowym będzie język mniejszości, nazwane szkołami mniejszości;

b) klasy równoległe, których językiem wykładowym będzie język mniejszości, utworzone przy szkołach publicznych z językiem urzędowym, nazwane klasami mniejszości;

c) kursy dla mniejszości obejmujące:

1° naukę języka mniejszości (kursy języka mniejszości);

2° naukę religii w języku mniejszości (kursy religii dla mniejszości).

ARTYKUŁ 118.

§ 1.

1. — W miejscowościach obszaru plebiscytowego, w których znajduje się państwowa szkoła wyższa, należy założyć państwową szkołę mniejszości tego samego stopnia, o ile zgłoszony został wniosek, dotyczący trzystu uczniów i poparty przez osoby, z ustawy powołane do ich wychowywania.

2. — Klasy mniejszości w państwowych szkołach wyższych należy urządzać na wniosek, zgłoszony przez osoby z ustawy powołane do wychowywania uczniów, o ile wniosek ten dotyczy co najmniej trzydziestu uczniów dla każdej z czterech klas niższych, a co najmniej dwudziestu dla każdej z klas wyższych.

3. — Kursy języka mniejszości należy urządzić na wniosek, poparty przez osoby z ustawy powołane do wychowywania uczniów, o ile wniosek ten dotyczy co najmniej dwudziestu pięciu uczniów, kursy zaś religii w języku mniejszości na wniosek, poparty przez osoby, z ustawy powołane do wychowywania uczniów, o ile wniosek dotyczy co najmniej osiemnastu uczniów.

§ 2.

Wniosek popierać mogą osoby, z ustawy powołane do wychowywania uczniów, należących do mniejszości językowej, będących obywatelami tego Państwa, w którym znajduje się instytucja szkolna, mieszkających na części obszaru plebiscytowego, należącej do tego Państwa, i uczęszczających do szkoły wyższej, lub do niej zgłoszonych.

ARTYKUŁ 119.

1. — Szkołę mniejszości będzie można założyć także w innej miejscowości, jeżeli to będzie zgodne z potrzebami uczniów, należących do mniejszości.

2. — Jeżeli szkoła mniejszości urządzona będzie w osobnym gmachu, będzie ona posiadała własnego dyrektora, należącego do mniejszości. Jeżeli zaś znajdować się będzie w jednym gmachu ze szkołą wyższą z językiem urzędowym jako wykładowym, to administrację zewnętrzną tej szkoły będzie można powierzyć dyrektorowi szkoły z językiem urzędowym; dla kierownictwa pedagogicznego zaś szkoła ta będzie posiadała własnego dyrektora, należącego do mniejszości.

ARTYKUŁ 120.

Państwowe instytucje szkolne dla mniejszości mogą być zastąpione przez instytucje gminne tego samego stopnia.

ARTYKUŁ 121.

1. — Powołane do tego władze układających się Stron zobowiązane będą użyć całego swego wpływu i powagi wobec gmin, w których znajduje się wyższa szkoła gminna, ażeby gminy te zakładały instytucje szkolne dla mniejszości, wymienione w artykułach 118 i 119-ym, jeżeli istnieją warunki przewidziane w tych artykułach.

2. — To samo odnosi się do instytucji szkolnych dla mniejszości w zakresie szkolnictwa średniego. Jednakże dla założenia szkoły średniej dla mniejszości wymagane będzie, ażeby wniosek, poparty przez osoby z ustawy powołane do wychowywania uczniów, dotyczył co najmniej dwustu uczniów, zaś dla założenia klas dla mniejszości, ażeby dotyczył co najmniej trzydziestu pięciu uczniów dla każdej klasy.

ARTYKUŁ 122.

1. — Instytucje szkolne dla mniejszości będą mogły być zniesione, skoro ilość uczniów w trzech następujących po sobie latach szkolnych będzie co najmniej o 20 % niższą od liczb, wymaganych dla jej założenia.

2. — Jeżeli w ciągu roku liczba uczniów będzie niższa o połowę od liczb, wymaganych dla jej założenia, to

będzie można znieść instytucję szkolną z końcem tego roku szkolnego

ARTYKUŁ 123.

Nauczanie w publicznych szkołach i klasach mniejszości stopnia średniego i wyższego powierzone zostanie w zasadzie tylko nauczycielom, należącym do mniejszości i władającym poprawnie językiem mniejszości.

ARTYKUŁ 124.

Dla przeprowadzenia zasady, wyłączonej w art. 123-im, układające się Strony wyrażają gotowość przyjmowania nauczycieli z pośród osób, czynnych w służbie szkolnej drugiej Strony, i to na następujących warunkach:

a) Powołanie nauczyciela następuje na podstawie kontraktu prywatnego na okres czasu, biegnący do końca roku szkolnego 1936/37. Jednakże Państwo może wypowiedzieć kontrakt już przed upływem tego okresu, na koniec każdego roku szkolnego za wypowiedzeniem półrocznym, nauczyciel zaś może wypowiedzieć kontrakt każdego czasu, za wypowiedzeniem kwartalnym.

b) Państwo płacić powinno nauczycielom uposażenie conajmniej równe temu, któreby pobierali we własnym kraju.

c) Nauczyciele nie są obowiązani do składania przysięgi służbowej w Państwie powołującym. Można jednak zażądać od nich pisemnego oświadczenia, w którym zobowiążą się wobec Państwa do wiernego i sumiennego spełniania obowiązków zawodowych.

d) Państwo może przenosić nauczycieli z jednej szkoły mniejszości do innej szkoły mniejszości tego samego stopnia, albo też do klas mniejszości tego samego stopnia. Przenosić można ich jednak tylko w obrębie obszaru plebiscytowego.

e) W stosunku do własnych władz nauczyciele uważani będą za urlopowanych. Zachowają oni swoje prawa do emerytury i do zaopatrzenia wdów i sierot. Ustupując ze służby w szkolnictwie obcego kraju, wracają z samego prawa do służby w szkolnictwie kraju własnego. Czas służby, odbytej w obcym kraju, liczyć im się winno pod względem uposażenia i ekspektatyw tak samo jak służbę odbytą we własnym kraju.

ARTYKUŁ 125.

1. — Tam, gdzie znajdują się szkoły lub klasy mniejszości, osoby, powołane z ustawy do wychowywania uczniów tych szkół lub klas, należących do mniejszości, powinny być w odpowiedniej mierze zastąpione w łonie komisji szkolnych (kuratorjów, deputacji), o ile komisje takie istnieją.

2. — Komisje szkół komunalnych będą miały odpowiedni udział w wewnętrznej i zewnętrznej administracji szkolnej; w szczególności należeć będzie do nich piecza nad stanem ubikacyj i urządzeń szkolnych. Komisje te będą mogły współdziałać przy rozstrzyganiu o tem, w jaki sposób należy zużywać kwoty, przyznane instytucjom szkolnym mniejszości.

ARTYKUŁ 126.

Za uczęszczanie do publicznych szkół mniejszości nie będzie pobierane wyższe czesne, niż za uczęszczanie do odpowiednich szkół z językiem państwowym jako wykładowym. Za uczęszczanie do klas lub na kursy mniejszości nie będzie pobierane czesne dodatkowe.

ARTYKUŁ 127.

Egzaminy urzędowe w szkołach i klasach mniejszości odbywać się będą w języku mniejszości.

ARTYKUŁ 128.

Jeżeli nauka w prywatnych szkołach mniejszości odpowiadać będzie nauce publicznych szkół średnich lub wyższych, to szkoły te powinny być uznane za szkoły średnie lub wyższe w tem znaczeniu, że wydane przez nie świadectwa, w szczególności świadectwo ukończenia szkoły, będą miały to samo znaczenie, jak świadectwa, wydane przez średnie lub wyższe szkoły publiczne.

ARTYKUŁ 129.

Jeżeli szkoła prywatna mniejszości zastąpi publiczną szkołę średnią lub wyższą, istniejącą w dniu zmiany suwerenności, to szkoła taka będzie miała prawo do subwencji z funduszków publicznych pod następującymi warunkami:

a) że dochody, które daje szkoła, nie pokrywają potrzebnych wydatków. Dla obliczenia dochodów, płynących z czesnego, należy brać za podstawę przynajmniej taką wysokość czesnego, jaka obowiązuje w szkołach publicznych tego samego typu;

b) że liczba uczniów, mających przynależność państwową, dochodzi albo do stu pięćdziesięciu w całej szkole albo przeciętnie w czterech klasach niższych do trzydziestu, a w następnych do dwudziestu na klasę.

ARTYKUŁ 130.

§ 1.

1. — Subwencje z funduszków państwowych udzielane będą według takich samych zasad, według jakich udziela się ich szkołom gminnym lub prywatnym tego samego typu lub tego samego stopnia.

2. — Przy obliczaniu wysokości subwencji można będzie uwzględnić różnicę, zachodzącą pomiędzy obciążeniem finansowym szkół publicznych a obciążeniem szkół prywatnych.

§ 2.

1. — Subwencje z funduszków gmin lub związków komunalnych udzielane być winny tylko wówczas, jeżeli gmina lub związek komunalny, na którego obszarze szkoła prywatna się znajduje, udziela zapomóg szkołom publicznym lub prywatnym tego samego stopnia, lub jeżeli wydatki, które ponosi na swoje szkoły tego samego stopnia, nie są pokryte, lub pokryte są tylko częściowo przez dochody tych szkół.

2. — Jedną z podstaw obliczenia wysokości tych subwencji będzie przeciętna kwota wymienionych zapomóg i wydatków, przypadająca na jednego ucznia. W rachubę brać się będzie tylko tych uczniów szkoły prywatnej, którzy są obywatelami Państwa i mieszkają na obszarze danej gminy lub danego związku komunalnego

§ 3.

Jeżeli Państwo, gmina lub związek komunalny wyrazi gotowość i będzie w stanie przyjąć do publicznej szkoły mniejszości lub do klas mniejszości, znajdujących się w tej samej miejscowości, pewną ilość uczniów szkoły prywatnej, to wysokość zapomogi, która ma być przyznana szkole prywatnej, obniży się o kwotę, odpowiadającą ilości tych uczniów.

ROZDZIAŁ V.

PRZEPISY OGÓLNE.

ARTYKUŁ 131.

1. — Dla ustalenia języka ucznia rozstrzygającym będzie wyłącznie oświadczenie pisemne lub ustne osoby, z ustawy powołanej do jego wychowywania. Władze szkolne nie będą sprawdzały ani kwestjonowały tego oświadczenia.

2. — Władze szkolne powinny również wstrzymywać się od wywierania jakiegokolwiek wpływu, mającego na celu cofnięcie wniosku o założenie instytucji szkolnych mniejszości.

ARTYKUŁ 132.

§ 1.

Przez język wykładowy lub język jako przedmiot nauki rozumie się poprawny język literacki polski, względnie niemiecki.

§ 2.

Tam, gdzie język mniejszości ma być językiem wykładowym, będzie on stosowany w nauce wszystkich przedmiotów oprócz języka polskiego w części polskiej obszaru plebiscytowego, a języka niemieckiego w części niemieckiej tego obszaru, jeżeli nauka tych języków należeć będzie do programu szkolnego.

§ 3.

Kursy języka mniejszości odbywać się będą w tymże języku.

ARTYKUŁ 133.

1. — Układające się Strony nie dozwolą na używanie w szkołach obszaru plebiscytowego książek lub poglądowych środków do nauki, które mogłyby obrażać uczucia narodowe lub religijne mniejszości.

2. — Podobnie każda z układających się Stron zarządzi, co potrzeba, by w nauce szkolnej wobec uczniów nie ponizano w sposób niestosowny właściwości narodowych i kulturalnych drugiej Strony.

DZIAŁ V.

JĘZYK.

ARTYKUŁ 134.

Układające się Strony zapewniają osobom, należącym do mniejszości, swobodę używania ich języka zarówno w stosunkach osobistych i gospodarczych, jak i społecznych. Żadne postanowienie nie będzie ograniczało korzystania z tej swobody. To samo dotyczy swobodnego używania języka mniejszości w prasie, publikacjach wszelkiego rodzaju jak i podczas zebrań publicznych i prywatnych.

ROZDZIAŁ I.

JĘZYK WŁADZ ADMINISTRACYJNYCH.

ARTYKUŁ 135.

Każdemu wolno będzie na obszarze plebiscytowym zwracać się ustnie do władz cywilnych w języku polskim lub niemieckim.

ARTYKUŁ 136.

Pisma do władz cywilnych obszaru plebiscytowego będą mogły być wnoszone w języku polskim lub niemieckim. Odpowiedź na nie będzie mogła być udzielona

w jednym z obu języków. O ile będzie udzielona w języku urzędowym, należy do niej dołączyć tłumaczenie, jeżeli pismo nie było sporządzone w tym języku i jeżeli wnoszący je prosił o załączenie tłumaczenia.

ARTYKUŁ 137.

Ogłoszenia urzędowe władz cywilnych na obszarze plebiscytowym sporządzane będą w języku urzędowym. Do ogłoszeń należy załączyć tłumaczenie w języku mniejszości we wszystkich miejscowościach, w których postępowano w ten sposób dnia 1-go stycznia 1922 r. Władzom właściwym pozostawia się możliwość innego uregulowania tej sprawy.

ARTYKUŁ 138.

1. — Z zastrzeżeniem przepisów, dotyczących używania języka urzędowego, w szczególności języka w którym mają być sporządzone protokoły, wnioski, i t. d. wolno będzie obywatelom, należącym do mniejszości, przemawiać w ich własnym języku w sejmikach powiatowych (Kreistage) oraz w Radach miejskich i gminnych obszaru plebiscytowego.

2. — To samo stosuje się do Sejmu Województwa śląskiego i do Sejmu Prowincjonalnego (Provinziallandtag) Górnego Śląska w okresie lat czterech, poczynawszy od dnia zmiany suwerenności.

3. — Postanowienia ust. 1 i 2-go będą stosowane do zgromadzeń reprezentacyjnych, które w przyszłości mogą zastąpić wyżej wymienione zgromadzenia.

ARTYKUŁ 139.

1. — Postanowienia niniejszego Rozdziału nie odnoszą się do Zarządu kolei żelaznych, poczt, telegrafów i. t. d.

2. — Jednakowoż w ustnem porozumiewaniu się z publicznością, w szczególności przy kolejowych kasach biletowych oraz przy okienkach urzędów pocztowych, należy, wedle możliwości, uwzględniać potrzeby ludności, o ile język mniejszości będzie zrozumiałym dla funkcjonariuszy.

ROZDZIAŁ II.

JĘZYK WŁADZ SĄDOWYCH.

ARTYKUŁ 140.

1. — Przed sądami zwyczajnymi obszaru plebiscytowego wolno będzie każdemu używać języka polskiego lub niemieckiego w słowie i piśmie, zamiast języka urzędowego. Dotyczy to również tych wniosków, zgłoszonych w zwyczajnych sądach obszaru plebiscytowego, które skierować należy, dla rozstrzygnięcia, do sądu

wyższej instancji, mającego siedzibę poza obszarem plebiscytowym, o ile sąd, do którego wniosek wpłynął jest właściwym do przyjęcia go. Z zastrzeżeniem zamierzonego przez Rząd polski specjalnego uregulowania tej sprawy na czas przejściowy po wejściu w życie Konwencji, powyższe ułatwienie nie odnosi się do adwokatów i do osób, które zawodowo zajmują się zastępstwem osób trzecich przed sądami, chyba że działają w swojej własnej sprawie.

2. — W razie potrzeby, część rozpraw, prowadzona w języku innym niż urzędowy, przetłumaczona będzie przez przewodniczącego lub członka sądu, bądź też tłumacza, powołanego przez sąd.

3. — Sąd postanowi, jeżeli to uzna za potrzebne, że oświadczenia i zeznania w języku mniejszości mają być umieszczone w protokole albo w załączniku, albo też, że ma być do protokołu załączone tłumaczenie, uwierzytelnione przez tłumacza. Żadna ze stron nie będzie jednakże mogła żądać, by sporządzono dodatkowy protokół w języku mniejszości.

ARTYKUŁ 141.

Minister Sprawiedliwości będzie mógł zarządzić, że do skarg, podań lub innych oświadczeń strony, sporządzonych w języku mniejszości, które mają być doręczone z urzędu, załączyć należy ilość odpisów, konieczną dla doręczenia.

ARTYKUŁ 142.

1. — Doręczenie skarg i innych pism w języku mniejszości będzie ważnem tylko, jeśli będzie dokonaniem w drugim państwie lub na obszarze plebiscytowym.

2. — W wypadku, gdyby doręczenie w języku mniejszości pozostało bez skutków prawnych, a ma ono nastąpić z urzędu, sąd winien zarządzić tłumaczenie skargi lub pisma, o których mowa, i przesłać to tłumaczenie w celu doręczenia; odpis oryginału winien być załączony; w tym wypadku doręczenie tłumaczenia będzie miało ten sam skutek, co ważne doręczenie oryginału.

ARTYKUŁ 143.

Do wniosków o wpisy do ksiąg gruntowych albo do innych rejestrów, prowadzonych przez sądy, jak również do oświadczeń zgody na takie wpisy, winno być, o ile są one sporządzone w języku mniejszości, załączone tłumaczenie, dokonane przez zaprzysiężonego tłumacza; nie narusza to postanowień art. 146-go. Tekst wspomnianego tłumaczenia będzie obowiązujący, w razie różnicy pomiędzy oryginałem a tłumaczeniem.

ARTYKUŁ 144.

W sądach zwyczajnych obszaru plebiscytowego można używać, wedle uznania sądu, na niemieckiej części — języka polskiego, a na polskiej części — języka niemieckiego, jako języka rozpraw, o ile strony, świadkowie i inni zainteresowani rozumieją ten język w stopniu wystarczającym. Orzeczenia ogłoszone zostaną również i w tym wypadku w języku urzędowym; w tymże języku sporządzone będą protokoły. Postanowienia ust. 3-go art. 140-go mają zastosowanie.

ARTYKUŁ 145.

Poprzednie postanowienia stosować się będą również do sądów handlowych, przemysłowych, do sądów polubownych cechowych, do władz orzekających w ubezpieczeniach społecznych, do komisji polubownych i rozjemczych, do urzędów pojednawczych dla spraw najmu i dzierżawy oraz do „Versorgungsgerichte”. Postanowienia te odnoszą się również do komunikowania się publiczności z komornikami sądowymi, rozjemcami, mężami zaufania dla uprzywilejowanych testamentów oraz z sądami wiejskimi.

ARTYKUŁ 146.

Postanowienia powyższe nie naruszają w niczem przepisów już wydanych, lub tych, które mogą być wydane, a które dopuszczają w szerszej mierze używanie języka polskiego w części niemieckiej, lub języka niemieckiego w części polskiej. W szczególności pozostaje w mocy uprawnienie notariuszy, udzielone im na podstawie § 2245 Kodeksu Cywilnego niemieckiego.

TYTUŁ III.

**PRAWO WNOŠZENIA PETYCJI
I POSTĘPOWANIE.**

ARTYKUŁ 147.

Rada Związku Narodów będzie stanowiła w przedmiocie podań pojedynczych lub zbiorowych, dotyczących postanowień Części niniejszej i skierowanych do niej bezpośrednio przez osoby, należące do mniejszości. Jeżeli Rada prześle podania te do Rządu państwa, na którego obszarze wnoszący je mieszkają, wówczas Rząd ten odeśle podania z uwagami lub bez nich do Rady dla rozpatrzenia.

ARTYKUŁ 148.

W celu zapewnienia w każdej z obu części obszaru plebiscytowego jednolitego i sprawiedliwego sposobu traktowania przez władze administracyjne podań osób, należących do mniejszości, w przedmiocie wykładni lub stosowania postanowień Części niniejszej, każdy z Rządów stworzy na swojej części obszaru plebiscytowego Urząd dla spraw mniejszości.

ARTYKUŁ 149.

W przedmiocie wykładni i stosowania przepisów Części niniejszej przez władze administracyjne, które przy rozstrzyganiu spraw podlegają instrukcjom władz przełożonych, osoby, należące do mniejszości, będą mogły, zgodnie z postanowieniami niżej podanymi, wnosić podania do Urzędu dla spraw mniejszości swojego Państwa, celem rozpatrzenia. Urząd ten, zgodnie ze szczegółowymi postanowieniami niżej podanych artykułów prześle podania te do wiadomości Prezydenta Komisji Mieszanej dla wyrażenia poglądu. O ile wnoszący podania nie będą zadowoleni z załatwienia ich sprawy przez władze administracyjne, będą oni mogli odwołać się do Rady Związku Narodów.

ARTYKUŁ 150.

1. — Wszystkie podania wnoszone będą do Urzędu dla spraw mniejszości w trzech egzemplarzach. Można je wnieść dopiero:

a) po wniesieniu zażalenia do władzy administracyjnej, będącej na obszarze plebiscytowym hierarchicznie najwyższą instancją, właściwą dla danej sprawy; albo

b) o ile idzie o sprawę, podlegającą właściwości komunalnych ciał samorządowych (kommunale Selbstverwaltungskörper) — po wniesieniu zażalenia do władzy państwowej, sprawującej nadzór komunalny i będącej na obszarze plebiscytowym hierarchicznie najwyższą instancją właściwą; albo

c) o ile idzie o spór co do tego, czy istnieją warunki przepisane dla założenia lub utrzymywania szkoły, klasy lub kursów dla mniejszości, — po oddaniu sporu tego do rozpatrzenia władzy państwowej, właściwej dla spraw szkolnych; albo

d) o ile idzie o sprawę, w której pierwsze zażalenie ma być wniesione do władz administracyjnych poza obszarem plebiscytowym, albo dla której bezpośrednio właściwą jest władza, znajdująca się poza tym obszarem, — po wniesieniu zażalenia do władz hierarchicznie właściwych.

2. — Podanie, wniesione do Urzędu dla spraw mniejszości, Urząd ten pozostawi bez rozpatrzenia, o ile nie będą wypełnione warunki, przepisane w ust. 1-ym.

ARTYKUŁ 151.

Jeżeli osoba, należąca do mniejszości, przedstawi poważne dowody, że sprawa, w której jest zainteresowana, nie została załatwiona w odpowiednim terminie przez władze administracyjne, lub też, że jej załatwienie nie cierpi zwłoki, może ona zażądać, by podanie jej rozpatrzono nawet przed zwróceniem się do władz, wymienionych w ust. 1-ym art. 150-go.

ARTYKUŁ 152.

1. — W wypadkach, przewidzianych w art. 150 i 151-ym, Urząd dla spraw mniejszości, o ile nie załatwi sprawy w sposób zadawalający wnoszącego podanie, skieruje je ze swojemi uwagami do Prezydenta Komisji Mieszanej, by tenże wyraził swój pogląd.

2. — Każdy Urząd dla spraw mniejszości zastępuje wobec Prezydenta Komisji Mieszanej władze swego kraju.

ARTYKUŁ 153.

1. — Prezydent Komisji Mieszanej będzie mógł zebrać wszelkie informacje, jakie mu się wydadzą użyteczne i właściwe. Udzieli on wnoszącym podania, jak również Urzędowi dla spraw mniejszości, sposobności do przedstawienia uwag ustnie lub na piśmie.

2. — Po rozpatrzeniu sprawy i udzieleniu członkom Komisji Mieszanej sposobności do wyrażenia ich zdania, Prezydent, stosując się przytem *mutatis mutandis* do postanowień ust. 2-go art. 158-go, zakomunikuje Urzędowi dla spraw mniejszości swój pogląd co do sposobu, w jaki sprawa mogłaby być załatwiona zgodnie z postanowieniami niniejszej Części.

3. — Pogląd ten wskazać może załatwienie ostateczne tymczasowe lub częściowe. Prezydent będzie mógł również oświadczyć, że pogląd swój wyrazi dopiero po upływie pewnego terminu.

ARTYKUŁ 154.

Urząd dla spraw mniejszości zakomunikuje pogląd Prezydenta Komisji Mieszanej właściwym władzom ad-

ministracyjnym oraz zawiadomi możliwie najprędzej Prezydenta Komisji Mieszanej o rozstrzygnięciu władz i o tem, czy i w jaki sposób władze te uwzględniły w niem pogląd Prezydenta.

ARTYKUŁ 155.

Terminy postępowania oznaczać będzie Prezydent Komisji Mieszanej.

ARTYKUŁ 156.

Postępowanie nie będzie jawnem. Prezydent Komisji Mieszanej rozstrzygać będzie o tem, czy i kiedy pogląd wyrażony przez niego może być zakomunikowany przez Urząd mniejszości wnoszącemu podanie, jak również o tem, czy i kiedy dozwolone będzie ogłoszenie tego poglądu.

ARTYKUŁ 157.

W wypadku odwołania się do Rady Związku Narodów, przewidzianego w art. 149-ym, należy je skierować do Urzędu dla spraw mniejszości. Urząd ten postara się o przesłanie podania do Rady Związku Narodów za pośrednictwem Rządu.

ARTYKUŁ 158.

1. — Jeżeli w wypadku, przewidzianym w art. 588-ym, wyrok lub uchwała zależeć będzie od wykładni postanowień Części niniejszej, wówczas, w wypadku ewokacji, pytanie, dotyczące tej wykładni, skierowane zostanie wyłącznie do Prezydenta Trybunału Rozjemczego; ewokacji tej żądać może osoba zainteresowana, należąca do mniejszości, lub też strona przeciwna w sporze.

2. — Wykładnia Prezydenta Trybunału Rozjemczego uwzględni, między innemi, postanowienia Rady Związku Narodów, dotyczące wypadków analogicznych na Górnym Śląsku. Pytanie, czy ustawy krajowe zgodne są z postanowieniami Części niniejszej, nie będzie stanowiło przedmiotu badania.

CZĘŚĆ IV

Sprawy socjalne.

TYTUŁ I.

ZWIĄZKI PRACODAWCÓW I PRACOWNIKÓW.

DZIAŁ I.

ZWIĄZKI.

ARTYKUŁ 159.

Rządy polski i niemiecki uznają na przeciąg lat 15-u związki pracodawców i pracowników, które czynne są na obszarze plebiscytowym.

ARTYKUŁ 160.

Przez związki pracodawców, w pojęciu art. 159-go, rozumieć należy wolne stowarzyszenia pracodawców, bez różnicy przynależności państwowej członków, które nie dążąc do żadnych celów politycznych, zajmują się na zasadzie swych statutów lub faktycznie, wyłącznie lub przedewszystkiem regulowaniem warunków pracy za pomocą umów zbiorowych.

ARTYKUŁ 161.

1. — Przez związki pracowników, w pojęciu art. 159-g, należy rozumieć wolne stowarzyszenia pracowników, bez różnicy przynależności państwowej członków, które nie dążąc do żadnych celów politycznych, zajmują się wyłącznie lub przedewszystkiem regulowaniem warunków pracy drogą umów zbiorowych.

2. — Związki te winny pozatem czynić zadość warunkom następującym:

a) Kwalifikacja na członka związku nie może zależeć od tego, że członek pracuje w danym przedsiębiorstwie;

b) pracodawcy nie mogą być dopuszczeni do związków w charakterze członków; związki nie mogą również przyjmować subwencji, ani też innych korzyści ze strony pracodawców;

c) Związki winny same strzec interesów swych członków, nie dopuszczając działania innych wpływów, niewynikających z życia związkowego, a w szczególności — wpływów politycznych.

ARTYKUŁ 162.

Przez związki, w pojęciu niniejszego Tytułu, należy w zasadzie rozumieć związki, istniejące w chwili zmiany suwerenności. Nie wyłącza się jednak możliwości powstania, z powodów ekonomicznych albo administracyjnych, nowych związków drogą legalnego przejścia członków, lub też drogą złączenia się kilku istniejących związków w jeden.

ARTYKUŁ 163.

1. — Jeżeli polski związek pracowników posiada w dniu zmiany suwerenności miejscowy oddział zarządu na niemieckiej części obszaru plebiscytowego, Rząd niemiecki pozwoli mu prowadzić dalej jego działalność na tejże części obszaru, a to tak długo, jak długo ten miejscowy oddział zarządu tam istnieć będzie. Rząd niemiecki pozostawi również polskiemu związkowi pracowników polskich swobodę dowolnego przenoszenia rzeczonoż oddziału zarządu z miejsca na miejsce w granicach niemieckiej części obszaru plebiscytowego; zezwoli również na wprowadzanie zmian w organizacji tegoż oddziału. Jeżeli w dniu zmiany suwerenności polski związek pracowników nie posiada miejscowego zarządu na niemieckiej części obszaru plebiscytowego, Rząd niemiecki pozwoli mu prowadzić nadal jego działalność na tymże obszarze przez lat trzy. Po upływie rzeczonych trzech lat Rząd niemiecki pozwoli temuż związkowi prowadzić nadal jego działalność, jeśli utworzy on specjalny oddział zarządu na niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

2. — Rząd polski przyjmuje ze swej strony, odnośnie do swojej części obszaru plebiscytowego, te same zobowiązania w stosunku do niemieckich związków pracowników.

3. — Rząd niemiecki wywrze ponadto swój wpływ na niemieckie związki pracowników, działające na polskiej części obszaru plebiscytowego, ażeby zgrupowania związkowców uzyskały tam samodzielność w granicach przewidzianych w załączniku. Nawzajem, Rząd polski wpływać będzie w ten sam sposób na związki pracowników polskich, działające na niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

ARTYKUŁ 164.

1. — Rządy polski i niemiecki zobowiązują się nie ograniczać praw, przyznanych związkom, wymienionym w niniejszym Tytule, w dziedzinie swobody zrzeszania się i zgromadzeń, a to w myśl ustaw obowiązujących na obszarze plebiscytowym w chwili zmiany suwerenności, jak również zezwalać na używanie na zebraniach dowolnego języka. Przez wolność zrzeszania się należy rozumieć w szczególności prawo związków grupowania się w „Kartele Związków Zawodowych” (wydziały miejscowe);

2. — Zarządy związków istniejące na obszarze plebiscytowym i centralne siedziby związków będą miały możliwość komunikowania się ze sobą bez przeszkód, w drodze korespondencji, za pomocą telegrafu, telefonu lub za pośrednictwem osób, jak również będą mogły wymieniać publikacje i druki związków w granicach, ustalonych przez ogólne przepisy o korespondencji.

ARTYKUŁ 165.

1. — W celu ułatwienia wykonania przepisów artykułów poprzedzających, Rządy polski i niemiecki wyznaczają każdy po jednym komisarzy dla spraw pracy, z pośród osób urodzonych na obszarze plebiscytowym lub też czynnych tamże od pewnego czasu.

2. — Jeżeli związek niemiecki uważa, że został pokrzywdzony w prawach, przyznanych mu na mocy przepisów powyższych, przez zarządzenia zastosowane lub wydane przez administrację polską, lub też, jeżeli odwrotnie związek polski uważa, że został w ten sam sposób pokrzywdzony przez zarządzenia zastosowane lub wydane przez administrację niemiecką, — związek niemiecki będzie mógł odwołać się do interwencji komisarza niemieckiego, zaś związek polski do interwencji komisarza polskiego.

3. — Jeżeli komisarz, do którego się odwołano, uważa skargę za uzasadnioną, zawiadamia o tem komisarza strony przeciwnej; ten ostatni zarządza natychmiast przeprowadzenie dochodzenia przez właściwe władze administracyjne i o wyniku zawiadamia komisarza strony drugiej, możliwie jaknajszybciej, a w każdym razie nie później, jak w 30 dni po otrzymaniu skargi. Jeżeli sprawa nie może być załatwiona w ten sposób, komisarz, do którego się odwołano, przesyła skargę przed-

stawicielowi swego Państwa, który zgłasza ją Komisji Mieszanej.

4. — Jeżeli komisarz, do którego się odwołano, uważa, że skarga jest nieuzasadniona, winien postarać się o jej cofnięcie. Jeżeli skarga cofniętą nie zostanie, komisarz prześle ją przedstawicielowi swego Państwa, który odda sprawę Komisji Mieszanej.

ARTYKUŁ 166.

1. — Rząd niemiecki nie przedsięwzięć żadnych kroków w celu zapobieżenia, aby ugrupowania niemieckie związkowców na polskiej części obszaru plebiscytowego odłączyły się dowolnie, od centralnych organizacji niemieckich, przed upływem 15-letniego okresu czasu. Również i Rząd polski nie uczyni nic w celu zapobieżenia, aby polskie ugrupowania związkowców na niemieckiej części obszaru plebiscytowego odłączyły się, w razie życzenia, od centralnych organizacji polskich przed upływem 15-letniego okresu czasu.

2. — Skoro tylko ugrupowania niemieckie związkowców, znajdujące się na polskiej części obszaru plebiscytowego, odłączone zostaną od centralnych organizacji niemieckich, zaś polskie ugrupowania związkowców, znajdujące się na niemieckiej części obszaru plebiscytowego, odłączą się od centralnych organizacji polskich, postanowienia ust. 2-go art. 164-go przestaną obowiązywać.

DZIAŁ II.

UMOWY ZBIOROWE.

ARTYKUŁ 167.

Związki, wymienione w Dziale I-ym Tytułu niniejszego, będą mogły zawierać umowy zbiorowe dla całego obszaru plebiscytowego.

ARTYKUŁ 168.

1. — Przez umowy zbiorowe rozumieć należy umowy pisane, zawarte na podstawie bezpośredniego układu, lub też w drodze pojednania i arbitrażu, pomiędzy związkami pracowników z jednej strony, a jednym lub kilkoma pracodawcami, lub też związkami pracodawców z drugiej strony i określające warunki, na jakich nastąpić może zawarcie umów w przedmiocie pracy.

2. — Umowy zbiorowe, zawarte dla całego obszaru plebiscytowego, nie mogą rozciągać się poza tenże obszar. Bieżące umowy zbiorowe, obowiązujące na obszarze, przekraczającym granice obszaru plebiscyto-

wego, zachowają swą moc poza granicą niemiecką wyłącznie tylko na okres czasu, na który zawarte zostały. Umowy zbiorowe tego rodzaju, ulegające wymówieniu, przestaną obowiązywać w polskiej części obszaru plebiscytowego, poczynając od dnia, w którym wymówienie ważne uczynione zacznie odnosić swe skutki. Umowy zbiorowe, dotyczące ogólnych warunków pracy, oraz umowy zbiorowe, dotyczące taryf wynagrodzenia, uważane są pod tym względem jako umowy odrębne.

3. — Przepisy niniejszego Tytułu nie uwłaczają w niczem prawu zawierania umów zbiorowych, nierozciągających się poza granicę polsko-niemiecką.

ARTYKUŁ 169.

1. — W celu ułatwienia zawierania umów zbiorowych dla całego obszaru plebiscytowego, Rządy polski i niemiecki udzielią komisarzom dla spraw pracy następujących pełnomocnictw:

a) W razie sporu w przedmiocie zawarcia lub zmiany umów zbiorowych dla całego obszaru plebiscytowego, komisarze władni będą, bądź na wniosek strony interesowanej, bądź z urzędu, ustanowić za wspólnem porozumieniem, Komisję pojednawczą i arbitrażową. Komisja ta składać się będzie z równej liczby asesorów polskich i niemieckich, z łona pracodawców i pracowników. Komisja ta będzie mogła mieć od jednego do trzech bezstronnych przewodniczących; jeżeli przewodniczący ci nie dojdą do porozumienia co do wyboru osoby, która kierować będzie rozprawami, osoba ta w drodze losowania wyznaczoną zostanie. W razie zamianowania dwu przewodniczących, głos ich policzony będzie tylko wówczas, gdy będą z sobą zgodni co do *meritum* sprawy. Co się tyczy sposobu postępowania Komisji pojednawczej i arbitrażowej, to ponadto obowiązywać będą przepisy §§ 23 do 30-go Ordynacji niemieckiej z. d. 23-go grudnia 1918 r. (Reichsgesetzblatt, str. 1456). O ile obaj komisarze działają jednomyślnie, zastępować będą właściwe centralne władze obu Stron. Porozumienie co do składu Komisji pojednawczej i arbitrażowej, oraz co do jej zwołania, zwłaszcza w razie niebezpieczeństwa strajku, powinno nastąpić możliwie najszybciej; w żadnym wypadku nie powinno upłynąć więcej jak 7 dni pomiędzy postawieniem wniosku, a w razie braku takowego, pomiędzy porozumieniem komisarzy co do ustanowienia Komisji, — a pierwszym posiedzeniem tejże Komisji.

b) Komisarze będą mogli, na żądanie jednej ze stron, rozstrzygać jednomyślnie, jeżeli zachodzi

potrzeba uznania za obowiązujące orzeczeń arbitrażowych wydanych przez Komisję pojednawczą i arbitrażową a nieuznanych przez wszystkich zainteresowanych. Orzeczenia arbitrażowe będą mogły być uznane za obowiązujące tylko wówczas, gdy, przy należytem uwzględnieniu interesów obu stron, orzeczenia te odpowiadają słuszności i gdy wykonanie ich jest niezbędne dla ochrony ogólnego życia ekonomicznego na obszarze plebiscytowym. Uznanie za obowiązujące orzeczenia arbitrażowe zastępuje zaakceptowanie przez strony arbitrażu Komisji pojednawczej i arbitrażowej.

c) Komisarze będą mogli, za wspólnem porozumieniem, rostrzygać wszelkie wnioski co do uznania umów zbiorowych za obowiązujące dla całego obszaru plebiscytowego. Przepisy §§. 2 do 6-go, lit. „a” Ordynacji niemieckiej z. d. 23-go grudnia 1918 r. znajdą tutaj zastosowanie; jednakowoż publikacje uczynione będą w dziennikach górnośląskich, wyznaczonych do tego przez obu komisarzy, a nie w Reichsarbeitsblatt.

Rejestry umów zbiorowych powierzone będą komisarzom.

2. — O ile obydwaj komisarze nie dojdą do porozumienia, obowiązujące naówczas w Niemczech i w Polsce przepisy ustawodawcze zastosowane zostaną na niemieckiej, względnie na polskiej części obszaru plebiscytowego.

DZIAŁ III.

KOMPETENCJA KOMISJI MIESZANEJ.

ARTYKUŁ 170.

1. — Komisja Mieszana kompetentną będzie do rozstrzygnięcia wszelkich sporów w przedmiocie nieuznania lub też uszczuplenia uprawnień związków pracodawców i pracowników.

2. — Rozstrzyganie sporów odnoszących się do zawierania lub do treści umów zbiorowych nie należy do kompetencji Komisji Mieszanej.

ZAŁĄCZNIK DO ART. 163-GO.

§ 1.

1. — Samodzielność związków w stopniu, przewidzianym w art. 163-im uważana będzie za osiągniętą, gdy decyzje organizacji centralnych czynić będą zadość niżej wyluszczonej warunkom:

1° Każde ugrupowanie posiadać będzie, oprócz swojej nazwy, jeszcze nazwę specjalną, wskazującą że posiada wymagany stopień samodzielności.

2° Przedstawiciele związków niemieckich będą mogli brać udział w rokowaniach, dotyczących regulacji warunków pracy, — a których wyniki będą obowiązujące na polskiej części obszaru plebiscytowego — tylko wówczas, gdy przedstawiciele ci zamieszkują i czynni są na obszarze plebiscytowym.

3° Wszelkie regulowanie przez związki niemieckie warunków pracy, które mają być stosowane na polskiej części obszaru plebiscytowego, przeprowadzone będzie przez zainteresowaną grupę samodzielnie, w szczególności bez potrzeby zezwolenia ze strony centralnego zarządu związku niemieckiego.

4° Ugrupowania niemieckie, działające na polskiej części, a posiadające swą siedzibę na niemieckiej części obszaru plebiscytowego, posiadać winny na polskiej części tego obszaru odpowiedzialnego przedstawiciela, który obowiązany będzie udzielać władzom polskim wszelkich niezbędnych informacji, stosownie do przepisów Tytułu niniejszego.

5° Uchwały w przedmiocie przyjęcia lub też nieprzyjęcia nowych członków na polskiej części obszaru plebiscytowego powzięte będą przez właściwe ugrupowania niemieckie samodzielnie, z zachowaniem ogólnych zasad związkowych.

6° Ugrupowania niemieckie, działające na polskiej części obszaru plebiscytowego, będą miały prawo prowadzić swą własną rachunkowość zgodnie z systemem rachunkowości związku.

2. — To samo dotyczy ugrupowań polskich na niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

§ 2.

1. — Niemieckie związki pracowników kolejowych, pocztowych i telegraficznych, oraz robotników państwowych i komunalnych, założą w jak najszybszym czasie, a w każdym razie przed 1-ym lipca 1922 r., specjalne oddziały zarządów dla polskiej części obszaru plebiscytowego.

2. — Te same przepisy obowiązują polskie związki tych samych kategorii.

TYTUŁ II.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE.

DZIAŁ I.

UBEZPIECZENIE NA WYPADEK CHOROBY.

ARTYKUŁ 171.

1. — Z dniem zmiany suwerenności miejscowe kasy chorych, zarówno ogólne, jak specjalne, jak również kasy chorych wiejskie, przemysłowe i cechowe, których siedziba mieści się na Górnym Śląsku polskim, stają się polskimi kasami chorych, z wyjątkiem przewidzianych poniżej wypadków.

2. — Kasy chorych typu, wymienionego w ust. 1-ym, których siedziba mieści się w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, pozostają kasami niemieckimi, z wyjątkiem przewidzianych poniżej wypadków.

ARTYKUŁ 172.

Skoro granica polsko-niemiecka przetnie okręgi miejscowych kas chorych, tak ogólnych jak specjalnych, albo kas chorych wiejskich lub cechowych, to okręgi te będą podzielone zgodnie z linią graniczną.

ARTYKUŁ 173.

Z dniem zmiany suwerenności przestają należeć do dotychczasowych kas chorych ci członkowie, którzy byli:

a) ubezpieczeni w kasie chorych przemysłowej, mającej swoją siedzibę w polskiej części obszaru plebiscytowego, jeżeli są zatrudnieni w części niemieckiej;

b) ubezpieczeni w kasie chorych przemysłowej, mającej swoją siedzibę w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, jeżeli są zatrudnieni w części polskiej.

ARTYKUŁ 174.

1. — Z dniem zmiany suwerenności członkowie kas chorych, oznaczonych w art. 172 i 173-im, mogą dochodzić swoich praw tylko wobec tej kasy, do której od tej chwili już należą lub zostali przydzieleni.

2. — Postanowienia powyższego ustępu odnoszą się również do roszczeń, wynikających z wypadków chorób, poprzedzających dzień zmiany suwerenności. Nowa kasa jednakże zobowiązana jest do świadczeń, przewidzianych statutami dawnej kasy, o ile te ostatnie są korzystniejsze dla uprawnionego.

ARTYKUŁ 175.

Jeżeli uprawnienie do świadczenia kasy chorych uzależnione jest od upływu pewnego okresu wyczekiwania, to do tego okresu zaliczyć należy czas, przed dniem zmiany suwerenności, podczas którego ubezpieczony był członkiem jednej z kas, wyszczególnionych w art. 172 i 173-im.

ARTYKUŁ 176.

Jeżeli kasa chorych, mająca swoją siedzibę na obszarze plebiscytowym, przyznała przed dniem zmiany suwerenności opiekę szpitalną jednemu ze swoich członków, to fakt, iż tenże stał się członkiem kasy chorych, mającej swą siedzibę w drugiej części obszaru plebiscytowego, nie uprawnia szpitala do odmówienia mu dalszej opieki.

ARTYKUŁ 177.

1. — W zrozumieniu § 205-go lit. a No. 1, ust. 3-go § 214-go, ust. 1-go, No. 2, § 216-go, §§ 217, 218 i 221-go niemieckiej Ordynacji Ubezpieczeniowej, część polska i niemiecka obszaru plebiscytowego nie będą uważane w stosunku wzajemnym do siebie za „zagranicę” (Ausland).

2. — Paragrafy 219, 220, i 222 powyższej Ordynacji winny mieć zastosowanie nawet wówczas gdy miejscowość, w której ubezpieczony mieszka (§ 219-ty), lub miejscowość, w której zachoruje (§ 220-ty), znajdować się będzie na jednej części obszaru plebiscytowego, siedziba zaś kasy odpowiedzialnej na drugiej.

3. — Postanowienia ust. 1 i 2-go niniejszego artykułu pozostaną w mocy tylko tak długo, jak długo obowiązujące w niemieckiej i polskiej części obszaru plebiscytowego przepisy prawa materialnego w przedmiocie ubezpieczeń na wypadek choroby będą zgodne jedne z drugimi, i jak długo marka niemiecka pozostanie jedynym prawnym środkiem płatniczym na Górnym Śląsku polskim. W żadnym razie jednakże nie pozostaną w mocy po dniu 31-go grudnia 1926 r.

DZIAŁ II.

UBEZPIECZENIA OD WYPADKÓW.

ARTYKUŁ 178.

Dla ustalenia stanu funduszków, mających być przekazanymi stosownie do art. 312-go Traktatu Wersalskiego, miarodajny będzie dzień 1-go stycznia 1922 r.

ARTYKUŁ 179.

1. — Rząd polski przejmuje z dniem 1-go stycznia 1922 r. obowiązek odszkodowania uprawnionych, którzy

ulegli wypadkowi przed tym dniem, a dnia tego mieli miejsce swego zamieszkania na Górnym Śląsku polskim, i to bez względu na ich przynależność państwową. Za uprawnionych uważa się nie tylko tych, którzy w dniu 1-go stycznia 1922 r. pobierali już ustaloną rentę lecz także i tych, którym renta była przyznana po tej dacie, za wypadek, który zaszedł poprzednio.

2. — Renty wypłacać się będzie w walucie niemieckiej. Jeżeli zamiast waluty niemieckiej zaprowadzona zostanie waluta polska jako prawny środek płatniczy na Górnym Śląsku polskim, to od tej chwili renty będą mogły być płacone w tejże walucie według kursu dziesiątego dnia miesiąca, poprzedzającego datę płatności. Przepisy ust. 2 i 3-go § 4 art. 307-go zastosowane zostaną przy ustalaniu kursu.

ARTYKUŁ 180.

1. — Rząd polski przejmuje na siebie odszkodowania, przyznane za następstwa wypadków, które zaszły po 31-ym grudnia 1921 r., w przedsiębiorstwach i częściach przedsiębiorstw, położonych na Górnym Śląsku polskim, bez względu na miejsce zamieszkania uprawnionego. Niemieckim związkom zawodowym (Berufsgenossenschaften) nie przysługują wkładki pracodawców tych przedsiębiorstw i części przedsiębiorstw za czas po 31-ym grudnia 1921 r.

2. — Rząd niemiecki przejmuje na siebie odszkodowania, przyznane za następstwa wypadków, które zaszły po 31-ym grudnia 1921 r. w przedsiębiorstwach i częściach przedsiębiorstw, położonych w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, bez względu na miejsce zamieszkania uprawnionego.

ARTYKUŁ 181.

Wypłata odszkodowań, należnych za czas poprzedzający dzień 1-go stycznia 1922 r. (zaległe renty, koszt leczenia i t. d.) należy do tej instytucji ubezpieczeniowej, która wówczas obowiązana była do płacenia odszkodowań za następstwa wypadku. To samo dotyczy kosztów, spowodowanych przez ustalenie odszkodowań po 1-ym stycznia 1922 r., o ile chodzi o wypadki, które zaszły przed tym terminem. Niemieckie instytucje ubezpieczeniowe powinny ustalić te odszkodowania w jaknajkrótszym czasie.

ARTYKUŁ 182.

Rząd polski przejmuje również na siebie poczynając od 1-go stycznia 1922 r. odszkodowania, należne tym uprawnionym, którzy przed tym dniem ulegli wypadkowi w przedsiębiorstwach lub częściach przedsiębiorstw, wymienionych w ust. 1-ym art. 180-go, a mieszkali w d. 1-ym stycznia 1922 r. poza granicami Niemiec oraz poza częścią polską obszaru plebiscytowego. Rząd niemiecki przedłoży odnośne dokumenty, znajdujące się w jego posiadaniu.

ARTYKUŁ 183.

1. — Niemieckie związki zawodowe prowadzić będą dalej sprawy ubezpieczeń od wypadków na Górnym Śląsku polskim na rachunek polskich instytucji ubezpieczeniowych, a to w ciągu sześciu miesięcy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zmianie suwerenności, jednakże nie poza dzień 31-go grudnia 1922 r.

2. — Władze polskie ściągać będą w razie potrzeby na rachunek związków zawodowych niemieckich wkładki za 1921 r. Rząd polski zwróci Rządowi niemieckiemu kosztów administracyjnych, poniesione przez niemieckie związki zawodowe na rachunek polskich instytucji ubezpieczeniowych, jak również wydatki, spowodowane świadczeniami prawnie przepisane, a to od 1-go stycznia 1922 r. Koszty te i wydatki uwzględnione będą przy przelaniu funduszy w myśl art. 312-go Traktatu Wersalskiego.

3. — Władze polskie decydować będą o obronie prawnej przeciw zarządzeniom, powziętym przez niemieckie związki zawodowe podczas prowadzenia spraw na rachunek polskich instytucji ubezpieczeniowych.

ARTYKUŁ 184.

1. — Kapitał, odpowiadający wartości renty rocznej, powinien być wypłacony:

a) ze strony Niemiec:

1° za każdego uprawnionego, który 1-go stycznia 1922 r. miał miejsce zamieszkania w niemieckiej części obszaru plebiscytowego i któremu przyznana została renta przed lub po tym dniu przez niemiecką instytucję ubezpieczeniową, o ile tenże przeniesie miejsce swego zamieszkania z niemieckiej części obszaru plebiscytowego do części polskiej;

2° za każdego uprawnionego, który mieszka w polskiej części obszaru plebiscytowego, a ulegnie w niemieckiej części wypadkowi, za który obowiązek odszkodowania spada na niemiecką instytucję ubezpieczeniową.

b) ze strony Polski:

1° za każdego uprawnionego kategorii wymienionej w ust. 1-ym art. 179-go i w ust. 1-ym art. 180-go, który przeniesie miejsce swego zamieszkania z polskiej części obszaru plebiscytowego do części niemieckiej;

2° za każdego uprawnionego, który ma miejsce zamieszkania w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, a ulegnie w polskiej części wypadkowi, za który obowiązek odszkodowania spada na instytucję ubezpieczeniową polską.

2. — Postanowienia te mają również zastosowanie przy kilkakrotnej zmianie miejsca zamieszkania.

3. — Wypłata kapitału, ustalona w ust. 1-ym i 2-im, dokonywać się będzie jednakże tak długo, jak długo obowiązujące w niemieckiej i polskiej części obszaru plebiscytowego przepisy prawa materialnego w przedmiocie ubezpieczeń na wypadek choroby będą zgodne jedno z drugim i jak długo marka niemiecka będzie jedynym prawnym środkiem płatniczym na Górnym Śląsku polskim, w żadnym razie jednak po dniu 31-ym grudnia 1926 r.

ARTYKUŁ 185.

1. — Kapitał, mający być wypłacony w myśl art. 184-go, należy obliczać według taryfy, która w drodze układu zostanie ustalona pomiędzy obydwoma Rządami. W wypadkach, przewidzianych w art. 184-ym lit. a liczba 1 i lit. b liczba 1, przyjętą należy za podstawę obliczenia kapitału rentę w wysokości, w jakiej renta ta jest płatna w pierwszym dniu miesiąca, następującego po przeniesieniu miejsca zamieszkania.

2. — Każdy z Rządów oznaczy instytucję ubezpieczeniową, której mają być wypłacone kapitały, należne od drugiego Rządu. Instytucja ta przejmie obowiązki instytucji ubezpieczeniowej, dotychczas odpowiedzialnej. W razie przeniesienia miejsca zamieszkania nastąpić musi powyższa zmiana instytucji ubezpieczeniowej w pierwszym dniu miesiąca po przeniesieniu.

DZIAŁ III.

UBEZPIECZENIA INWALIDZKIE I UBEZPIECZENIA POZOSTAŁYCH RODZIN.

ARTYKUŁ 186.

1. — Osobom, które w dniu zmiany suwerenności korzystają ze świadczeń, a mieszkają na Górnym Śląsku polskim, Polska obowiązana będzie, bez względu na ich przynależność państwową, udzielać z początkiem miesiąca, następującego po tymże dniu, tych samych świadczeń, których im udzielała ubezpieczalnia niemiecka lub osobny zakład uznany. O ile chodzi o renty, odnosi się to także do dodatków Rzeszy.

2. — Osoby, które w dniu zmiany suwerenności korzystają ze świadczeń i tegoż dnia zamieszkują niemiecką część obszaru plebiscytowego, pobierać będą, bez względu na przynależność państwową, nadal te świadczenia. O ile chodzi o renty, odnosi się to również do dodatków Rzeszy.

3. — Osoby, ubezpieczone obowiązkowo w myśl księgi 4-ej niemieckiej Ordynacji Ubezpieczeniowej, które są zatrudnione w dniu zmiany suwerenności na polskiej części obszaru plebiscytowego, uważać się będzie, bez

względem na ich obywatelstwo, jako przynależne od dnia, od którego są ubezpieczone, do ubezpieczalni, którą Rząd polski utworzy dla tej części obszaru. Wszystkie wkładki, które osoby te wpłaciły aż do dnia zmiany suwerenności, liczyć się będzie tak, jak gdyby były wpłacone do wymienionej ubezpieczalni polskiej. Dotyczy to również osób dobrowolnie ubezpieczonych, a zamieszkałych w czasie zmiany suwerenności w polskiej części obszaru plebiscytowego.

4. — Renty wypłacane będą w walucie niemieckiej. Jeżeli w miejsce waluty niemieckiej wprowadzona będzie waluta polska, jako prawny środek płatniczy na Górnym Śląsku polskim, to w takim razie renty będą mogły być od tej chwili płacone w tejże walucie, po kursie dnia dziesiątego tego miesiąca, który poprzedza datę płatności. Przepisy ust. 2-go i 3-go § 4-go, art. 307-go zastosowane zostaną przy ustalaniu kursu.

ARTYKUŁ 187.

Od chwili zmiany suwerenności znaczki ubezpieczeniowe Krajowej Ubezpieczalni Śląskiej (Landesversicherungsanstalt Schlesien) nie będą nadal używane na Górnym Śląsku polskim. Rząd polski wyda dla tego obszaru znaczki ubezpieczeniowe, których wartość oznaczona będzie w walucie niemieckiej. Rząd niemiecki zobowiązuje się za zwrotem kosztów dostarczyć Rządowi polskiemu na jego życzenie znaczków i kart kwitowych, potrzebnych do przeprowadzenia na Górnym Śląsku polskim wymienionych ubezpieczeń za 1922 r.

ARTYKUŁ 188.

1. — Przy obliczaniu rent płatnych ubezpieczonym lub pozostałym po nich rodzinom przez polską ubezpieczalnię, należy uwzględnić wkładki, ważnie wpłacone do ubezpieczalni niemieckiej za czas poprzedzający dzień zmiany suwerenności stosownie do przepisów ustawodawstwa niemieckiego. W ten sam sposób uwzględnić należy okoliczności, zastępujące płacenie wkładek.

2. — Przez obie strony będą uwzględniane — przy ustalaniu świadczeń, należnych na podstawie ubezpieczeń inwalidzkich i ubezpieczeń pozostałych po nich rodzin — zarówno wkładki, ważnie uiszczone za czas, następujący po dniu zmiany suwerenności, instytucjom ubezpieczeniowym bądź niemieckim, bądź polskim na obszarze plebiscytowym, jak i okoliczności, które zastępują opłaty wkładek, a które zaszły po tym dniu; przepis ten odnosi się nie tylko do okresu wyczekiwania i do uprawnienia do późniejszych świadczeń (Anwartschaft), ale również do obrachowania renty.

3. — Renty, w wypłacaniu których uczestniczyć mają, zgodnie z powyższem postanowieniem, ubezpieczalnie obydwu krajów, obciążać będą te ubezpieczalnie w stosunku do pobranych przez nie wkładek. Ubezpie-

czalnia, która ustali wysokość renty i będzie ją wypłacała, otrzyma od drugiej ubezpieczalni wartość skapitalizowaną tej części renty, której wypłata stanowi obowiązek tej ostatniej.

4. — Wspomniany kapitał obliczać należy według taryfy, którą ustali się w drodze porozumienia między obydwu Rządami. Rozrachunek pomiędzy obu Rządami nastąpi corocznie po d. I-ym stycznia, możliwie najprędzej.

5. — Wobec uprawnionego obowiązana do płacenia jest ta ubezpieczalnia, która ustaliła wysokość renty. Co zaś do dodatków państwowych i nadzwyczajnych podwyżek, to spadną one na to Państwo, do którego należy ubezpieczalnia, ustalająca wysokość renty.

ARTYKUŁ 189.

Od dnia zmiany suwerenności osobom, zamieszkałym na obszarze plebiscytowym, wolno będzie zawierać ubezpieczenia dobrowolne tylko w ubezpieczalniach własnego kraju.

ARTYKUŁ 190.

1. — W obrębie obszaru plebiscytowego władzą właściwą do przyjmowania wszelkich wniosków o świadczenia na podstawie ubezpieczeń inwalidzkich i ubezpieczeń pozostałych rodzin jest ten Urząd Ubezpieczeniowy (Versicherungsamt), w którego okręgu ubezpieczony zajęty był ostatnio pracą, wymagającą obowiązkowego ubezpieczenia. O ile ubezpieczony był ostatnio zaasekurowany dobrowolnie, wówczas właściwym urzędem jest Urząd Ubezpieczeniowy miejsca zamieszkania.

2. — Do ustalania świadczeń i płacenia rent powołana jest ta ubezpieczalnia, która ostatnio odbierała wkładki.

3. — W wypadkach, przewidzianych w art. 188-ym, ubezpieczalnia powołana do ustalenia wysokości renty, winna, przed wydaniem orzeczenia, dostarczyć właściwej ubezpieczalni drugiej części obszaru plebiscytowego aktów do powzięcia opinii.

4. — Jeżeli jedna i ta sama sprawa ubezpieczeniowa, z której wypływa obowiązek wypłacania renty, dotyczy kilku ubezpieczalni niemieckich, a ustalenie wysokości tejże renty należy do ubezpieczalni polskiej, to przedstawicielką niemieckich ubezpieczalni będzie Krajowa Ubezpieczalnia Śląska.

5. — W wypadkach, przewidzianych w ust. 3 i 4-ym niniejszego artykułu, ubezpieczalnie jednej ze Stron wdrażać mogą u ubezpieczalni drugiej Strony lub u jej władz dochodzenia i zgłaszać środki prawne, dozwolone przez Ordynację Ubezpieczeniową niemiecką.

ARTYKUŁ 191.

1. — Jeżeli osoba, której w myśl ust. 1-go art. 186-go, Polska ma płacić rentę, przeniesie miejsce swego zamiesz-

kania z polskiej części obszaru plebiscytowego do części niemieckiej, wówczas właściwa instytucja ubezpieczeniowa niemiecka przejmie płacenie renty od pierwszego dnia tego miesiąca, który następuje po zmianie miejsca zamieszkania. Rząd polski przekaże w tym wypadku Rządowi niemieckiemu wartość skapitalizowaną renty, przyjmując za podstawę obliczenia wiek osoby uprawnionej w chwili zmiany miejsca zamieszkania, a to bez uwzględnienia dodatków państwowych i nadzwyczajnych podwyżek.

2. — Jeżeli osoba, która w dniu zmiany suwerenności uprawniona była do pobierania renty, a mieszkała w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, przeniesie miejsce swego zamieszkania do części polskiej, wówczas właściwa instytucja ubezpieczeniowa polska przejmie płacenie renty w taki sam sposób, a Rząd niemiecki przekaże Rządowi polskiemu wartość skapitalizowaną renty, według określenia ust. 1-go.

3. — Postanowienia te mają również zastosowanie przy kilkakrotnej zmianie miejsca zamieszkania.

ARTYKUŁ 192.

1. — Jeżeli osoba, której ubezpieczalnia właściwa dla polskiego Górnego Śląska przyznała rentę po dniu zmiany suwerenności, przeniesie miejsce swego zamieszkania z części polskiej do niemieckiej obszaru plebiscytowego, wówczas właściwa instytucja ubezpieczeniowa niemiecka przejmie dalsze płacenie renty, poczynsz od pierwszego dnia miesiąca następującego po zmianie miejsca zamieszkania. Rząd polski przekaże w tym wypadku Rządowi niemieckiemu wartość skapitalizowaną renty, określoną w ust. 1-ym art. 191-go.

2. — Powyższe postanowienie znajdzie odpowiednie zastosowanie w tym wypadku, gdy osoba, która mieszkała w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, a której przyznana została renta po dniu zmiany suwerenności przez ubezpieczalnię właściwą dla niemieckiej części, przeniesie miejsce swego zamieszkania z tegoż obszaru do obszaru polskiego.

ARTYKUŁ 193.

1. — Postanowienia ust. 2 i 3-go art. 188-go, art. 191-go i 192-go będą miały zastosowanie tylko tak długo, jak długo przepisy prawa materialnego w zakresie ubezpieczeń inwalidzkich i ubezpieczeń rodzin pozostałych będą zgodne w obydwu częściach obszaru plebiscytowego, i jak długo marka niemiecka będzie jedynym prawnym środkiem płatniczym na Górnym Śląsku polskim. Jednakże postanowień art. 191-go i 192-go w żadnym razie stosować się nie będzie pod. 31-ym grudnia 1926 r.

2. — Co się tyczy No. 1, § 1313-go, niemieckiej Ordynacji Ubezpieczeniowej, to w czasie, przewidzianym w ust. 1-ym niniejszego artykułu, część polska i niemiecka obszaru plebiscytowego nie będą uważane względem siebie nawzajem za „zagranicę” (Ausland).

ARTYKUŁ 194.

Obydwie układające się Strony przejmują na zasadzie wzajemności wypłacanie rent i przekazywanie kwot, wymienionych w art. 191-ym, nawet w tym wypadku, gdy renta została przyznana, zgodnie z art. 190-ym, osobie zamieszkałej w jednej części obszaru plebiscytowego, przez ubezpieczalnię właściwą dla drugiej części.

ARTYKUŁ 195.

Kwoty, wypłacone przez instytucję ubezpieczeniową, która, w myśl poprzednich artykułów, nie jest obowiązana do płacenia tych kwot, będą jej zwrócone całkowicie, lecz bezprocentowo, przez tę instytucję, która, według postanowień niniejszego Tytułu, jest do tego obowiązana.

DZIAŁ IV.

UBEZPIECZENIA URZĘDNIKÓW PRYWATNYCH.

ARTYKUŁ 196.

1. — Polska zobowiązuje się poczynsz od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zmianie suwerenności, udzielać bez względu na przynależność państwową osobom, które w dniu zmiany suwerenności korzystają ze świadczeń na podstawie niemieckiej Ustawy o ubezpieczeniu Urzędników Prywatnych i które mieszkają na Górnym Śląsku polskim, tych samych świadczeń, których im udzielała niemiecka Ubezpieczalnia dla urzędników prywatnych. (Reichsversicherungsanstalt für Angestellte), lub też uznana kasa zastępcza, stosownie do § 372-go wymienionej wyżej Ustawy.

2. — Osoby, ubezpieczone obowiązkowo w myśl powyższej Ustawy, które w dniu zmiany suwerenności zatrudnione są w polskiej części obszaru plebiscytowego, albo które później przystąpią tam do pracy, połączonej z obowiązkowym ubezpieczeniem, oraz osoby, które zawarły tam dobrowolne ubezpieczenie, uważane będą, bez względu na ich obywatelstwo, od dnia zmiany suwerenności, jako przynależne do tej ubezpieczalni, którą Rząd polski utworzy dla tej części obszaru; osobom tym liczyć się będzie cały czas, od chwili gdy są ubezpieczone.

3. — Świadczenia pieniężne i renty wypłacać się będzie w walucie niemieckiej. Jeżeli w miejsce waluty niemieckiej zaprowadzoną będzie waluta polska jako prawny środek płatniczy na Górnym Śląsku polskim, to świadczenia pieniężne i renty od tej chwili będą mogły być płacone w tej walucie, po kursie dnia dziesiątego tego miesiąca, który poprzedza datę płatności. Postanowienia ust. 2 i 3-go § 4-go art. 307-go zastosowane zostaną przy ustaleniu kursu.

ARTYKUŁ 197.

1. — Przy ustalaniu wysokości świadczeń, należących się ubezpieczonym lub pozostałym po nich rodzinom, które mają być ustalone przez polską ubezpieczalnię dla urzędników prywatnych, uwzględniać się będzie, stosownie do przepisów ustawodawstwa niemieckiego, zarówno wkładki, które za czas poprzedzający dzień zmiany suwerenności ważnie wpłacone zostały niemieckiej Ubezpieczalni dla Urzędników Prywatnych lub uznanej kasie zastępczej, jakoteż i okoliczności, zastępujące płaconie wkładek.

2. — Przez obie strony będą uwzględnione, przy ustalaniu świadczeń, wkładki, ważnie uiszczone za czas, następujący po dniu zmiany suwerenności, w części niemieckiej lub w części polskiej obszaru plebiscytowego, oraz okoliczności, które zastępują płaconie wkładek, a które zaszły po tym dniu; przepis ten odnosi się nie tylko do okresu wyczekiwania i do uprawnienia do późniejszych świadczeń, ale również do ustalenia wysokości tych ostatnich.

3. — Świadczenia, w których wypłacaniu uczestniczyć mają, zgodnie z powyższym postanowieniem, ubezpieczalnie obydwu krajów, obciążać będą też ubezpieczalnie w stosunku do pobranych przez nie wkładek. Ubezpieczalnia, która ustali wysokość świadczenia i będzie je wypłacała, otrzyma od drugiej ubezpieczalni wartość skapitalizowaną części świadczenia, które przypada na tę ostatnią.

4. — Kapitał ten obliczać należy według taryfy, którą ustali się w drodze porozumienia między obydwoma Rządami. Rozrachunek pomiędzy obydwoma Rządami nastąpi corocznie po dniu 1-ym stycznia, w terminie możliwie najkrótszym.

5. — Wobec uprawnionego obowiązanej do płaconia świadczeń jest ta ubezpieczalnia, która ustaliła świadczenie. Przy tym rozrachunku będą uwzględnione jedynie świadczenia, przepisane Ustawą niemiecką o ubezpieczeniu urzędników prywatnych z dnia 20-go grudnia 1911-go r. Nie będą przytem uwzględnione dodatki zapomogowe; te ostatnie obciążać będą ubezpieczalnię, która je ustanowiła.

ARTYKUŁ 198.

1. — Władzą właściwą na obszarze plebiscytowym do przyjmowania wszelkich wniosków o świadczenia na podstawie ubezpieczenia urzędników prywatnych, jest ta Komisja Rentowa (Rentenausschuss), w której okręgu osoba ubezpieczona miała ostatnio zatrudnienie, wymagające ubezpieczenia obowiązkowego, względnie ta władza polska, która zostanie utworzona na miejsce powyższej Komisji. O ile zaś osoba ta była ostatnio ubezpieczona dobrowolnie, to właściwą jest Komisja Rentowa miejsca zamieszkania, względnie władza polska, która zostanie utworzona na miejsce tej Komisji.

2. — Dla ustalenia świadczeń i płaconia rent właściwą jest ta ubezpieczalnia, która odbierała ostatnie wkładki.

3. — W wypadkach, przewidzianych w ust. 2-im art. 197-go, ubezpieczalnia, powołana do ustalania świadczeń, przedłoży przed wydaniem decyzji ubezpieczalni, właściwej dla drugiej części obszaru plebiscytowego, odnośne akta do wydania opinii. Ubezpieczalnia jednej ze Stron może wdrażać u ubezpieczalni i władz drugiej Strony dochodzenia i zgłaszać środki prawne, dozwolone przez niemiecką Ustawę o ubezpieczeniu urzędników prywatnych.

ARTYKUŁ 199.

1. — Jeżeli osoba, której Polska w myśl ust. 1-go art. 196-go płać ma świadczenia, przeniesie swoje miejsce zamieszkania z polskiej części obszaru plebiscytowego do części niemieckiej wówczas niemiecka Ubezpieczalnia dla urzędników prywatnych przejmie płaconie świadczeń od pierwszego dnia tego miesiąca, który nastąpi po zmianie miejsca zamieszkania. Rząd polski przekaze w tym wypadku Rządowi niemieckiemu wartość skapitalizowaną świadczeń, przyjmując za podstawę obliczenia wiek osoby uprawnionej w chwili zmiany miejsca zamieszkania, i to bez uwzględnienia dodatków zapomogowych.

2. — Jeżeli osoba, która w dniu zmiany suwerenności uprawnioną była do świadczenia, a mieszkała w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, przeniesie swe miejsce zamieszkania do polskiej części, wówczas właściwa instytucja ubezpieczeniowa polska przejmie wykonywanie świadczeń w taki sam sposób, a Rząd niemiecki przekaze Rządowi polskiemu wartość skapitalizowaną świadczeń według określenia ustępu 1-go.

3. — Postanowienia te mają również zastosowanie przy kilkakrotnej zmianie miejsca zamieszkania.

ARTYKUŁ 200.

1. — Jeżeli osoba, której ubezpieczalnia, właściwa dla Górnego Śląska polskiego, przyznała świadczenie po dniu zmiany suwerenności, przeniesie miejsce swego zamieszkania z części polskiej do części niemieckiej obszaru plebiscytowego, wówczas niemiecka Ubezpieczalnia dla Urzędników Prywatnych przejmie wypłatę świadczeń od pierwszego dnia tego miesiąca, który następuje po zmianie miejsca zamieszkania. W tym wypadku przekaże Rząd polski Rządowi niemieckiemu wartość skapitalizowaną świadczeń, określoną w ust. 1-ym, art. 199-go.

2. — Powyższe postanowienia znajdą odpowiednie zastosowanie w wypadku, gdy osoba, która mieszkała w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, i której po zmianie suwerenności przyznane zostało świadczenie przez niemiecką Ubezpieczalnię dla Urzędników Prywatnych, lub przez uznaną kasę zastępczą, przeniesie miejsce swego zamieszkania do Górnego Śląska polskiego.

ARTYKUŁ 201.

1. — Postanowienia ust. 2-go art. 197-go, art. 199 i 200-go będą miały zastosowanie tylko tak długo, jak długo przepisy prawa materialnego w przedmiocie ubezpieczeń urzędników prywatnych będą zgodne w obydwu częściach obszaru plebiscytowego i jak długo marka niemiecka będzie jedynym prawnym środkiem płatniczym na Górnym Śląsku polskim. Jednakże postanowienia art. 199 i 200-go w żadnym razie stosowane nie będą po dniu 31-ym grudnia 1926 r.

2. — Co się tyczy §§ 47 i 76-go niemieckiej Ustawy o ubezpieczeniu urzędników prywatnych, to część polska i niemiecka obszaru plebiscytowego w okresach, przewidzianych w ust. 1-ym niniejszego artykułu, nie będą uważane względem siebie nawzajem za „zagranicę” (Ausland).

ARTYKUŁ 202.

Układające się Strony przejmują na zasadzie wzajemności wypłacanie rent i przekazywanie kwot, przewidzianych w art. 199-ym, również i w tym wypadku, gdy renta została przyznana zgodnie z art. 198-ym osobie, zamieszkałej w jednej części obszaru plebiscytowego, przez ubezpieczalnię, właściwą dla drugiej części.

ARTYKUŁ 203.

Kwoty, wypłacone przez instytucję ubezpieczeniową, nieobowiązaną do tego w myśl poprzedzających artykułów, będą jej zwrócone całkowicie lecz bezprocentowo przez tę instytucję, która według postanowień niniejszego Tytułu jest obowiązana do wypłaty tychże kwot.

DZIAŁ V.

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I OGÓLNE.

ARTYKUŁ 204.

§ 1.

Wyraz „miejsce zamieszkania”, w niniejszym Tytule interpretować się będzie stosownie do pojęcia zawartego w wyrazie „Wohnort” niemieckiej Ordynacji Ubezpieczeniowej obowiązującej w obydwu częściach obszaru plebiscytowego.

§ 2.

1. — Rząd polski uzna za ważne te orzeczenia, które w dniu zmiany suwerenności były prawomocne i podlegały wykonaniu, a które wydane zostały przez niemieckie instytucje ubezpieczeniowe lub właściwe władze ubezpieczeniowe w sprawach roszczeń rentowych, zgłoszonych przez osoby ubezpieczone na Górnym Śląsku polskim lub przez pozostałe po nich rodziny.

2. — O ile orzeczenia prawomocne i podlegające wykonaniu jeszcze nie zapadły, to — nie uchybiając postanowieniom art. 183-go — postępowanie przeprowadzać będą te instytucje ubezpieczeniowe i te władze rządowe, które są powołane do ustalenia świadczeń po dniu zmiany suwerenności.

ARTYKUŁ 205.

1. — W wypadkach, w których świadczenia, należne na podstawie ubezpieczeń od wypadków, ubezpieczeń inwalidzkich, ubezpieczeń rodzin pozostałych oraz ubezpieczeń urzędników prywatnych, winny być przejęte przez polskie instytucje ubezpieczeniowe lub przez polskie władze ubezpieczeniowe, akta będą oddane do dyspozycji Rządowi polskiemu.

2. — Ponadto zostaną oddane do rozporządzenia Rządu polskiego: karty kwitowe ubezpieczalni i pokwitowania wkładek osobnych zakładów uznanych, a to dla osób korzystających z rent ubezpieczeń inwalidzkich i ubezpieczeń rodzin pozostałych, które Polska winna jest przejąć, jakoteż obrachunki wkładowe prowadzone przez Ubezpieczalnię dla Urzędników Prywatnych, a dotyczące ubezpieczonych, którzy w dniu zmiany suwerenności mieli miejsce zamieszkania albo zajęcie na Górnym Śląsku polskim. Wreszcie w razie potrzeby przystąpi się do wymiany kart kwitowych i pokwitowań wkładek osób ubezpieczonych na obu częściach obszaru plebiscytowego jakoteż aktów odnoszących się do roszczeń osób ubezpieczonych na jednej części obszaru plebiscytowego wobec instytucji ubezpieczonych na drugiej części obszaru plebiscytowego.

3. — Obydwa Rządy oddawać sobie będą wzajemnie do dyspozycji akta swoich zarządów pocztowych, potrzebne do wypłacania rent.

4. — Każdy z Rządów obowiązuje się dostarczać drugiemu Rządowi aktów odnoszących się do ubezpieczeń na wypadek choroby, a dotyczących osób ubezpieczonych w drugiej części obszaru plebiscytowego. Dotyczy to pomiędzy innymi tych osób ubezpieczonych, które wskutek podziału kas chorych występują z kas do których należeli dotychczas.

5. — Rząd polski czuwać będzie nad tem, aby sekcja druga Stowarzyszenia „Schlesische Eisen- und Stahl-Berufsgenossenschaft”, przy przeniesieniu siedziby na obszar niemiecki, mogła zabrać te akta i dokumenty, które nie odnoszą się do przedsiębiorstw i ubezpieczonych polskich.

ARTYKUŁ 206.

1. — Władze ubezpieczeniowe i instytucje ubezpieczeniowe polskiej i niemieckiej części obszaru plebiscytowego będą udzielały sobie bezpłatnie pomocy w sprawach ubezpieczeń robotników i urzędników prywatnych. Jednakże kwoty wydatkowane będą zwrócone (§ 117-y Niemieckiej Ordynacji Ubezpieczeniowej), chyba że drugie Państwo nie wymaga samo zwrotu tego rodzaju kwot.

2. — Używanie języka urzędowego jednej z obu układających się Stron w pismach, wysyłanych do władz drugiej Strony, nie może dla tychże stanowić powodu do ich odrzucenia.

3. — Używanie języka urzędowego jednej z układających się Stron w korespondencji jej władz i instytucji ubezpieczeniowych, odnoszącej się do spraw omawianych w niniejszym Tytule, z władzami i instytucjami ubezpieczeniowymi drugiej Strony, nie może stanowić powodu do nieprzyjmowania korespondencji.

DZIAŁ VI.

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE FUNDUSZÓW.

ARTYKUŁ 207.

1. — Rząd niemiecki wypłaci Rządowi polskiemu, w ciągu dwóch tygodni po dniu zmiany suwerenności, kwotę trzydziestu milionów marek niemieckich, która będzie zaliczona na sumy, jakie Polska otrzyma przy przelaniu funduszków, przewidzianem w art. 208-ym.

2. — Wypłatę tę należy uwzględnić przy ostatecznem uregulowaniu rachunków.

ARTYKUŁ 208.

1. — Przekazanie funduszków ubezpieczeń społecznych i państwowych, o ile ono dotyczy Górnego Śląska polskiego, będzie uregulowane oddzielną umową według postanowień art. 312-go Traktatu Wersalskiego.

2. — W tej osobnej umowie uwzględnione zostaną ciężary i zobowiązania pieniężne, spadające na Polskę na podstawie postanowień niniejszego Tytułu.

3. — Termin, wyznaczony w ust. 4-ym art. 312-go Traktatu Wersalskiego, biegnie od dnia wejścia w życie niniejszej Konwencji.

4. — Obydwa Rządy zastrzegają sobie prawo powołania przed upływem tego terminu osobnej Komisji Rozjemczej do uregulowania wszystkich spraw, dotyczących wspomnianego przekazania funduszków. Do tej Komisji należeć będzie przynajmniej jeden przedstawiciel każdego z obydwu Rządów.

5. — Jednocześnie z przekazaniem tych funduszków Rządowi polskiemu, Niemcy będą zwolnione od zobowiązań, któremi według ich ustawodawstwa obciążone są ubezpieczalnie niemieckie w polskiej części Górnego Śląska.

DZIAŁ VII.

UBEZPIECZENIA PERSONELU KOLEJOWEGO.

ARTYKUŁ 209.

Od dnia zmiany suwerenności będą prowadzone przez władze lub ubezpieczalnie polskie w dalszym ciągu ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne personelu kolejowego na Górnym Śląsku polskim, a mianowicie: zarówno ubezpieczenia od choroby i wypadków, jak ubezpieczenia inwalidzkie, i ubezpieczenia rodzin pozostałych, jakoteż ubezpieczenia dodatkowe do ubezpieczeń inwalidzkich i ubezpieczeń rodzin pozostałych (*Abteilung B der Arbeiterpensionskasse*), ubezpieczenia w kasie od choroby i ubezpieczenia pozostałych rodzin, którą to kasę nazywano dawniej, „*Verbandskrankenkasse*” i ubezpieczenia urzędników prywatnych. Ubezpieczenia personelu kolejowego na części niemieckiej obszaru plebiscytowego podlegać będą nadal niemieckim władzom i ubezpieczalniom.

ARTYKUŁ 210.

§ 1.

1. — Kasa chorych okręgu Dyrekcji Kolejowej Katowickiej (Eisenbahndirektionsbezirk Kattowitz) przestanie działać z dniem zmiany suwerenności. Z dniem tym założone zostaną dwie nowe, oddzielne kasy chorych, jedna dla personelu kolejowego, czynnego na niemieckiej części Górnego Śląska, a druga dla personelu czynnego na części polskiej.

2. — Aż do definitywnego przekazania funduszków, przewidzianego w art. 208-ym, Zarząd kasy chorych, działającej przed zmianą suwerenności, zawiadywać będzie wszystkimi funduszami kasy. Polska kasa chorych, założona na Górnym Śląsku polskim, otrzyma w przeciągu dwóch tygodni od dnia zmiany suwerenności kwotę półtora miliona marek niemieckich w gotówce z rezerw kasy chorych, działającej przed zmianą suwerenności. Kwota ta będzie zaliczona na wypłatę, mającą być dokonaną przy przekazaniu funduszków, przewidzianem w art. 208-ym. Dla ustalenia stanu funduszków, mających być przekazanymi stosownie do art. 312-go Traktatu Wersalskiego, miarodajny będzie dzień 1-go stycznia 1922 r.

3. — Zarząd kasy chorych, działającej przed zmianą suwerenności, wypłaci pod temi samemi warunkami kasie chorych na niemieckiej części obszaru plebiscytowego z funduszków kasy kwotę czterech i pół miliona marek niemieckich.

4. — Delegat, wyznaczony przez Rząd polski, będzie miał prawo, w czasie od dnia zmiany suwerenności aż do dnia przekazania funduszków, badać księgi Zarządu, zawiadującego całym majątkiem kasy, i żądać zdania sprawy z zawiadywania majątkiem.

§ 2.

Artykuły 174 do 177-go znajdują odpowiednie zastosowanie do ubezpieczeń personelu kolejowego od chorób.

ARTYKUŁ 211.

Postanowienia Działu II-go niniejszego Tytułu znajdują odpowiednie zastosowanie do ubezpieczeń personelu kolejowego od wypadków z następującemi zmianami:

a) W artykułach 178-ym do 182-go i 184-ym zamiast daty 1-go stycznia 1922 r. miarodajny będzie dzień zmiany suwerenności, a w art. 180-ym tenże dzień miarodajny będzie zamiast daty 31-go grudnia 1921 r.

b) Postanowienia art. 183-go nie będą stosowane.

ARTYKUŁ 212.

Postanowienia Działu III-go i IV-go niniejszego Tytułu mają odpowiednie zastosowanie do ubezpieczeń inwalidzkich i do ubezpieczeń rodzin pozostałych oraz do ubezpieczeń pracowników kontraktowych personelu kolejowego.

ARTYKUŁ 213.

Zasady, zawarte w postanowieniach Działu V-go niniejszego Tytułu, jak również postanowienia art. 208-go stosują się do wszystkich ubezpieczeń personelu kolejowego, przewidzianych w art. 208-ym.

DZIAŁ VIII.

GÓRNOŚLĄSKIE TOWARZYSTWO KNAPSZAFTOWE.

ARTYKUŁ 214.

§ 1.

Oba Rządy zawrą umowę w sprawie likwidacji Górnośląskiego Towarzystwa Knapszaftowego (Oberschlesischer Knappschaftsverein). Jeśli ugoda nie zostanie zawartą najpóźniej 15-go listopada 1922 r., art. 312-ty Traktatu Wersalskiego będzie zastosowany, o ileby oba Rządy nie zdołały usunąć istniejących między nimi różnic zdań przez zastosowanie innych sposobów pojednawczych.

§ 2.

Oba Rządy porozumieją się w celu ustalenia administracyjnego ustroju Górnośląskiego Towarzystwa Knapszaftowego na czas poprzedzający likwidację. Dopóki nie dojdzie do porozumienia, obowiązywać będą następujące przepisy:

1° Górnośląskie Towarzystwo Knapszaftowe zachowuje obecny ustrój i obecny zakres działania; kompetencja, jaką posiadają władze administracyjne i sądowe w stosunku do niego, nie ulega żadnej zmianie.

2° Rząd polski wyśle jednego komisarza, jako delegata do Dyrekcji Górnośląskiego Towarzystwa Knapszaftowego. Komisarzowi temu udzieli się na jego żądanie wszelkich informacji, odnoszących się do administracji. Komisarz ma prawo stawiać zarzuty. Dołoży się wszelkich starań, aby życzenia, wyrażone przez niego, uwzględnione zostały.

3° Dyrekcja Górnośląskiego Towarzystwa Knap-
szaftowego umożliwi odpowiedniej liczbie, osób
przeznaczonych na funkcjonariuszów polskich Gór-
nośląskiego Towarzystwa Knapshaftowego, zazna-
jomienie się z przyszłymi ich obowiązkami i
czynnościami. Komisja Mieszana stanowić będzie,
w razie różnic zdań, zachodzących w sprawie
określenia odpowiedniej liczby tych osób.

§ 3.

Jeżeli nie dojdzie do porozumienia, przewidzianego
w zdaniu 1-em § 2-go niniejszego artykułu, przed
16-ym listopada 1922 r., Rząd polski będzie mógł
wypowiedzieć, z terminem miesięcznym, Rządowi nie-
mieckiemu ustaloną w numerach 1 do 3-go § 2-go,
stypulację a to na koniec każdego miesiąca i to po
raz pierwszy na 31-go grudnia 1922 r.

DZIAŁ IX.

KOMPETENCJA KOMISJI MIESZANEJ.

ARTYKUŁ 215.

Komisja Mieszana jest właściwą do rozstrzygania
sporów, któreby powstały pomiędzy Rządem niemiec-
kim a Rządem Polskim w przedmiocie interpretacji i
zastosowania :

Art. 182-go; zdania 2-go ust. 2-go art. 183-go; art.
184-go i 187-go; zdania 2-go ust. 1-go, ust. 2-go i 3-go
art. 191-go; zdania 2-go ust. 1-go, ust. 2-go art. 192-go;
art. 194-go; zdania 2-go ust. 1-go, ust. 2-go i 3-go art.
199-go; zdania 2-go ust. 1-go art. 200-go; art. 202-go;
art. 205-go; art. 206-go i art. 207-go, oraz postanowień
analogicznych, dotyczących ubezpieczenia personelu
kolejowego.

CZĘŚĆ V.

Sprawy gospodarcze.

TYTUŁ I.

SPRAWY CELNE.

DZIAŁ I.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

ARTYKUŁ 216.

Granica celna między Niemcami i Polską na obszarze plebiscytowym zbiega się z nową granicą polityczną. W obrębie danego obszaru celnego stosowane będzie, bez wpływu strony drugiej, prawodawstwo celne niemieckie, względnie polskie, wraz z odnośnymi taryfami celnymi, z zastrzeżeniem ograniczeń i wyjątków, poniżej ustanowionych.

ARTYKUŁ 217.

1. — Towary, przychodzące z innych krajów, przeznaczone dla obszaru plebiscytowego, które opłaciły cło wwozowe na polskiej lub niemieckiej granicy przed podziałem Górnego Śląska, przechodzić będą w ciągu 6-ciu miesięcy granicę bez cła.

2. — Ustalono zostaje, że wymieniony powyżej 6-cio-miesięczny okres biegnie od dnia zmiany suwerenności, oraz że przepisy ustępu 1-go stosowane będą wyłącznie do towarów, które uiściły cło wwozowe przed 1-ym listopada 1921 r.

ARTYKUŁ 218.

§ 1.

Plody naturalne, wytworzone w jednej z obu części obszaru plebiscytowego i z niej pochodzące, przeznaczone do spożycia lub zużycia w drugiej części, będą w ciągu 15-u lat przechodzić granicę bez cła.

§ 2.

Uważane będą za plody naturalne: zboże wszelkiego rodzaju, buraki i ćwikła wszelkiego rodzaju, włączając buraki cukrowe, chmiel, ziemniaki, świeże owoce, jagody, świeże jarzyny, świeże grzyby, siano, słoma, lód naturalny, sól, kamienie (surowe, lub zgruba obtłuczone, lecz inaczej nieobrobione), ziemia w stanie naturalnym, piasek, żwir, glina, łupek, drzewo (włączając drzewo ogołocone z gałęzi, lecz inaczej nieobrobione), gałęzie i chrust.

§ 3.

Oba Rządy zastrzegają sobie prawo, na wypadek gdyby powstały trudności przy wykonywaniu tych przepisów, przystąpienia do rokowań, w celu zbadania, czy i o ile zastosowanie systemu skontyngensowania pewnych kategorii towarów mogłoby ułatwić wymianę.

ARTYKUŁ 219.

1. — Surowce, półsurowce i półfabrykaty, pochodzące z zakładów przemysłowych jednej z dwóch części obszaru plebiscytowego, przeznaczone do zużytkowania lub przeróbki w zakładach przemysłowych drugiej części, przechodzić będą w ciągu 6-ciu miesięcy granicę bez cła.

2. — Zezwolenia na przywóz tych produktów zawierać winny nazwę zakładów wysyłających, oraz zakładów, dla których produkty te są przeznaczone.

ARTYKUŁ 220.

1. — Surowce, półsurowce i półfabrykaty, wytworzone i pochodzące z zakładów przemysłowych jednej z dwóch części obszaru plebiscytowego, przeznaczone do przeróbki w zakładach przemysłowych drugiej części, będą w ciągu 15-stu lat przechodzić granicę bez cła, o ile mają one być z powrotem wwieszone do kraju ich pochodzenia.

2. — Zezwolenia na wwóz tych produktów zawierać winny nazwę zakładów wysyłających, oraz zakładów, dla których produkty te są przeznaczone.

ARTYKUŁ 221.

§ 1.

Ustanowione w art. 220-ym prawo wwozu bez cła obejmuje wyłącznie wwóz bez cła do kraju, w którym odbywa się uszlachetnienie produktu. Każdy z krajów zachowuje sobie prawo orzeczenia według swego uznania, czy i w jakiej mierze produkty uszlachetnione mogą być, zgodnie z obowiązującymi przepisami o obrocie uszlachetniającym, wwieszone z powrotem bez cła do kraju, z którego pochodzi surowiec, półsurowiec lub półfabrykat.

§ 2.

W wypadkach, przewidzianych w art. 220-ym, nie będzie pobierana żadna opłata wywozowa przy przejściu towaru przez granicę, ani tam, ani z powrotem.

§ 3.

W wypadkach, gdy surowce, półsurowce lub półfabrykaty, przeznaczone do uszlachetnienia, podlegają zakazom wwozu lub wywozu, układające się Strony udzielać będą zezwoleń na wwóz lub na wywóz rzeczonych produktów. Strony udzielać będą również zezwoleń wywozowych na powrót uszlachetnionych produktów do kraju, z którego pochodzą. Jeżeli uszlachetniony produkt, w chwili powrotnego wysłania do kraju pochodzenia, podlega zakazowi wwozu, wydawane być winny zezwolenia na wwóz.

ARTYKUŁ 222.

1. — Wyrażenie „półsurowiec lub półfabrykat”, użyte w art. 219 i 220-ym obejmuje, w zasadzie, wyłącznie produkty zakładów przemysłowych, które uważane są przez odbiorcę jako produkty półsurowe, lub półfabrykaty, z tego powodu, że poddaje on je ponownemu obrobieniu przemysłowemu, lub ponownej przeróbce, w celu wytworzenia nowego towaru, nadającego się bądź do następnego przerobienia, bądź do zużycia.

2. — Wyrażenie „zakłady przemysłowe”, użyte w art. 219 i 220-ym, rozciąga się na drobny przemysł i rękodzielnictwo.

ARTYKUŁ 223.

1. — Każde z Państw będzie władne ustalić według swego uznania, w jaki sposób w każdym wypadku ma być udowodnione, że warunki, przewidziane do zastosowania ust. 1-go art. 217-go, §§ 1 i 2-go art. 218-go, oraz art. 219 i 220-go, zostały wykonane.

2. — W celu stawienia tego dowodu i stwierdzenia tożsamości towarów można się będzie posługiwać, zależnie od wypadku, świadectwami pochodzenia, kwitami celnymi, korespondencją handlową, listami prze-

wozowymi, wyciągami z ksiąg handlowych, lub też innemi prywatnemi dokumentami. Władza celna każdego z obu krajów będzie miała prawo ocenić w każdym poszczególnym wypadku, czy i w jakiej mierze, zgodnie z obowiązującymi w jej kraju przepisami, przedłożony dowód ma być uważany za wystarczający.

ARTYKUŁ 224.

1. — Produkty naturalne lub wyroby, wytworzone i pochodzące z polskiej części obszaru plebiscytowego, będą, w myśl art. 268-go Traktatu Wersalskiego, wpuszczone do Niemiec w ciągu 3-ch lat bez cła. Okres bieć będzie od dnia zanotyfikowania granicy Niemcom i Polsce.

2. — Dział II niniejszego Tytułu zawiera szczegóły, dotyczące wprowadzenia przepisów niniejszego artykułu w wykonanie.

ARTYKUŁ 225.

§ 1.

Co się tyczy wywozu, układające się Strony obowiązują się ułatwiać w ciągu lat 15-u wywóz ze swoich obszarów produktów niezbędnych dla przemysłu jednej lub drugiej części obszaru plebiscytowego, udzielając niezbędnych zezwoleń wywozowych i zezwalając na wykonywanie umów, zawartych między osobami, przyczem opłaty celne wwozowe od produktów tych będą uiszczane przy ich wwozie na terytorjum niemieckie lub polskie, z zastrzeżeniem wyjątków, przewidzianych w poprzednich artykułach.

§ 2.

1. — Pod produktami, wymienionymi w poprzednim paragrafie rozumieć należy wyłącznie te surowce, półsurowce, półfabrykaty lub wyroby wykończone, które są niezbędne dla bezpośrednich potrzeb przemysłu jednej lub drugiej części obszaru plebiscytowego, z wyłączeniem, między innemi, artykułów żywnościowych.

2. — Postanowienia, zawarte w § 1-ym, stosują się nie tylko do wielkiego przemysłu, lecz również do przemysłu drobnego, oraz do rękodzielnictwa.

§ 3.

Postanowienia art. 223-go mają zastosowanie *mutatis mutandis* do § 1-go niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 226.

§ 1.

Okresy sześciomiesięczny lub piętnastoletni, wymienione w art. 218, 219 i 220-ym, jako też w § 1-ym art. 225-go, bieć będą od dnia zmiany suwerenności.

§ 2.

Z zastrzeżeniem niżej przytoczonych postanowień, wolność celna przewidziana w art. 217, 218, 219, 220 i 224-ym dotyczy wyłącznie ceł wwozowych i wywozowych, nie dotyczy natomiast podatków wewnętrznych, opłat manipulacyjnych celnych, opłat, pobieranych z racji udzielania zezwoleń wwozu i wywozu, oraz opłat statystycznych.

§ 3.

Co się tyczy wywozu świeżych owoców, jagód, świeżych jarzyn, siana, słomy, kamieni (surowych lub zgruba obtłuczonych, lecz inaczej nieobrobionych), ziemi w stanie naturalnym, piasku, żwiru, gliny i łupku, o ile produkty te podpadają pod § 1 art. 218-go, i o ile podlegałyby w jednym z obu krajów zakazom wwozu lub wywozu, oba Rządy będą wydawały zezwolenia na wwóz lub wywóz, nie pobierając opłat z racji wwozu i wywozu, lub z racji udzielania tych zezwoleń.

§ 4.

Pozatem w wypadkach, jeżeli produkty wymienione w art. 219-ym, byłyby przedmiotem zakazu wwozu lub wywozu, obydwa Rządy udzielać będą zezwoleń na wwóz lub wywóz, nie pobierając opłat z racji wwozu i wywozu, lub z racji udzielania tych zezwoleń.

ARTYKUŁ 227.

§ 1.

1. — Jako produkty niezbędne dla bezpośrednich potrzeb przemysłu jednej lub drugiej części obszaru plebiscytowego, będą uważane produkty, odpowiadające następującym warunkom:

a) Towar żądany winien znajdować się w kraju dostarczającym w ilości, dostatecznej na pokrycie potrzeb jego przemysłu.

b) Dopóki jedno Państwo, opierając się na § 1-ym art. 225-go, żądać będzie, aby z drugiego Państwa dostarczano mu towarów, Państwo to nie będzie mogło wywozić towarów tych, lub też towarów identycznych, wytworzonych na jego obszarze. Jednakowoż wywóz, o którym mowa, nie obejmuje wywozu do kraju dostarczającego; nie obejmuje on również wywozu do innych krajów towarów w ilości, nieprzekraczającej 5 % ilości, znajdującej się w rozporządzeniu wewnętrznym, z wyłączeniem ilości, wwożonych z obcych krajów.

2. — Przy uszanowaniu tych warunków, każde z obu Państw gotowe będzie udzielać drugiemu Państwu prawa pierwszeństwa w stosunku do przeznaczonej do eksportu nadwyżki, znajdującej się na jego obszarze.

§ 2.

1. — Co się tyczy kontraktów natury prywatnej, zawartych przed 1-ym listopada 1921 r., oba Państwa gotowe są zezwolić na ich wykonanie w ciągu 18-u miesięcy, licząc od dnia zmiany suwerenności, i to na tych samych warunkach, zwłaszcza po tych samych cenach, które obowiązują przy wykonaniu kontraktów takich wewnątrz kraju.

2. — Przy wykonywaniu kontraktów, zawartych po 1-ym listopada 1921 r., obowiązywać będą specjalne przepisy, istniejące w każdym kraju.

§ 3.

1. — Każda z układających się Stron zobowiązuje się udzielać w ciągu lat pięciu, licząc od zmiany suwerenności, fabrykom obszaru górnośląskiego strony drugiej, przetapiającym stare żelaztwa, zezwoleń na wywóz ze swego obszaru starego żelaztwa wszelkiego rodzaju i wszelkiego pochodzenia, — z zastrzeżeniem jednakowoż, że żelaztwa to może być przetapiane wyłącznie w fabrykach, istniejących w dniu zmiany suwerenności, na rzecz których pozwolenie udzielone zostało, — w granicach ilości starego żelaztwa, jaką należy nabyć, aby umożliwić produkcję surówki i stali, równą produkcji przeciętnej z lat 1913 i 1920. Oba Rządy powstrzymają się od wszelkiej kontroli cen, aż do 1-go maja 1924 r.

2. — Zakup starego żelaztwa wszelkiego pochodzenia uskuteczniany będzie wedle możliwości przez Niemcy i Polskę wspólnie, w drodze zorganizowanej współpracy. Oba Rządy postarają się, aby, wedle możliwości, przyspieszono stworzenie niezbędnych organizacji.

§ 4.

Rząd niemiecki wydawać będzie zezwolenia na wywóz towarów wymienionych w Załączniku A do niniejszego Tytułu, w ilościach tamże wskazanych, o ile towary te używane będą wyłącznie dla przemysłu Górnego Śląska polskiego.

§ 5.

Przepisy art. 223-go stosują się *mutatis mutandis* do art. 227-go.

ARTYKUŁ 228.

1. — Rząd niemiecki udzielać będzie zakładom przemysłowym, położonym na Górnym Śląsku polskim, zezwoleń na wywóz drzewa kopalnianego, w ilościach, wymienionych niżej, oraz na okresy czasu niżej przytoczone; drzewo to winno być zużytkowane wyłącznie przez te zakłady:

a) w pierwszym roku po zmianie suwerenności 350.000 m³ (*Festmeter*).

b) w następnym roku 150.000 m³ (*Festmeter*).

2. — W razie wydania przez Polskę, Litwę, Czechosłowację albo Węgry zakazu wywozu drzewa kopalnianego, powyższe ilości zostają zredukowane:

w razie zakazu ze strony polskiej o 25%,

w razie zakazu ze strony litewskiej o 15%,

w razie zakazu ze strony Czechosłowacji lub Węgier o 10%. Jednak i w tych wypadkach Rząd niemiecki gotów jest, o ile wewnętrzne zapotrzebowanie na to mu pozwoli, udzielać pozwoleń na wywóz drzewa kopalnianego do Górnego Śląska polskiego, w ilościach, przekraczających powyższe zobowiązania.

3. — Pozwolenia wywozowe, udzielane na podstawie art. 227 i 228-go, wydawane będą wyłącznie wprost zakładom przemysłowym dla ich bezpośrednich potrzeb. Zakłady te korzystać mogą z towarów, otrzymanych na mocy powyższych zezwoleń, wyłącznie tylko w granicach swej własnej działalności przemysłowej. Odbiorcom, którym udowodniono uchybienie tym przepisom, udzielanie dalszych pozwoleń może być odmówione.

4. — Podania o zezwolenie na wywóz towarów, ujętych w kontyngens, winny być poświadczone przez właściwą władzę kraju, dla którego towary są przeznaczone. Oba Rządy zakomunikują sobie możliwie najszybciej listę władz, uprawnionych do poświadczenia podań.

ARTYKUŁ 229.

1. — Rząd polski udzielać będzie zakładom przemysłowym, położonym w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, zezwoleń na wywóz następujących produktów, z zastrzeżeniem, że produkty te przeznaczone będą do wyłącznego użytku tych zakładów:

a) dolomitu — w ciągu 15-u lat,

b) kwasu siarczanego, w przeliczeniu na 50° Beaumé, w ciągu 5-ciu lat, z tem zastrzeżeniem, że ilość, wywożona w ciągu jednego roku, nie przekroczy 50% produkcji Górnego Śląska polskiego; ilość ta jednak nie może być mniejsza, jak 60.000 tonn rocznie.

2. — Obydwa wyżej wymienione okresy zaczną biec od chwili zmiany suwerenności.

ARTYKUŁ 230.

§ 1.

1. — Rząd niemiecki zezwoli na wywóz świeżego mleka, przeznaczonego dla zaopatrzenia Górnego Śląska polskiego, w ilościach, wymienionych poniżej, oraz na okresy czasu niżej przytoczone:

a) od 1-go kwietnia do

30-go września 1922 r. . . 18.000 litrów dziennie,

b) w październiku 1922 r. . . 9.000 litrów dziennie,

c) w listopadzie 1922 r. . . 8.000 litrów dziennie,

d) w grudniu 1922 r. . . 7.000 litrów dziennie,

e) w styczniu 1923 r. . . 6.000 litrów dziennie,

f) w lutym 1923 r. . . 5.000 litrów dziennie,

g) w marcu 1923 r. . . 4.000 litrów dziennie,

h) w kwietniu 1923 r. . . 3.000 litrów dziennie,

i) w maju 1923 r. . . 2.000 litrów dziennie.

2. — Gdyby w tym okresie czasu stan zaopatrzenia i urzędowego rozdziału mleka stał się w polskiej części obszaru plebiscytowego lepszym, niż w niemieckiej części, natenczas wyżej podane ilości mogłyby ulec proporcjonalnemu zmniejszeniu.

§ 2.

Rząd polski zezwoli na wywóz do Niemiec, w okresie wyżej przytoczonym, czyli od 1-go kwietnia 1922 r. do 31-go maja 1923 r., trzeciej części mączki Thomasa, wyprodukowanej na Górnym Śląsku polskim; ilość, wywożona rocznie, nie może być mniejszą niż 12.000 tonn (1.000 tonn miesięcznie).

ARTYKUŁ 231.

Co się tyczy towarów, których wywóz dozwolony jest na mocy art. 227, 228, 229 i 230-go, obie układające się Strony stosować będą nawzajem zasadę najwyższego uprzywilejowania, którą przyjmą w stosunku do obcych krajów o niskiej walucie, zwłaszcza w wypadkach, gdy wywóz pociąga za sobą kontrolę cen.

ARTYKUŁ 232.

Warunki, wymienione pod lit. a i b § 1-go art. 227-go, uważane będą *ipso facto* za wykonane, co się tyczy produktów, wymienionych w §§ 3 i 4-ym art. 227-go, oraz w art. 228, 229, i 230-ym.

ARTYKUŁ 233.

W celu ułatwienia zastosowania powyższych postanowień i w celu uniknięcia pewnych trudności w pasie pogranicznym, obie Strony ułożyły się, w wykonaniu tychże postanowień, co do przepisów, zawartych w Dziale IV-ym. Całość przepisów wspomnianego Działu IV-go uważana będzie za zwyczajny układ handlowy; przepisy te obowiązywać będą w ciągu 18-u miesięcy, licząc od dnia zmiany suwerenności. Oba Rządy gotowe są, w miarę potrzeb, wykazanych przez życie praktyczne, przystąpić zawczasu przed upływem powyższego terminu do rokowań, w celu zawarcia nowego układu, dotyczącego kwestyj, uregulowanych w Dziale IV-ym.

DZIAŁ II.

PRODUKTY, WYTWORZONE NA GÓRNYM
ŚLĄSKU POLSKIM, I Z NIEGO POCHODZĄCE.

ARTYKUŁ 234.

1. — W razie, gdyby był zakazany wwóz do Niemiec towarów, wymienionych w ust. 1-ym art. 224-go, Rząd niemiecki udzielać będzie zezwoleń na wwóz tych towarów na obszar celny niemiecki.

2. — Wyjątki od zasady tej dopuszczone będą wyłącznie w wypadkach następujących:

a) ze względów policji sanitarnej, albo celem ochrony zwierząt lub roślin użytkowych przeciwko pasorzytom lub przeciwko zarazom, gdy zarazy te stwierdzone będą należycie przez właściwe władze polskie;

b) dla towarów, będących w Niemczech przedmiotem monopolu państwowego, albo systemu podobnego do monopolu, lub podlegających systemowi scentralizowanej gospodarki. Rząd polski wpłynie na kupców i producentów towarów tych na Górnym Śląsku polskim, aby towary, które pragną sprzedać w Niemczech, zaofiarowali niemieckim monopolom oraz urzędowi scentralizowanego gospodarstwa. Rząd niemiecki zaleci zainteresowanym zarządom monopolowym oraz urzędowi scentralizowanego gospodarstwa, aby nabywały towary te, o ile zostaną one zaofiarowane po słusznych cenach.

Każde odrzucenie oferty przez niemieckie monopole lub zarządy scentralizowanego gospodarstwa winno być należycie umotywowane. W razie różnicy zdań co do słuszności odmowy kompetentną będzie Komisja Mieszana.

ARTYKUŁ 235.

Towary, przywiezione do Niemiec ze zwolnieniem od cła, zgodnie z art. 268-ym b Traktatu Wersalskiego, korzystać będą z zasady największego uprzywilejowania.

ARTYKUŁ 236.

1. — W celu stwierdzenia, że towary, o których mowa, są wytworzone na Górnym Śląsku polskim i z niego pochodzą, wymagane będzie świadectwo pochodzenia według wzoru, podanego w Załączniku B. Świadectwo to winno być wystawione na papierze kolorowym, przez władze wyznaczone przez Rząd polski, i winno być wizowane przez Wydział Przemysłu i Handlu Województwa Śląskiego.

2. — Świadectwa pochodzenia nie mogą być cedowane; będą one ważne nie dłużej, jak przez trzy miesiące

od daty ich wystawienia, w każdym jednak razie nie dłużej, jak do końca bieżącego roku kontyngensowego. Będą one wystawiane tylko w jednym egzemplarzu. Polskie Ministerstwo Przemysłu i Handlu będzie komunikowało co miesiąc Urzędowi Statystycznemu Rzeszy w Berlinie spis świadectw pochodzenia, wydanych w ciągu ubiegłego miesiąca.

3. — Rząd polski zakomunikuje w jaknajkrótszym czasie Rządowi niemieckiemu wykaz władz, którym powierzono wystawianie świadectw pochodzenia, oraz poda za jakimi literami porządkowymi, oprócz numerów, wydawane będą świadectwa pochodzenia przez każdą władzę. Rząd polski prześle również Rządowi niemieckiemu nazwiska osób, uprawnionych do wystawiania świadectw pochodzenia, jak również podobizny ich podpisów i odbitkę ich pieczęci.

4. — Świadectwa pochodzenia wydawane będą przez władze polskie możliwie tylko takim firmom, które w latach od 1911-go do 1913-go wysyłały do Niemiec towary tego samego rodzaju.

5. — Rząd polski stosować będzie sankcje karne, między innymi, w postaci niewydawania nowych świadectw: za wszelką fałszywą deklarację, mającą na celu nieprawne uzyskanie świadectwa pochodzenia, za wszelką cesję, za wszelkie nielegalne wykorzystanie, za wszelkie podrobienie i sfalszowanie świadectw pochodzenia, jak również za korzystanie z fałszywych świadectw lub świadectw sfalszowanych.

6. — Towary, których wwóz do Niemiec nie jest zabroniony, będą wpuszczane przez niemieckie władze celne bez pobierania opłaty celnej oraz bez specjalnego zezwolenia na wwóz, na zasadzie świadectw pochodzenia wystawionych w myśl ust. 3-go.

7. — Co się tyczy towarów, których wwóz do Niemiec jest zabroniony, to Wydział Przemysłu i Handlu Województwa Śląskiego przesyłać będzie świadectwa pochodzenia delegatowi Komisarza Rzeszy w Opolu, powołanemu do wydawania świadectw wwozu i wywozu. Delegat ten posługiwać się będzie świadectwami pochodzenia stosownie do postanowień ust. 1-go niniejszego artykułu dla wydawania pozwoleń na wwóz, i wydawać będzie pozwolenia te osobom zainteresowanym najpóźniej po upływie 48-u godzin po otrzymaniu świadectw.

8. — Komisarz Rzeszy, powołany do wydawania pozwoleń na wwóz i wywóz, zakomunikuje Rządowi polskiemu zawczasu przed zmianą suwerenności, które z towarów, wymienionych na liście polskiej, jako dopuszczone do wwozu bez cła, stanowią przedmiot monopolu państwowego lub systemu podobnego, lub też podlegają systemowi gospodarki centralnej. Wszelkie zmiany komunikowane będą w ten sam sposób.

9. — Rząd polski ustali listę towarów, które mają być wwożone bez cła z Górnego Śląska polskiego do Niemiec, zgodnie z przepisami art. 268-go b Traktatu Wersalskiego.

DZIAŁ III.

KOMPETENCJA KOMISJI MIESZANEJ

ARTYKUŁ 237.

1. — Komisja Mieszana władna jest rozstrzygać wszelkie spory, natury ogólnej i specjalnej, które mogą powstać pomiędzy Rządem polskim a niemieckim, dotyczące interpretacji lub zastosowania Działów I-go i II-go niniejszego Tytułu, jak również Załącznika A. Wyłącza się jednakże spory wynikające z art. 231 i 233-go.

2. — O ile układające się Strony zastrzegły sobie, w myśl postanowień Działu I i II-go niniejszego Tytułu, prawo samodzielnego stanowienia o ustawodawstwie celnem łącznie z taryfą celną, to prawomocność tego ustawodawstwa nie będzie stanowić przedmiotu badania Komisji Mieszanej. To samo dotyczy zastosowania tego ustawodawstwa, o ile nie podniesiono zarzutu nadużycia przy jego zastosowaniu. Również w wypadku przewidzianym w zdaniu 2-iem ust. 2-go art. 223-go, badanie może dotyczyć jedynie nadużycia przy zastosowaniu przepisów.

DZIAŁ IV.

SPECJALNY PAS POGRANICZNY.

ROZDZIAŁ I.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

ARTYKUŁ 238.

Ustanawia się specjalny pas pograniczny, o odrębnym charakterze gospodarczym, obejmujący po każdej stronie granicy obszar 5 klm. wgląb kraju.

ARTYKUŁ 239.

Mieszkańcy tego specjalnego pasa pogranicznego korzystać będą, zgodnie z postanowieniami poniższymi, ze szczególnych ułatwień przy przejściu granicy.

ROZDZIAŁ II.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO.

ARTYKUŁ 240.

1. — Właściciele gruntów lub lasów, położonych w specjalnym pasie pogranicznym, o ile mieszkania ich lub urządzenia gospodarstwa rolnego oddzielone są linią graniczną od obszarów użytkowych rolnych albo leśnych, przynależnych do tych mieszkań lub urządzeń, będą, niezależnie od tego, czy posiadłości ich stanowią, lub nie stanowią jednego kompleksu, mieli prawo:

a) przewozić przez granicę, bez opłaty cła, niezbędne dla racjonalnej eksploatacji ich posiadłości, nawozy, nasiona lub sadzonki leśne, oraz narzędzia rolnicze (te ostatnie z obowiązkiem ich przeniesienia z powrotem);

b) przewozić przez granicę, bez opłaty cła, plony lub wytwory ich posiadłości. Co się jednak tyczy lasów, to właściciele korzystać będą z wolności celnej tylko wówczas, gdy wytwory, o których mowa, przeznaczone są do zużycia w ich własnym gospodarstwie;

c) przepędzać przez granicę, bez opłaty cła, bydło, w celu czasowego wypasania go po drugiej stronie i w celu dojenia, oraz przypędzać z powrotem bez cła także inwentarz, z przychowkiem, urodzonym po drugiej stronie granicy, jak również przewozić bez cła wydobre mleko;

d) przeprowadzać, bez opłaty cła, na drugą stronę granicy inwentarz dla czasowego leczenia przez weterynarza, dla stanowienia, kastrowania i t. d.

2. — Właściciele będą mieli prawo zabierać z sobą, bez opłaty cła, na drugą stronę granicy żywność na jeden dzień, do wysokości najwyżej 1-go klg. W ilości tej może się znajdować nie więcej jak 250 gr. mięsa, słoniny lub tłuszczu, jednakowoż nie masła. Zabieranie ze sobą napojów alkoholicznych i mleka nie jest dozwolone. Jako żywność uważane będą wyłącznie przyrządzone środki spożywcze, nie zaś surowe produkty, służące do ich przyrządzania.

3. — Zwierzęta pociągowe i wszelkie środki przewożowe, używane do racjonalnego gospodarstwa, korzystać będą również z wolności celnej, pod warunkiem powrotu.

ARTYKUŁ 241.

Wolność celna, przewidziana w art. 240-ym, obejmuje zwolnienie od cel wwozowych i cel wywozowych, jak również od wszelkich innych opłat i poborów. Ponadto stanowi ona wyjątek w stosowaniu istniejących zakazów wwozu i wywozu. O ile pozatem produkty gospodarstwa rolnego lub leśnego podlegałyby w jednym z

obu krajów systemowi scentralizowanej gospodarki, wynikające z tego systemu ograniczenia nie będą stosowane.

ARTYKUŁ 242.

1. — Z przewidzianych powyżej ulg korzystać będą wyłącznie osoby, osiadłe w specjalnym pasie pogranicznym przed 1-ym stycznia 1922 r. Ulgi te nie będą przysługiwały *ipso facto* w razie nowego nabycia posiadłości po tej dacie; jednakowoż nabycie w drodze spadku lub też dołączenie przez wydzierżawienie nowych gruntów do gruntów już eksploatowanych po drugiej stronie granicy nie będzie uważane za nowe nabycie.

2. — Osoby, posiadające prawo do użytkowania posiadłości, jak również osoby, pracujące przy gospodarstwie, traktowane będą narówni z właścicielami posiadłości rolnych lub leśnych.

ARTYKUŁ 243.

Przekraczanie granicy odbywać się winno, w miarę możliwości, w punktach zwykłej kontroli celnej. Jednakowoż miejscowe władze celne zezwalać będą, w miarę możliwości, na przejście granicy w innych punktach, w celu skrócenia drogi.

ARTYKUŁ 244.

1. — Osoby, którym przysługują powyższe ulgi, dotyczące ruchu w specjalnym pasie pogranicznym, będą mogły korzystać z nich wyłącznie w tych okresach czasu i w tych chwilach, kiedy, stosownie do zwyczajów miejscowych, prowadzone są prace rolne lub leśne.

2. — Wolność celna, z zastrzeżeniem powrotnego przywozu, rozciąga się między innymi na produkty naturalne, które mają być mielone, tłuczone, cięte, śrutowane, piłowane it.d. po drugiej stronie granicy.

ARTYKUŁ 245.

Miejscowe władze celne, uwzględniając potrzeby miejscowe, porozumieją się co do wydania przepisów, zmierzających do ustalenia tożsamości zwierząt, przechodzących i powracających przez granicę.

ROZDZIAŁ III.

PRACE RĘCZNE I RZEMIOSŁA.

ARTYKUŁ 246.

Rzemieślnicy i rękodzielnicy, mieszkający w specjalnym pasie pogranicznym, będą mogli wykonywać swą pracę zawodową w obrębie całego tego pasa, oraz będą mogli zabierać z sobą narzędzia, potrzebne do pracy, bez

opłaty cła, z zastrzeżeniem, że przeniosą je z powrotem po ukończeniu roboty. Będą oni mogli również zabierać ze sobą żywność na jeden dzień, w ilości wymienionej w ust. 2-im, art. 240-go, oraz w artykule 249-ym. Ponadto wolno im przenosić w ograniczonej ilości, bez opłaty cła, materiały niezbędne do wykonywania reperacji, jak również przedmioty, lub części przedmiotów, pochodzące z drugiej strony specjalnego pasa pogranicznego, przeznaczone do naprawy lub już naprawione, jednakowoż z warunkiem, w danym razie, powrotnego ich przeniesienia. Ilość zabieranego materiału winna odpowiadać zakresowi pracy rzemieślników i rękodzielników. Materiał ten nie może służyć do wznoszenia nowych instalacji.

ROZDZIAŁ IV.

ZAWODY WYZWOLONE i. t. d.

ARTYKUŁ 247.

1. — Osoby, wykonywujące zawody wyzwolone, (lekarze, akuszerki, duchowni, nauczyciele, miernicy, geometrzy, miernicy górniczy, adwokaci i t.d.) korzystać będą *mutatis mutandis* z ulg, przewidzianych w art. 246-ym.

2. — Mieszkańcy specjalnego pasa pogranicznego będą mogli zabierać ze sobą, bez opłaty cła, przedmioty, potrzebne do wykonywania obrzędów religijnych, do mszy świętej, do komunji, bierzmowania, pierwszej komunji i ostatniego namaszczenia, jako to: kielichy, cyborja, książki, chorągwie, świece i t. d. Podobne ułatwienia będą udzielane przy pogrzebach, dla przewożenia ciała, dla przewozu przedmiotów, używanych przy tych obrzędach, oraz dla utrzymywania i zdobienia grobów.

3. — Straże ogniowe, wzywane do niesienia pomocy na wypadek pożaru w obrębie specjalnego pasa pogranicznego, nie będą poddawane żadnym ograniczeniom przy przewożeniu niezbędnych przyrządów.

4. — Związki sportowe będą mogły zabierać ze sobą przybory sportowe, potrzebne do gier, z zastrzeżeniem, że działalność tych związków nie podlega zakazom policyjnym.

5. — Właścicielom widowisk wędrownych i innych temu podobnych przedsiębiorstw (karuzele i t. d.) będzie wolno w obrębie specjalnego pasa pogranicznego zabierać ze sobą przedmioty, niezbędne dla wykonywania ich zajęcia lub zawodu, co nie przesądza jednak konieczności uzyskania zezwolenia ze strony policji, o ile takowe jest wymagane dla wykonywania powyższego zajęcia lub powyższego zawodu.

ARTYKUŁ 248.

Wolność celna, przewidziana w art. 246-ym i 247-ym, obejmuje zwolnienie od cel wwozowych i wywozowych

i rozciąga się również na niezbędne środki transportowe (samochody, pojazdy wszelkiego rodzaju i zwierzęta pociągowe). Pozatem, obowiązujące zakazy wwozu i wywozu nie będą stosowane do wypadków, przewidzianych w wymienionych artykułach.

ROZDZIAŁ V.

ROBOTNICY.

ARTYKUŁ 249.

1. — Robotnicy, których miejsce zamieszkania w obrębie specjalnego pasa pogranicznego oddzielone jest granicą od miejsca ich zatrudnienia, będą mogli, udając się do pracy:

a) zabierać ze sobą, bez opłaty cła, żywność na jeden dzień, do ilości maksymalnej, ustalonej w ust. 2-im art. 240-go. Robotnicy, pozostający na miejscu swego zatrudnienia przez kilka dni roboczych, będą mogli zabierać ze sobą żywność w ilości, odpowiadającej liczbie tychże dni roboczych, oraz produkty służące do przygotowania strawy;

b) zabierać ze sobą, bez opłaty cła, swe narzędzia pracy, pod warunkiem powrotnego ich przewozu.

2. — Będą oni mogli zabierać, bez opłaty cła, do miejsc swego zamieszkania również zapomogi w naturze (deputaty), wydane im przez pracodawców.

ROZDZIAŁ VI.

PRZEPUSTKI GRANICZNE.

ARTYKUŁ 250.

1. — Dla korzystania z ulg, przewidzianych powyżej, należy posiadać przepustkę graniczną, wystawioną przez władze policyjne miejsca zamieszkania i wizowaną przez władze policyjne miejsca zatrudnienia. Jednakowoż Strony układające się zastrzegają sobie, iż od pewnych kategorii osób nie będą wymagać wizy lokalnych władz policyjnych drugiego Państwa.

2. — Przepustka graniczna winna zawsze być zaopatrzoną w fotografię. Przepustka ta będzie zupełnie innego koloru od koloru karty cyrkulacyjnej i winna zawierać dane, niezbędne dla stwierdzenia tożsamości posiadacza, jak również wymienienie ulg, do których uprawnia. Jeśli przejście granicy dozwolone jest w pewnych wymienionych miejscach, będzie o tem uczyniona wzmianka na przepustce. Termin ważności przepustki ograniczony jest do sześciu miesięcy.

ARTYKUŁ 251.

(W razie nadużycia, przepustka graniczna będzie mogła być odebrana w każdym czasie, niezależnie od dochodzenia spowodowanego przez nadużycie.

ARTYKUŁ 252.

1. — Przepustki graniczne wydawane będą tylko na zasadzie dowodów takich, jak: paszporty, karty cyrkulacyjne i t. d., stwierdzających, że petenci są upoważnieni do przekroczenia granicy, dzielącej obie części obszaru plebiscytowego.

2. — O ile przepisy ulgowe, przewidziane w art. 243-im, dają posiadaczom przepustek granicznych możliwość przekraczania granicy w punktach innych, niż zwykle punkty przejściowe, dają one *ipso facto* możliwość przekraczania granicy i w zwykłych punktach przejściowych.

3. — Jeśli karta cyrkulacyjna jest wydaną na zasadzie art. 270-go, prawo przekraczania granicy będzie mogło być ograniczone do punktów, oznaczonych na przepustce granicznej. To ograniczenie będzie zaznaczone na karcie cyrkulacyjnej.

ARTYKUŁ 253.

Osoby, które zgodnie z art. 238-ym do 248-go mają prawo do przepustki granicznej, nie posiadają zaś karty cyrkulacyjnej, lub też nie czynią zadość zwykłym warunkom, wymaganym dla jej otrzymania, będą mogły dla uzyskania karty cyrkulacyjnej skorzystać z art. 270-go. W wypadkach tych, prawa, wynikające z karty cyrkulacyjnej, będą ograniczone w zasadzie do okręgu, w którym posiadacz karty uprawia swą działalność gospodarczą, i do punktów przejściowych, odpowiadających tejże działalności.

ARTYKUŁ 254.

1. — Wydanie karty cyrkulacyjnej nie może być z powodów, zawartych w art. 266-ym, lit. a i lit. b, 1. 1, 2, 5, 6 i 7, lub w art. 269-ym lit. b, odmówione osobom, uprawnionym do otrzymania przepustki granicznej.

2. — Odziedziczenie gruntu, chociażby nawet po dniu 1-ym stycznia 1922 r., uważane będzie jako jeden z słusznych powodów, przewidzianych w art. 270-ym.

ARTYKUŁ 255.

Straże ogniowe, wzywane do niesienia pomocy wewnątrz specjalnego pasa granicznego, będą mogły przekraczać granicę nawet bez okazywania dowodów tożsamości. Winny one wracać zaraz po wykonaniu swego zadania.

ARTYKUŁ 256.

Szczegóły stosowania art. 250 do 255-go będą uregulowane przez wspólny układ pomiędzy Rządami obydwu układających się Stron, lub pomiędzy władzami, w tym celu przez te Rządy wyznaczonemi.

ROZDZIAŁ VII.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

ARTYKUŁ 257.

Ulgi, wzmiankowane powyżej, będą mogły być ograniczone lub zniesione w każdym czasie ze względów policji sanitarnej lub z powodu zaraz bydlęcych.

ARTYKUŁ 258.

Dyrekcje Celne obu Państw ustalą w razie potrzeby, po uprzednim porozumieniu, niezbędne zarządzenia wykonawcze. Będą one mogły wydawać przepisy i zarządzenia bądź ogólne, bądź poszczególne, niezbędne dla zapobieżenia nadużywaniu ulg, przewidzianych w Dziale IV-ym. Będą one mogły, między innemi, porozumieć się odnośnie do pewnych kategorii ulg, w celu ograniczenia ich stosowania do niektórych dróg.

ZAŁĄCZNIK A (Artykuł 227, § 4)

WYKAZ PRODUKTÓW, NIEZBĘDNYCH DLA PRZEMYSŁU GÓRNEGO ŚLĄSKA POLSKIEGO

No.	Produkty.	Ilości roczne (O ile dostawa w wolnym handlu jest możliwa).	Uwagi.
I. W ciągu 2-ch lat :			
1.	Wapno palone CaO	100.000 tonn	Artykuł ten będzie mógł być dostarczony tylko w razie, gdy wywóz dwunitrofenolu, jako artykułu wojennego, będzie dozwolony.
2.	Dinitrophenol C ⁶ H ³ (NO ²) OH (Dwunitrofenol)	100 »	
3.	Fluorek sodu Na F	300 »	
4.	Dwuchromian potasu K ² Cr ² O ⁷	75 »	
5.	Żużle salmiakowe (w stanie rozpuszczonym)	300 »	
6.	Ódpadki tlenku cynkowego przy fabrykacji aniliny	250 »	
II. W ciągu 3-ch lat :			
Materiały wybuchowe, chemikalja lub surowce dla ich fabrykacji:			
1. Produkty wykończone:			
a)	kapsle wybuchowe,	9.000.000 sztuk,	Artykuł ten winien być dostarczony bezpośrednio przez fabryki, które go wyrabiają.
b)	lonty,	2.000.000 krążków,	
c)	zapalniki elektryczne,	800.000 sztuk,	
d)	zapalniki lontowe,	200.000 »	
e)	proch czarny,	450 tonn	
f)	materiały wybuchowe z saletry amonowej,	1500 »	
g)	dynamit (45-60 %)	360 »	
2. Surowce, półsurowce, lub półfabrykaty dla wyrobu materiałów wybuchowych:			
a)	chloran potasu K Cl O ³ ,	1500 »	Taż sama uwaga co ad f.
b)	nitronaftalina C ¹⁰ H ⁷ NO ² ,	200 »	
c)	czysta gliceryna C ³ H ⁵ OH ³ ,	250 »	
d)	bawelna strzelnicza	200 »	

No.	Produkty.	Ilości roczne (O ile dostawa w wolnym handlu jest możliwa).	Uwagi.
3.	Szlaki żelazne.	10.000 »	
4.	Kwas azotowy HNO_3	3.000 »	
5.	Papa (karton) falista i krążki kartonowe dla fabryk azotu	600.000 m ² . papy i 150.000 sztuk krążków,	

6. Lampy górnicze i lampy bezpieczeństwa dla
górników
7. Artykuły, niezbędne dla potrzeb medycznych i
farmaceutycznych szpitali knapszafowych i fa-
brycznych, oraz stacji ratunkowych instalacji
przemysłowych, w ilościach, praktykowanych
dotychczas.

Pozwolenia na wywóz
będą udzielane.

Pozwolenia na wywóz
będą wydawane z zastrzeże-
niem, że ceny artykułów
tych odpowiadać będą ce-
nom ustanowionym ogólnie
dla wywozu do Polski. W
razie stwierdzonej urzę-
dowo epidemji w kraju
dostarczającym, dostawa
artykułów tych może być
zmniejszona.

III. W ciągu 5-ciu lat :

1)	Fluorek wapna Ca F_2	600 tonn
2)	Szpat kwarcowy	3.000 »
3)	Łupek kwarcowy	3.000 »
4)	Żwir kwarcytowy	7.000 »
5)	Kwarc mielony	120 »
6)	Szpat ciężki (siarczan baru) Ba SO_4	4.000 »
7)	Piasek formierski	5.000 »
8)	Magnezyt	800 »
9)	Ferromangan	12.000 »
10)	Ferrosilicium	2.000 »
11)	Surówka zwierciadlana	12.000 »
12)	Glin (Aluminium) Al	5 »
13)	Amoniak płynny i bezwodny NH_3	3 »
14)	Twarda smoła dla wyrobu brykietów	15.000 »
15)	Elektrody	5.000 »
16)	Sztaby paleniskowe	150.000 sztuk,
17)	Beczki mauzerowskie	2.000 »

IV. W ciągu 15-u lat :

- 1) Artykuły ogniotrwałe dla przemysłu górniczego,
metalurgicznego i chemicznego.
- 2) Maszyny, aparaty wszelkiego rodzaju i ich części
zamienne, oraz wszelkie niezbędne dla ich funk-
cjonowania artykuły techniczne dla wszystkich
istniejących zakładów przemysłowych i ich
laboratoryjów, o ile zakłady te nabyły maszyny,
aparaty oraz urządzenia laboratoryjne w Niem-
czech.

Pozwolenia na wywóz
będą udzielane.
Taż sama uwaga.

Załącznik B (Artykuł 236).

WZÓR ŚWIADECTWA POCHODZENIA.

Świadectwo Pochodzenia No.....

.....
.....
po sprawdzeniu i stwierdzeniu ścisłości deklaracji,
złożonej przez firmę (nazwisko i adres wysyłającego)
..... w
poświadczam niniejszym, że niżej wymienione towary,
wysłane firmie (nazwisko i adres odbiorcy)
w
są produktami Górnego Śląska polskiego lub też zostały
tam wytworzone.

Ilość sztuk i rodzaj opakowania.	Znaki i nu- mery.	Waga brutto w kilogramach.	Waga netto w kilo gramach.	Zawar- tość.
--	-------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-----------------

..... dnia..... 19....

Podpis i pieczęć.

Sprawdzono:

dnia..... 19.... (No.)

Podpis i pieczęć.

Uwaga. Świadectwo pochodzenia nie może być cedowane. Ważne jest tylko na przeciąg trzech miesięcy od dnia wystawienia, jednakże najwyżej do końca bieżącego roku kontyngensowego.

Wszelka deklaracja fałszywa, złożona w celu uzyskania świadectwa pochodzenia, jakoteż każde korzystanie ze świadectwa pochodzenia, połączone z nadużyciem, podlega karze, zgodnie z i w szczególności pociągnie za sobą czasowe lub ostateczne pozbawienie prawa wwożenia do Niemiec bez cła.

TYTUŁ II.

KARTY CYRKULACYJNE.

ARTYKUŁ 259.

Dla ułatwienia ruchu osobowego w obrębie obszaru plebiscytowego Strony układające się postanawiają wprowadzić na przeciąg lat 15-u, licząc od dnia zmiany suwerenności, system „kart cyrkulacyjnych”, jako osobnych legitymacyj.

DZIAŁ I.

UPRAWNIENIE DO OTRZYMANIA KART CYRKULACYJNYCH.

ARTYKUŁ 260.

§ 1.

1. — Karty cyrkulacyjne wydawane będą wszystkim osobom, zamieszkującym bez przerwy co najmniej od 1-go stycznia 1921 r.:

a) obszar plebiscytowy, stanowiący dla nich ośrodek osobistych stosunków;

b) jedną z obu części obszaru plebiscytowego, o ile osoby te w drugiej części tego obszaru posiadają zajęcie stałe lub zawodowe, nie sprzeciwiające się prawu i

dobrym obyczajom, lub rozpoczną takie zajęcie przed d. 1-go stycznia 1927 r.

2. — Za przerwę w zamieszkaniu nie będą uważane:

a) przeniesienie się z jednej części obszaru plebiscytowego do drugiej części;

b) nieobecność czasowa nawet w razie zwinięcia mieszkania, o ile w przypadkach, przewidzianych pod lit. a) ośrodek stosunków osobistych pozostaje nadal w obrębie obszaru plebiscytowego, lub o ile w przypadkach, przewidzianych pod lit. b) nie zaszła zmiana w stosunkach, tworzących podstawę zajęcia stałego lub zawodowego, lub w stosunkach kontraktowych między pracodawcą a pracobiorcą.

§ 2.

Za zajęcie stałe lub zawodowe osób, które nie ukończyły dwudziestu pięciu lat, uważane będzie w myśl § 1-go lit. b) niniejszego artykułu: przygotowywanie do zawodu, pobieranie nauki religii dla przygotowania się do pierwszej komunji lub konfirmacji jakoteż uczęszczanie do szkoły, o ile uczęszczanie to jest zgodne z przepisami Państwa, w którym uczeń mieszka; we wszystkich tych wypadkach nie jest konieczne rozpoczęcie zajęcia przed d. 1-go stycznia 1927 r.

ARTYKUŁ 261.

Narówni z osobami wyszczególnionymi w § 1-ym, lit. a, art. 260-go uważane będą:

a) żony ich, żyjące we wspólności gospodarczej, podczas trwania małżeństwa, o ile nie zachodzą warunki, uprawniające je do osobistego otrzymania karty cyrkulacyjnej;

- b) dzieci ich, urodzone po d. 1-go stycznia 1921 r.;
- c) synowie i córki, do ukończenia dwudziestu pięciu lat, którzy chociaż nie mieszkali w d. 1-ym stycznia 1921 r. na obszarze plebiscytowym, mieli tam jednak w tym czasie ośrodek swoich stosunków osobistych, o ile powrócą na stałe do domu rodzicielskiego przed d. 1-go stycznia 1923 r.

ARTYKUŁ 262.

1. — Dzieciom, do ukończenia lat sześciu, oddzielne karty cyrkulacyjne wydawane nie będą, lecz dzieci te, o ile odpowiadają warunkom, zawartym w artykułach 260 lub 261-ym, lit. b, lub w art. 261-ym, lit. c, zostaną wpisane do kart cyrkulacyjnych osób dorosłych, jako im towarzyszące.

2. — Dzieci, od lat sześciu do ukończenia lat piętnastu, odpowiadające tym samym warunkom, zostaną bądź zapisane do kart cyrkulacyjnych osób dorosłych, jako im towarzyszące, bądź też otrzymają oddzielną kartę osobistą.

3. — Dzieci, do ukończenia lat piętnastu, uczęszczające do szkoły po drugiej stronie granicy lub pobierające tamże naukę religii dla przygotowania do pierwszej komunji lub konfirmacji, otrzymywać mogą wzajemnie karty cyrkulacyjnej zaświadczenie o uczęszczaniu do szkoły, wydane przez kierownika szkoły, lub też zaświadczenie o pobieraniu wyżej wymienionej nauki religii, wydane przez duchownego. Zaświadczenia te winny zawierać imię i nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania i adres dziecka i winny być potwierdzone przez miejscowe władze policyjne obwodu, w którym dziecko zamieszkuje.

ARTYKUŁ 263.

Karty cyrkulacyjne nie będą wydawane:

- a) wojskowym, podczas pełnienia służby wojskowej;
- b) funkcjonariuszom policji państwowej lub gminnej, za wyjątkiem wypadków, przewidzianych przez oddzielne umowy pomiędzy Rządami.

ARTYKUŁ 264.

Karty cyrkulacyjne nie będą wydawane osobom, które w ciągu ostatnich pięciu lat zostały skazane:

- a) na karę ciężkiego więzienia lub na odpowiadającą tejże co najmniej jednoroczną karę innego prawodawstwa lub też w wypadkach, gdy chodzi o osoby nieletnie, o ograniczonej odpowiedzialności karnej ze względu na ich wiek, na karę pozbawienia wolności, przekraczającą jeden rok, a zastępującą ciężkie więzienie;
- b) na inną karę pozbawienia wolności co najmniej na rok jeden, nałożoną z powodu przekroczeń, odpowiadających w swej istocie przekroczeniom, przewidzianym przez ustawy karne niemieckie, wyszczególnione poniżej,

lub też przez ustawy karne innego państwa o odpowiadającej im treści, albo przez ustawy karne niemieckie lub polskie, które zastąpią w przyszłości wyszczególnione poniżej przepisy.

1° §§ 80 do 119-go Kodeksu Karnego Niemieckiego, o ile przekroczenie zostało popełnione po objęciu przez układające się Strony administracji obszaru plebiscytowego;

2° §§ 146 i 147-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — fałszerstwo pieniędzy;

3° §§ 176, 177, 180, 181 i 181 a Kodeksu Karnego Niemieckiego — zbrodnie przeciwko obyczajności;

4° §§ 243 i 244-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — kradzież kwalifikowana i kradzież popełniona w recydywie;

5° §§ 249, 250, 252 i 255-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — rozbój, kradzież z włamaniem i wymuszenie;

6° § 261-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — paserstwo, popełnione w recydywie;

7° §§ 264 i 265-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — oszustwo popełnione w recydywie, oszustwo ubezpieczeniowe;

8° § 268-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — ciężkie fałszerstwo dokumentów;

9° §§ 308, 311 i 321-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — zbrodnie i przestępstwa, zagrażające bezpieczeństwu publicznemu: podpalanie, niszczenie urządzeń bezpieczeństwa, budowli i przedsiębiorstw o znaczeniu publicznym;

10° §§ 239 do 242-go i § 244-y Ustawy Rzeszy Niemieckiej z d. 10-go lutego 1877 r. o postępowaniu upadłościowym — bankructwo;

11° § 48-y Ustawy o Emigracji z d. 9-go czerwca 1897 r. — handel kobietami i dziećmi;

c) na karę pozbawienia wolności z powodu przekroczenia, podpadającego pod §§ 141 do 148-go Celnej Ustawy Związkowej z d. 1-go lipca 1869 r. (Bundesgesetzblatt, str. 317), pod postanowienia ustaw karnych polskich i niemieckich o odpowiadającej im treści, lub też pod ustawy bądź polskie, bądź niemieckie, które zastąpią w przyszłości wymienione paragrafy i postanowienia.

ARTYKUŁ 265.

1. — Karty cyrkulacyjne nie będą wydawane osobom, które:

- a) zostały wydalone przez jedną z układających się Stron;
- b) pozbawione zostały praw obywatelskich lub niektórych z tych praw;
- c) które znajdują się pod nadzorem policyjnym lub pod kontrolą policji obyczajowej.

ARTYKUŁ 266.

1. — Władze odmówić mogą wydania karty cyrkulacyjnej każdej osobie, zamieszkującej ich okręg, która została skazana w ciągu ostatnich pięciu lat:

a) z powodu przekroczeń, wyszczególnionych w art. 264-ym, lit. b niezależnie od wymiaru kary;

b) z powodu przekroczeń, podpadających pod ustawy karne niemieckie, wyszczególnione poniżej, lub też pod ustawy karne innego państwa o odpowiadającej im treści, lub też pod ustawy karne bądź polskie, bądź niemieckie, które zastąpią w przyszłości wyszczególnione poniżej przepisy prawne:

1° §§ 174, 179, 184 i 184 a Kodeksu Karnego Niemieckiego — wykroczenia przeciwko obyczajności;

2° § 253-i Kodeksu Karnego Niemieckiego — wymuszenie;

3° §§ 258 i 259-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — popieranie przestępców i paserstwo;

4° § 294-y Kodeksu Karnego Niemieckiego — kłusownictwo zawodowe;

5° § 317 i 318-y a Kodeksu Karnego Niemieckiego — niszczenie urzędów, przeznaczonych dla ruchu pocztowego;

6° §§ 1 i 5-y Rozporządzenia przeciwko pobieraniu nadmiernych cen z d. 8-go maja 1918 r. (Reichsgesetzblatt, str. 295);

7° §§ 1 i 3-i art. 11-go Rozporządzenia o sądach dla spraw lichwy, z d. 27-go listopada 1919 r. (Reichsgesetzblatt, str. 1909), — handel pokątny, niedozwolony wywóz przedmiotów pierwszej potrzeby.

2. — W wypadkach, wymienionych pod liczbą 6 i 7, wydanie karty cyrkulacyjnej odmówione być może tylko wówczas, gdy nałożono przynajmniej jednoroczną karę pozbawienia wolności.

ARTYKUŁ 267.

Władze odmówić mogą wydania karty cyrkulacyjnej osobie zamieszkującej ich okręg:

a) która podlega wychowaniu poprawczemu (Fürsorge oder Zwangserziehung);

b) którą się uważa za nierządnicę, żebraka, włóczęgę lub cygana;

c) która wykroczyła przeciwko przepisom, dotyczącym cel, wywozu i wwozu;

d) która stała się winną ciężkiego wykroczenia przeciwko przepisom, wydanym w celu zwalczania chorób nagminnych lub zaraz zwierzęcych.

ARTYKUŁ 268.

Władze odmówić mogą wydania karty cyrkulacyjnej każdej osobie, zamieszkującej ich okręg, która:

a) w celu otrzymania lub uzyskania karty cyrkulacyjnej złożyła świadomie fałszywe zeznanie lub przedłożyła sfałszowane lub wprowadzające w błąd dowody i legitymacje, bądź też posługiwała się świadomie dokumentami otrzymanymi lub uzyskanymi na podstawie fałszywych zeznań, lub na podstawie dowodów lub legitymacji fałszywych lub wprowadzających w błąd;

b) sporządziła fałszywą kartę cyrkulacyjną lub sfałszowała kartę cyrkulacyjną, lub też świadomie użyła fałszywej albo sfałszowanej karty cyrkulacyjnej;

c) stała się winną nieprawego używania karty cyrkulacyjnej, a mianowicie korzystając z karty cyrkulacyjnej, obeszła ogólne przepisy paszportowe, lub zrobiła użytek z karty cyrkulacyjnej, wydanej trzeciej osobie, lub też własną kartę cyrkulacyjną oddała do użytku osobie trzeciej;

d) przekroczyła granicę między obiema częściami obszaru plebiscytowego w punkcie innym, aniżeli w tym, który został na ten cel wyznaczony, bądź też bez karty cyrkulacyjnej lub innej legitymacji, wymaganej do przekroczenia granicy;

e) przekraczając granicę, stawiała czynny opór urzędnikom lub funkcjonariuszom, pełniącym służbę, lub też usunęła się kilkakrotnie z pod ich kontroli;

f) popełniła ciężkie wykroczenie przeciw przepisom wykonawczym, wydanym na podstawie niniejszego Tytułu.

ARTYKUŁ 269.

Władze właściwe jednej z układających się Stron mogą odmówić wydania karty cyrkulacyjnej osobom, mieszkającym na obszarze drugiej Strony:

a) które podpadają pod jeden z warunków, przewidzianych w artykułach 266, lit. a i b, 267, lit. a do d i 268-ym, lit. a do f;

b) które w ciągu ostatnich pięciu lat zostały skazane na karę pozbawienia wolności na przeciąg czasu dłuższy, niż jeden rok, z powodu przekroczeń innych, aniżeli wymienione w artykułach 266 i 267-ym.

ARTYKUŁ 270.

Karty cyrkulacyjne, w razie jeżeli wymagają tego względy słuszności, które należy rozpatrzyć w każdym poszczególnym przypadku, po porozumieniu się właściwych władz obu układających się Stron, wydawane być mogą osobom, którym nie przysługuje prawo posiadania karty cyrkulacyjnej ze względu na terminy, przepisane w artykułach 260 i 261-ym lit. c, lub z

przyczyn, wyszczególnionych w artykułach 263 do 265-go, o ile jednak osoby te odpowiadają innym warunkom, przewidzianym w artykułach 260 lub 261-ym.

DZIAŁ II.

PRAWA POSIADACZY KART CYRKULACYJNYCH

ARTYKUŁ 271.

1. — Karta cyrkulacyjna upoważnia jej posiadacza do dowolnego przekraczania granicy między obiema częściami obszaru plebiscytowego, bez paszportu i bez wizy, oraz do swobody ruchu w drugiej części obszaru plebiscytowego.

2. — Karta cyrkulacyjna nie upoważnia jednak jej posiadacza, mieszkającego w jednej części obszaru plebiscytowego, do udawania się poza obszar plebiscytowy, do jakiegokolwiek innej części terytorjum drugiego Państwa. Prawo to przysługuje posiadaczowi karty cyrkulacyjnej tylko wówczas, jeżeli przy przekroczeniu granicy między obiema częściami obszaru plebiscytowego, zastosował się do ogólnych przepisów paszportowych, obowiązujących przy wjeździe do kraju.

ARTYKUŁ 272.

1. — Karta cyrkulacyjna upoważnia do przekraczania granicy między obiema częściami obszaru plebiscytowego jedynie w punktach przejściowych, w których odbywa się odprawa celna, lub które zostały wyznaczone za wspólnym porozumieniem właściwych władz obu układających się Stron.

2. — Te punkty przejściowe zostaną podane do wadości publicznej.

ARTYKUŁ 273.

1. — W wypadkach, które mogą uzasadnić odmowę wydania karty cyrkulacyjnej (artykuły 266-y do 269-go), władze będą mogły, zamiast odmowy, ograniczyć prawo przekraczania granicy do pewnych punktów przejściowych, i ograniczyć prawo ruchu w drugiej części obszaru plebiscytowego do pewnych okręgów lub miejscowości.

2. — Dotyczy to również wypadków, w których karta została wydana na podstawie art. 270-go.

ARTYKUŁ 274.

1. — Poświadczenie o uczęszczaniu do szkoły, albo o pobieraniu nauki religji dla przygotowania do pierwszej

komunji lub do konfirmacji (ust. 3-i art. 262-go) upoważniają do przekraczania granicy jedynie w punktach, znajdujących się na drodze z mieszkania do szkoły, lub do miejscowości, w których pobierana jest wymieniona nauka, — i odwrotnie.

2. — W czasie wakacyj ważność zaświadczeń zostaje zawieszona.

ARTYKUŁ 275.

Funkcjonariusze policyjni, posiadający osobiste karty cyrkulacyjne (artykuły 263-i lit. b i 270-y), będą mogli korzystać z nich dla przekraczania granicy jedynie w ubraniu cywilnem.

ARTYKUŁ 276.

Posiadacze kart cyrkulacyjnych podlegają przepisom, dotyczącym wwozu, wywozu i celnictwa; podlegają oni w szczególności rewizji celnej na granicy, o ile oba Rządy nie ułożą się co do specjalnych ulg.

ARTYKUŁ 277.

Duchowni mogą zabierać z sobą w obu kierunkach, ze zwolnieniem od wszelkich opłat celnych i innych, przedmioty niezbędne do wykonywania czynności, związanych z ich powołaniem. To samo prawo, odnośnie do niezbędnych przedmiotów, przysługuje uczniom oraz uczestnikom kursów, przygotowujących do pierwszej komunji lub do konfirmacji.

ARTYKUŁ 278.

1. — Zarządzenia ogólne, ograniczające lub zawieszające ruch w obrębie obszaru jednej z układających się Stron lub też na granicy, wydane zgodnie z obowiązującymi w tym czasie przepisami, lub na podstawie układów międzynarodowych, stosują się również do posiadaczy kart cyrkulacyjnych.

2. — Jeżeli jedna z układających się Stron prowadzić będzie wojnę, Stronie tej przysługiwać będzie prawo całkowitego albo częściowego zamknięcia granicy między obiema częściami obszaru plebiscytowego, nawet dla posiadaczy kart cyrkulacyjnych.

3. — O zarządzeniach, ograniczających lub zawieszających ruch, winny być powiadamiane, w miarę możliwości na 48 godzin przed ich wejściem w życie, przez Polskę wyższa władza administracyjna niemiecka, a przez Niemcy władza administracyjna polska drugiej instancji.

DZIAŁ III.

WYDAWANIE KART CYRKULACYJNYCH.

ARTYKUŁ 279.

1. — Karty cyrkulacyjne z tekstem polskim i niemieckim, według umówionego specjalnego wzoru, wydawane będą rok rocznie przez władze polskie na kartonie jasno brązowym a przez władze niemieckie na kartonie jasno zielonym.

2. — W wypadkach, w których karta cyrkulacyjna wydana została na zasadzie postanowień art. 270-go, lub też w wypadkach, w których wydanie jej mogło być odmówione na zasadzie postanowień artykułów 266 do 269-go, termin ważności może być ograniczony.

ARTYKUŁ 280.

1. — Karty cyrkulacyjne wydawane będą na obszarze polskim przez władze administracyjne pierwszej instancji lub władze równorzędne, a na obszarze niemieckim przez niższe władze administracyjne.

2. — Wszystkie te władze oznacza się w niniejszym Tytule nazwą: „Urząd legitymacyjny” (Office des permis).

3. — Urząd legitymacyjny danego okręgu jest dla mieszkańców tegoż okręgu właściwym urzędem dla wydawania kart cyrkulacyjnych.

ARTYKUŁ 281.

1. — Karty cyrkulacyjne wydawane będą jedynie na skutek podania osób zainteresowanych.

2. — Podanie winno być skierowane do właściwego Urzędu legitymacyjnego; o ile zaś pewne władze zostaną specjalnie ku temu przeznaczone, za pośrednictwem tych władz.

3. — Motywy, uzasadniające podanie, winny być udowodnione w sposób właściwy, o ile nie są one powszechnie znane. Do każdego podania dołączyć należy trzy jednakowe fotografie, poświadczone przez policję, oraz co do okoliczności, które nie są powszechnie znane, — zaświadczenia policyjne.

ARTYKUŁ 282.

Dla uzyskania ważności karta cyrkulacyjna winna być we wszystkich wypadkach wizowana przez właściwą władzę drugiego Państwa.

ARTYKUŁ 283.

1. — Konsul drugiej układającej się Strony, urzędujący w okręgu, w którym karta została wydana, lub też urzędnik wyraźnie upoważniony do zastępowania go, jest właściwym dla wizowania kart cyrkulacyjnych.

2. — Władze właściwe dla wizowania kart cyrkulacyjnych oznacza się w niniejszym Tytule nazwą: „Urząd wizujący” (Office des contresignatures).

ARTYKUŁ 284.

1. — Urząd legitymacyjny przesyła wydane przez siebie karty cyrkulacyjne bezpośrednio Urzędowi wizującemu, dołączając podania osób zainteresowanych oraz dowody. W razie, gdy okoliczności przytoczone w podaniu, są poszechnie znane, winna być uczyniona o tem wzmianka.

2. — Urząd wizujący zwraca kartę cyrkulacyjną Urzędowi legitymacyjnemu przed upływem dwóch tygodni od chwili odbioru, wraz z podaniem osoby zainteresowanej i dowodami, bądź to zaopatrzoną w wizę, bądź też z zaznaczeniem powodów, dla których żąda odmówienia wydania karty cyrkulacyjnej, lub ograniczenia — zgodnie z postanowieniami art. 273-go — jej ważności do pewnych określonych punktów przejścia przez granicę, do pewnych miejscowości lub oznaczonych okręgów, lub wreszcie ograniczenia terminu jej ważności, zgodnie z przepisami ust. 2-go art. 279-go.

3. — Karta cyrkulacyjna nie może być wydana bez wizy.

ARTYKUŁ 285.

1. — Przepisy artykułów od 279 do 284-go winny być również stosowane:

a) jeżeli kartę cyrkulacyjną odnawia się z początkiem nowego roku;

b) jeżeli w ciągu roku przyznana zostaje nowa karta cyrkulacyjna, ponieważ:

1° posiadacz udowodnił w sposób wiarygodny iż zgubił swoją kartę cyrkulacyjną, lub

2° karta cyrkulacyjna stała się nieczytelną lub niezdatną do użytku, lub

3° posiadacz karty cyrkulacyjnej wniósł podanie o zapisanie dzieci do swojej karty cyrkulacyjnej (art. 262).

2. — W wypadkach, przewidzianych pod l. 2 i 3 dawna karta winna być zwrócona przed wydaniem nowej.

DZIAŁ IV.

COFNIĘCIE KART CYRKULACYJNYCH LUB OGRANICZENIE PRAW, Z NIEJ WYNIKAJĄCYCH.

ARTYKUŁ 286.

1. — Karta cyrkulacyjna cofnięta będzie posiadaczowi przez Urząd legitymacyjny lub przez Urząd wizujący, jeżeli:

a) zostanie stwierdzone, że warunki, wymagane dla wydania karty cyrkulacyjnej (artykuły 260 i 261-y), przestały istnieć, lub też, że nigdy nie istniały, lub

b) jeden z warunków, przewidzianych w artykułach 263-im do 265-go, zostanie później stwierdzony lub później powstanie.

2. — Karta cyrkulacyjna może być cofnięta przez Urząd legitymacyjny albo przez Urząd wizujący, lub też prawa z nią związane mogą być, zgodnie z artykułami 273-im i 279-ym, przez jeden z powyższych Urzędów ograniczone, jeżeli jeden z warunków, przewidzianych w artykułach 266, lit. *a* i *b*, 267, lit. *a* do *d* i 268-ym, lit. *a* do *f*, zostanie później stwierdzony lub później powstanie.

3. — Karta cyrkulacyjna może być cofnięta przez Urząd wizujący, jeżeli jeden z warunków, przewidzianych w art. 269-ym, lit. *b*, zostanie później stwierdzony, lub później powstanie.

ARTYKUŁ 287.

1. — Urząd legitymacyjny winien na żądanie Urzędu wizującego cofnąć kartę cyrkulacyjną, lub ograniczyć prawa z nią związane, jeżeli jeden z warunków, przewidzianych w art. 269, lit. *a* i *b* zostanie później stwierdzony lub później powstanie.

2. — Przedłożenie przez Urząd wizujący wyroku ostatecznego wystarcza dla udowodnienia okoliczności, przytoczonych na poparcie jego żądania.

ARTYKUŁ 288.

1. — Cofnięcie karty cyrkulacyjnej skutecznie zostaje:

a) bądź przez Urząd legitymacyjny za pomocą odebrania karty i przesłania jej do Urzędu wizującego, z zaznaczeniem unieważnienia;

b) bądź przez Urząd wizujący za pomocą skreślenia wizy i przesłania karty do Urzędu legitymacyjnego. W tym ostatnim wypadku posiadacz na żądanie otrzyma zaświadczenie stwierdzające, że karta cyrkulacyjna, opatrzona danym numerem i wydana przez dany Urząd, została mu odebrana, i zezwalające na powrót

do drugiej części obszaru plebiscytowego w terminie, który będzie wyznaczony z uwzględnieniem słuszności.

2. — W razie odesłania karty cyrkulacyjnej, przewidzianego w niniejszym artykule, należy podać przyczyny, uzasadniające cofnięcie karty.

ARTYKUŁ 289.

W razie ograniczenia praw, wynikających z posiadania karty cyrkulacyjnej (artykuły 286 i 287-y), karta cyrkulacyjna będzie odebrana, a wzamian wydana nowa karta z odnośnymi ograniczeniami.

DZIAŁ V.

OPLATY I STEMPLE.

ARTYKUŁ 290.

Wszystkie wnioski i podania, dotyczące kart cyrkulacyjnych, wszelkie wymagane zaświadczenia policyjne, wydawanie i wizowanie kart, oraz zaświadczenia, przewidziane w art. 288-ym, lit. *b*, wolne są od wszelkich opłat i stempli.

ARTYKUŁ 291.

Układające się Strony mogą jednakże pobierać opłatę za wydawanie i wizowanie nowej karty cyrkulacyjnej, w razie zagubienia dawnej. Pozatem układające się Strony mogą podać do wiadomości publicznej na koszt osoby zainteresowanej zagubienie i unieważnienie dawnej karty oraz wydanie nowej.

DZIAŁ VI.

OCHRONA PRAWNA.

ARTYKUŁ 292.

1. — W razie odmowy wydania karty cyrkulacyjnej, lub ograniczenia praw, wynikających z jej posiadania (art. 273), oraz jeżeli karta cyrkulacyjna została odebrana osobie zainteresowanej na zasadzie ust. 1-go art. 286-go, Urząd legitymacyjny winien podać do wiadomości osoby zainteresowanej w drodze urzędowej swą uzasadnioną decyzję lub doręczyć jej takową za potwierdzeniem odbioru.

2. — Osoba zainteresowana będzie mogła w przeciągu tygodnia wnieść do Urzędu legitymacyjnego zażalenie przeciwko zapadłej decyzji bądź na piśmie, bądź ustnie

do protokołu. Zażalenie to, ze wszystkimi załącznikami, winno być bezzwłocznie przesłane, zależnie od wypadku, bądź władzy administracyjnej polskiej drugiej instancji, bądź wyższej władzy administracyjnej niemieckiej.

ARTYKUŁ 293.

O ile decyzje, stanowiące przedmiot zażalenia, zostały wydane przez Urząd legitymacyjny, zażalenie to zostanie zbadane przez przełożoną władzę danego Urzędu i w razie uznania zażalenia za uzasadnione, przekazane Urzędowi legitymacyjnemu do uwzględnienia.

ARTYKUŁ 294.

1. — Jeżeli władza przełożona nie uzna zażalenia za uzasadnione, lub też jeżeli decyzja, stanowiąca przedmiot zażalenia, została wydana przez Urząd wizujący, rozstrzygać będzie „Urząd rozjemczy dla kart cyrkulacyjnych”. (Commission Arbitrale des Permis de Circulation), złożony z jednego przedstawiciela Polski i jednego przedstawiciela Niemiec.

2. — W wypadkach tych zażalenie wraz ze wszystkimi załącznikami zostanie przesłane bezzwłocznie delegatowi do Urzędu Rozjemczego odnośnego Państwa, bądź przez władzę administracyjną polską drugiej instancji, bądź przez wyższą władzę administracyjną niemiecką. Delegat ten porozumie się z delegatem drugiego Państwa, w celu powzięcia decyzji.

ARTYKUŁ 295.

1. — W razie zgodnej decyzji obu członków Urzędu rozjemczego decyzja ich jest ostateczna.

2. — Decyzja, którą należy umotywować, będzie podana do wiadomości władzy administracyjnej polskiej drugiej instancji oraz wyższej władzy administracyjnej niemieckiej.

3. — Władze powyższe przesyłają decyzję tę Urzędowi legitymacyjnemu lub też Urzędowi wizującemu, zależnie od tego, który z tych Urzędów wydał decyzję, będącą przedmiotem zażalenia.

4. — Jeżeli decyzja Urzędu rozjemczego przyzna słuszność w całości lub częściowo osobie zainteresowanej, to w takim razie należy wnioskowi osoby tej uczynić bezzwłocznie zadość, zgodnie z decyzją.

5. — W razie odrzucenia zażalenia władza administracyjna polska drugiej instancji lub wyższa władza administracyjna niemiecka podaje decyzję do wiadomości osoby zainteresowanej. Powiadomi się przytem osobę zainteresowaną, że decyzja jest ostateczną.

ARTYKUŁ 296.

W razie jeśli członkowie Urzędu rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych nie dojdą do porozumienia, zaża-

lenie wraz z wszystkimi załącznikami i piśmiennem uzasadnieniem stanowiska każdego członka będzie przedłożone Trybunałowi Rozjemczemu. Decyzja Trybunału Rozjemczego będzie obowiązującą dla władz obu układających się Stron. Urzędy legitymacyjne i Urzędy wizujące winny bezzwłocznie zastosować się do decyzji, uznającej zażalenie za słuszne. Jeżeli zażalenie odrzucono, decyzja winna być podana do wiadomości osoby zainteresowanej przez władzę administracyjną polską drugiej instancji lub przez wyższą władzę administracyjną niemiecką.

ARTYKUŁ 297.

1. — Jeżeli Urząd legitymacyjny lub Urząd wizujący pragnie cofnąć kartę cyrkulacyjną na zasadzie postanowień ust. 2 i 3-go art. 286-go, lub art. 287-go, lub też pragnie, po wydaniu karty, ograniczyć prawa, wynikające z jej posiadania, winien zawiadomić o tem Urząd Rozjemczy dla Kart Cyrkulacyjnych w celu uzyskania jego zgody, o ile dobro państwa nie wymaga bezzwzględnie cofnięcia karty lub ograniczenia praw, wynikających z jej posiadania.

2. — Urząd rozjemczy dla kart cyrkulacyjnych może wysłuchać zainteresowanego przed wydaniem decyzji.

3. — W razie zgody Urzędu rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych wspomniany Urząd zawiadamia o tem niezwłocznie Urząd legitymacyjny i Urząd wizujący, które przedsięwzją wówczas niezbędne środki, zgodnie z postanowieniami artykułów 288 i 289-go. Urząd legitymacyjny winien zaznaczyć w umotywowanej decyzji, którą obowiązany jest podać do wiadomości osoby zainteresowanej w drodze urzędowej, iż cofnięcie karty cyrkulacyjnej lub ograniczenie praw z jej posiadania wynikających nastąpiło za zgodą Urzędu rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych. Jeżeli wspomniany Urząd wysłuchał osobę zainteresowaną, cofnięcie karty, względnie ograniczenie praw z posiadania jej wynikających, jest ostateczne; w przeciwnym razie posiadacz karty cyrkulacyjnej może w przeciągu tygodnia od chwili urzędowego zawiadomienia o decyzji odwołać się do Urzędu rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych, którego decyzja jest ostateczną.

4. — Jeżeli Urząd rozjemczy dla kart cyrkulacyjnych lub też jeden z jego członków sprzeciwi się cofnięciu karty cyrkulacyjnej lub ograniczeniu praw z posiadania jej wynikających, wówczas Urząd ten przedkłada sprawę, wraz z uzasadnionem wyjaśnieniem stanowiska obydwóch stron i wszystkimi załącznikami, Trybunałowi Rozjemczemu, którego decyzja jest ostateczna. O ile decyzja ta orzeka cofnięcie karty cyrkulacyjnej lub ograniczenie praw, z posiadania jej wynikających,

należy zastosować przepisy artykułów 288 i 289-go. Urząd legitymacyjny winien zaznaczyć w decyzji, którą obowiązany jest podać do wiadomości osoby zainteresowanej w drodze urzędowej, iż cofnięcie karty cyrkulacyjnej lub ograniczenie praw, z posiadania jej wynikających, nastąpiło za zgodą Trybunału Rozjemczego i że decyzja ta jest ostateczna.

5. — O ile cofnięcie karty cyrkulacyjnej lub ograniczenie praw, z posiadania jej wynikających, zadecydowane zostało, jako bezwzględnie wymagane z uwagi na dobro państwa, bez zwrócenia się o zgodę do Urzędu rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych, należy zastosować artykuły 292-i do 296-go.

ARTYKUŁ 298.

W razie jeżeli odmówiono wydania karty cyrkulacyjnej, jeżeli karta taka została cofnięta lub wydana z ograniczeniami, osoba zainteresowana będzie mogła odwołać się do Trybunału Rozjemczego jedynie w tym wypadku, jeżeli żadna decyzja nie została podana do jej wiadomości w przeciągu dwóch miesięcy po wniesieniu zażalenia.

ARTYKUŁ 299.

Dochodzenia, uznane przez Urząd rozjemczy dla kart cyrkulacyjnych za niezbędne do wydania decyzji, zostaną wdrożone przez delegata Państwa, na obszarze którego mają one być przeprowadzone.

ARTYKUŁ 300.

O ile w wypadkach, przewidzianych w art. 287-ym, Urząd legitymacyjny nie uczyni zadość żądaniu Urzędu wizującego, ten ostatni może odwołać się do pośrednictwa Urzędu rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych, a jeżeli pośrednictwo to pozostanie bez skutku — odwołać się do decyzji Trybunału Rozjemczego.

DZIAŁ VII.

WZAJEMNE UDZIELANIE POMOCY PRZEZ WŁADZE.

ARTYKUŁ 301.

1. — Układające się Strony będą podawały sobie wzajemnie do wiadomości spisy swych Urzędów legitymacyjnych i Urzędów wizujących, jak również nazwiska urzędników, uprawnionych do podpisywania i podobizny ich podpisów, w ilości, odpowiadającej ilości pogranicznych punktów przejściowych.

2. — Układające się Strony obowiązują się ponadto udzielać sobie wzajemnie pomocy w celu uzyskania

lokali biurowych dla Urzędów wizujących, jak również mieszkań dla urzędników tych Urzędów.

ARTYKUŁ 302.

1. — Urzędy legitymacyjne i Urzędy wizujące każdej z układających się Stron zobowiązane są do udzielania sobie wzajemnej pomocy w sprawach, dotyczących niniejszego Działu.

2. — Urzędy legitymacyjne i Urzędy wizujące będą mogły zwracać się bezpośrednio do władz karnych rejestracyjnych drugiego państwa, w celu uzyskania wyciągów z rejestrów karnych, niezbędnych do powzięcia decyzji, czy należy przyznać lub też zawizować karty cyrkulacyjne osobom, urodzonym na obszarze plebiscytowym; we wszystkich innych wypadkach Urzędy te winny posługiwać się wzajemnem pośrednictwem.

3. — Pomoc, którą władze okazują sobie wzajemnie, oraz dostarczanie wyciągów z rejestrów karnych, jest bezpłatna.

ARTYKUŁ 303.

Każda z układających się Stron ponosi koszt, przypadające na jej władze wskutek wykonywania postanowień niniejszego Tytułu i wskutek czynności jej delegata do Urzędu Rozjemczego dla kart cyrkulacyjnych.

DZIAŁ VIII.

POSTANOWIENIE SPECJALNE.

ARTYKUŁ 304.

1. — Jeżeli wskutek podziału obszaru plebiscytowego cmentarz został oddzielony od miejscowości, dla której jest przeznaczony, wówczas miejscowa władza policyjna, właściwa dla tej miejscowości, będzie mogła wydawać duchownym i osobom uczestniczącym w pogrzebie, a nie posiadającym żadnego dowodu tożsamości, uprawniającego ich do przekraczania granicy, — zaświadczenia, zawierające oprócz ich nazwiska, zawodu i miejsca zamieszkania, wzmiankę, że wolno im przekroczyć granicę między obiema częściami obszaru plebiscytowego, w celu wzięcia udziału w pogrzebie, oraz powrócić tegoż samego dnia do tej części obszaru plebiscytowego, z której przybyły.

2. — Osoby biorące udział w pogrzebie mogą zabierać z sobą na drugą część obszaru plebiscytowego przedmioty żałobne, używane zgodnie z obyczajami miejscowymi (wieńce, świece i temu podobne przedmioty) bez opłaty cła lub jakichkolwiek innych opłat.

DZIAŁ IX.

POSTANOWIENIE PRZEJŚCIOWE.

ARTYKUŁ 305.

1. — W ciągu pierwszych trzech miesięcy od zmiany suwerenności, prawa wynikające z art. 271-go przysługiwać będą nie tylko posiadaczom kart cyrkulacyjnych, lecz również posiadaczom „kart legitymacyjnych” (*Cartes d'identité*), wydanych na zasadzie rozporządzenia Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej dla Górnego śląska z d. 30-go października 1920 r. (*Dziennik Urzędowy dla Górnego Śląska* str. 88). Jednakowoż po upływie pierwszego miesiąca, postanowienie powyższe stosowane będzie tylko wówczas, jeżeli karta legitymacyjna (*Carte d'identité*) zaopatrzona będzie na stronie 4 - ej w urzędowe poświadczenie Urzędu Legitymacyjnego lub władz, wzmiankowanych w ust. 2-im art. 281-go, stwierdzające, że posiadacz karty legitymacyjnej wniósł podanie w celu uzyskania karty cyrkulacyjnej. Poświadczenie to winno być opatrzone pieczęcią urzędową.

2. — Co się tyczy osób, nieposiadających wyżej wzmiankowanej karty legitymacyjnej (*carte d'identité*), to będzie dostatecznem, jeżeli otrzymają one od miejscowej władzy policyjnej, na przeciąg tego czasu, zaświadczenie tożsamości, zaopatrzone w ich fotografię; warunkiem wszakże będzie, aby osoby te mieszkaly na obszarze plebiscytowym conajmniej od 1-go stycznia 1922 r. Zaświadczenie tożsamości tego rodzaju przestaje być ważnem, jeżeli po upływie jednego miesiąca od zmiany suwerenności, nie będzie zaopatrzone w zaświadczenie urzędowe, przewidziane w ust. 1-yim niniejszego artykułu

2. — Rząd polski będzie mógł jednakże zaprowadzić jeszcze przed upływem tego okresu piętnastoletniego, zamiast waluty niemieckiej, walutę polską, będącą w obiegu w chwili tej zmiany. Zmiana waluty może jednakże nastąpić tylko z pierwszym dniem miesiąca i winna być ogłoszona przynajmniej dziesięć miesięcy naprzód w „*Monitorze Polskim*”; Rząd niemiecki winien być o tem natychmiast uwiadomiony.

3. — Rząd niemiecki będzie mógł zwolnić się ze zobowiązań, przyjętych przez siebie w niniejszym Dziale, przez wypowiedzenie. Wypowiedzenie to odniesie skutek dopiero w trzy lata po doręczeniu, zaś najwcześniej dnia 1-go stycznia 1929 r.

ARTYKUŁ 307.

§ 1.

Wszelkie zobowiązania w markach niemieckich, których miejsce wykonania w rozumieniu paragrafu następnego znajduje się na obszarze plebiscytowym, winny być uiszczone w walucie niemieckiej, jeżeli zobowiązania te powstały przed wprowadzeniem zmiany waluty i jeżeli, w chwili wejścia w życie konwencji niniejszej, prawa wypływające z rzeczonych zobowiązań należą do osoby fizycznej, bądź do osoby prawnej, bądź do towarzystwa, zamieszkałych, lub posiadających siedzibę w Niemczech, z wyłączeniem polskiej części obszaru plebiscytowego. Oddziały banków, wymienione w art. 314-ym, uważane będą za posiadające siedzibę w Niemczech. Jeżeli w chwili wejścia w życie konwencji niniejszej, wierzyciel nie ma zamieszkania lub siedziby w Niemczech, to zobowiązanie będzie mogło być spłacone po zmianie waluty w walucie polskiej według kursu dnia, który to kurs obliczony będzie stosownie do przepisów, zawartych w ust. 2-im i 3-im § 4-go artykułu niniejszego.

§ 2.

Miejsce wykonania zobowiązania znajduje się na obszarze plebiscytowym, jeżeli tak zostało stypulowane w umowie, lub w inny sposób oznaczone, lub jeżeli wynika z okoliczności, a w szczególności z natury zobowiązania, że świadczenie ma być wykonane na rzeczonym obszarze, lub też jeżeli dłużnik w chwili powstania zobowiązania miał swe miejsce zamieszkania na obszarze plebiscytowym. Siedziba przedsiębiorstwa na obszarze plebiscytowym zastępuje zwykłe zamieszkanie, jeżeli zobowiązanie powstało z tytułu prowadzenia interesów przedsiębiorstwa. Okoliczność sama, iż dłużnik wziął na siebie kosztą przesyłki do jakiegokolwiek miejsca na obszarze plebiscytowym, nie uprawnia do wniosku, iż miejsce to jest miejscem wykonania zobowiązania.

TYTUŁ III.

FINANSE.

DZIAŁ I.

USTRÓJ WALUTOWY.

ARTYKUŁ 306.

1. — Przez przeciąg czasu, nieprzekraczający 15-u lat, marka niemiecka pozostanie jedynym prawnym środkiem płatniczym na Górnym Śląsku polskim.

§ 3.

Jeżeli zobowiązania, wyszczególnione w § 1-ym niniejszego artykułu, które winny być spłacone w walucie niemieckiej, są warunkowe lub terminowe, dłużnik będzie mógł, w ciągu pięciu lat po zmianie waluty, uiścić się ze swych zobowiązań w walucie niemieckiej nawet przed ziszczeniem się warunku lub upływem umówionych terminów, w drodze wypowiedzenia, które będzie mogło odnieść skutek tylko z końcem każdego kwartału, i przynajmniej trzy miesiące po doręczeniu. W tym wypadku jednakże dłużnik obowiązany będzie wypłacić wierzycielowi, jeżeli zobowiązania połączone są z wypłatą procentów, jednoroczny procent podług umówionej stopy procentowej, licząc od dnia wykonania zobowiązania. Renty winne być skapitalizowane według obowiązujących przepisów, co jednakże nie uwłącza postanowieniom ust. 2-go art. 179-go, ust. 4-go art. 186-go i ust. 3-go art. 196-go. Wierzyciel będzie mógł zaoponować przeciwko temu, by wypowiedzenie odniosło skutek, lecz straci wówczas, licząc od dnia, w którym nastąpiłyby skutki wypowiedzenia, prawo otrzymania spłaty w walucie niemieckiej, i nie może żądać spłaty inaczej, jak w walucie polskiej po kursie dziennym. Przeliczenie odbywać się będzie zgodnie z ust. 2-im i 3-im § 4-go niniejszego artykułu.

§ 4.

1. — Rząd polski będzie miał prawo postanowić, iż dłużnicy będą mogli spłacić w markach polskich po kursie dziennym, zamiast w markach niemieckich, zobowiązania, powstałe w okresie między urzędowym zawiadomieniem o mającej nastąpić zmianie waluty i wejściem jej w życie.

2. — Za kurs dzienny uważany będzie kurs, ustalany każdego dnia powszedniego przez Izbę Handlową dla Górnego Śląska polskiego według przeciętnych urzędowych notowań kursu banknotów polskich w poprzednim dniu giełdowym w Berlinie, w Gdańsku, w Katowicach i w Warszawie. Kurs ten ogłaszany będzie codziennie we wszystkich urzędach pocztowych w gminach, których ilość mieszkańców przekracza 20.000. Jeżeli jedna z tych giełd nie jest otwarta, lub jeżeli brak jest notowań waluty polskiej, wówczas nie będzie się tego brało pod uwagę przy oznaczaniu kursu.

3. — Jeżeli kurs w dniu płatności różni się od kursu dnia spłaty, wówczas spłata nastąpi po kursie dla wierzyciela najkorzystniejszym.

§ 5.

Przy oznaczaniu chwili, w której powstało zobowiązanie w myśl § 1-go do 4-go niniejszego artykułu, nie będą brane pod uwagę późniejsze umowy co do przedłużenia terminów płatności.

§ 6.

Oba Rządy obowiązują się wstrzymać się przez przeciąg piętnastu lat od wydawania jakichkolwiek zarządzeń państwowych, któreby mogły utrudniać lub uniemożliwiać wykonanie przez dłużników zobowiązań wymienionych w § 1-ym niniejszego artykułu, oraz przesyłanie kwot dłużnych do miejsca zamieszkania wierzycieli, jeżeli wierzyciel zamieszkuje na Górnym Śląsku polskim, lub w Niemczech.

ARTYKUŁ 308.

Wypłaty perjodyczne, wynikające z umów najmu pracy, ulegających wykonaniu na Górnym Śląsku polskim, a zawartych przed dniem, w którym postanowioną została zmiana waluty, o której mowa w § 2-im art. 307-go, będą mogły być dokonywane, o ile są płatne po tym dniu, w markach polskich po kursie dziennym. Kurs dzienny będzie oznaczany zgodnie z postanowieniami ustępów 2 i 3-go § 4-go art. 307-go.

ARTYKUŁ 309.

1. — Rząd polski zobowiązuje się w przeciągu piętnastu lat nie zarządzać na Górnym Śląsku polskim żadnego moratorium, chyba że obejmie ono całą Polskę. Ustawa polska z dnia 20-go listopada 1919 r. w przedmiocie waluty na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 91 z dnia 9-go grudnia 1919 r.) nie znajdzie zastosowania dla Górnego Śląska.

2. — Rząd niemiecki zobowiązuje się również ze swej strony nie zarządzać żadnego moratorium na niemieckiej części obszaru plebiscytowego na przeciąg piętnastu lat, chyba, że obejmie ono całe Niemcy.

ARTYKUŁ 310.

§ 1.

1. — Osoby, zamieszkałe na Górnym Śląsku polskim, które udowodnią należycie swoją identyczność, czy to przepustką graniczną, czy kartą cyrkulacyjną, mogą przewozić z Niemiec do Górnego Śląska polskiego monety, pieniądze papierowe, banknoty, przekazy, чеки i weksle aż do ogólnej wysokości 3.000 marek niemieckich jednorazowo i 20.000 marek niemieckich co miesiąc, chyba że ustawy niemieckie zezwolą na wywóz większych kwot.

2. — W razie podwyższenia płac, sumy maksymalne, wyszczególnione w ust. 1-ym, mogą być podwyższone w drodze porozumienia Ministerstw Finansów obu układających się Stron, lub też władz, przez nie wyznaczonych.

§ 2.

Aż do zmiany waluty Rząd niemiecki obowiązują się zezwalać na wywóz papierów wartościowych zagranicznych, należących do osób fizycznych lub prawnych, lub też do towarzystw, z miejscem zamieszkania, lub siedzibą na Górnym Śląsku polskim, lub do osób fizycznych albo prawnych, bądź też towarzystw, które prowadzą na Górnym Śląsku polskim przedsiębiorstwo rolne leśne, przemysłowe lub handlowe. Postanowienie to nie dotyczy walorów, nabytych przez te osoby, lub towarzystwa po dniu 15-ym stycznia 1922 r. Przepis ten nie znajdzie zastosowania, o ile sprzeciwiają się mu postanowienia Traktatu Wersalskiego, traktatów, zawartych później między Niemcami a Mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi, oraz rozporządzenie niemieckiego Ministra Finansów z dnia 26-go marca 1919 r. (Reichsgesetzblatt, strona 333), jak również rozporządzenia dodatkowe. Przepis ten nie będzie wreszcie stosowany do zagranicznych walorów, które służą jako zabezpieczenie zaległych podatków, należnych Niemcom, Państwu niemieckiemu, gminom niemieckim i związkom gmin niemieckich.

ARTYKUŁ 3II.

§ 1.

1. — Celem ułatwienia zaopatrzenia Górnego Śląska polskiego w pieniądze niemieckie, niezbędne dla jego potrzeb, pozostaną na Górnym Śląsku polskim oddziały banków „Bank für Handel und Industrie”, „Deutsche Bank” i „Dresdner Bank”. Warunki, na których oddziały powyższych banków będą działać, są wyszczególnione w Dziale II niniejszego Tytułu.

2. — Pod warunkiem, że Rząd polski zagwarantuje tymże bankom opiekę, z której korzystały dotychczas, oświadczyły one gotowość do utrzymania swych oddziałów na Górnym Śląsku polskim, aż do chwili zmiany waluty, oraz po tej zmianie, o ile działalność będzie nadal im dozwolona i możliwa. Z zastrzeżeniem ograniczeń, które wynikają z § 2-go niniejszego artykułu, banki te mają prawo każdej chwili zwinąć swe oddziały, znajdujące się na Górnym Śląsku. Rząd niemiecki wpłynie na żądanie Rządu polskiego na banki, by utrzymały swe oddziały do chwili zmiany waluty.

3. — Na wypadek, gdyby banki skorzystały z prawa zniesienia swych oddziałów na Górnym Śląsku polskim, Rząd polski przyzna im prawo wywozu do Niemiec, w chwili opuszczenia kraju, wszelkiego majątku ruchomego jakiegokolwiek rodzaju, bez pobierania jakichkolwiek ceł wywozowych, oraz jakichkolwiek opłat z powodu wywozu lub wydania im zezwolenia na wywóz. Banki są pozatem uprawnione do zatrzymania swej własności nieruchomości, położonej w Polsce, włączając Górny Śląsk polski

4. — Prawa te upadają w rok, licząc od dnia, w którym postanowienia Działu II-go niniejszego Tytułu utracą moc.

5. — Te same prawa przyznane są na ten sam okres czasu niemieckiemu Bankowi Rzeszy (Reichsbank).

§ 2.

1. — O ile chodzi o oddziały w Katowicach, banki obowiązane są uawiadomić Rząd niemiecki o zamiarze zwinienia oddziałów tych na rok z góry, zaś Rząd niemiecki poda to zawiadomienie do wiadomości Rządu polskiego w terminie czternastodniowym. Oddziały będą mogły być zniesione przed upływem roku, licząc od dnia powyższego zawiadomienia, nie inaczej, jak tylko za zgodą Rządu polskiego. Jeżeli zgoda ta nie zostanie udzieloną, Komisja Finansowa, przewidziana w art. 329-ym, rostrzygnie sprawę na żądanie banku.

2. — W razie, gdyby Rząd polski odmówił zezwolenia, Polska obowiązana będzie wynagrodzić bankowi wszelkie ewentualne szkody, wyrządzone oddziałowi wskutek rozruchów w okresie między złożeniem podania o pozwolenie, a chwilą w której pozwolenie ostatecznie udzielone zostało, albo też chwilą zmiany waluty.

3. — Pozatem, a zwłaszcza co się tyczy szkód, wynikających z rozruchów, które mogłyby być wyrządzone oddziałom, znajdującym się na Górnym Śląsku polskim poza Katowicami, obowiązujące ustawy znajdą zastosowanie.

§ 3.

1. — Nie będzie uważane za zwinienie oddziału rozniesieniu § 1 i 2-go niniejszego artykułu, przeniesieni interesów oddziałów „Bank für Handel und Industrie”, na „Oberschlesische Diskontobank A. G.”, interesów oddziałów „Deutsche Bank” na „Oberschlesischer Bankverein” lub też interesów oddziałów „Dresdner Bank” na „Oberschlesische Bank A. G.” We wszystkich tych wypadkach stosują się do banków, na rzecz których interesy przeniesione zostały, postanowienia Działu II-go niniejszego Tytułu. Zezwolenie Rządu polskiego nie jest koniecznem do rzeczzonego przekazania interesów.

2. — „Oberschlesische Diskontobank A. G.”, „Oberschlesischer Bankverein A. G.”, oraz „Oberschlesische Bank A. G.” traktowane będą jako oddziały w sensie ust. 1-go art. 321-go.

§ 4.

1. — Aż do zmiany waluty, układające się Strony obowiązują się nic nie przedsiębrać, co mogłoby ograniczać lub utrudniać przewóz marek niemieckich z oddziałów wyżej wymienionych do innych oddziałów tychże banków w Niemczech, i na odwrót.

2. — Jeżeli chodzić będzie o przekazywanie innych kwot pieniężnych niż wymienione w § 1-ym art. 310-go, Rząd polski władnym będzie zarządzić, aby oddział mógł wykonać zlecenie przekazania marek niemieckich z Górnego śląska polskiego do Niemiec tylko za złożeniem affidavit w myśl § 2-go niemieckiej Ustawy przeciwko ucieczce kapitałów z dnia 24-go grudnia 1920 r. (Reichsgesetzblatt 1921, strona 33).

3. — Affidavit takie będzie mogło być żądane wyłącznie w stosunku do osób fizycznych i prawnych, lub towarzystw osiadłych, lub istniejących na Górnym Śląsku polskim; w takim wypadku, odnośnie do wykonania zleceń osób fizycznych i prawnych, osiadłych w innych częściach Polski, stosowane będą zwykle przepisy ustaw polskich. Oddziały banków niemieckich nie będą obowiązane sprawdzać ścisłości danych, udzielonych przez dającego zlecenie, w szczególności co do jego miejsca zamieszkania, względnie siedziby.

§ 5.

Przy udzielaniu kredytu w walucie niemieckiej przez oddział jednego z banków niemieckich, znajdujących się na Górnym śląsku polskim, osobie fizycznej lub prawnej, lub towarzystwu, osiadłym lub istniejącym na Górnym śląsku polskim, oddziały, wymienione w § 1-ym niniejszego artykułu, nie potrzebują zgody banku Rzeszy ani Rządu niemieckiego do takiej transakcji. Również nie będzie potrzebne zezwolenie odnośnych władz polskich do udzielenia kredytu w markach niemieckich osobom fizycznym lub prawnym, osiadłym lub istniejącym w Niemczech.

ARTYKUŁ 312.

Komisja Mieszana jest właściwą do rozstrzygania sporów które mogłyby powstać między Rządem polskim i Rządem niemieckim w przedmiocie interpretacji lub zastosowania art. 306-go, § 6-go art. 307-go, art. 309-go, art. 310-go i § 4-go art. 311-go.

ARTYKUŁ 313.

1. — Trybunał Rozjemczy jest właściwym do rozstrzygania sporów, które mogłyby powstać w przedmiocie uprawnień banków, wyszczególnionych w ust. 1-ym § 1-go art. 311-go, oraz niemieckiego Banku Rzeszy (Reichsbank), a które wynikałyby z uchybienia prawom zastrzeżonym w ust. 3, 4 i 5-ym § 1-go art. 311-go.

2. — Trybunał ten jest również właściwym do ustalenia praw banków z tytułu szkód i strat oraz ich wysokości, zgodnie z ust. 2 § 2 art. 311-go.

DZIAŁ II.

BANKI.

ARTYKUŁ 314.

Oddziały niżej wymienionych banków będą mogły prowadzić swe interesy bez żadnego ograniczenia. Oddziały te oznaczone zostały w Dziale niniejszym w skróceniu słowem „Oddziały”:

a) Na Górnym Śląsku polskim:

„Bank für Handel und Industrie” (Oddziały w Katowicach, Mysłowicach i Rybniku),

„Deutsche Bank” (oddział w Katowicach),

„Dresdner Bank” (oddziały w Katowicach, Królewskiej Hucie i Tarnowskich Górach).

b) W niemieckiej części obszaru plebiscytowego:

Bank Przemysłowców w Poznaniu (oddziały w Raciborzu, Gliwicach i Bytomiu),

Polski Bank Handlowy w Poznaniu (oddziały w Bytomiu i Zabrze (Hindenburg)).

Jeżeli Direction der Discontogesellschaft postanowi otworzyć oddział w Katowicach, przepisy Działu niniejszego stosowane będą również do tego oddziału.

ARTYKUŁ 315.

§ 1.

Oddziały banków nie będą podlegały żadnym ograniczeniom, które nie byłyby zastosowane w równej mierze do innych banków, zarówno krajowych, jak zagranicznych. Oddziały mogą zachować swą firmę dotychczasową bez żadnych zmian, zwłaszcza bez dodatków i bez tłumaczenia.

§ 2.

Język biurowy, używany w Centrali, pozostaje językiem biurowym oddziałów zarówno w ich czynnościach jak i księgach handlowych. Oddziały polskie, które przed wejściem w życie postanowień niniejszego Działu, przyjmowały wkłady, nie stosując się do przepisu ust. 1-go § 9-go Ustawy przeciwko ucieczce kapitałów z dnia 24-go Grudnia 1920 r., będą mogły nadal przyjmować wkłady te tak długo, jak postanowienia Działu niniejszego pozostaną w mocy. Obowiązane one będą odtąd stosować się do ustawodawstwa niemieckiego w przedmiocie ucieczki kapitałów.

§ 3.

1. — Oddziały nie będą mogły być postawione pod żadnym względem w warunki gorsze, niż inne banki lub

oddziały krajowe. Będą one uprawnione między innemi do wykonywania czynności wymiany jako banki dewizowe. Przepisy dewizowe winny być zachowywane z zastrzeżeniem przepisów art. 321-go.

2. — Oddziały nie będą mogły być poddane ani specjalnym przepisom ani też specjalnemu opodatkowaniu, które mogłyby być wydane lub wprowadzone z tytułu ich odrębnego charakteru jako oddziałów, w szczególności jako oddziałów banków zagranicznych.

§ 4.

Przy wymiarze podatków w stosunku do oddziałów banków obu krajów wzięte będą pod uwagę wyłącznie kapitał dotacyjny, suma obrotów i zyski samego oddziału; kapitał, suma obrotów i zyski centrali nie będą wzięte pod uwagę. Układające się Strony ustalają na okres, podczas którego obowiązują przepisy niniejszego Działu, kapitały dotacyjne oddziałów w następującej wysokości:

a) 1 ^o Dla „Bank für Handel und Industrie“:		
w Katowicach	Mk.	2.000.000
w Mysłowicach	»	300.000
w Rybniku	»	100.000
2 ^o Dla „Deutsche Bank“:		
w Katowicach	»	2.400.000
3 ^o Dla „Direction der Discontogesellschaft“:		
w Katowicach	»	2.000.000
4 ^o Dla „Dresdner Bank“:		
w Katowicach	»	2.000.000
w Królewskiej Hucie	»	500.000
w Tarnowskich Górach	»	500.000
b) 1 ^o Dla Banku Przemysłowców w Poznaniu:		
w Raciborzu	»	500.000
w Gliwicach	»	500.000
w Bytomiu	»	1.000.000
2 ^o Dla Polskiego Banku Handlowego w Poznaniu:		
w Bytomiu	»	500.000
w Zabrze (Hindenburg)	»	500.000

ARTYKUŁ 316.

Obie układające się Strony obowiązują się wstrzymać od wszelkiej ingerencji do prowadzenia interesów przez oddziały i do ich zarządu. Oddziały nie będą poddane w szczególności żadnym zarządzeniom ustawowym lub administracyjnym, ani też żadnemu nadzorowi państwowemu, które nie byłyby stosowane w taki sam sposób i w takiej samej mierze do innych banków, krajowych i zagranicznych.

ARTYKUŁ 317.

§ 1.

Z zastrzeżeniem wszelkich przepisów ustawodawczych, stosowanych w równej mierze do wszystkich obywateli kraju, majątek oddziałów oraz ich urzędników będzie nietykalny. Przepis ten stosuje się zwłaszcza do nieruchomości banków, jak również do domów przeznaczonych dla urzędników oddziałów.

§ 2.

W razie wywłaszczenia majątku należącego do osoby, która jest dłużnikiem oddziału niemieckiego, Polska obowiązana będzie wypłacić oddziałowi jego wierzytelność aż do wysokości odszkodowania, przewidzianego w art. 22-im, jeżeli oddział, o którym mowa, administruje sam lub przez osobę trzecią majątkiem, ulegającym wywłaszczeniu. W razie sporu ze strony właściciela, lub w razie, gdy zdeponowanie kwoty dozwolone jest przez ustawodawstwo obowiązujące, Polska zdeponuje kwotę, o której mowa.

ARTYKUŁ 318.

1. — Oddziały niemieckie będą miały prawo nabycia nieruchomości w obu częściach obszaru plebiscytowego bez składania specjalnych podań w tej mierze w każdym wypadku, gdy nabycie nieruchomości, o którym mowa, będzie niezbędne dla uchronienia się od strat powstałych z hipotek, które w dniu zmiany suwerenności należały do rzeczonych oddziałów lub do ich centrali.

2. — Oddziały obowiązane będą zawiadamiać urzędowo Wojewodę Śląskiego lub właściwego landrata o zamiarze nabycia nieruchomości, wskazując przy tem wysokość wierzytelności, procentów i kosztów. Jeżeli zarządzoną jest sprzedaż nieruchomości przez licytację, zawiadomienie to uczynione być winno przynajmniej na miesiąc przed dniem licytacji.

3. — Każdy Rząd będzie mógł w celu zapobieżenia nabyciu nieruchomości przez oddział, wypłacić oddziałowi w przeciągu miesiąca od dnia powyższego urzędowego zawiadomienia, jego wierzytelność z procentami i kosztami; w wypadku tym wierzytelność wraz z hipoteką przejdzie na rzecz Państwa. Każda z układających się Stron władną będzie wskazać osoby fizyczne lub prawne, które zamiast niej będą mogły nabyć należność i hipotekę.

ARTYKUŁ 319.

Oddziały banków niemieckich dołożą wszelkich starań w celu dostarczenia środków, niezbędnych dla potrzeb kredytowych Górnego Śląska polskiego, a to w tych samych rozmiarach i według tych samych zasad, jak dawniej.

ARTYKUŁ 320.

Rząd polski udzielać będzie niezbędnej ochrony przesyłkom pieniężnym oddziałów banków niemieckich.

ARTYKUŁ 321.

1. — Nie naruszając zobowiązań oddziałów, wypływających z art. 315-go, a dotyczących przepisów dewizowych, układające się Strony zobowiązują się nie utrudniać wzajemnego komunikowania się poszczególnych oddziałów między sobą i z Niemcami, w szczególności zaś nie utrudniać operacji rozrachunkowych, przesyłania listów, marek niemieckich, weksli, walorów oraz czeków, opiewających na marki niemieckie, jak również nie utrudniać komunikacji telegraficznej i telefonicznej z centralami i innymi oddziałami w kraju macierzystym.

2. — Rządy zobowiązują się, przy wydawaniu przepisów dewizowych, uwzględniać w możliwie najszerszym zakresie potrzeby gospodarcze obszaru plebiscytowego.

ARTYKUŁ 322.

§ 1.

1. — Banki i oddziały mają zupełną swobodę w wyborze personelu.

2. — Obowiązane one będą, możliwie natychmiast po zmianie suwerenności, przesłać właściwemu staroście lub landratowi spisy swego personelu; spisy te winny być stale uzupełniane.

§ 2.

Układające się Strony nie wydadzą i nie dopuszczą żadnych zarządzeń wyjątkowych, zmierzających do zatamowania działalności personelu oddziałów lub szkodenia jego czynnościom.

§ 3.

Personelowi oddziałów nie będą mogły być czynione żadne trudności w sprawie jego pobytu w kraju, z racji przynależności państwowej lub z powodu nieznamości języka urzędowego.

§ 4.

Układające się Strony ułatwiać będą w miarę możliwości przybycie na swe terytorjum personelu oddziałów. Poza tem osoby wysyłane w celu kontrolowania oddziałów lub też z innych powodów, związanych z czynnościami bankowymi, otrzymywać będą bez zwłoki paszporty, oraz niezbędne wizy, chyba że ważne względy natury osobistej sprzeciwiać się będą ich przybyciu do kraju.

§ 5.

Przy wykonywaniu prawa zastrzeżonego w art. 44-ym Strony uwzględnić będą potrzeby interesów oddziałów.

ARTYKUŁ 323.

§ 1.

1. — Personel oddziałów korzystać będzie z przywilejów ustawowych w przedmiocie ochrony lokatorów; personel ten będzie mógł zachować swe mieszkania, bez uszczuplenia liczby pomieszczeń.

2. — Personel nowoprzyjęty traktowany będzie przy rozdziale mieszkań tak samo, jak obywatele kraju w wypadkach szczególnej wagi.

3. — W razie zmiany personelu następcy będą mogli objąć mieszkania swych poprzedników; ewentualnie inne mieszkania tej samej jakości będą im oddane do dyspozycji.

§ 2.

Personel oddziałów korzystać będzie z praw zastrzeżonych na rzecz optantów na mocy art. 33, 34-go i § 1 i 2-go art. 35-go. Termin przewidziany w ust. 1-ym art. 31-go, biegnie od dnia, w którym personel ten opuści służbę w oddziale.

ARTYKUŁ 324.

1. — Po upływie pierwszych 6-u miesięcy każdego roku finansowego banki składać będą swe bilanse ogólne władzom, wyznaczonym przez Rząd w tych powiatach, w których oddziały mają swą siedzibę. Jednocześnie kopja bilansu tego winna być przesłana do rejestru handlowego.

2. — Bilans ten winien być ogłoszony przynajmniej jeden raz w języku urzędowym w organie urzędowym, wyznaczonym przez Rząd. O ile Rząd tego zażąda, bilans ten winien być również ogłoszony w innym organie publikowanym na obszarze plebiscytowym.

3. — Oba Rządy udzielą terminów dodatkowych w razie, gdyby w wypadkach szczególnych termin 6-cio miesięczny nie wystarczał do sporządzenia bilansu.

4. — Pozatem oddziały przysłać będą co miesiąc swój miesięczny bilans brutto władzom, przewidzianym w ust. 1-ym.

ARTYKUŁ 325.

1. — Każdy z Banków obowiązany będzie wyznaczyć dla każdego oddziału przedstawiciela lub pełnomocnika z miejscem zamieszkania w siedzibie oddziału.

2. — Przedstawiciel ten lub pełnomocnik winien być upoważniony do przyjmowania wszystkich wezwań lub rozporządzeń dotyczących oddziałów jako też wszelkich doręczeń urzędowych dla centrali.

ARTYKUŁ 326.

Nowe oddziały bankowe, kasy depozytowe, agentury lub kantory mogą być otwierane nie inaczej jak za

zezwoleń Rządu kraju, na którego obszarze otwarcie jest projektowane.

ARTYKUŁ 327.

Dział niniejszy nie reguluje kwestji, w jakim zakresie banki i bankierzy mogą prowadzić nadal lub też otwierać banki na obszarze plebiscytowym stosownie do obowiązujących każdorazowo ustaw.

ARTYKUŁ 328.

Przepisy działu niniejszego utracą moc po latach 15-u, licząc od dnia zmiany suwerenności. Przepisy te będą mogły być wypowiedziane przez każdą ze Stron, poczynając od dnia, w którym zapowiedziane zostanie w myśl ust. 3-go art. 306-go zastąpienie waluty niemieckiej przez polską. Wymówienie to odniesie skutek dopiero po upływie 3 lat od chwili, gdy nastąpiło.

ARTYKUŁ 329.

Wszelkie spory, które mogłyby powstać pomiędzy układającymi się Stronami co do interpretacji lub wykonania przepisów niniejszego Działu winny być przedłożone nie później, jak w ciągu 6-u miesięcy, Komisji finansowej, powoływanej do każdego poszczególnego wypadku, a składającej się z dwóch przedstawicieli każdego z Państw. Jeżeli przedstawiciele obu Państw nie dojdą do porozumienia, wybiorą osobę trzecią jako arbitra. Jeżeli nie nastąpi porozumienie co do wyboru arbitra, Prezydent Konfederacji Szwajcarskiej uproszony będzie o jego wyznaczenie.

TYTUŁ IV.

WĘGIEL I PRODUKTY GÓRNICZE.

ARTYKUŁ 330.

1. — Zgodnie z art. 90-ym Traktatu Wersalskiego Polska, w ciągu 15-u lat od dnia zmiany suwerenności, zezwalać będzie na wywóz do Niemiec węgla, koksu, brykietów węglowych, rudy żelaznej, rudy cynkowej i rudy ołowianej pochodzących z Górnego Śląska polskiego.

2. — Niemcy pokrywać będą swoje zapotrzebowanie na wolnym rynku z pierwszej ręki, lub też u producentów. Polska nie przyjmuje żadnej gwarancji co do ilości, które Niemcy otrzymać mają.

ARTYKUŁ 331.

Co się tyczy węgla, koksu i brykietów węglowych, przy zastosowaniu art. 330-go uwzględnione zostaną postanowienia różnych traktatów pokojowych, decyzji i układów międzynarodowych pomiędzy Niemcami, Polską oraz państwami, zainteresowanymi bezpośrednio lub pośrednio w dowozie wyżej wymienionych produktów, w takiej mierze, w jakiej powyższe traktaty pokojowe, decyzje i układy zawierają zobowiązania Niemiec lub Polski, dotyczące tych produktów.

ARTYKUŁ 332.

1. — Niemcy, w ciągu lat 15-u od dnia zmiany suwerenności, zezwalać będą na wywóz do Górnego Śląska polskiego węgla, koksu, brykietów węglowych, rudy cynkowej, rudy ołowianej i rudy żelaznej, pochodzących z ich obszaru, na warunkach przewidzianych w art. 90-ym Traktatu Wersalskiego.

2. — Niemcy nie przyjmują żadnej gwarancji co do ilości węgla, koksu i brykietów węglowych, które Polska ma otrzymać.

ARTYKUŁ 333.

Zobowiązanie Niemiec, określone w art. 332-im, ograniczone jest do przeciętnej cyfry wywozu z Niemiec do Górnego Śląska polskiego w latach od 1911 do 1913-go. Cyfry te zostaną ustalone natychmiast po ostatecznym wytknięciu granicy, na podstawie przeciętnego wywozu w okresie od 1911 do 1913-go r.

ARTYKUŁ 334.

1. — Aż do ostatecznego ustalenia ilości, przewidzianego w art. 333-im, Niemcy zezwalać będą na wywóz ze swego obszaru do Górnego Śląska polskiego ilości rudy cynkowej i rudy ołowianej, obliczonych na podstawie Aneksu załączonego do niniejszego Tytułu.

2. — Co się tyczy cyfry wywozu rudy żelaznej, to cyfrę tę ustala się narazie, aż do ostatecznego jej określenia, na 100.000 tonn rocznie. Niemcy starać się będą, o ile to tylko będzie możliwem, ułatwić zaopatrzenie Polski w rudę żelazną, nie przyjmując jednak żadnego zobowiązania, ani żadnej odpowiedzialności.

ARTYKUŁ 335.

Komisja Mieszana powołana jest do załatwiania sporów powstałych między Rządem polskim a Rządem niemieckim w przedmiocie interpretacji, lub zastosowania przepisów ust. 1-go art. 331-go, art. 333-go, zdania 1-go ust. 2-go art. 334-go.

ANEKS (Artykuł 334).

OBLICZENIE TYMCZASOWE CYFR WYWOZU
RUDY CYNKOWEJ I OŁOWIANEJ.

a) Według statystyki ruchu towarowego na drogach żelaznych niemieckich i statystyki żeglugi wewnętrznej, Niemcy, z wyłączeniem Górnego Śląska, wywoziły

rocznie, od 1911 do 1913-go r., przeciętnie 3,600 tonn rudy cynkowej i ołowianej do polskiej części Górnego Śląska.

b) Kopalnie rudy cynkowej i ołowianej na niemieckiej części obszaru plebiscytowego wywoziły od 1911 do 1913-go r. do Górnego Śląska polskiego następujące przeciętne roczne ilości:

Kopalnie, pozostające przy Niemczech.	1911		1912		1913	
	Cynk	Ołów	Cynk	Ołów	Cynk	Ołów
„Arnold”	—	—	—	—	201	—
„Eniliensfreude”	204	—	148	—	—	—
„Friedrich”	—	499	—	102	—	18
„Jenny-Otto” oraz „Fiedlersglück” i „Wilhelmsglück”	33709	12713	28024	10571	39649	9956
„Maria”	3407	108	3339	8	3126	168
„Neue Victoria”	12350	662	13940	923	16788	1147
„Neuhof”	29026	3029	31148	3203	33517	3882
„Rococo”	10050	3024	8876	1546	2119	129
Razem	88746	20035	85475	16353	95400	15300

Z powyższych liczb wynika, że przeciętna roczna od 1911 do 1913-go r. wynosiła 89.874 tonn rudy cynkowej i 17230 tonn rudy ołowianej. (Liczby powyższe są oparte na danych zasięgniętych ze Statystyki kopalń i hut górnośląskich, wydanej przez Górnośląski Związek

Górnicy i Hutniczy [Oberschlesischer Berg- und Hüttenmännischer Verein]). Do ilości tych należy jeszcze dodać ilości, które będą wydobyte z pokładów pół kopalni „Bleischarley”, pozostających przy Niemczech.

TYTUŁ V.

WODA.

DZIAŁ I.

WODOCIĄGI PUBLICZNE.

ROZDZIAŁ I.

ZASADY OGÓLNE.

ARTYKUŁ 336.

Zakłady wodociągowe Adolfschacht pod Tarnowskimi Górami, jak również części rurociągów, oraz stacje wodne, znajdujące się na polskiej części obszaru plebiscytowego, o ile należą one do Prus, przechodzą z dniem zmiany suwerenności na własność Polski wraz z wszelkimi prawami i zobowiązaniami, do nich przywiazanymi.

ARTYKUŁ 337.

Przejęcie urządzeń, przechodzących na rzecz Polski stosownie do art. 336-go, uskutecznione będzie na podstawie inwentarza ruchomości i nieruchomości, które mają być przekazane, a to przez delegatów, zamianowanych w tym celu przez obie układające się Strony.

ARTYKUŁ 338.

§ 1.

1. — Na przeciąg lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności Polska przyznaje Niemcom wyłączne prawo korzystania z rurociągów Zawady o średnicy 400 i 350 mm pomiędzy Bobrkiem a Zaborzem, o ile rurociągi te znajdują się na obszarze polskim, oraz z odgałęzień, obsługujących Biskupice i wieżę ciśnień w Chebziu (Morgenroth).

2. — Jednakże Niemcy przez cały czas korzystania z tego wyłącznego prawa przyznają Polsce, na jej żądanie, dla zaopatrywania w wodę terytorjum polskiego, prawo użytkowania wewnętrznego zbiornika wieży ciśnień w

taki sposób, aby unikać łączenia się wody z Adolfschacht z wodą z Zawady. Niezbędne w tym celu urządzenia, co do których oba Rządy porozumieją się między sobą, wykonane zostaną przez Niemcy na koszt Polski. Niemcy podejmują się nadzoru, obsługi i utrzymania wieży ciśnień za zwrotem, w proporcjonalnym stosunku, kosztów przez Polskę. Polska prześle za pośrednictwem niemieckiego zarządu wodociągów wskazówki, niezbędne dla obsługi użytkowanej przez nią części wieży ciśnień.

§ 2.

Niemcy przyznają Polsce na przeciąg lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności wyłączne prawo użytkowania rurociągów z Adolfschacht o 350 oraz 500 mm. średnicy, przeprowadzonych z Adolfschacht przez Bytom do Królewskiej Huty (Koenigshütte) i do Chropaczowa (Schlesiengrube), jakoteż rurociągów z Adolfschacht o 250 mm. średnicy, przeprowadzonych z Pawłowa (Paulsdorf) przez Zaborze, o ile rurociągi te znajdują się na obszarze niemieckim.

§ 3.

1. — Każde z obu Państw może, przed upływem lat piętnastu, zrzec się praw, wymienionych w §§ 1-ym i 2-im niniejszego artykułu, za uprzednim sześciomiesięcznym wypowiedzeniem.

2. — Urządzenia winny w czasie przekazania znajdować się w dobrym stanie.

ARTYKUŁ 339.

§ 1.

1. — Nadzór, obsługa i utrzymanie urządzeń, wspomnianych w § 1-ym art. 338-go, należą do Niemiec w okresie czasu, w którym Niemcy z urządzeń tych będą korzystały. Nadzór, obsługa i utrzymanie urządzeń, wymienionych w § 2-im art. 338-go, należą do Polski w okresie czasu, w którym Polska będzie z nich korzystała.

2. — Każde z obu Państw zezwalać będzie na wszelkie zarządzenia, które drugie Państwo zniewolone będzie wydać dla zapewnienia należytego utrzymania urządzeń, wymienionych w §§ 1-ym i 2-im art. 338-go, i w miarę możliwości będzie ułatwiał wykonanie tych zarządzeń.

§ 2.

Na czas trwania uprawnień, wyszczególnionych w art. 338-ym, każda z układających się Stron zobowiązuje się udzielać osobom drugiej Strony, wyznaczonym do utrzymywania i naprawy urządzeń, wyszczególnionych w art. 338-ym, pomocy i opieki przy wykonywaniu ich czynności. Układające się Strony będą zezwalały na

przewóz z jednego obszaru do drugiego materiałów, narzędzi, przyrządów i t. p., potrzebnych do utrzymywania lub naprawy wspomnianych urządzeń, bez pobierania cła wwozowego i wywozowego, jak również wszelkich opłat wwozowych i wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych i wywozowych.

§ 3.

Na czas trwania uprawnień, wyszczególnionych w art. 338-ym, każda z układających się Stron zobowiązuje się nie zmieniać przepisów, będących w mocy w dniu zmiany suwerenności, a wydanych w celu ochrony urządzeń, wyszczególnionych w §§ 1-ym i 2-im art. 338-go, bez uszczuplenia mocy postanowień art. 354-go.

§ 4.

Obie układające się Strony utrzymają w mocy w ciągu lat piętnastu przepisy policyjno-sanitarne, obowiązujące na obszarze plebiscytowym w chwili zmiany suwerenności, o ile dotyczą one rozdziału wody.

ARTYKUŁ 340.

§ 1.

Licząc od dnia zmiany suwerenności, Polska przejmuje w granicach przyznanej jej części obszaru plebiscytowego wszelkie kontrakty, zawarte przez Prusy, dotyczące dostawy wody, oraz zobowiązania co do bezpłatnej dostawy wody, co nie uszczupla praw Polski do żądania od osób trzecich, odpowiedzialnych za zapłatę, uiszczenia należności.

§ 2.

1. — Na czas trwania uprawnień, wyszczególnionych w art. 338-ym, Niemcy zobowiązują się dostarczać do Rudy, do Rudzkiej Kuźni (Rudahammer), oraz do kolonji Glückauf wody w ilości, odpowiadającej ilości, dostarczanej przed zmianą suwerenności, Polska zaś ze swojej strony zobowiązuje się dostarczać odbiorcom z obszaru niemieckiego, zaopatrywanym w wodę przez rurociągi o 350 i 500 mm. średnicy, wspomniane w § 2-ym art. 338-go, wody w ilości, odpowiadającej ilości, otrzymywanej przez tych odbiorców przed zmianą suwerenności, z wyjątkiem tylko, gdy jedna ze stron sama się podejmie, po uprzednim conajmniej na sześć miesięcy z góry zawiadomieniu, dostarczać wody w granicach swego obszaru, z zastrzeżeniem, iż przytem nie uszczupli ona praw, przysługujących drugiej układającej się Stronie w myśl art. 338-go.

2. — O ile chodzi o wspomniane powyżej rurociągi, przeprowadzanie nowych odgałęzień i wykonanie umów, przewidujących zwiększenie ilości dostarczanej wody, może być dozwolone jedynie za zgodą obu Rządów.

§ 3.

Polska na przeciąg lat piętnastu zobowiązuje się zaopatrywać w wodę gminy Friedrichswille i Stolarzewice w ilości, odpowiadającej tej ilości, jakiej gminy te żądać mogą na podstawie umów, zawartych z Prusami, o ile Niemcy przed upływem owych piętnastu lat, po uprzednim conajmniej na sześć miesięcy z góry zawiadomieniu, nie podejmą się same zaopatrywać w wodę wspomniane gminy. Po upływie lat piętnastu Polska będzie odnawiała powyższe swe zobowiązanie z roku na rok, o ile nie oświadczy, na rok z góry, zamiaru zaprzestania dostawy wody dla rzeczonych gmin.

§ 4.

1. — Każda z układających się Stron zobowiązuje się dostarczać wody dla obszaru drugiej Strony na tych samych warunkach, co dla obszaru własnego. Każdej Stronie służyć jednakże będzie prawo żądania wpłaty zaliczki stosownie do postanowień § 2-go art. 348-go. Zaliczka ta, oraz opłata za wodę będą pobierane przez każdą z układających się Stron na własnym obszarze i wypłacane drugiej Stronie za pośrednictwem biura, specjalnie w tym celu wyznaczonego przez polską lub niemiecką administrację wodociągów, a to niezwłocznie po upływie terminu płatności, bez względu na to, czy opłaty zostały czy nie zostały ściągnięte.

2. — Dostawa wody nie będzie obciążana żadnymi opłatami celnymi.

ARTYKUŁ 341.

1. — Nadwyżkę wody, dostarczonej w myśl art. 340-go przez Niemcy odbiorcom polskim, w stosunku do ilości wody, dostarczonej przez Polskę odbiorcom niemieckim, oblicza się co miesiąc i rozdziela się dla otrzymania przeciętnej dziennej. Polska zobowiązuje się dostarczać Niemcom codziennie, na ich żądanie, wody z rurociągów z Adolfschacht przy wieży ciśnień w Chebziu (Morgenroth), w ilości do wzmiankowanej wyżej przeciętnej dziennej za poprzedni miesiąc.

2. — Obie układające się Strony urzadzą w tym celu łącznicę i licznik przy wieży ciśnień w Chebziu (Morgenroth) na wspólny koszt. Opłata, ustalona za wodę, dostarczaną przez Polskę, nie może być wyższa od opłaty, ustalonej w tym samym roku przez niemiecką administrację wodociągów.

ARTYKUŁ 342.

1. — Łącznice między rurociągami z Adolfschacht i Zawady zostaną jaknajprędzej zniesione, bez uszczerpkienia mocy postanowień art. 338, 340, 341, 343 i 360-go, odbiorcy zaś będą otrzymywali wodę z urządzeń własnego kraju.

2. — Obie układające się Strony wykonają na własny koszt potrzebne w tym względzie prace na swych obszarach. Zniesienie łącznic pomiędzy rurociągami i wstrzymanie dostawy wody z obszaru jednej Strony dla obszaru drugiej będzie mogło nastąpić jedynie przy uwzględnieniu postanowień art. 343 do 353-go.

ROZDZIAŁ II.

POSTANOWIENIA PRZECHODNIE.

ARTYKUŁ 343.

1. — W celu zapewnienia dostawy wody obu częściom obszaru plebiscytowego ustanowiony zostanie na okres czasu od dnia 1-go kwietnia 1922 r. do dnia 1-go kwietnia 1924 r. ustrój przejściowy z wspólną administracją. Obie układające się Strony mogą, za zobopólną zgodą, znieść ten ustrój przed powyższym terminem, lub postanowić, nie później jak w dniu 1-ym października 1923 r., przedłużenie jego trwania na jeden rok.

2. — Gdyby w okresie przejściowym niedogodności, powstałe na skutek zastosowania postanowień art. 344 do 351-go, nie mogły być usunięte w drodze porozumienia się obu Rządów, każda ze Stron będzie mogła się odwołać do Komisji Mieszanej.

ARTYKUŁ 344.

§ 1.

Aż do końca umówionego w art. 343-im przejściowego ustroju, eksploatacja i administracja wodociągów publicznych prowadzona będzie na wspólny koszt przez Polskę i Niemcy w charakterze wspólnego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej i według zasad, obowiązujących przed zmianą suwerenności, oraz według przepisów poniższych. Zakłady Adolfschacht i Zawada, oraz ich rurociągi służyć mają na poprzednich warunkach do zaopatrywania w wodę zarówno polskiej, jak i niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

§ 2.

1. — Dostawa wody dla miejscowości lub dla poszczególnych przedsiębiorstw, które nie otrzymywały wody przed zmianą suwerenności, będzie mogła nastąpić jedynie pod warunkiem, iż zaopatrywanie w wodę dawnych odbiorców nic na tem nie ucierpi.

2. — Każda z obu układających się Stron ponosi sama kosztą przeprowadzenia nowych odgałęzień na jej obszarze.

ARTYKUŁ 345.

1. — Eksploatacja i administracja wodociągów prowadzona będzie w okresie przejściowym przez administrację, której to było poruczone przed zmianą suwerenności, i według zasad, naówczas obowiązujących. Polska jednakże będzie miała w łonie tej administracji swego przedstawiciela w osobie komisarza.

2. — Komisarz ten, mający być pośrednikiem między administracją wodociągów a władzami polskimi, będzie miał prawo:

1° sprawdzania rachunków i dowodów, jakoteż dokumentów, odnoszących się do zakładów i urządzeń wodociagowych, a dotyczących zasad rozdziału wody, tudzież prawo robienia odpisów z tych rachunków, dowodów i dokumentów, o ile dotyczą one Górnego Śląska polskiego;

2° żądania wykazu wszystkich dokumentów, akt, map, planów, projektów, wykazów statystycznych, obliczeń, dokumentów koncesyjnych, rysunków i.t.p., które mają być wydane Polsce w myśl postanowień § 3-go art. 352-go;

3° współpracy na równych prawach przy ustalaniu wysokości zaliczek, opłat za wodę i kwoty, wspomnianej w § 3-im art. 349-go, przy stosowaniu się do zasad, obowiązujących przed zmianą suwerenności, i do zasad niniejszego działu;

4° współdziału na równych prawach w ustalaniu planów przebudowy lub rozszerzenia stacji wodociągów Adolfschacht, przyczem żądania komisarza winny być wedle możliwości całkowicie uwzględniane;

5° współpracy na równych prawach przy rozpatrywaniu i rozstrzyganiu reklamacji odbiorców;

6° współdziału na równych prawach w decydowaniu o dostawie wody dla miejscowości lub poszczególnych przedsiębiorstw, które nie otrzymywały jej przed zmianą suwerenności;

7° wyrażania zgody i stawiania wniosków odnośnie przyjmowania, usuwania i przenoszenia urzędników i robotników na Górnym Śląsku polskim, jak również odnośnie wypowiedzania umów pracy;

8° żądania usunięcia niedogodności, o których mowa w ust. 2-im art. 343-go.

ARTYKUŁ 346.

1. — Funkcjonariusze, urzędnicy i robotnicy administracji wodociągów, wyznaczeni do nadzoru, obsługi i utrzymania zakładów Adolfschacht oraz rurociągów na Górnym Śląsku polskim, będą mogli otrzymywać, w celu wykonywania swych czynności, przepustki, analogicznie do postanowień art. 270-go, o ile nie posiadają kart cyrkulacyjnych, lub nie odpowiadają warunkom,

ogólnie wymaganych dla ich otrzymania. Przepustki te będą im wydawane na zasadzie specjalnych zaświadczeń, wystawianych przez zarząd wodociągów.

2. — Osoby te będą mogły ponadto otrzymywać dla celów powyżej wskazanych zezwolenia na przekraczanie granicy w innych, niż ogólnie przyjętych, miejscach, a także w nocy. Na przepustkach będzie wzmianka o takim zezwoleniu, jak również wskazane będą specjalne iniejsca przejścia granicy.

3. — Przepisy celne układających się Stron pozostają przytem w mocy. Zezwala się jednakże na przewożenie bez cła narzędzi i przyrządów oraz materiałów do naprawy, jakoteż niezbędnych środków transportowych.

4. — Z zastrzeżeniem specjalnych postanowień w tym względzie, Polska zapewnia jaknajdalej idącą opiekę i pomoc personelowi wodociągów, zatrudnionemu na Górnym Śląsku polskim, bez względu na przynależność państwową.

ARTYKUŁ 347.

W ciągu okresu przejściowego dozwala się przewozić materiały, niezbędne dla działania i utrzymania urządzeń wodociagowych z jednej części obszaru plebiscytowego do drugiej bez opłaty cła wwozowego i wywozowego, jak również wszelkich opłat wwozowych i wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych i wywozowych. Maszyny i części zapasowe, oraz materiały, niezbędne dla przewidzianego w art. 349-ym rozszerzenia zakładów Adolfschacht, będą mogły być sprowadzane z Niemiec, w ciągu całego okresu przejściowego, bez opłaty cła.

ARTYKUŁ 348.

§ 1.

1. — Administracja wodociągów obciąży rachunek Polski całą sumą opłat za wodę, przypadającą na Górny Śląsk polski, skoro tylko ustalone zostaną normalne stawki tych opłat, t.j. stawki, obliczone jednakowo dla wszystkich odbiorców według obowiązujących naówczas przepisów (einheitlicher Wasserzins). Polska obowiązana będzie do wpłacenia kwoty tej oraz zaległości z przed dnia 1-go kwietnia 1922 r., za pośrednictwem swego komisarza, do Głównej Kasy Górniczej (Berghauptkasse) w Zabrze (Hindenburg), bez względu na stosunek opłat, jakie zostały już lub jeszcze nie zostały ściągnięte na Górnym Śląsku polskim. W ten sam sposób Polska obowiązana będzie wpłacać zaliczki, wspomniane w § 2-im niniejszego artykułu. Od opłat za wodę, przypadających na obie części obszaru plebiscytowego, łącznie z opłatami za ilości wody, których każda ze Stron obowiązana jest dostarczać odbiorcom bezpłatnie, i za te, które

każda ze Stron zużywa na swoje własne potrzeby, jakoteż od zaliczek, związanych z temi wszystkimi opłatami, liczone będą odsetki w wysokości pięć od sta, o ile należność nie zostanie wpłacona do wyżej wymienionej kasy najdalej we dwa tygodnie po terminie płatności.

2. — Termin płatności zaległości z czasu przed dniem 1-ym kwietnia 1922 r. ustanawia się na 30 dni od dnia urzędowego zażądania wypłaty przez Główną Kasę Górniczą w Zabrze.

§ 2.

Wszyscy odbiorcy wody, w ich zaś liczbie również i układające się Strony odnośnie do ilości wody, zużywanej na własne potrzeby, oraz ilości, których Strony zobowiązały się dostarczać odbiorcom, winni wpłacać w ciągu całego okresu przejściowego, co trzy miesiące, zaliczki na poczet opłat, przypadających od nich według normalnych stawek. Pierwsza wpłata winna być uskuteczniiona w dniu pierwszym kwartału, który nastąpi po zmianie suwerenności. Zaliczki wynoszą jedną czwartą opłaty z roku poprzedniego, co nie tamuje prawa zarządu do żądania dodatkowej wpłaty odpowiednio do przewidzianego podwyższenia normalnych stawek opłaty. Wysokość zaliczek, przypadających na obszar polski, będzie podana do wiadomości odbiorcom za pośrednictwem komisarza polskiego, conajmniej na dwa tygodnie przed terminem ich płatności.

ARTYKUŁ 349.

§ 1.

Układające się Strony zobowiązują się w ciągu całego okresu przejściowego prowadzić w dalszym ciągu bez zwłoki prace, rozpoczęte na zakładach Adolfschacht i w Zawadzie, w tym celu, aby osiągnąć powiększenie wydajności obu tych zakładów w stopniu, przewidzianym przez oba Rządy.

§ 2.

Koszta prac wykonanych, lub mających być wykonanymi, w Adolfschacht i w Zawadzie, ponosi Polska, względnie Niemcy, o ile, stosownie do normalnych warunków administracji, koszta te będą płatne po dniu 1-ym kwietnia 1922 r. Nie będzie w tym względzie brany w rachubę termin, kiedy prace zostały zamówione lub wykonane. Polska i Niemcy będą wpłacały zaliczki, niezbędne dla wykonania rzeczonych prac. Od zaliczek, nie wpłaconych do Głównej Kasy Górniczej w Zabrze (Hindenburg) najdalej we dwa tygodnie po zażądaniu ich przez administrację wodociągów, liczone będą odsetki za zwłokę w wysokości pięć od sta.

§ 3.

Corocznie będzie ustalana wysokość części kosztów robót przy rozbudowie stacji w Adolfschacht i w Zawadzie, która to kwota będzie umarzana drogą podwyższenia normalnych stawek opłaty za wodę. Wysokość tej części będzie jednakowa dla obu zakładów. Sumy, wypłacone przez Niemcy tytułem zaliczki dla pokrycia tych kosztów, będą korzystaly z prawa pierwszeństwa przy zwrocie.

ARTYKUŁ 350.

1. — W celu ustalenia normalnych stawek opłaty za wodę w okresie przejściowym bierze się za podstawę, jak to czyniono dotychczas, całkowitą książkową wartość urządzeń wodociagowych, bez względu na oszacowanie Komisji Odszkodowań, przewidzianej w art. 256-ym Traktatu Wersalskiego. Kapitał, odpowiadający tej wartości, winien być oprocentowany i umarzany tak, jak to miało miejsce dotychczas. Część odsetków i umorzenia, która będzie zapisana na rachunek Polski, zostanie obliczona według wartości urządzeń, przypadających Polsce, w stosunku do całkowitej wartości urządzeń wodociagowych na obszarze plebiscytowym.

2. — Kwoty, zaliczone przez obie układające się Strony na przebudowę i rozszerzenie stacji w Adolfschacht i w Zawadzie, będą, o ile nie znajdą one pokrycia w opłacie za wodę i w innych bieżących dochodach, oprocentowane w stosunku pięć od sta i pokrywane przez podwyższenie normalnych stawek opłaty za wodę. Corocznie będzie ustalana wysokość sum, zaliczanych na umorzenie. Procenty i kwoty amortyzacyjne zapisuje się w pierwszym rzędzie na poczet zaliczek, które winna wpłacać każda z układających się Stron.

ARTYKUŁ 351.

Rada (Beirat) będzie utrzymana w okresie przejściowym.

ARTYKUŁ 352.

§ 1.

1. — Po upływie okresu przejściowego Polska będzie mogła objąć ostatecznie w posiadanie urządzenia, wspomniane w art. 336-ym.

2. — Wszelkie zmiany, jakie zajdą podczas okresu przejściowego, winny być wciągnięte do inwentarza, przewidzianego w art. 337-ym. Inwentarz, uzupełniony w ten sposób, służyć będzie za podstawę przy ostatecznym objęciu w posiadanie, o którym mowa w ust. 1-ym.

§ 2.

Po upływie okresu przejściowego Polska wstąpi w prawa i obowiązki Prus w zakresie stosunku do urzędników na Górnym Śląsku polskim.

§ 3.

Niemcy zobowiązują się oddać Polsce wszelkie dokumenty, akta, mapy, plany, projekty, wykazy statystyczne, obliczenia, dokumenty koncesyjne, rysunki i t.p., dotyczące urządzeń, przechodzących do Polski.

ARTYKUŁ 353.

Po upływie okresu przejściowego nastąpi niezwłocznie, z zachowaniem mocy art. 338, 340, 341 i 360-go, całkowity rozdział polskiej i niemieckiej sieci rurociągów, i zaopatrywanie w wodę polskiej części obszaru plebiscytowego i niemieckiej części obszaru plebiscytowego będzie się odbywało niezależnie jedno od drugiego.

ROZDZIAŁ III.

POSTANOWIENIE OGÓLNE.

ARTYKUŁ 354.

Oba Rządy mogą każdego czasu w drodze wspólnego porozumienia się zmienić postanowienia poprzednich dwóch rozdziałów.

DZIAŁ II.

INNE WODOCIĄGI.

ARTYKUŁ 355.

1. — O ile w chwili zmiany suwerenności zakłady, niezależne od administracji wodociągów publicznych, dostarczają wody odbiorcom, zamieszkałym w drugiej części obszaru plebiscytowego, układające się Strony zobowiązują się zezwalać tym zakładom, w ciągu lat piętnastu, na dostarczanie wody z jednej części obszaru do drugiej, w dotychczasowych ilościach i bez wszelkich opłat celnych. Strony zobowiązują się również udzielać opieki sądowej przy prawnych dochodzeniach z tytułu takiej dostawy wody.

2. — Żadna z instalacji, uwzględnianych w artykule niniejszym, nie będzie mogła dostarczać na drugą część obszaru plebiscytowego wody w ilościach większych od tych, jakich dostarczała w chwili zmiany suwerenności, bez uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwych władz tej części obszaru plebiscytowego, w której instalacja się znajduje.

DZIAŁ III.

ZAOPATRYWANIE W WODĘ POWIATÓW
BYTOMSKIEGO MIEJSKIEGO I WIEJSKIEGO.

ARTYKUŁ 356.

§ 1.

Polska zobowiązuje się nie stawiać żadnych przeszkód przy wykonywaniu umowy co do zaopatrywania w wodę powiatu bytomskiego miejskiego i wiejskiego, zawartej między miastem Bytomiem a Towarzystwem Akcyjnym „Zjednoczone Zakłady Huta Królewska i Huta Laura” (Vereinigte Königs- und Laurahütte), jako właścicielem szybu „Gottgebeglück”. Polska zobowiązuje się, na przeciąg lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności, zezwalać na dostawę wody z szybu „Gottgebeglück” do niemieckiej części obszaru plebiscytowego bez opłaty cła. Niezbędne są w tym względzie urządzenia następujące: rurociąg o średnicy 300 mm między szybem „Gottgebeglück” i wieżą ciśnień w Bytomiu, taż wieża ciśnień ze zbiornikiem o pojemności 1000 m.³ i budynkiem dozorczy, działka ziemi o przestrzni około pół hektara, linje telefoniczne, rurociąg o średnicy 450 mm między wieżą ciśnień, a dzielącą obie części obszaru plebiscytowego granicą koło Brzezinki (Birkenhain) wraz z instalacją o 4-ch licznikach.

§ 2.

Po upływie lat piętnastu, lub od chwili, gdy miasto Bytom oświadczy, iż urządzenia, wymienione w § 1-ym, nie są mu już więcej potrzebne, Polska będzie miała prawo odkupienia od miasta Bytomia tych urządzeń według ich wartości ówczesnej. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia złożenia wyżej wspomnianego oświadczenia Polska nie skorzysta z przysługującego jej prawa wykupu, miasto Bytom będzie mogło usunąć te urządzenia i wywieźć je do Niemiec bez jakichkolwiek opłat celnych, lub też rozporządzić nimi w jakikolwiek inny sposób.

§ 3.

Postanowienia art. 339-go i 346-go mają zastosowanie *mutatis mutandis* w dziedzinie nadzoru, obsługi i utrzymania przez miasto Bytom wymienionych powyżej urządzeń.

ARTYKUŁ 357.

§ 1.

Polska przejmie w ciągu sześciu miesięcy od dnia zmiany suwerenności następujące urządzenia:

1° należący do miasta Bytomia rurociąg z rur lanych o średnicy 400 mm. między bytomską

wieżą ciśnień a kopalnią „Rozalja” (Rosalien-grube) na długości 3400 m., wraz z licznikiem;

2° 2300 m. rurociągu z rur stalowych i lanych o średnicy 300 mm., należącego w połowie do powiatu bytomskiego miejskiego i w połowie do powiatu bytomskiego wiejskiego, między kopalnią „Andaluzja” (Andalusiengrube) i odgałęzieniem „Górnośląskich Zakładów Azotowych” (Oberschlesische Stickstoffwerke), idącym w kierunku Chorzowa, wraz z licznikiem, z którego mogą korzystać za opłatą zakłady „Oberschlesische Stickstoffwerke”. Polska przejmie wszelkie prawa i zobowiązania, dotyczące się zabranej części;

3° rurociąg, stanowiący własność powiatu bytomskiego wiejskiego, a służący do zaopatrywania w wodę miejscowości Brzezinka (Birkenhain), Wielka Dąbrówka (Gross-Dombrowka), Kamień (Kamin), Szarlej (Scharley), Piekary (Deutsch Piekar), poczynszy od miejsca jego odgałęzienia się od głównego rurociągu bytomskiego.

§ 2.

Miasto Bytom zapewni w dalszym ciągu prowizorycznie, jak dotychczas, eksploatację urządzeń, wyszczególnionych pod l. 213 § 1-go, za zwrotem kosztów. Miasto Bytom będzie miało prawo, przy zastosowaniu się do postanowień art. 358-go, wyznaczyć powyższe zobowiązanie za uprzednim sześciomiesięcznym wypowiedzeniem.

§ 3.

Przy określeniu wartości urządzeń, wymienionych w § 1-ym, wzięta będzie w rachubę data ich przejęcia. W razie gdyby wartość urządzeń w owym czasie była niższa od wartości ich w dniu zmiany suwerenności, cena, jaka będzie musiała być zapłacona, zostanie określona według wartości urządzeń w dniu zmiany suwerenności.

§ 4.

Należność za przejęcie urządzeń, wyszczególnionych pod l. 1 i 2 § 1-go, zostanie wypłacona miastu Bytomowi w walucie niemieckiej, w miesiąc po przekazaniu urządzeń Polsce. Wpłata należności za przejęcie rurociągu, wymienionego pod l. 3 § 1-go, będzie stanowiła przedmiot osobnej umowy, jaka zostanie zawarta podczas układów, dotyczących uregulowania spraw powiatu bytomskiego wiejskiego.

ARTYKUŁ 358.

§ 1.

1. — Miasto Bytom zobowiązuje się w ciągu pięciu lat od dnia zmiany suwerenności dostarczać miejscowości Brzezinka (Birkenhain), Wielka Dąbrówka (Gross-

Dombrowka), Kamień (Kamin), Szarlej (Scharley) i Piekary (Deutsch Piekar) takich ilości wody, jakie odpowiadają ilościom, które Bytom otrzymuje z szybu „Gottgebeglück” (Gottgebeglückschacht), wedle sposobu, w jaki miejscowości te były uprzednio zaopatrywane w wodę. W okresie trwania niniejszego zobowiązania, inne miejscowości lub poszczególne przedsiębiorstwa będą mogły otrzymywać wodę z rurociągu, przeznaczonego do zaopatrywania w wodę wymienionych miejscowości, jedynie za zgodą miasta Bytomia.

2. — Polska będzie mogła, przed upływem lat pięciu, przejąć na siebie zaopatrywanie w wodę wymienionych miejscowości, za uprzednim sześciomiesięcznym zawiadomieniem. Rozłączenie rurociągów nastąpić winno najpóźniej po upływie lat pięciu.

§ 2.

Umowa, zawarta w dniu 16-ym sierpnia 1921 r. między miastem Bytomiem a powiatem katowickim wiejskim, będzie nadal wykonywana w ciągu okresu, na jaki została zawarta; Bytom jednakże będzie zaopatrywany w wodę nie przez Prusy, ale przez Polskę ze stacji Adolfschacht.

ARTYKUŁ 359.

§ 1.

1. — Ilość wody, dostarczanej przez Bytom miejscowościom, wymienionym w § 1-ym art. 358-go, będzie sprawdzana za pomocą licznika, ustawionego w miejscu rozgałęzienia się rurociągu do Brzezinki (Birkenhain) i głównego rurociągu bytomskiego.

2. — W razie uszkodzenia licznika, zużycie wody będzie obliczane według przeciętnej z trzech poprzednich miesięcy.

§ 2.

1. — Miasto Bytom ustanowi normalne stawki opłaty za wodę dla wymienionych miejscowości w takiż sposób, w jaki to było dokonywane przed zmianą suwerenności. Ogólna należność, przypadająca od wymienionych miejscowości z tytułu opłat za wodę, obliczana będzie miesięcznie. Rząd polski wyznaczy biuro, któremu zostanie poruczone dokonywanie wypłat, i powiadomi o tem miasto Bytom. Wpłaty będą miały miejsce w walucie niemieckiej do głównej kasy miejskiej (Stadthauptkasse) w Bytomiu, po upływie najdalej piętnastu dni od złożenia rachunku.

2. — W razie zaprowadzenia na Górnym Śląsku polskim waluty polskiej, jako prawnego środka płatniczego, i w razie gdy Bytom będzie płacił szybowi „Gottgebeglück” należność za wodę w walucie polskiej, wspomniane powyżej biuro będzie mogło skutecznie wpłaty na rzecz miasta Bytomia w walucie polskiej.

DZIAŁ IV.

NATURALNE ZASOBY WODNE W
TARNOWSKICH GÓRACH I W OLKUSZU.

ARTYKUŁ 360.

§ 1.

Gdyby w ciągu lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności stało się niemożliwym zapewnienie na jakiś czas lub na stałe dostatecznego zaopatrywania w wodę niemieckiej części obszaru plebiscytowego z naturalnych zasobów wodnych, zasilających obecnie ten obszar, Polska obowiązana będzie, nawet po upływie przejściowego okresu, przewidzianego w art. 343-im, i przy zachowaniu mocy postanowień art. 341-go, dostarczać niemieckiej części obszaru plebiscytowego wody ze swych własnych źródeł eksploatowanych, z zastrzeżeniem jednakże, że na tem nie ucierpi zbytnio zaopatrywanie w wodę polskiej części obszaru plebiscytowego. Opłata za wodę, braną w tych warunkach, nie może być obłożona cłem i nie będzie mogła być wyższa od opłaty, ustalonej przez administrację wodociągów polskich dla zaopatrywanych w wodę w tych samych warunkach odbiorców na obszarze polskim.

§ 2.

Po rozdzieleniu obu sieci rurociągowych, przewidzianym w art. 353-im, zostanie w powyższym celu utrzymana pewna liczba połączeń pomiędzy obu sieciami. Połączenia te będą zaopatrzone w liczniki i w zwykłym czasie będą pozostawały zamknięte. W czasie okresu przejściowego zostanie zawarty układ celem ustalenia liczby i rozmieszczenia tych połączeń.

§ 3.

Gdyby naskutek zobowiązań, ustalonych w niniejszym artykule, okazało się potrzebnem zwiększyć średnicę polskich rurociągów, lub przeprowadzić rurociągi nowe, oba Rządy poczynią niezbędne zarządzenia w drodze osobnego układu.

ARTYKUŁ 361.

1. — Gdyby w ciągu lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności stało się niemożliwym zapewnienie dostatecznego zaopatrywania w wodę niemieckiej części obszaru plebiscytowego z naturalnych zasobów, zasilających obecnie ten obszar, i gdyby Polska nie była w stanie dostarczyć wody z własnych źródeł eksploatowanych bez poważnego przytem uszczerbku dla odbiorców we własnej części obszaru plebiscytowego, Niemcy

będą mogły żądać, aby Polska przystąpiła do eksploatacji swych naturalnych zasobów wodnych, znajdujących się pod Tarnowskimi Górami, gdyby zaś one nie były wystarczające — zasobów pod Olkuszem, a to w celu dania do rozporządzenia Niemiec, na warunkach godziwych, takiej ilości wody, by potrzeby obu części obszaru plebiscytowego, i w danym razie potrzeby obszaru, zaopatrywanego przez Olkusz, były zabezpieczone w równej mierze.

2. — Oba Rządy zawrą w danym razie osobne umowy w celu uregulowania powyższej sprawy.

ARTYKUŁ 362.

1. — Gdyby w ciągu lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności stało się niemożliwym zapewnienie dostatecznego zaopatrywania w wodę przemysłowej części Górnego Śląska polskiego z naturalnych zasobów Górnego Śląska polskiego i zasobów Olkusza, i gdyby Niemcy przy pomocy swej administracji wodnej, lub administracji, która po niej nastąpi, przystąpiły do eksploatacji nowych źródeł w swej części obszaru plebiscytowego, Niemcy zobowiązują się dać do rozporządzenia obszaru przemysłowego, na warunkach godziwych, nadwyżkę wody, którą Niemcy mogą w ten sposób rozporządzać bez uszczerbku dla sprawy zaopatrzenia w wodę własnej części obszaru plebiscytowego.

2. — Oba Rządy zawrą w danym razie osobne umowy w celu uregulowania powyższej sprawy.

ARTYKUŁ 363.

1. — Niemcy nie będą mogły żądać od Polski wykonania zobowiązań, wskazanych w art. 360 i 361-ym, jeżeli wydajność zakładów w Zawadzie zmniejszy się, bądź wskutek robót poszukiwawczych, wydobywawczych, lub wiertniczych, prowadzonych za zezwoleniem Rządu w myśl Rozporządzeń policji z dnia 3-go września 1893 r. i z dnia 6-go czerwca 1894 r. (Amtsblatt der Regierung zu Oppeln, Rocznik 1893, N. 37; Rocznik 1894, Nr. 27), bądź wskutek uprawnionego wykonywania planów odbudowy na podstawie pruskiej ustawy górniczej (Allgemeines Berggesetz für die Preussischen Staaten) z dn. 24-go czerwca 1865 r. (Gesetzsammlung str. 705).

2. — Przy odmowie ze strony Polski dostarczenia wody z powodów, przewidzianych w ust. 1-ym, winny być wykazane okoliczności, które odmowę wywołały.

ARTYKUŁ 364.

1. — W okresie czasu, w którym Polska korzystać będzie z zakładów Adolfschacht dla zaopatrywania w wodę Górnego Śląska polskiego, nie dłużej jednak jak

na lat piętnaście od dnia zmiany suwerenności, Niemcy zobowiązują się, iż wydajność szybu „Adolf” nie zostanie zmniejszona przez roboty poszukiwawcze, wydobywawcze lub wiertnicze, prowadzone na niemieckiej części obwodu ochrony źródeł (Wasserschutzbezirke) za zezwoleniem Rządu w myśl Rozporządzeń policji z dnia 3-go września 1893 r. i z dnia 6-go czerwca 1894 r. lub też skutkiem wykonania w tej części planów odbudowy na podstawie pruskiej ustawy górniczej (Allgemeines Berggesetz für die Preussischen Staaten).

2. — Gdyby tem niemniej wskutek robót, wspomnianych w ust. 1-ym, nastąpiło zmniejszenie się wydajności szybu „Adolf”, Niemcy wyrównają to zmniejszenie się bądź przez podwyższenie wydajności szybu „Adolf”, bądź przez otwarcie nowych naturalnych zasobów wody, bądź przez dostarczenie wody z własnych źródeł, lub źródeł polskiej części, z których pewna ilość wody pozostawiona jest do rozporządzenia Niemiec.

ARTYKUŁ 365.

§ 1.

1. — Jeżeli, niezależnie od postanowień art. 361 i 364-go, naturalne zasoby wodne pod Tarnowskimi Górami i pod Olkuszem, dotąd nieeksploatowane, zostaną wykorzystywane w celu zaopatrywania w wodę Górnego Śląska polskiego, Niemcy będą mogły żądać, aby Polska pozostawiła do ich rozporządzenia, na warunkach godziwych, taką ilość wody, by potrzeby obu części obszaru plebiscytowego, a w danym razie potrzeby obszaru, zaopatrywanego przez Olkusz, były zabezpieczone w równej mierze.

2. — Gdyby celem zadośćuczynienia żądaniom, stawianym przez Niemcy, okazało się potrzebnem zwiększyć średnicę polskich rurociągów, lub przeprowadzić rurociągi nowe, oba Rządy poczynią niezbędne zarządzenia w drodze osobnego układu.

§ 2.

Jeżeli Polska nie otworzy swych naturalnych zasobów wodnych pod Tarnowskimi Górami, Niemcy, niezależnie od postanowień art. 361-go, będą mogły żądać w ciągu lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności, aby Polska sama zasoby te otworzyła, lub też udzieliła jakiemu przedsiębiorstwu, według swego wyboru, prawa otwarcia rzeczonych zasobów, a to celem przyczynienia się do zaopatrywania w wodę niemieckiej części obszaru plebiscytowego. W tym wypadku Polska będzie mogła wymagać, dla zaopatrywania w wodę Górnego Śląska polskiego i, o ile okaże się nadwyżka wody, dla zaopatrywania reszty jej obszaru, aby Niemcy pozostawiły do rozporządzenia Polski, na warunkach godziwych, taką ilość wody, by potrzeby obu części obszaru plebiscy-

towego były zabezpieczone w równej mierze. Postanowienia ust. 2-go § 1-go będą miały w tym razie zastosowanie. Prawo do otrzymywania wody ze źródeł, otwartych w myśl §§ 1 i 2-go, nie jest ograniczone do jakiegokolwiek okresu czasu.

DZIAŁ V.

UTRZYMANIE I WYMAWIANIE UMÓW, DOTYCZĄCYCH DOSTAWY WODY.

ARTYKUŁ 366.

1. — Postanowienia, zawarte w Tytule niniejszym, prowadzą *ipso jure* do niezbędnych zmian w umowach co do dostawy wody, nie naruszając ich prawomocności.

2. — Zawarte z administracją wodociągów umowy, w których nie jest zastrzeżone prawo wypowiedzenia, będą mogły być po upływie okresu przejściowego wymówione w każdym czasie, za uprzednim sześciomiesięcznem wypowiedzeniem, a to w celu umożliwienia dostosowania tych umów do nowych warunków, co w niczem nie zmienia samego obowiązku dostarczania wody.

DZIAŁ VI.

ROZSTRZYGANIE SPORÓW.

ARTYKUŁ 367.

Komisja Mieszana jest właściwą dla rozstrzygania wszelkich sporów, jakie mogą powstać pomiędzy Rządem polskim a Rządem niemieckim przy interpretowaniu lub stosowaniu art. 337-go; §§ 1 i 2-go art. 338 i 339-go; art. 340, 341, 342, 344 do 347-go; § 1-go art. 348-go; art. 349 do 355-go; art. 360, 362-go i ust. 1-go § 1-go art. 365-go, jak również umów, które mogą zostać zawarte w myśl postanowień art. 360, 361, 362 i ust. 2 § 1-go oraz § 2-go art. 365-go.

ARTYKUŁ 368.

1. — Trybunał Rozjemczy jest właściwym dla rozstrzygania wszelkich sporów o charakterze poniżej wyszczególnionych, a dotyczących stosowania lub wykonania postanowień niniejszego Tytułu, a mianowicie:

1° sporów między Rządem polskim i Rządem niemieckim, wynikających z art. 363-go i 364-go;

2° sporów, dotyczących pretensji, powstających między miastem Bytomiem a Rządem polskim, lub powiatem katowickim wiejskim, lub miejscowościami, wymienionymi w § 1-ym art. 358-go, a wynikających z uprawnień, przewidzianych w § 1-ym i w zdaniu 2-em § 2-go art. 356-go i w art. 358 i 359-ym.

2. — Jeżeli się okaże, iż zmniejszenie się wydajności szybu „Adolf” należy przypisać robotom, wspomnianym w art. 364-ym, i jeżeli zaopatrywanie w wodę Górnego Śląska polskiego zostanie przez to zagrożone, Trybunał Rozjemczy będzie właściwym dla wydania w nagłym trybie, na żądanie Polski, zarządzeń tymczasowych w celu zapewnienia Górnemu Śląskowi polskiemu zaopatrzenia w wodę.

ARTYKUŁ 369.

Należności za przejęcie, wymienione w zdaniu 1-em § 2-go art. 356-go i pod l. 1 do 3-ej § 1-go art. 357-go, zostaną ustalone przez dwóch arbitrów, wyznaczonych po jednym przez każdą stronę. Jeżeli arbitrowie ci nie dojdą do porozumienia — wybierają przewodniczącego, a w razie gdyby nie mogli się porozumieć co do jego wyboru — przewodniczący zostanie wyznaczony przez Trybunał Rozjemczy.

TYTUŁ VI.

ELEKTRYCZNOŚĆ.

DZIAŁ I.

OBERSCHLESISCHE ELEKTRIZITAETSWERKE.
(ŚLĄSKA SPÓŁKA AKCYJNA DLA ELEKTRYCZ-
NOŚCI I GAZU).

ARTYKUŁ 370.

§ 1.

Na przeciąg trzech lat od dnia zmiany suwerenności, układające się Strony zapewniają Zakładom Oberschlesische Elektrizitaetswerke (Śląska Spółka Akcyjna dla Elektryczności i Gazu we Wrocławiu), zwanym w dalszym ciągu O.E.W., prawo dalszej działalności bez żadnych ograniczeń, w szczególności zaś prawo eksploataowania własnych elektrowni w Chorzowie i Zaborzu, oraz należących do nich urządzeń i przewodów, jak również nienaruszalność obecnej ich formy prawnej i ich własności.

§ 2.

W tym celu obie układające się Strony zobowiązują się na czas wyżej wymieniony:

a) nie wydawać zarządzeń, które byłyby sprzeczne z zasadą, wyrażoną w § 1-ym;

b) zezwolić, by przewody, przechodzące z jednego obszaru do drugiego, pozostały na miejscu;

c) zezwolić na przesyłanie energii elektrycznej z jednego obszaru na drugi w zakresie, ustalonym w zawartych przez O.E.W. kontraktach, bez opłaty jakichkolwiek cel wwozowych i wywozowych, jak również wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych, z zastrzeżeniem, iż żadna część obszaru plebiscytowego nie zostanie upośledzona na korzyść drugiej części;

d) zezwolić O.E.W. na wprowadzenie w urządzeniach, służących do przesyłania i rozdziału energii elektrycznej, wszelkich zmian, jakie mogłyby się okazać niezbędnymi przy rozłączeniu w przyszłości tych urządzeń. Zakłady będą mogły również zmieniać i wzmacniać urządzenia, służące do przesyłania i rozdziału energii, w celu zwiększenia dostawy prądu obecnym odbiorcom, tudzież jego dostawy dla nowych odbiorców. Zmiany te jednakże nie będą mogły w żadnym wypadku zmniejszać ilości energii elektrycznej, otrzymywanej obecnie przez jedną z części obszaru plebiscytowego, kosztem drugiej części;

e) zezwalać na przewóz ze składów O.E.W. w Gliwicach, w Zaborzu i w Chorzowie do drugiej części obszaru materiałów, narzędzi, przyrządów i t. p., niezbędnych dla naprawy nagłych uszkodzeń w kablach, przewodach i przetwornicach oraz w innych wypadkach podobnych, bez opłaty cła wwozowego i wywozowego, jak również bez wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych;

f) zezwolić na przewóz węgla kamiennego, pochodzącego z drugiej części obszaru plebiscytowego, przeznaczonego dla O.E.W., między innymi dla elektrowni w Zaborzu, a to w ilościach, odpowiadających potrzebom eksploatacji w danym czasie, i w granicach, ustalonych przez niniejszą Konwencję;

g) udzielać całkowitej ochrony zajętych w O.E.W. pracownikom i robotnikom, będącym obywatelami drugiego państwa;

h) zezwalać O.E.W. na pobieranie w walucie niemieckiej należności za korzystanie z energii elektrycznej, nie zatrzymywać i nie obciążać majątku Spółki żadnymi opłatami prócz tych, jakie będą ogólnie wyznaczone w drodze ustawodawczej. Postanowienia Tytułu III-go Części V-ej niniejszej Konwencji mają być w tym razie stosowane;

i) w razie potrzeby, i analogicznie do art. 270-go, wydawać na podstawie specjalnych zaświadczeń, wystawianych przez Zarząd Elektrowni, przepustki personelowi, niezbędnemu dla nadzoru, obsługi, pilnowania, utrzymania i naprawy urządzeń, znajdujących się w drugiej części obszaru plebiscytowego, a to w celu umożliwienia temu personelowi wykonywania czynności, i o tyle, o ile personel ten nie posiada już kart cyrkulacyjnych, lub też nie odpowiada warunkom, ogólnie wymaganym dla ich otrzymania. Osobom tym ponadto będzie mogło być udzielone zezwolenie na przekraczanie granicy dla celów powyżej wspomnianych nawet w miejscach innych, jak zwykle punkty przejściowe, jako też w nocy. Na przepustkach zrobiona będzie wzmianka o takim zezwoleniu, jak również będą wskazane specjalne punkty przejściowe.

§ 3.

1. — W ciągu okresu, wymienionego w § 1-ym niniejszego artykułu, O.E.W. będą za każdym razem, skoro zajdzie tego potrzeba, przedkładały obu Rządom wykazy materiałów dla eksploatacji, zamiany oraz utrzymania, jakoteż narzędzi, przyrządów, kotłów, maszyn, części zapasowych do maszyn i przewodów, jakie będą potrzebne dla prowadzenia w dalszym ciągu eksploatacji na Górnym Śląsku polskim, a to ze wskazaniem ilości i rodzajów tych przedmiotów. Ustalone w rzeczonych wykazach ilości i rodzaje przedmiotów będą mogły być przewożone przez granicę bez opłaty cła wwozowego i wywozowego, jak również bez wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za wydawanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych.

2. — Układające się Strony zobowiązują się do wydawania potrzebnych świadectw wwozowych i wywozowych.

ARTYKUŁ 371.

§ 1.

Polska będzie mogła w okresie czasu, wskazanym w § 1-ym art. 370-go, nabyć z wolnej ręki elektrownię w Chorzowie wraz ze wszystkimi jej urządzeniami i przewodami, znajdującymi się na Górnym Śląsku polskim. Polska przystąpi do niezbędnych w tym względzie rokowań z O.E.W. niezwłocznie po zmianie suwerenności.

§ 2.

Przy zachowaniu w mocy postanowień § 1-go artykułu niniejszego, elektrownia w Chorzowie, wraz z jej urządzeniami i przewodami, może być w drodze dobrowolnego układu, za zgodą Polski, przekształcona w samodzielne przedsiębiorstwo, lub też nabyta przez inne przedsiębiorstwo. Polska udzieli możliwych ułatwień wszelkim rokowaniom, w tym celu prowadzonym.

§ 3.

Jeżeli elektrownia w Chorzowie wraz z jej urządzeniami i przewodami zostanie nabyta, stosownie do § 1-go artykułu niniejszego, przez Polskę, lub, stosownie do § 2-go artykułu niniejszego, przez samodzielne przedsiębiorstwo, albo wreszcie będzie, stosownie do § 2-go, przekształcona w samodzielne przedsiębiorstwo — Rząd polski postanowi, czy i w jakiej mierze mają być zmniejszone opłaty i należności stemplowe, przypadające Państwu Polskiemu, Województwu Śląskiemu, gminie lub związkowi gmin, z tytułu bądź zmiany własności, bądź utworzenia przedsiębiorstwa, przewidzianego w § 2-im.

§ 4.

Postanowienia art. 370-go tracą moc, poczynając od dnia, w którym Państwo Polskie, bądź też przedsiębiorstwo, przejmie eksploatację elektrowni chorzowskiej, lub też w którym elektrownia ta zostanie przekształcona w samodzielne przedsiębiorstwo. Rząd polski zawiadomi Rząd niemiecki, wedle możliwości, na miesiąc z góry, o dniu, w którym nastąpi przejęcie eksploatacji.

ARTYKUŁ 372.

§ 1.

1. — Jeżeli w ciągu pierwszych trzech lat, licząc od dnia zmiany suwerenności, nie dojdzie do skutku żaden ze sposobów załatwienia sprawy, przewidzianych w §§ 1 i 2-im art. 371-go, Komisja Mieszana władna będzie, na żądanie Rządu polskiego lub na żądanie O.E.W., postanowić, w jakim czasie, na jakich warunkach i za jaką cenę Rząd polski będzie mógł odkupić elektrownię w Chorzowie wraz z całym urządzeniem i przewodami, które naówczas znajdować się będą na obszarze polskim.

2. — Przelanie tytułu własności będzie mogło nastąpić tylko przy jednoczesnej wypłacie należności. Należność ta, na żądanie O.E.W., winna być wypłacona w walucie niemieckiej.

3. — W razie, gdyby Polska, stosownie do ust. 1-go paragrafu niniejszego, wykupiła elektrownię chorzowską, żadne opłaty stemplowe ani należności z tytułu nabycia lub też z tytułu przelania praw własności, nie będą mogły być pobrane przez Polskę, Województwo Śląskie, gminę lub też związek gmin.

§ 2.

1. — O ileby O.E.W. miały zamiar, po zmianie suwerenności, rozpocząć w elektrowni chorzowskiej, lub też w urządzeniach, znajdujących się na polskiej części obszaru plebiscytowego, nowe roboty, mające na celu dostawę elektryczności dla części polskiej, Rząd

polski oświadcza gotowość przystąpienia natychmiast do rokowań z O.E.W., w celu znalezienia niezbędnych funduszy, a zwłaszcza w celu zapewnienia zwrotu w przyszłości wydatków, spowodowanych przez te nowe roboty, w razie gdyby miało nastąpić przejęcie, przewidziane w § 1-ym niniejszego artykułu.

2. — Za nowe roboty uważane będą, między innymi, zmiany, jakie na skutek rozłączenia urządzeń mogą stać się niezbędne w urządzeniach przewodowych i rozdzielczych, o ile te ostatnie dostarczają prądu na polską część obszaru plebiscytowego.

3. — Jeżeliby rokowania nie doprowadziły do skutku, O.E.W. nie będą odpowiedzialne za zmniejszenie ilości prądu, dostarczanego dla części polskiej, o ile zmniejszenie to będzie spowodowane przez niewykonanie projektowanych robót.

ARTYKUŁ 373.

§ 1.

Aż do przejęcia eksploatacji elektrowni w Chorzowie przez Polskę lub przez jakiekolwiek przedsiębiorstwo, lub też aż do jej przekształcenia w przedsiębiorstwo samodzielne, lecz nie dłużej jak w ciągu trzech lat od dnia zmiany suwerenności, O.E.W. dostarczać będą prądu dla obu części obszaru plebiscytowego na jednakowych warunkach. Rozumieć to należy w ten sposób, że zasady, według których dostawa będzie uskuteczniata, i według których będą ustalane ceny, będą jednakowe dla obu części obszaru.

§ 2.

Ceny, ustalone dla części polskiej, stosowane będą również do odbiorców części polskiej, którym dostarcza prądu elektrownia w Zaborzu, i odwrotnie, ceny, ustalone dla części niemieckiej, stosowane będą również do odbiorców części niemieckiej, którym dostarcza prądu elektrownia w Chorzowie.

ARTYKUŁ 374.

Jeżeli w okresie czasu, przewidzianym w § 1-ym art. 370-go, eksploatacja elektrowni chorzowskiej zostanie przejęta przez Polskę, bądź przez jakiekolwiek przedsiębiorstwo, bądź wreszcie elektrownia przekształcona zostanie w przedsiębiorstwo niezależne, Polska zobowiązuje się zapewnić niemieckiej części obszaru plebiscytowego dostawę energii elektrycznej w takiej samej ilości, jak to ma miejsce obecnie, a to w ciągu roku, licząc od dnia rozłączenia eksploatacji, i conajmniej w ciągu trzech lat, licząc od dnia zmiany suwerenności. Szczegóły ustalone zostaną przez oba Rządy w drodze oddzielnej umowy.

ARTYKUŁ 375.

§ 1.

Aż do upływu roku od dnia przejęcia eksploatacji elektrowni chorzowskiej przez Polskę, lub przez jakiekolwiek przedsiębiorstwo, bądź też od dnia jej przekształcenia w przedsiębiorstwo samodzielne, ale conajwyżej do upływu czterech lat od dnia zmiany suwerenności elektrownie w Zaborzu i Chorzowie będą mogły przysyłać energję elektryczną przez obszar drugiego Państwa bez opłaty cel wwozowych i wywozowych, jak również wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych.

§ 2.

1. — Niemcy zobowiązują się zezwalać w ciągu najwyżej dwu lat po upływie terminu, przewidzianego w § 1-ym artykułu niniejszego, na dostarczanie energii elektrycznej z elektrowni w Zaborzu do Knuruwa bez opłaty cel wwozowych i wywozowych, jak również bez wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych, w takich samych ilościach, jakie są dostarczane obecnie, z zastrzeżeniem jednak, że nie pociągnie to za sobą w stosunku do odbiorców na obszarze niemieckim ani braku energii elektrycznej ani też jej podrożenia.

2. — Art. 373 nie będzie stosowany względem dostawy prądu podczas tego dodatkowego okresu.

3. — Zasady, wyłuszczone w § 2-im art. 370-go pod lit. e), g) i i), mają zastosowanie w wypadkach, przewidzianych w §§ 1 i 2-im artykułu niniejszego.

ARTYKUŁ 376.

Aż do upływu roku od chwili rozłączenia, materiały, które okażą się zbędnymi na miejscu wobec zmian, przewidzianych w artykułach poprzednich, będą mogły być przewożone na drugą część obszaru plebiscytowego bez opłaty cel wwozowych i wywozowych, jak również wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych.

ARTYKUŁ 377.

Tak długo, póki O.E.W. obowiązane będą dostarczać prądu dla obu części obszaru plebiscytowego na jednakowych warunkach, Niemcy zobowiązują się spowodować O.E.W. do udzielania Rządowi polskiemu wiadomości, przez niego żądanych, a dotyczących warunków, na których O.E.W. dostarczają prądu dla części niemieckiej.

DZIAŁ II.

INNE ELEKTROWNIE NA OBSZARZE PLEBISCYTOWYM.

ARTYKUŁ 378.

§ 1.

Oдноśnie innych elektrowni na obszarze plebiscytowym poza O.E.W., obie układające się Strony zobowiązują się zezwalać, w ciągu lat piętnastu od dnia zmiany suwerenności, na dostarczanie energii elektrycznej z jednej części obszaru plebiscytowego do drugiej, w ilościach, odpowiadających ilościom, dostarczanyim do dnia zmiany suwerenności, a to bez opłaty cel wwozowych i wywozowych, jak również wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych. Strony zobowiązują się ponadto nie stawiać żadnych przeszkód przy wykonywaniu istniejących umów co do dostawy prądu, oraz udzielać przy dochodzeniach, na umowach tych opartych, opieki sądowej, a to w taki sposób, by wszyscy uprawnieni byli traktowani tak samo, jak obywatele kraju.

§ 2.

Elektrownie, wspomniane w § 1, korzystać będą z praw, jakie wynikają z zasad, zawartych w § 2-im art. 370-go pod lit. g) i i). Zakłady te będą mogły przewozić ze swych składów do drugiej części obszaru plebiscytowego materiały, narzędzia i przyrządy, niezbędne dla naprawy nagłych uszkodzeń w kablach i przetwornicach oraz w innych wypadkach podobnych, bez opłaty cel wwozowych i wywozowych, jak również wszelkich opłat wwozowych lub wywozowych, lub też opłat za udzielanie zezwoleń przywozowych lub wywozowych.

DZIAŁ III.

KOMPETENCJA KOMISJI MIESZANEJ.

ARTYKUŁ 379.

Komisja Mieszana jest właściwą dla rozstrzygania wszelkich sporów, jakie mogłyby powstać pomiędzy dwoma Rządami przy stosowaniu lub interpretacji §§ 1 do 3-go art. 370-go, § 4-go art. 371-go, art. 373, 374-go, §§ 1 do 3-go art. 375-go, art. 378-go.

DZIAŁ IV.

POSTANOWIENIE KOŃCOWE.

ARTYKUŁ 380.

Oba Rządy władne są zmienić każdej chwili w drodze układu postanowienia Tytułu niniejszego.

TYTUŁ VII.

POCZTY, TELEGRAFY I TELEFONY.

DZIAŁ I.

RUCH POCZTOWY.

ROZDZIAŁ I.

POSTANOWIENIE OGÓLNE.

ARTYKUŁ 381.

W ruchu pocztowym między Górnym Śląskiem polskim, z jednej strony, a częścią niemiecką obszaru plebiscytowego, jakoteż resztą Niemiec, z drugiej strony, obowiązują przepisy Powszechnej Konwencji Pocztovej, zawartej w Madrycie d. 30-go listopada 1920 r., przepisy związanych z nią umów, jakoteż regulaminy wykonawcze, o ile postanowienia niniejszego Tytułu i zmiany, które mogą być wprowadzone na podstawie późniejszych umów, nie ustanowią czego innego.

ROZDZIAŁ II.

RUCH POCZTOWY MIĘDZY GÓRNYM ŚLĄSKIEM POLSKIM, A CZĘŚCIĄ NIEMIECKĄ OBSZARU PLEBISCYTOWEGO.

ARTYKUŁ 382.

1. — Opłaty, obowiązujące w chwili zmiany suwerenności w wewnętrznym ruchu pocztowym Niemiec, stosować się będą nadal do przesyłek poczty listowej.

2. — Gdyby jedna z układających się Stron życzyła sobie zmian opłat, oba Rządy porozumieją się w przeciągu dwóch miesięcy pisemnie, aby rozstrzygnąć, czy możliwym jest osiągnięcie zgody co do równości opłat. Jeśli do zgody nie dojdzie, każdemu z Rządów przysługuje prawo oznaczenia wysokości opłat według własnego uznania. Jednakże podwyżka lub niżka nie może nigdy przekroczyć 50 % opłat, obowiązujących w wewnętrznym

ruchu pocztowym Niemiec w chwili wprowadzenia zmian. Oba zarządy podadzą sobie nawzajem do wiadomości nowe opłaty i termin ich wejścia w życie.

ARTYKUŁ 383.

1. — Oplaty, obowiązujące w okręgu miejscowej poczty, nie stosują się do paczek; te ostatnie podlegają opłatom strefy dalszej i należyciom asekuracyjnym, które są lub będą pobierane w wewnętrznym ruchu pocztowym Niemiec według skali wagi.

2. — Oplaty rozdziela się między oba Zarządy, i to w tym stosunku, że trzy piąte przypada Niemcom, a dwie piąte Polsce. Obie Strony zrzekają się podziału opłat dodatkowych za paczki ochronne i pilne.

ARTYKUŁ 384.

Oplaty od gazet przypadają Zarządowi, któremu podlega pocztowy urząd nadawczy (Verlagspostanstalt). Zarząd, od którego zależy pocztowe biuro odbiorcze, przewozi i doręcza dzienniki bezpłatnie.

ARTYKUŁ 385.

Odszkodowania za przesyłki polecane i paczki, w razie ich zaginięcia lub uszkodzenia, wypłacane będą stosownie do postanowień wewnętrznego ruchu pocztowego Niemiec.

ROZDZIAŁ III.

RUCH POCZTOWY MIĘDZY GÓRNYM ŚLĄSKIEM POLSKIM, A CZĘŚCIAMI NIEMIEC POZA OBSZAREM PLEBISCYTOWYM.

ARTYKUŁ 386.

1. — Paczki z podaną wartością lub bez niej mogą być przesyłane do wagi 20-u kilogramów, według następującej skali wagi: do 5-ciu kilogramów włącznie, od 5 do 10-ciu kilogramów włącznie, od 10 do 15-u kilogramów włącznie, od 15 do 20-u kilogramów włącznie.

2. — Oplatę oblicza się na podstawie postanowień Międzynarodowej Konwencji z d. 30-go listopada 1920 r., dotyczących wymiany paczek, z tem zastrzeżeniem, że za każde 5 kilogramów, lub ułamek tychże, udział Niemiec wynosi 30 centymów, a Polski 20 centymów. Oplaty pobiera się w odpowiednich wartościach waluty niemieckiej. Należyciom asekuracyjną oznaczono na 50 centymów za każde 300 franków, w odpowiednich wartościach waluty niemieckiej. Wysokość należyciom przypada w trzech piątych Niemcom, a w dwóch piątych Polsce.

ROZDZIAŁ IV.

POSTANOWIENIA WSPÓLNE.

ARTYKUŁ 387.

1. — Wysokość, do jakiej może być podana wartość przy wysyłkach listowych i paczkach z oznaczoną wartością, nie jest ograniczona. Wysokość podanej wartości winna być wyrażona w walucie niemieckiej.

2. — Maksymalną wysokość kwoty na jeden przekaz pocztowy ogranicza się do 2.000 marek. To samo odnosi się do zleceń pocztowych. Zleceń do podnoszenia protestów na razie nie będzie się przyjmować.

3. — Kartki pocztowe większych wymiarów (15,7 × 10,7 cm.), dopuszczone w wewnętrznym ruchu pocztowym Niemiec, będą przyjmowane za opłatą zwyczajnych kart pocztowych jeszcze przez jeden rok od chwili zmiany suwerenności.

4. — Pilne paczki są dopuszczone.

ARTYKUŁ 388.

Każdy zarząd obowiązany jest, w zasadzie, przewozić przesyłki pocztowe do granicy swojego obszaru.

ARTYKUŁ 389.

Układające się Strony wypracują, drogą oddzielnej swobodnej umowy, układ odnośnie do pocztowego ruchu czekowego; układ ten zostanie ratyfikowany i wejdzie w życie równocześnie z niniejszą Konwencją.

ROZDZIAŁ V.

RUCH TRANZYTOWY.

ARTYKUŁ 390.

1. — Przy obliczaniu należyciom tranzytowych za przesyłki poczty listowej, uważać się będzie z jednej strony część niemiecką obszaru plebiscytowego i resztę Niemiec, jako stanowiące jeden i ten sam obszar, z drugiej zaś strony część polską obszaru plebiscytowego i resztę Polski, jako tworzące również jeden i ten sam obszar.

2. — Za paczki, wysyłane z części polskiej obszaru plebiscytowego tranzytem przez Niemcy do krajów leżących poza Niemcami, jakoteż za paczki, wysyłane z Niemiec tranzytem przez część polską obszaru plebiscytowego do krajów leżących poza Polską, bez przejścia przez inne części Polski, udział Niemiec wynosi 30 centymów, Polski zaś 20 centymów. To postanowienie

może każdego czasu ulec zmianie na podstawie wzajemnego porozumienia się obu Rządów, skoro ruch paczkowy między Niemcami a Polską zostanie podjęty.

DZIAŁ II.

RUCH TELEGRAFICZNY I TELEFONICZNY.

ARTYKUŁ 391.

1. — Na liniach telegraficznych i telefonicznych, łączących obie części obszaru plebiscytowego w chwili zmiany suwerenności, ruch będzie nadal utrzymany.

2. — Każdy zarząd urządzi sieć przewodów w ten sposób, aby ruch wewnętrzny między urzędami, znajdującymi się na jego obszarze, mógł odbywać się niezależnie od urzędów, należących do zarządu drugiego. W okresie przejściowym, który nie powinien przekroczyć jednego roku, tudzież w razie uszkodzeń na linii, zarząd drugi udzieli bezpłatnie pomocy w celu zapewnienia komunikacji.

3. — Publiczne i prywatne rozmównice telefoniczne znajdujące się na obszarze niemieckim, zostaną, w zasadzie, przyłączone do pośredniczących urzędów niemieckich, a publiczne i prywatne rozmównice telefoniczne, leżące na obszarze polskim, zostaną przyłączone do pośredniczących urzędów polskich. Istniejące już rozmównice telefoniczne, które byłyby połączone z pośredniczącym urzędem drugiego Państwa, winny być włączone w jaknajkrótszym czasie w sieć pośredniczącego urzędu własnego Państwa. Aż do tej chwili każdy zarząd winien jest utrzymywać urządzenia znajdujące się na jego obszarze. Każdy zarząd może, za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, odebrać abonentom połączenie telefoniczne, zawsze z końcem kwartału kalendarzowego.

ARTYKUŁ 392.

§ 1.

1. — Ruch telegraficzny i telefoniczny odbywa się według postanowień Międzynarodowej Konwencji telegraficznej, zawartej w Petersburgu 10/22 lipca 1875 r., i według załączonego do niej Regulaminu ruchu międzynarodowego z d. 11-go czerwca 1908 r.

2. — Jednakowoż w ruchu telefonicznym obowiązują następujące odmienne postanowienia i uzupełnienia:

1° § 6-y art. LXVIII A Regulaminu ruchu międzynarodowego nie stosuje się do telefonicznego ruchu między obiema częściami obszaru plebiscytowego; połączeń udziela się w porządku wpisanych zgłoszeń.

2° § 2-i art. LXVIII C Regulaminu ruchu międzynarodowego nie stosuje się do telefonicznego ruchu między obiema częściami obszaru plebiscytowego; w tych połączeniach liczba zgłoszeń nie jest ograniczoną.

3° Ad art. LXVIII D Regulaminu ruchu międzynarodowego: połączenia służbowe są dopuszczone.

4° Ad art. LXVIII H Regulaminu ruchu międzynarodowego: połączenia w nocy, między godziną 9-ą wieczorem a 8-ą rano, są dopuszczane;

5° Ad art. LXVIII J Regulaminu ruchu międzynarodowego: postanowienia i opłaty, obecnie obowiązujące, pozostają w mocy w odniesieniu do rozmów z osobami wezwanymi do rozmównicy telefonicznej, do rozmów za uprzednim zgłoszeniem, oraz do rozmów z agentami pocztowymi (Postagenten) albo z pośrednictwami telefonicznymi (Hilfsstelleninhaber), obowiązującymi do udzielania krótkich zawiadomień interesantom.

§ 2.

Okręg ruchu telefonicznego dla obwodu przemysłowego Górnego Śląska utrzymuje się w obecnych rozmiarach.

ARTYKUŁ 393.

1. — W ruchu telegraficznym pomiędzy obiema częściami obszaru plebiscytowego cała opłata wynosi trzy centymy od zwykłego wyrazu. Jednakowoż opłata nie może być niższą od opłaty za telegram tego samego rodzaju i takiej samej długości w wewnętrznym ruchu Niemiec, ani nie może przewyższać jej dwukrotności. W połączeniach telegraficznych między Górnym Śląskiem polskim, a Niemcami z wyjątkiem części niemieckiej obszaru plebiscytowego, obowiązują opłaty ustanowione przez Międzynarodową Konwencję telegraficzną. Opłaty te mogą być niższe po umowie między obydwojema zarządami.

2. — Połączenia telefoniczne okręgowe, połączenia telefoniczne między obiema częściami obszaru plebiscytowego, jakoteż połączenia telegraficzne między Górnym Śląskiem polskim, a Niemcami z wyjątkiem części niemieckiej obszaru plebiscytowego, podlegają opłatom wewnętrznego ruchu telefonicznego Niemiec. Zamiast postanowień §§ 1 do 4-go art. LXVIII I i art. LXVIII G Regulaminu ruchu międzynarodowego, dodanego do Międzynarodowej Konwencji telegraficznej, zawartej w Petersburgu, wchodzi w życie postanowienie wewnętrznego ruchu Niemiec, obowiązujące w chwili zmiany suwerenności. Oba zarządy mogą, za obopólną zgodą, zmienić opłaty za połączenia okręgowe; o ile nie do-

szłoby między nimi do porozumienia, pobierać się będzie takie same opłaty, jakie się uiszcza za rozmowy między obiema częściami obszaru plebiscytowego.

3. — O ileby między Niemcami i Polską doszedł do skutku układ, obejmujący całokształt ruchu telefonicznego, każdy z obu zarządów będzie mógł domagać się uregulowania ruchu telefonicznego między Górnym Śląskiem polskim, a częściami Niemiec, znajdującymi się poza obszarem plebiscytowym, stosownie do postanowień tego układu. Oba zarządy będą mogły, za obojorną zgodą, zastosować postanowienia tego układu do połączeń telefonicznych między obiema częściami obszaru plebiscytowego.

DZIAŁ III. OCHRONA PRAWNA.

ARTYKUŁ 394.

Komisja Mieszana wydawać będzie rezolucje w sporach, które mogłyby wyniknąć między obydwoma Rządami w sprawie interpretacji albo zastosowania postanowień niniejszego Tytułu.

DZIAŁ IV. POSTANOWIENIE KOŃCOWE.

ARTYKUŁ 395.

1. — Niniejszy Tytuł obowiązuje tak długo, dopóki marka niemiecka będzie jedynym prawnym środkiem płatniczym na Górnym Śląsku polskim.

2. — Oba Rządy mogą w każdym czasie wprowadzić, za obojorną zgodą, zmiany w postanowieniach niniejszego Tytułu, z wyjątkiem postanowień zawartych w art. 381-ym, jak również we wszystkich postanowieniach Regulaminu wykonawczego, załączonego do niniejszego Tytułu.

ZAŁĄCZNIK DO TYTUŁU VII-go. REGULAMIN WYKONAWCZY.

ad art. 382.

1. — Do opłat, pobieranych według taryf wewnętrznego ruchu pocztowego Niemiec, zaliczyć należy także dopłaty za nieopłacone lub niedostatecznie opłacone

przesyłki, opłaty za pośpieszne doręczenie, jakoteż należitości asekuracyjne.

2. — Przy przesyłkach pocztowych za pobraniem, wyrównanie należitości za pobranie, wynoszącej 10 centymów, i należitości za inkasowanie, wynoszącej 15 centymów, nastąpi w odpowiednich wartościach waluty niemieckiej.

3. — Używanie pocztowych znaczków urzędowych nie jest dozwolone.

4. — Polecone przesyłki poczty listowej i listy z podaną wartością należy umieszczać w kartach oddzielnie.

ad art. 383 i 386.

1. — Do każdej paczki należy dołączyć adres pomocniczy, stosownie do przepisów Międzynarodowej Konwencji w sprawie paczek pocztowych; nadto, paczki z przeznaczeniem dla Niemiec winny być zaopatrzone w jedną deklarację celną, a paczki z przeznaczeniem dla Górnego Śląska polskiego w dwie takie deklaracje. Jako adresów pomocniczych należy używać formularzy, przeznaczonych dla paczek w ruchu z zagranicą. Krajowi nadawczemu przysługuje prawo żądania innych jeszcze dokumentów dla kontroli wywozu, w celach statystycznych lub innych.

2. — Postanowienia, dotyczące zamykania paczek, zawarte w ust. 3-im § 1-go art. V-go Regulaminu wykonawczego Międzynarodowej Konwencji w sprawie wymiany paczek, nie stosują się do zwyczajnych paczek.

3. — Paczki z wartością podaną do 500 marek włącznie, uważać się będzie, podobnie jak w ruchu wewnętrznym Niemiec, za paczki zwyczajne. Należitości asekuracyjne, pobierane za te paczki, przypadają krajowi nadawczemu.

4. — Paczki zwyczajne oraz paczki z wartością podaną do 500 marek, będą umieszczane na cedulach tylko w sumie ogólnej, w czterech oddzielnych kategoriach wagi. Należitości, przypadające zarządowi kraju przeznaczenia, a obliczone według tych zestawień, należy wpisywać w cedulach równocześnie. Paczki z wartością podaną ponad 500 marek, wpisuje się każdą oddzielnie. Należitości za pobrania nie wyszczególnia się.

5. — Wymiana paczek odbywać się może tylko między urzędami pocztowymi, specjalnie do tego upoważnionymi. Oba zarządy podadzą sobie, w stosownym czasie, nawzajem do wiadomości nazwy urzędów pocztowych do tego obowiązanych.

6. — Wysokość kwot udziałowych, wyszczególnioną w cedulach, i rozrachunek z ruchu paczkowego należy obliczać w walucie niemieckiej.

7. — Należitości za polecenie i wysłanie przypadają krajowi nadawczemu; opłata za pośpieszne doręczenie

uiszczona zostanie całkowicie krajowi przeznaczenia. Nadto, w ruchu między Górnym Śląskiem polskim, a Niemcami z wyjątkiem części niemieckiej obszaru plebiscytowego, opłatę dodatkową za paczki ochronne i opłatę specjalną za paczki pilne rozdzielać należy w stosunku ustalonym dla opłat od wagi.

ad art. 384.

Gdyby jeden z obu zarządów miał zamiar zastosować do dzienników postanowienia Międzynarodowej Umowy w sprawie prenumeraty dzienników i czasopism periodycznych, załączonej do Powszechnej Konwencji pocztowej, winien jest uwiadomić o tem drugi zarząd przynajmniej sześć miesięcy naprzód. Dzienniki, których prenumerata upływa po terminie naznaczonym na zmianę, należy przewozić i doręczać w kraju przeznaczenia bezpłatnie, aż do wygaśnięcia prenumeraty.

ad art. 387.

Jeżeli w obrocie przekazów pocztowych jeden z zarządów wykaże wobec drugiego niepokrytą należność przewyższającą 600.000 marek, zarząd ten ma prawo zażądać, przed zamknięciem rachunków, zaliczki do wysokości trzech czwartych należności. Spłata winna być uskutecznią w przeciągu ośmiu dni.

ad art. 388.

§ 1.

Drogi, które listonosze więcej przebywają, winny być o ile możliwości poprowadzone w ten sposób, aby nie przechodziły przez obszar obcy. Uchylenia od tej zasady mogą nastąpić jedynie po umowie między obu zarządami.

§ 2.

1. — Każdy Zarząd ma prawo przewozić urzędników pocztowych, potrzebnych do sortowania i nadzorowania przesyłek pocztowych, w wozach kolejowych i pocztowych, przejeżdżających przez obszar obcego zarządu aż do miejsca umówionego. Urzędnikom tym niewolno, podczas pobytu na obcym obszarze, wykonywać jakichkolwiek czynności urzędowych w stosunku do publiczności albo obcych urzędów pocztowych. Skrzynki na listy w tych wozach winny być na obcym obszarze zamknięte.

2. — Jeżeli ambulanse pocztowe, przejeżdżające przez obcy obszar, podejmują się wyjątkowo wymiany odesyłek z urzędami pocztowymi, znajdującymi się na linii ich przejazdu, obcy zarząd pocztowy winien, w zasadzie, zwrócić drugiemu koszt utrzymania tych ambulansów na swoim obszarze. Jeżeli niema znacznej

różnicy w tych obustronnych świadczeniach, natenczas rozrachunku należy zaniechać.

3. — Jeżeli ambulanse pocztowe, przynależne do jednego zarządu, kursują na obszarze zarządu drugiego, ten ostatni ma prawo, po wspólnem porozumieniu się, przydzielić na koszt własny swoich urzędników, celem zapewnienia służby pocztowej na własnym obszarze. Odpowiedzialność za tę służbę przypada zarządowi, którego urzędnicy odebrali przesyłki.

4. — Każdy z obu zarządów ma prawo przydzielenia własnych organów nadzorczych do ambulansów pocztowych, kursujących na obszarze zarządu drugiego. Urzędnicy i przesyłki pocztowe mają zapewnioną przez obcy zarząd ochronę na jego obszarze. W razie wypadku na tym obszarze, obcy zarząd pocztowy winien jest udzielić wymaganej pomocy, nie mając prawa żądać za nią wynagrodzenia.

5. — Regulaminy wewnętrzne kraju, przez który przejeżdżają wozy pocztowe, określają warunki, w jakich urzędnicy celni i inni funkcjonariusze mogą wchodzić do wozu dla uskutecznienia kontroli celnej, albo innych powierzonych im zadań.

6. — Postanowienia ust. 1, 3, 4 i 5-go tego paragrafu stosują się również do tranzytu pocztowego w uprzywilejowanych pociągach tranzytowych Górnego Śląska.

7. — Oba zarządy pocztowe podadzą sobie nawzajem do wiadomości te pociągi lub części pociągów uprzywilejowanego tranzytu, do których zamierzają przyłączyć wóz pocztowy, lub których zamierzają użyć do przewozu przesyłek pocztowych.

8. — Jeśli w obrębie obszaru plebiscytowego wóz kolejowy albo wóz pocztowy przejeżdża przez obszar drugiego zarządu, aby powrócić na własny obszar, zarząd pocztowy używający wozu winien jest uiścić zarządowi kolei żelaznych należność za przejazd dokonany, stosownie do umów zawartych między obydwoima zarządami kolei żelaznych.

§ 3.

Paczki, przyjęte przed dniem zmiany suwerenności, doręczone zostaną drugiemu zarządowi z zaniechaniem obustronnego rozrachunku. Paczki te należy wpisać do specjalnych cedułów.

§ 4.

Postanowienia Międzynarodowej Umowy w sprawie prenumeraty dzienników i czasopism stosować się będą do wysyłek dzienników między Górnym Śląskiem polskim, a Niemcami z wyjątkiem części niemieckiej obszaru plebiscytowego, z początkiem drugiego kwartału po zmianie suwerenności. Aż do tej chwili obowiązują postanowienia obecne.

ad art. 391.

ad ust. 1.

1. — Oba zarządy ustalą, za obopólną zgodą, szczegółowe przepisy dotyczące użytku linii telegraficznych i telefonicznych, służących do połączeń z jednego obszaru do drugiego.

2. — Linje fono-telegraficzne (Sp-Leitungen), których rozmównice znajdują się w części niemieckiej i w części polskiej obszaru plebiscytowego, należy połączyć w taki sposób, aby na odgałęzieniach przewodów po obu stronach granicy ruch mógł odbywać się samodzielnie.

ad ust. 2.

Każdy zarząd będzie winien usiłować zmienić rozkład sieci w ten sposób, aby linje telegraficzne i telefoniczne, przeznaczone wyłącznie do wewnętrznego ruchu, nie przechodziły przez obszar drugiego kraju. Dopóki rozkład sieci nie ulegnie zmianom, każdy zarząd płacić będzie drugiemu za części przewodów, znajdujące się na obcym obszarze, roczne wynagrodzenie w wysokości 18-u marek za każde pełne lub rozpoczęte 100 metrów przewodu pojedynczego, z doliczeniem pobieranego w Niemczech dodatku drożyznianego. Wypłata następuje co kwartał, w walucie niemieckiej, na podstawie obliczeń dokonanych przez oba zarządy okręgowe. Oba zarządy okręgowe ustalą ilość oraz długość przewodów tego rodzaju. W razie przerwy albo uszkodzenia, każdy zarząd dołoży wszelkich starań, w celu jaknajszybszego przywrócenia połączeń. Nadto, oba zarządy będą mogły, za obopólną zgodą, wymienić równowartościowe części przewodów. Gdyby przerwa lub uszkodzenie na linii, należącej do obszaru drugiego zarządu, trwała dłużej niż pięć dni, licząc od chwili, w której zarząd ten został o niej powiadomiony, natenczas wynagrodzenie, należące się za ten przewód, obniża się o 1/365 za każde 24 godziny lub część 24-ch godzin, w ciągu których trwała przerwa lub uszkodzenie po upływie pięciu dni.

ad ust. 3.

Oplaty, składane przez abonentów, których rozmównica i odpowiedni urząd pośredniczący leżą na różnych obszarach, pobiera zarząd kraju, w którym znajduje się urząd pośredniczący. Zarząd ten płaci drugiemu za utrzymanie części sieci, leżącej na obszarze tego drugiego zarządu, roczne wynagrodzenie w wysokości 18-u marek za każde pełne lub rozpoczęte 100 metrów pojedynczego przewodu, a w wysokości 70-ciu marek za utrzymanie rozmównicy każdego abonentu, z doliczeniem pobieranego w Niemczech dodatku drożyznianego. Wyrównanie rachunku następuje co

kwartał, w walucie niemieckiej, na podstawie obliczeń dokonanych przez obydwa zarządy okręgowe. W razie, gdy przerwa z powodów technicznych trwa ponad 14 dni od chwili uwiadomienia o niej odnośnego zarządu, zarząd ten wypłaci drugiemu zarządowi należność, jaką ten ostatni ma uiścić abonentowi według własnych przepisów.

ad art. 392.

ad § 2.

1. — Okręgowa sieć telefoniczna obejmuje rozmównice abonentów, należące do urzędów pośredniczących, które leżą w trójkącie utworzonym przez miasta Tarnowskie Góry, Gliwice i Mysłowice. Rozmównice publiczne, leżące w obrębie okręgowej sieci telefonicznej, uczestniczą również w telefonicznym ruchu okręgowym.

2. — Każdy zarząd umieści, dla informacji, w swojej księdze telefonicznej nazwiska abonentów, należących do okręgowych urzędów pośredniczących drugiego zarządu. Ta umowa odnosi się narazie tylko do dwu najbliższych wydań ksiąg telefonicznych. Oba zarządy porozumieją się co do sposobu postępowania w wydaniach późniejszych.

ad art. 393.

ad ust. 1.

Oplaty telegraficzne nie podlegają rozrachunkom. Jednakowoż oba zarządy będą mogły, za obopólną zgodą, powziąć inne postanowienia w tej mierze.

ad ust. 2.

1. — W ruchu telefonicznym niema rozrachunków odnośnie do połączeń okręgowych i połączeń między obiema częściami obszaru plebiscytowego.

2. — Rozrachunek innych rozmów telefonicznych uskutecznia się w sposób następujący: zarząd polski pobiera za każde zwykłe połączenie opłatę terminalną w wysokości jednej marki i 50-ciu fenigów za trzyminutową jednostkę, a w wysokości 50-ciu fenigów za każdą następną minutę, z doliczeniem pobieranego w Niemczech dodatku drożyznianego. Oplaty te są trzy razy wyższe za rozmowy pilne. Nadwyżka przypada zarządowi niemieckiemu.

3. — Oplaty uboczne (łącznie z opłatą za rozmowy, które nie doszły do skutku, to jest jedną piątą opłaty przypadającej za trzyminutową rozmowę żądanej kategorii), nie podlegają rozrachunkowi.

4. — Oba zarządy będą mogły, za obopólną zgodą, zmienić opłatę terminalną i powziąć inne postanowienia w sprawie rozrachunków.

TYTUŁ VIII.

KOLEJE.

DZIAŁ I.

KOLEJE PAŃSTWOWE NORMALNE I WĄZKOTOROWE.

ROZDZIAŁ I.

ORGANIZACJA I ZARZĄD.

ARTYKUŁ 396.

1. — Koleje państwowe normalno-i wązkotorowe na obszarze plebiscytowym będą administrowane, pod nazwą „Koleje Górnośląskie”:

1° przez wspólny Komitet Naczelny,

2° przez Dyрекcję niemiecką dla szlaków części niemieckiej i Dyрекcję polską dla szlaków części polskiej obszaru plebiscytowego.

2. — Pod wyrażeniem „sieć kolejowa”, używanem w niniejszym Tytule, rozumieć należy wszystkie szlaki kolejowe każdej Dyrekcji.

ARTYKUŁ 397.

Zakres czynności Komitetu Naczelnego jest następujący:

1° Preliminowanie wspólnych przychodów i rozchodów.

2° Zatwierdzanie jednolitych przepisów przewozowych dla obrotu kolejowego pomiędzy obiema sieciami kolejowymi.

3° Zatwierdzanie taryf dla tego obrotu.

4° Rozstrzyganie zasadniczych różnic zdań pomiędzy obiema Dyrekcjami w sprawach rozkładu jazdy dla przewozów między obiema sieciami kolejowymi. W razie różnicy zdań między obiema Dyrekcjami, czy dana sprawa jest zasadnicza, rozstrzyga również Komitet Naczelny.

5° Codzienny przydział normalnotorowych wagonów towarowych dla obu Dyrekcji; rozstrzyganie zasadniczych różnic zdań między obiema Dyrekcjami co do bieżącego przydziału wagonów wązkotorowych. W razie różnicy zdań między Dyrekcjami, czy dana sprawa jest zasadnicza, rozstrzyga również Komitet Naczelny.

6° Kontrola obrachunku przychodów i rozchodów z czynszu za użytkowanie wagonów w obrocie z innemi kolejami — i ustalanie klucza podziału między obie sieci kolejowe.

7° Nadzór zwierzchni nad przestrzeganiem postanowień niniejszego Tytułu, dotyczących naprawy taboru

kolei górnośląskich w naprawniach głównych i drugorzędnych.

8° Sporządzanie i ogłaszanie wyniku przychodów i rozchodów — sporządzanie i ogłaszanie sprawozdań administracyjnych.

9° Sporządzanie statystyki przewozów i ruchu.

ARTYKUŁ 398.

1. — W sprawach, podlegających zgodnie z artykułem 397-ym nadzorowi lub decyzji Komitetu Naczelnego, obie Dyrekcje wykonywać mają bieżącą administrację pod nadzorem Komitetu Naczelnego i przygotowywać jego decyzje.

2. — Wszystkie inne sprawy załatwiane będą przez Dyrekcje pod nadzorem władz ich Państw.

ARTYKUŁ 399.

Koleje górnośląskie zastępuje przed sądem i poza-sądownie każda Dyrekcja w sprawach zarządu swej sieci kolejowej. Jeżeli Komitet Naczelny zawarł umowę w związku z czynnościami służbowemi swego biura, zastępstwo przed sądem przyznane jest i w tym wypadku Dyrekcji, właściwej dla miejsca zawarcia umowy.

ARTYKUŁ 400.

1. — Komitet Naczelny ma swoją siedzibę w Bytomiu.

2. — Komitet składa się z dwóch członków, jednego Niemca i jednego Polaka, mianowanych przez odnośne Rządy.

3. — Oba Rządy przydzielą do Komitetu Naczelnego, po uprzednim porozumieniu, urzędników, niezbędnych do wykonywania czynności biurowych, według wskazówek Komitetu. Prace służbowe winny być podzielone równomiernie pomiędzy urzędników obu krajów. Urzędnicy ci podlegają pod względem personalnym przepisom statutu służbowego ich Państwa. Pozostałych pracowników przyjmuje na służbę Komitet Naczelny.

4. — Komitet Naczelny ustala swój regulamin służbowy.

ARTYKUŁ 401.

1. — W razie, jeżeli obaj członkowie Komitetu Naczelnego nie będą mogli dojść do porozumienia w jakiegokolwiek sprawie, należącej do zakresu czynności Komitetu Naczelnego, na wezwanie jednego z nich rozstrzyga arbiter. Arbiter będzie mianowany za wspólnem porozumieniem obu Rządów, na przeciąg jednego roku; jeżeli oba Rządy nie mogą dojść do porozumienia co do wyboru arbitra, Prezydent Generalnej Dyrekcji Szwajcarskich Kolei Związkowych uproszony będzie o jego mianowanie. W wypadku powyższym, o ile nie nastąpi

odmienne porozumienie pomiędzy obu Rządami, arbiter winien być obywatelem państwa, które pozostało neutralnem podczas wojny 1914-1920 r., oraz, w miarę możliwości, mieszkańcem obszaru plebiscytowego; nie może to być ani obecny ani były urzędnik jednego z obu Państw.

2. — Oba Rządy ustalą wspólnie uposażenie arbitra; o ile Rządy te nie dojdą do porozumienia, uposażenie wyznaczy Prezydent Generalnej Dyrekcji Szwajcarskich Kolei Związkowych.

3. — W ciągu dwóch miesięcy po oznajmieniu decyzji arbitra, każdy Rząd ma prawo odwołać się od decyzji tej do Komisji Mieszanej (zob. art. 499-ty); odwołanie się niema skutku odraczającego.

ARTYKUŁ 402.

Ustrój i prowadzenie spraw każdej Dyrekcji podlegają przepisom jej Państwa, o ile niniejszy tytuł nie zawiera innych postanowień.

ROZDZIAŁ II.

FINANSE.

ARTYKUŁ 403.

1. — Obie Dyrekcje włączają do swych budżetów, na zasadach następujących, przychody i rozchody, dotyczące Komitetu Naczelnego, preliminowane zgodnie z art. 397-ym, l. 1:

1° Przychody dzieli się do połowy, za wyjątkiem wypadków, przewidzianych w art. 406-ym.

2° Pobory członka Komitetu Naczelnego, mianowanego przez każdy Rząd pokrywa odnośna Dyrekcja.

3° Pobory urzędników, przydzielonych do Komitetu Naczelnego przez Dyrekcje, pokrywają przydzielające Dyrekcje.

4° Pobory arbitra i wszelkie inne wydatki osobowe i rzeczowe Komitetu Naczelnego ponoszą Dyrekcje po połowie.

2. — Budżet, jakoteż wszelkie zmiany w nim i przekroczenia, wymagają zatwierdzenia obu Rządów.

ARTYKUŁ 404.

Co miesiąc, Komitet Naczelny zarachowuje z Dyrekcjami swe przychody i rozchody (art. 403-ci), korzystając z zasobów miejscowej kasy kolejowej.

ARTYKUŁ 405.

Każda Dyrekcja sporządza preliminarz dla swojej sieci kolejowej.

ARTYKUŁ 406.

1. — O ile przychody nie są miejscowe i nie powstają jedynie z obrotu wewnętrznego jednej sieci kolejowej,

Dyrekcja preliminuje i zarachowuje przychody z przewozów dla obu sieci kolejowych, zgodnie z przepisami, ustanowionymi dla podziału udziałów (patrz Postanowienia Wykonawcze do artykułów 435 i 437-go).

2. — Dyrekcje preliminują i zarachowują dla obu sieci kolejowych, według klucza ustalonego przez Komitet Naczelny (patrz ust. 4-ty, art. 447-go), przychody i rozchody, powstałe z najmu wagonów w obrocie z innymi kolejami.

3. — Inne przychody i rozchody będą preliminowane i zarachowane oddzielnie dla każdej sieci.

ARTYKUŁ 407.

Świadczenia jednej sieci kolejowej, udzielane drugiej, wyrównywane będą w naturze; o ile okaże się to niemożliwym, nastąpi wzajemny rozrachunek.

ARTYKUŁ 408.

1. — Dyrekcje podają sumy przychodów i rozchodów do wiadomości Komitetu Naczelnego po każdorocznem zamknięciu roku gospodarczego.

2. — Komitet Naczelny sporządza zestawienie tych sum, przedstawia zestawienie to z ewentualnymi swymi uwagami obu Rządom i ogłasza w sposób najbardziej odpowiedni.

ROZDZIAŁ III.

BUDOWA I RUCH.

PODDZIAŁ I.

KOLEJE NORMALNOTOROWE.

ARTYKUŁ 409.

Dla budowy i utrzymywania urządzeń, oraz dla służby ruchu sieci kolejowej obu Dyrekcji, obowiązują przepisy i postanowienia Państwa, któremu zainteresowana Dyrekcja podlega, oraz zarządzenia, wydawane przez tę ostatnią, — o ile niniejszy Tytuł nie zawiera odmiennych postanowień.

ARTYKUŁ 410.

Istniejące linje kolejowe będą nadal pozostawione dla ruchu sąsiedzkiego i tranzytowego. Linje te winny być utrzymywane w dobrym stanie i zaopatrzone w sposób, mogący sprostać w każdym czasie rozwojowi ruchu.

ARTYKUŁ 411.

1. — Ruch sąsiedzki pomiędzy sieciami kolejowymi obu Dyrekcji odbywa się na następujących linjach:

- a) Wodzisław (Loslau)-Chalupki-(Annaberg).
- b) Sumin-Nędza (Nensa),
- c) Gierałtowiec-Sośnica,
- d) Kochłowiec-Sośnica,
- e) Wolfgangweiche-Poręba,
- f) Chebzie (Morgenroth)-Zabrze (Hindenburg),
- g) Chebzie (Morgenroth)-Borsigwerk,
- h) Chebzie (Morgenroth)-Karb,
- i) Chebzie (Morgenroth)-Bobrek Przystanek,
- k) Chorzów-Bytom Dworzec główny,
- l) Chorzów-Bytom Dworzec górny,
- m) Bytom Dworzec zachodni-Szarlej,
- n) Karb-Nowy Radzionków,
- o) Strzybnica (Friedrichshütte)-Brynek,
- p) Pawonków-Pluder,
- q) Lubliniec-Ciasna (Czasnau).

2. — Graniczne stacje przejściowe linii tych podane są w postanowieniach wykonawczych.

ARTYKUŁ 412.

1. — Oba Rządy uzupełnią lub założą na własny koszt na granicznych stacjach przejściowych, położonych na ich obszarze, urządzenia, potrzebne dla zmiany ruchu.

2. — Nowe urządzenia budowlane, potrzebne dla współużywania dworca przez obie sieci kolejowe, wykonane zostaną przez Dyрекcję tego Państwa, którego własność dworzec stanowi, i oddane do rozporządzenia drugiej Dyрекcji za wynagrodzeniem, obejmującym oprocentowanie i amortyzację kapitału zakładowego.

ARTYKUŁ 413.

Urządzenia na stacjach granicznych, potrzebne dla dokonywania rewizji celnej i kontroli paszportowej, będą założone przez Dyрекcję Państwa, którego własnością jest dworzec, i dane drugiej Dyрекcji dla jej wyłącznego użytku lub dla współużywania, za wynagrodzeniem, obejmującym oprocentowanie i amortyzację kapitału zakładowego.

ARTYKUŁ 414.

Dyрекcja, która zamierza wykonać roboty na swojej sieci kolejowej, zawiadomi o tem drugą Dyрекcję, o ile roboty te mogłyby mieć wpływ na stosunki ruchowe przewozowe na sieci kolejowej drugiej Dyрекcji.

ARTYKUŁ 415.

Obie Dyрекcje wydadzą, stosownie do przepisów wykonawczych, potrzebne zarządzenia, aby ruch we wzajemnych stosunkach przewozowych odbywał się bez przeszkód.

ARTYKUŁ 416.

1. — Każda Dyрекcja opracowuje plany jazdy oraz odnoszące się do nich przepisy dla szlaków swojej sieci kolejowej; Dyрекcja władną jest ustalać definitywnie plany oraz przepisy, stosując się do zarządzeń władzy przełożonej Państwa, któremu podlega.

2. — Obie Dyрекcje opracowują i ustalają za wzajemnem porozumieniem, stosownie do potrzeb ruchu, plany jazdy oraz odnoszące się do nich przepisy dla ruchu sąsiedzkiego i dla uprzywilejowanego ruchu tranzytowego, określonego w art. 468-ym.

ARTYKUŁ 417.

Na sieciach kolejowych obu Dyрекcji obowiązuje czas środkowo-europejski.

ARTYKUŁ 418.

Obie Dyрекcje ustalą wspólnie przepisy dla zestawiania pociągów towarowych w ruchu sąsiedzkim.

ARTYKUŁ 419.

1. — Służba trakcyjna dla ruchu sąsiedzkiego sprawowaną będzie przez każdą Dyрекcję do najbliższej granicznej stacji przejściowej drugiej sieci kolejowej.

2. — Każda Dyрекcja, wykonywująca trakcję na liniach drugiej Dyрекcji, otrzymuje wynagrodzenie według pociągo-kilometrów, o ile nie postanowiono, że będzie ona pobierać należności przewozowe. W tym ostatnim wypadku płaci ona zarządowi kolejowemu Państwa, którego własność linje stanowią wynagrodzenie za używanie tych linii; wynagrodzenie to ustalone będzie przez obie Dyрекcje za wspólnem porozumieniem.

3. — Świadczenia wyrównywane będą, zgodnie z art. 407-ym, w pierwszym rzędzie w naturze.

ARTYKUŁ 420.

1. — Każda Dyрекcja da do rozporządzenia drugiej Dyрекcji, do współużywania, potrzebne do zmiany ruchu zakłady i urządzenia na dworcach swej sieci kolejowej.

2. — Dyрекcja, której pociągi rozpoczynają lub kończą bieg na stacji drugiej Dyрекcji i która wskutek tego korzysta dla swego ruchu i swych przewozów z dworca i personelu tej ostatniej Dyрекcji, będzie jej płacić wynagrodzenie, którego wysokość będzie ustalona za wspólnem porozumieniem obu Dyрекcji.

ARTYKUŁ 421.

Objazdy, spowodowane trudnościami lub przeszkodami w ruchu, uregulowane będą wspólnie przez obie Dyрекcje.

ARTYKUŁ 422.

1. — Funkcjonariusze każdej Dyrekcji obowiązani są, w czasie swego pobytu służbowego na liniach i dworcach drugiej Dyrekcji, stosować się do zarządzeń, wydawanych w sprawach ruchowych przez właściwe organy Dyrekcji, prowadzącej ruch.

2. — Każda Dyrekcja ma prawo ustanowić na granicznym dworcu przejściowym, leżącym na sieci kolejowej drugiej Dyrekcji, swego zastępcę, któremu podlegać ma stacjonowany tam jej personel.

ARTYKUŁ 423.

Oddawanie i odbieranie wagonów pod względem technicznym i przewozowym odbywa się na granicznych dworcach przejściowych. Obie Dyrekcje uregulują postępowanie za wzajemnem porozumieniem.

ARTYKUŁ 424.

Dla służbowego porozumiewania się pomiędzy regulującymi graniczny ruch przejściowy dworcami, miejscami służbowymi, urzędami oraz siedzibami obu Dyrekcji, winny być zarezerwowane przewody telegraficzne i telefoniczne. Przewody te winny odpowiadać potrzebom służbowym oraz być utrzymywane w dobrym stanie. Pomiędzy Dyrekcjami nastąpi niezbędne w tym celu porozumienie.

ARTYKUŁ 425.

Każda Dyrekcja udzieli drugiej Dyrekcji pomocy w razie wypadków i innych przeszkód w ruchu na liniach i dworcach, przeznaczonych dla ruchu sąsiedzkiego i uprzywilejowanego ruchu tranzytowego.

ARTYKUŁ 426.

Sądy Państwa, na którego obszarze spowodowane zostały szkody, właściwe są dla orzecznictwa w sprawach roszczeń o odszkodowanie, wniesionych przez osoby trzecie i opartych na faktach, wynikających z budowy lub ruchu. Postanowienia prawa przewozowego, dotyczące odszkodowań, wynikających z umowy o przewóz, pozostają jednakże nienaruszone.

ARTYKUŁ 427.

1. — O ile kolej ponosi odpowiedzialność cywilną, odpowiada za skutki uszkodzenia osób i za szkody materialne, wynikłe w związku z ruchem, ta Dyrekcja, na której sieci kolejowej zaszło uszkodzenie, a to nawet wówczas, kiedy nastąpiło ono z winy drugiej Dyrekcji lub z winy jej personelu. Postanowienie to dotyczy zarówno stosunku pomiędzy Dyrekcją i osobami trzecimi, jak i stosunku pomiędzy Dyrekcjami.

2. — Od zasady tej odstępuje się w następujących wypadkach:

1° W razie jeżeli personel Dyrekcji, wykonywującej trakcję, ulegnie wypadkowi w służbie, Dyrekcja ta ponosi świadczenia, jakie się prawnie należą poszkodowanemu lub pozostałej po nim rodzinie.

2° W razie uszkodzenia oraz całkowitej lub częściowej utraty przewożonych towarów i bagażu, obowiązują przepisy ustawowe i regulaminowe, dotyczące tych spraw.

ARTYKUŁ 428.

1. — Rewizja celna i kontrola paszportowa odbywa się dla wymienionych rodzajów przewozu na poniżej wyszczególnionych dworcach:

- a) Dworzec Chałupki: Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.
Niemiecka i polska rewizja celna dla ruchu towarowego.
- b) Dworzec Sumin: Polska i niemiecka rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.
Polska i niemiecka rewizja celna dla ruchu towarowego.
- c) Dworzec Sośnica: Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.
Niemiecka i polska rewizja celna dla ruchu towarowego.
- d) Dworzec Poręba: Niemiecka rewizja celna dla ruchu towarowego.
- e) Dworzec Wolfgang-weiche: Polska rewizja celna dla ruchu towarowego.
- f) Dworzec Zabrze: (Hindenburg) Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.
Niemiecka i polska rewizja celna dla ruchu towarowego.
- g) Dworzec Chebzie: (Morgenroth) Polska rewizja celna dla ruchu towarowego na liniach towarowych Chebzie (Morgenroth)-Borsigwerk i Chebzie (Morgenroth)-Karb.

h.) Przystanek Bobrek: Niemiecka rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego linii Chebzie (Morgenroth)-Bytom.

i) Dworzec Chorzów: Polska rewizja celna dla ruchu towarowego.

j) Dworzec kopalnia-ny Redensblick-schacht (Florentine-grube): Polska rewizja celna dla ruchu towarowego.

k) Dworzec Bytom Dworzec główny: Niemiecka i polska rewizja i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego. Niemiecka rewizja celna dla ruchu towarowego.

l) Dworzec Bytom Dworzec zachodni: Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.

m) Dworzec Karb: Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego. Niemiecka i polska rewizja celna dla ruchu towarowego.

n) Przystanek Bytom Las miejski (Beuthen-Stadtwald): Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.

o) Dworzec Brynek: Niemiecka i polska rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego. Niemiecka i polska rewizja celna dla ruchu towarowego.

p) Dworzec Lubliniec: Polska i niemiecka rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego na linii Lubliniec-Ciasna (Cziasnau). Polska i niemiecka rewizja celna dla ruchu towarowego na linii Lubliniec-Ciasna (Cziasnau) i Lubliniec-Pluder.

q) Dworzec Pawonków: Polska i niemiecka rewizja celna i kontrola paszportowa dla ruchu osobowego i bagażowego.

r) Dworzec Borsigwerk: Niemiecka rewizja celna dla ruchu towarowego linii towarowej Borsigwerk-Chebzie (Morgenroth).

2. — Rządy mogą, za obopólnem porozumieniem, zmienić powyższe postanowienia.

ARTYKUŁ 429.

1. — Pracownicy, prowadzący pociągi w ruchu z jednego obszaru na drugi lub też zatrudnieni służbowo na dworcach drugiej Dyrekcji, otrzymają od swej władzy przełożonej dowody tożsamości w polskim i niemieckim języku, według wzoru, ustalonego w Postanowieniach wykonawczych; dowody te zastępują paszporty, karty cyrkulacyjne i inne dowody osobiste.

2. — Pracownicy ci mają wykonywać służbę w mundurze, lub z widoczną oznaką służbową.

ARTYKUŁ 430.

1. — Materiały i przedmioty, potrzebne jednej Dyrekcji dla celów służbowych na granicznym dworcu przejściowym, położonym na sieci kolejowej drugiej Dyrekcji, będą przewożone bez cła.

2. — Pociągi ratunkowe, przeznaczone dla niesienia pomocy w razie wypadku lub innych przeszkód w ruchu, zaszłych na sieci kolejowej drugiej Dyrekcji, nie podlegają odprawie celnej.

PODDZIAŁ II.

KOLEJE WĄSKOTOROWE.

ARTYKUŁ 431.

Postanowienia artykułów 409, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 429 i 430-go mają zastosowanie również do kolei wąskotorowych.

ARTYKUŁ 432.

1. — Istniejące linje kolejowe pozostawione będą dla ruchu sąsiedzkiego i tranzytowego. Linje te winny być utrzymywane w dobrym stanie i zaopatrzone w sposób, mogący sprostać w każdym czasie rozwojowi ruchu.

2. — Wyjątek stanowią linje Orzegów-Poręba i Karb-Kesselgrube. Pierwsza zostanie przerwana na północ od Georgschacht, druga — na północ od Neue Victoria-grube.

ARTYKUŁ 433.

1. — Ruch sąsiedzki pomiędzy sieciami kolei wąskotorowych obu Dyrekcji będzie się odbywał na liniach następujących:

- a) Rozbark (Rossberg) - Maciejkowice - Pauline-schacht,
- b) Rozbark (Rossberg)-Szarlej Wapiennik,
- c) Dąbrowa — Kesselgrube
Rudne, Piekary
- d) Dąbrowa-Nakło,
- e) Dąbrowa-Sucha Góra (Trockenberg),
- f) Bobrek-Orzegów-Frydenshuta,
- g) Poręba-Frydenshuta,
- h) Rozbark (Rossberg)-Lipiny,
- i) Bytom Przeładownia (Beuthen Umladestelle)-Lipiny.

2. — Graniczne stacje przejściowe tych linii podane są w Postanowieniach wykonawczych.

3. — Pozatem, następujące prywatne linje bocznicowe przekraczają granice Państwa:

- k) Königsgrube Nordfeld-Grube Königsgrube Nordfeld,
- l) Königsgrube Nordfeld-Carnalsfreudegrube,
- m) Szarlej Białe (Bleischarley)-Römhildschacht,
- n) Andalusien-Fiedlersglück,
- o) Radzionkaugrube — Roccoco,
Szarlej Wapiennik
- p) Radzionkaugrube — Rudolfgrube.
Szarlej Wapiennik

ARTYKUŁ 434.

1. — Z zastrzeżeniem zmian, które mogłyby być ustalone pomiędzy obu Rządami, rewizja celna odbywać się będzie dla wymienionych rodzajów służby, na poniżej podanych dworcach:

- a) Dworzec Rozbark (Rossberg): Niemiecka i polska rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im, lit. a i b.
- b) Dworzec Bytom Trójkąt (Dreieck Beuthen): Niemiecka rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im, lit. h i i.
- c) Dworzec Redens-blickschacht: Polska rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im lit. h i i.
- d) Dworzec Bobrek: Niemiecka i polska rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im lit. f.

e) Dworzec Dąbrowa: Niemiecka i polska rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im lit. c, d i e.

f) Dworzec Poręba: Niemiecka rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im, lit. g.

g) Dworzec Wolfgang grube: Polska rewizja celna dla linii, wymienionych w art. 433-im, lit. g.

2. — Właściwe władze celne obu Państw przedsięwzją środki, potrzebne dla wykonywania nadzoru celnego przewozów kolejowych na liniach bocznicowych, wymienionych w art. 433-im, lit. m do p.

ROZDZIAŁ IV.

PRZEWOZY.

ARTYKUŁ 435.

Z chwilą faktycznego oddania Polsce kolei państwowych na Górnym Śląsku polskim, zaprowadzona zostanie bezpośrednia komunikacja na Górnym Śląsku („Górnośląska komunikacja sąsiedzka”). Ta komunikacja bezpośrednia zaprowadzona będzie pomiędzy wszystkimi stacjami kolei państwowych i ładowniami, otwartymi dla użytku powszechnego, leżącymi na sieci kolejowej Dyrekcji niemieckiej z jednej strony, a wszystkimi stacjami kolei państwowych i ładowniami, otwartymi do użytku powszechnego, leżącymi na sieci kolejowej Dyrekcji polskiej, z drugiej strony, jak również między wszystkimi stacjami kolei państwowych i wszystkimi ładowniami, otwartymi do użytku powszechnego jednej i tej samej sieci kolejowej, połączonymi liniami drugiej sieci kolejowej. Stosowane będą w tym celu zasady następujące:

1° Na liniach kolei państwowych o jednakowym prześwicie toru, osoby, bagaż, przesyłki nadzwyczajne, zwłoki, zwierzęta żywe, przesyłki pośpieszne i zwykłe, wysyłane będą bezpośrednio.

2° Z zastrzeżeniem odmiennych przepisów Postanowień wykonawczych, komunikacja sąsiedzka na kolejach normalnotorowych na Górnym Śląsku podlega postanowieniom „Przepisów przewozowych niemieckich kolei żelaznych” (Deutsche Eisenbahnverkehrsordnung); na kolejach zaś wąskotorowych — postanowieniom „Taryfy towarowej dla górnośląskiej kolei wąskotorowej” (Gütertarif für die Oberschlesische Schmalspurbahn); w obu wypadkach w brzmieniu, jakie będzie obowiązywało na liniach tych w dniu zmiany suwerenności.

3° Z zastrzeżeniem odmiennych przepisów Postanowień wykonawczych będą stosowane w Górnośląskiej komunikacji sąsiedzkiej dla przewozu osób, bagażu, przesyłek nadzwyczajnych, zwłok, żywych zwierząt, przesyłek pośpiesznych i zwyczajnych, taryfy obowiązujące na kolejach państwowych Górnego Śląska w dniu zmiany suwerenności.

ARTYKUŁ 436.

Przepisy przewozowe, postanowienia taryfowe i taryfy, wymienione w art. 435-ym, l. 2 i 3, mogą być zniesione lub zmienione tylko za obopólnym porozumieniem zainteresowanych Dyrekcyj; w obu wypadkach konieczne jest zatwierdzenie Komitetu Naczelnego.

ARTYKUŁ 437.

Dla towarów, mających szczególne znaczenie dla życia gospodarczego obszaru plebiscytowego, wprowadzone będą, za obopólnym porozumieniem, w komunikacji kolejami normalnotorowymi pomiędzy siecią kolejową polskiej Dyrekcji, w tranzycie przez sieć kolejową Dyrekcji niemieckiej, a pozostałymi kolejami niemieckimi, taryfy bezpośrednie.

ARTYKUŁ 438.

Z zastrzeżeniem odmiennych postanowień niniejszego Tytułu, każde Państwo, w wykonaniu swoich praw suwerennych, ustanawiać może według własnego uznania przepisy przewozowe, postanowienia i zasady taryfowe na swoich liniach górnośląskiego obszaru plebiscytowego, dla przewozu pomiędzy wszystkimi stacjami tego obszaru.

ARTYKUŁ 439.

Korzyści, wypływające z wszelkich taryf, obowiązujących na obszarze plebiscytowym, rozciągać się będą na towary tego samego rodzaju, pochodzące z Polski, Niemiec lub innych krajów, lub tamże kierowane

ROZDZIAŁ V.

TABOR I JEGO UŻYTKOWANIE.

PODDZIAŁ I.

KOLEJE NORMALNOTOROWE.

ARTYKUŁ 440.

1 — Następująca ilość taboru zostaje wydzielona z ilostanu byłych prusko-heskich kolei i rozdzielona pomiędzy obie Dyrekcje kolei górnośląskich:

Rodzaj taboru	Dla całego obszaru	Z tego dla	
		Dyrekcji niemieckiej	Dyrekcji polskiej
Parowozów	1.060	630	430
Wagonów akumulatorów	5	5	—
Wagonów osobowych	1.721	1.021	700
Wagonów bagażowych dla pociągów osób	234	164	70
Wagonów bagażowych dla pociągów towar.	460	290	170
Wagonów towarowych	40.000	20.000	20.000
Wagonów służbowych	60	41	19

2. — Powyższe cyfry zawierają jednostki w rezerwie i w naprawie.

ARTYKUŁ 441.

Zarządy kolejowe obu układających się Państw uregulują wydzielenie, przewidziane w poprzednim artykule, zgodnie z postanowieniami wykonawczymi.

ARTYKUŁ 442.

1. — Tabor, przypadający niemieckiej Dyrekcji, pozostaje własnością Rzeszy Niemieckiej, tabor, przypadający polskiej Dyrekcji, staje się własnością Państwa polskiego.

2. — Każdy wehikul zaopatrzony zostanie w cechę własności i numer porządkowy, zgodnie z przepisami Postanowień wykonawczych.

ARTYKUŁ 443.

Układające się Strony uznają, że przez przelanie własności taboru na Państwo polskie, Niemcy wypełniły zobowiązania, ciążące na nich z mocy art. 371-go Traktatu Wersalskiego, dotyczącego prawa Polski do przydziału taboru kolejowego dla Górnego Śląska polskiego.

ARTYKUŁ 444.

Każda Dyrekcja ma obowiązek utrzymywać na własny koszt tabor kolejowy w tej ilości, rodzaju i zdolności przewozowej, w jakich został jej przydzielony. Każda Dyrekcja ma również obowiązek powiększać ilość taboru odpowiednio do potrzeb przewozu, w razie gdyby ilość istniejących parowozów i wagonów, łącznie ze stałą pomocą wagonową, przewidzianą w art. 446-ym, okazała się niewystarczającą.

ARTYKUŁ 445.

Każda Dyrekcja ma prawo rozporządzać przydzielonym jej ilościami parowozów, wagonów-akumulatorów, wagonów osobowych, bagażowych, brankardów i służbowych.

ARTYKUŁ 446.

1. — Tabor towarowy, wydzielony zgodnie z art. 440-ym, użytkuje się wspólnie.

2. — O ile ten tabor kolejowy nie będzie wystarczający dla wywozu nadawanych na obszarze plebiscytowym ładunków, Polska i Niemcy dostarczą kolejom górnośląskim — tytułem pożyczki — wagonów, zgodnie z przepisami Umowy dla wzajemnego użytkowania towarowych wagonów w ruchu międzynarodowym. /R. I. V./. Zgodnie z powyższym, Niemcy dostarczać będą w przeciągu dwóch lat dziennie 900 niekrytych wagonów towarowych o przeciętnej ładowności piętnastu tonn. Począwszy od trzeciego roku — Polska dostarczać będzie dziennie 150 niekrytych wagonów towarowych o przeciętnej ładowności piętnastu tonn, począwszy zaś od czwartego roku — dziennie 300 wagonów. Ilość wagonów dostarczanych przez Niemcy zmniejszy się odpowiednio. Od piątego roku począwszy, Niemcy i Polska dostarczać będą dziennie po 450 niekrytych wagonów towarowych, o przeciętnej ładowności piętnastu ton.

ARTYKUŁ 447.

1. — Przy Komitecie Naczelnym utworzony będzie Urząd dla rozdziału wagonów towarowych, pod nazwą „Urząd Wagonowy”, którego zakres działania obejmie sieci obu Dyrekcji.

2. — Przy każdej Dyrekcji utworzone będzie biuro wagonowe.

3. — Urząd wagonowy będzie zarządzał całym taborem towarowym kolei górnośląskich i dostarczany mi stosownie do ust. 2-go art. 446-go wagonami towarowymi. Będzie on rozdzielał bezstronnie wagony pomiędzy biura wagonowe obu Dyrekcji.

4. — Obie Dyrekcje mają udział w czystych dochodach i rozchodach Urzędu wagonowego, pochodzących z czynszu za wynajem wagonów, w stosunku do ilości stanów ich taborów wagonowych.

PODDZIAŁ II.

KOLEJE WĄSKOTOROWE.

ARTYKUŁ 448.

1. — Ilość taboru będzie przydzielony na zasadach art. 371-go Traktatu Wersalskiego obu Dyrekcjom w następujący sposób:

Dyrekcja niemiecka otrzyma: Dyrekcja polska otrzyma:

29 parowozów.

41 parowozów.

2124 wagonów.

3398 wagonów.

2. — Powyższe cyfry zawierają jednostki w rezerwie i w naprawie.

3. — Podział parowozów i wagonów podług rodzajów będzie dokonany zgodnie z Postanowieniami wykonawczymi.

ARTYKUŁ 449.

Postanowienia artykułów 441, 442, 443, 444-go znajdują zastosowanie również dla rozdziału taboru kolei wąskotorowych.

ARTYKUŁ 450.

Przepisy art. 445-go są obowiązujące dla użytkowania parowozów i wagonów służbowych.

ARTYKUŁ 451.

Tabor wagonów kolejowych będzie użytkowany wspólnie.

ARTYKUŁ 452.

1. — Codzienny przydział wagonów reguluje każda stacja kontrolna dla swojej sieci.

2. — Kierownictwo pociągów regulować będzie wyrównanie ilości wagonów pomiędzy obiema Dyrekcjami zgodnie z Postanowieniami wykonawczymi.

ROZDZIAŁ VI.

WARSZTATY.

ARTYKUŁ 453.

Główne warsztaty kolejowe w Gliwicach, Opolu i Raciborzu oraz drugorzędne warsztaty kolejowe w Rozbarku, położone na sieci kolejowej Dyrekcji niemieckiej i jej podległe, będą miały, z zastosowaniem obecnych lub przyszłych przepisów niemieckich, obowiązków w stosunku do obu Dyrekcji utrzymywania w sprawności taboru, naprawiania starych i wyrobu nowych części wymiennych i dokonywania — aż do czasu nowego układu — wszelkich robót konserwacyjnych, wykonywanych dotychczas przez warsztaty te dla sieci kolejowych obszaru plebiscytowego.

ARTYKUŁ 454.

Rewizja i konserwacja wykonane będą z zastosowaniem przepisów niemieckich, obecnych lub przyszłych, o ile polska Dyrekcja nie uzna za stosowne wprowadzić pewne wyjątki, co do których winna uprzednio porozumieć się z Dyrekcją niemiecką.

ARTYKUŁ 455.

1. — Warsztaty kolejowe wykonają naprawy główne, potrzebne w ciągu każdego roku (Laufwerksuntersuchungen), zewnętrzne i wewnętrzne rewizje parowozów, jak również rewizje innych wehikulów, należących do polskiej Dyrekcji.

2. — Warsztaty kolejowe wykonywać będą w interesie utrzymania regularnego ruchu wszelkie inne zlecenia, a w szczególności naprawę i sporządzanie części wymiennych dla polskiej Dyrekcji w ten sam sposób i z równym pośpiechem, jak dla Dyrekcji niemieckiej.

ARTYKUŁ 456.

Warsztaty kolejowe wykonywują wszelkie zlecenia obu Dyrekcji po cenach kosztów własnych, bez żadnej nadwyżki. Koszta własne składają się z kosztów wykonania, wydatków administracyjnych i kosztów ogólnych.

ARTYKUŁ 457.

Warsztaty kolejowe zachowają zupełną samodzielność i podejmują się same należytego utrzymania i rozbudowy swoich urządzeń.

ARTYKUŁ 458.

W razie, gdyby polska Dyrekcja zamierzała ograniczyć lub zrezygnować zupełnie z naprawy swego taboru w warsztatach niemieckich, zawiadomi o tem zawczasu Dyrekcję niemiecką.

ARTYKUŁ 459.

Tabor oraz materiał kolejowy, potrzebny dla ruchu, jakoteż części odłączone lub wymienne, które przesyłane być muszą z jednej sieci kolejowej do drugiej, w celu naprawy lub uszlachetnienia, będą wolne od opłat celnych przy wwozie lub wywozie, o ile urząd wysyłający stwierdza, że zachodzą powyższe warunki. Nie będą również pobierane opłaty z racji udzielenia pozwoleń na wwóz i wywóz oraz nie będą stosowane istniejące ewentualne zakazy wwozu i wywozu.

ARTYKUŁ 460.

Miejscowe warsztaty eksploatacyjne będą nadal wykonywały naprawy, conajmniej w dotychczasowych rozmiarach.

DZIAŁ II.

KOLEJKI PODJAZDOWE I TRAMWAJE.

ARTYKUŁ 461.

1. — Prawa nadzoru rządowego nad ruchem kolejek podjazdowych „Towarzystwa Akcyjnego Śląskich Kolejek Podjazdowych” (Schlesische Kleinbahn-Aktiengesellschaft) w Katowicach, jako też nad ruchem tramwajów „Górnośląskiego Tramwaju Parowego — S-ka z o. p.” w Gliwicach (Oberschlesische Dampfstrassenbahngesellschaft m. b. H. in Gleiwitz) i kolejek podjazdowych „Górnośląskiego Towarzystwa Akcyjnego Kolejek Podjazdowych i Zakładów Elektrycznych” w Katowicach (Oberschlesische Kleinbahn- und Elektrizitätsaktiengesellschaft in Kattowitz) będą wykonywane przez władze niemieckie (pruskie) na obszarze niemieckim, a przez władze polskie — na obszarze polskim.

2. — Towarzystwa kolejek podjazdowych obowiązane są utworzyć w kraju, w którym nie mają siedziby, przedstawicielstwo zarządu, do którego wszelkie zarządzenia, dotyczące nadzoru nad kolejkami podjazdowymi, oraz wszelkie doręczenia będą mogły być kierowane z mocą obowiązującą.

ARTYKUŁ 462.

Polskie i niemieckie rządowe władze nadzorcze porozumiewają się między sobą bezpośrednio. W razie gdyby władze te nie doszły do porozumienia co do sprawy, wymagającej jednolitego uregulowania, każdy Rząd będzie mógł przedłożyć sporną sprawę Komisji Mieszanej (patrz art. 499-ty).

ARTYKUŁ 463.

Kapitały i środki płatnicze, potrzebne dla kolejek podjazdowych na koszt zarządu będą swobodnie przewożone z jednego obszaru na drugi.

ARTYKUŁ 464.

1. — Tabor kolejek podjazdowych będzie kursował bez opłaty cła, na całej ich sieci, z jednego kraju do drugiego.

2. — Przedmioty, nabyte zagranicą, przez towarzystwa podlegają przepisom celnym przy wwozie i wywozie.

3. — Tabor kolejowy i pozostałe materiały, potrzebne dla ruchu, jako też części odłączone i wymienne, przesyłane z jednego obszaru do drugiego celem naprawy lub uszlachetnienia, będą zwolnione od opłaty celnej przy wwozie i wywozie, jak również od wszelkich innych

opłat, pobieranych przy wwozie lub wywozie, albo też z racji wydawania pozwoleń na wwóz lub wywóz, o ile urząd wysyłający zaświadcza, iż wymagane warunki zostały wypełnione. Pobierane też nie będą opłaty z racji wydawania pozwoleń na wwóz lub wywóz, oraz nie będą stosowane istniejące w danym razie zakazy wwozu lub wywozu.

ARTYKUŁ 465.

Na liniach kolejki podjazdowej Bytom-Rudzka Kuźnica (Rudahammer)-Zabrze (Hindenburg) przez obszar polski, i Piekary-Bytom Koenigsgrube Nordfeld przez obszar niemiecki, zaprowadzony zostaje ruch tranzytowy, do którego mają odpowiednie zastosowanie ust. 1 i 3-ci art. 470-go, art. 473-477-go, artykuły 488, 490 do 495 wraz z odnośniami przepisami Postanowień wykonawczych.

ARTYKUŁ 466.

Władze celne obu krajów zawrą specjalne układy, dotyczące dokonywania odprawy celnej na granicznych punktach przejściowych kolejek, oraz w sprawie nadzoru celnego nad przewozami kolejowymi na bocznicach parowej cegielni Wilcza Dolna i fabryki nawozów „Ceres” do linii kolejowej Raciborz-Gross Rauden-Gliwice.

ARTYKUŁ 467.

Pracownicy towarzystw, wymienionych w artykule 461-ym, których czynności służbowe wymagają przekraczania granicy, a którzy z innego tytułu nie posiadają karty cyrkulacyjnej, otrzymają taką kartę na podstawie art. 272-go.

DZIAŁ III.

UPRZYWILEJOWANY TRANZYTOWY RUCH KOLEJOWY.

ROZDZIAŁ I.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

ARTYKUŁ 468.

Dla ruchu kolejowego, który na liniach, wymienionych w art. 469-ym, rozpoczyna się i kończy na tejże samej sieci kolejowej, a przechodzi przez drugą sieć

kolejową, przyznane będą ułatwienia specjalne, zgodnie z niżej podanymi postanowieniami (uprzywilejowany ruch tranzytowy).

ARTYKUŁ 469.

1. — Uprzywilejowany ruch tranzytowy będzie się odbywał:

A. — na liniach:

a) Gliwice-Blok Mizerów (Block Miserau) tory bocznicowe Gliwickiej kopalni węgla (Gleiwitzer Steinkohlen-grube) dla ruchu towarowego;

b) Gliwice-Makoszowy-Dworzec kopalniany kopalni Delbrückschächte, dla ruchu towarowego;

c) Karb-Bytom Las miejski (Stadtwald)-Tarnowskie Góry-Brynek, dla ruchu osobowego i towarowego;

d) Karb-Bytom Las miejski (Stadtwald)-Tarnowskie Góry-Lubliniec-Ciasna (Cziasnau), dla ruchu osobowego i towarowego;

B. — na liniach:

a) Chebzie (Morgenroth)-Karb-Nowy Radzionków, dla ruchu osobowego i towarowego;

b) Chorzów-Bytom Dworzec górny-Szarlej, dla ruchu osobowego i towarowego;

c) Redensblickschacht (Florentinegrube)-Bytom Dworzec górny-Szarlej, dla ruchu towarowego;

d) Chorzów-Blockstelle Bsw.-Redensblickschacht (Florentinegrube) dla ruchu towarowego;

e) Chorzów-Bytom Dworzec główny — Karb-Nowy Radzionków dla ruchu osobowego; dla ruchu towarowego jedynie przy niedostatecznej przelotności linii pod B, lit. b.

2. — Spis linii, przeznaczonych dla uprzywilejowanego ruchu tranzytowego i przewidziane na tych liniach rodzaje ruchu, mogą być zmieniane lub uzupełniane za wzajemnem porozumieniem władz, upoważnionych do tego przez układające się Strony.

ARTYKUŁ 470.

1. — Wszyscy podróżni wraz ze swoim bagażem, bez względu na przynależność państwową, będą mogli bez żadnej przeszkody przejeżdżać w pociągach w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym, za wyjątkiem wypadków, gdy popełnili podczas przejazdu przez kraj tranzytowy występki lub zbrodnie.

2. — Przejazd podróżnych odbywa się w pociągach zamkniętych lub w specjalnie do tego przeznaczonych zamkniętych częściach pociągów. Nadany bagaż przewożony będzie bądź w zamkniętych brankardach, bądź w zamkniętym przedziale brankardu.

3. — Na obszarze tranzytowym wzbronionem jest podczas przejazdu wsiadanie do wagonów oraz wysia-

danie, przyjmowanie do wagonów lub wydawanie z wagonów jakichkolwiek przedmiotów.

ARTYKUŁ 471.

1. — Wszelkie towary, dopuszczone do przewozu w ruchu wewnętrznym w kraju, mającym prawo korzystania z tranzytu, oraz w kraju, obowiązującym do udzielania tranzytu, przewożone będą w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym w całych pociągach, niezależnie od pochodzenia towarów i od przynależności państwowej nadawcy lub odbiorcy.

2. — Zakazy wwozu i wywozu, obowiązujące w kraju tranzytowym, nie będą stosowane do uprzywilejowanego ruchu tranzytowego; nie będą również wymagane specjalne pozwolenia na wwóz, wywóz i przewóz.

3. — Towary, których przewóz jest dozwolony zgodnie z niniejszymi przepisami, nie mogą być zatrzymane w drodze administracyjnej podczas tranzytu.

4. — W kraju, przez który odbywa się tranzyt, wzbronionem jest wyładowanie, załadowanie, doładowanie i przeladowanie towarów, za wyjątkiem poszczególnych wypadków, spowodowanych specjalnymi względami techniczno-ruchowymi.

ARTYKUŁ 472.

Jeżeli przewóz towarów tego rodzaju, jak bydło lub środki przewozowe odbywa się, z powodów specjalnych, pod dozorem osób konwojujących, przepisy art. 470-go będą odpowiednio stosowane do tych osób i ich bagażu.

ARTYKUŁ 473.

1. — Wyłączone są z przewozu w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym transporty wojskowe, osoby wojskowe, urlopowani wojskowi, jadący pojedynczo, grupami lub oddziałami, oraz transporty oddziałów policji wszelkiego rodzaju. Przewóz przesylek wojskowych nie jest dozwolony.

2. — Transport więźniów cywilnych w tranzycie uprzywilejowanym stanowić będzie przedmiot specjalnego układu. Układ ten wejdzie w życie jednocześnie z analogicznym układem, który będzie zawarty dla transportów, wyszczególnionych w art. 98-ym Traktatu Wersalskiego.

ARTYKUŁ 474.

1. — Uprzywilejowany ruch tranzytowy podlega ustawom i przepisom kraju tranzytowego, dotyczącym utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego, oraz sanitarnym i weterynaryjnym ustawom policyjnym.

Wstrzymanie lub ograniczenie tego ruchu będzie mogło nastąpić jedynie w razie potrzeby i ostatecznej konieczności.

2. — W razie wstrzymania lub ograniczenia uprzywilejowanego ruchu tranzytowego na skutek zastosowania ustaw i przepisów, wyszczególnionych w ust. 1-ym, ruch ten będzie jednak utrzymany, jako ruch zwykły, w warunkach, w jakich ten rodzaj ruchu odbywać się winien.

ARTYKUŁ 475.

1. — Jeżeli jedna z układających się Stron znajduje się w stanie wojny, kraj tranzytowy uprawnionym jest do zawieszenia lub ograniczenia uprzywilejowanego ruchu tranzytowego.

2. — Jeżeli, zgodnie z Konstytucją, ogłoszony zostanie stan oblężenia lub wydane zostaną zarządzenia wyjątkowe dla tej części obszaru plebiscytowego, przez którą odbywa się tranzyt uprzywilejowany, wówczas uprzywilejowany ruch tranzytowy może być w tej części obszaru czasowo zawieszony.

ARTYKUŁ 476.

Wszelka decyzja, dotycząca zawieszenia lub ograniczenia uprzywilejowanego ruchu tranzytowego, winna być komunikowana władzom właściwym drugiego Państwa, w miarę możliwości na dwadzieścia cztery godziny przed jej wejściem w życie.

ARTYKUŁ 477.

Różnice zdań co do prawomocności zawieszenia lub ograniczenia uprzywilejowanego ruchu tranzytowego, na zasadzie artykułów 474 do 476-go, mogą być przedłożone Komisji Mieszanej (patrz art. 499-ty).

ARTYKUŁ 478.

1. — Z chwilą wejścia w życie Konwencji ogólnej, dotyczącej wolności tranzytu i przewidzianej w art. 379-ym Traktatu Wersalskiego, a zawartej w Barcelonie 10-go Kwietnia 1921 r., Konwencja ta będzie również zastosowana do ruchu tranzytowego na obszarze plebiscytowym. Jednakże, o ile to dotyczy uprzywilejowanego ruchu tranzytowego, pozostaną w mocy postanowienia ustępów 2 i 3-go art. 470-go, jak również odnośne przepisy Postanowień wykonawczych, oraz ust. 4-ty, art. 471-go.

2. — O ile Tytuł niniejszy przewiduje dla uprzywilejowanego ruchu tranzytowego większe ułatwienia, niż Konwencja barcelońska, wówczas postanowienia niniejszego Tytułu winny znaleźć zastosowanie.

ROZDZIAŁ II.

POCIĄGI.

ARTYKUŁ 479.

1. — Liczba pociągów, lub części pociągów, prowadzonych dziennie na liniach, wymienionych w art. 469-ym będzie ustalona przez obie dyrekcje, na zasadzie wspólnego porozumienia, dla każdego okresu planu jazdy, stosownie do potrzeb ruchu.

2. — Plany jazdy będą ustalane zgodnie z postanowieniami art. 416-go.

ARTYKUŁ 480.

1. — Służba trakcyjna i pociągowa wykonywana będzie przez dyrekcję kraju tranzytowego, o ile dyrekcja ta nie powierzy, po uprzednim porozumieniu, pełnienia tej służby dyrekcji kraju wysyłającego.

2. — Jeżeli służbę pociągową wykonywuje dyrekcja kraju wysyłającego, dyrekcja kraju tranzytowego uprawniona jest zarządzić na swój koszt konwojowanie pociągów przez własnych pracowników, działających dla kraju tranzytowego w charakterze funkcjonariuszy policji kolejowej.

3. — Bliższe szczegóły zostaną uregulowane przez obie dyrekcje za wzajemnem porozumieniem.

ARTYKUŁ 481.

Do pociągów i części pociągów w tranzycie uprzywilejowanym będą stosowane przepisy ruchowe i ładunkowe kraju tranzytowego.

ARTYKUŁ 482.

Do pociągów lub części pociągów, przeznaczonych do uprzywilejowanego ruchu tranzytowego, mogą być dołączane wagony pocztowe, restauracyjne i sypialne.

ARTYKUŁ 483.

W uprzywilejowanym ruchu tranzytowym będą dokonywane objazdy, jeżeli wymagają tego przeszkody lub trudności ruchowe.

ARTYKUŁ 484.

Techniczne oddawanie i odbieranie wehikulów, stanowiących skład pociągów, prowadzonych w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym, zostanie uregulowane przez dyrekcje.

ARTYKUŁ 485.

W razie wypadków kolejowych lub innych przeszkód w ruchu, obie dyrekcje kolejowe będą sobie nawzajem udzielały pomocy, w myśl postanowień art. 425-go.

ARTYKUŁ 486.

1. — Sprawę odpowiedzialności za wypadki regulują przepisy, zawarte w artykułach 426 i 427-ym.

2. — Jeżeli jednak trakcja przy pociągach tranzytowych wykonywana jest przez dyrekcję kraju wysyłającego i jeżeli nie odbyło się techniczne oddanie i odbiór taboru, dyrekcja kraju wysyłającego odpowiada za wypadki, powstałe na obszarze kraju tranzytowego wskutek złego stanu tego taboru; jeżeli przyczyna wypadku nie da się ustalić, szkodę ponoszą obie dyrekcje do połowy.

ARTYKUŁ 487.

1. — Dla zapewnienia telegraficznej i telefonicznej komunikacji służbowej, dotyczącej tranzytu uprzywilejowanego, i z uwzględnieniem potrzeb ruchu i przewozów, dane będą do wyłącznego użytku dyrekcji, uprawnionej do tranzytu, niektóre z istniejących obecnie przewodów kolejowych terytorjum tranzytowego, za zwrotem kosztów utrzymania i amortyzacji.

2. — Jedna dyrekcja da, w razie potrzeby, do dyspozycji drugiej dyrekcji, w celu założenia nowych przewodów telegraficznych i telefonicznych, za wynagrodzeniem, potrzebne miejsce na istniejących słupach, o ile miejsce takie jest do rozporządzenia i nie jest niezbędne dla jej własnych celów.

3. — Obie dyrekcje zawrą w sprawie tej specjalne układy.

4. — Przewody telefoniczne i telegraficzne mogą być używane przez władze pocztowe, celne i policyjne w sprawach, dotyczących służby kolejowej. Służbowe telegramy i rozmowy telefoniczne wolne są od opłat.

ROZDZIAŁ III.

CELNICTWO.

ARTYKUŁ 488.

Uprzywilejowany ruch tranzytowy poddany będzie nadzorowi celnemu w kraju tranzytowym.

ARTYKUŁ 489.

1. — Pociągi lub części pociągów, wymienione w artykułach 470 i 471-ym mogą być konwojowane przez urzędników celnych kraju tranzytowego. W myśl posta-

nowień wykonawczych kosztu konwoju ponosi kraj wysyłający.

2. — Konwój na polskiej sieci kolejowej wykonywują w zasadzie polscy, na niemieckiej sieci kolejowej — niemieccy urzędnicy celni. Kraj wysyłający jest jednak uprawniony do konwojowania, na swój koszt, przez własnych urzędników, pociągów tranzytowych również i w kraju, przez który odbywa się tranzyt.

ARTYKUŁ 490.

Podróżni i ich bagaż zwolnieni są w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym od wszelkich opłat celnych i innych im podobnych, z wyjątkiem zwrotu wydatków. Dotyczy to również towarów w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym, łącznie z towarami przewożenymi w wagonach pocztowych.

ARTYKUŁ 491.

Wagony lub towary mogą być wzięte pod zamknięcie celne. Żadne inne czynności celne nie mogą być dokonywane.

ARTYKUŁ 492.

Przepisy celne, obowiązujące podróżnych, znajdują zastosowanie względem konwojujących urzędników kraju wysyłającego.

ARTYKUŁ 493.

Władze celne układających się Stron będą udzielały sobie, na życzenie, wzajemnego poparcia we wszystkich sprawach, dotyczących uprzywilejowanego ruchu tranzytowego, przez udzielanie wyjaśnień i przeprowadzanie dochodzeń. Korespondencja w tych sprawach będzie załatwiana bezpośrednio pomiędzy właściwymi władzami.

ROZDZIAŁ IV.

PASZPORTY.

ARTYKUŁ 494.

Kraj tranzytowy nie będzie wymagał od podróżnych, przewożonych w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym, paszportów, kart cyrkulacyjnych, ani innych dowodów tożsamości.

ARTYKUŁ 495.

1. — Urzędnicy kolejowi i celni, zatrudnieni służbowo w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym, otrzymają od swej władzy przełożonej dowody tożsamości, według wzoru, ustalonego w Postanowieniach wykonawczych. Dowody te zastępują paszporty, karty cyrkulacyjne i inne dowody osobiste.

2. — Urzędnicy ci mają pełnić służbę w mundurze lub z widoczną oznaką służbową.

3. — Przepisy ust. 1 i 2-go będą również stosowane względem urzędników pocztowych i nadzorczych, o ile powołani oni będą do pełnienia służby w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym.

ARTYKUŁ 496.

1. — Funkcjonariusze prywatni wagonów restauracyjnych i sypialnych winni posiadać dowody tożsamości, wydane przez miejscową władzę policyjną, właściwą dla ich miejsca zamieszkania. Dowody te zawierać będą imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, przynależność państwową, podpis i fotografię funkcjonariusza. Fotografia winna być zaopatrzona w urzędowy stempel. Dowody będą również zaopatrzone w pieczęć i podpis władzy wystawiającej, jako też w zaświadczenia zarządu kolejowego, wykazujące rodzaj pracy, wykonywanej przy obsłudze wagonów restauracyjnych i sypialnych.

2. — Wiza kraju tranzytowego nie będzie wymagana.

ARTYKUŁ 497.

Postanowienia art. 496-go będą stosowane do prywatnych konwojentów transportów, tego rodzaju, jak bydo i środki przewozowe. Osoby te winny zgłaszać się w granicznym urzędzie wejściowym i wyjściowym, dla oznaczenia przekraczania granicy na dowodach tożsamości.

ROZDZIAŁ V.

POSTANOWIENIE WSPÓLNE.

ARTYKUŁ 498.

Z zastrzeżeniem odmiennych postanowień niniejszego Tytułu, uprawnienia urzędników konwojujących wszelkiego rodzaju, wyznaczonych przez kraj tranzytowy, ograniczone są do czuwania, aby przepisy, zawarte w niniejszym Dziale lub odnośne przepisy Postanowień wykonawczych były przestrzegane.

DZIAŁ IV.

OCHRONA PRAWNA.

ARTYKUŁ 499.

Na żądanie Rządu polskiego lub Rządu niemieckiego, Komisja Mieszana wypowie się:

1° co do wniosków przeciw decyzjom arbitra, wspomnianego w art. 401-ym;

2° co do sporów, mogących wyniknąć w sprawach, dotyczących kolejek podjazdowych i tramwaj, a wymagających wspólnego uregulowania (patrz art. 462-gi);

3° co do rozbieżności zdań dotyczących legalności zawieszenia lub ograniczenia uprzywilejowanego ruchu tranzytowego (patrz art. 477-my).

DZIAŁ V.

POSTANOWIENIE KOŃCOWE.

ARTYKUŁ 500.

Oba Rządy będą mogły każdego czasu, za obopólnem porozumieniem, zmienić przepisy, zawarte w Postanowieniach wykonawczych, dołączonych do niniejszego Tytułu.

ZAŁĄCZNIK DO TYTUŁU VIII.

POSTANOWIENIA WYKONAWCZE.

ad art. 400.

Komitet naczelny w swych stosunkach z Dyрекcją kolejową niemieckiej części obszaru plebiscytowego będzie się posługiwał językiem niemieckim. W stosunkach z Dyрекcją kolejową polskiej części obszaru plebiscytowego będzie się posługiwał językiem polskim. W stosunkach z osobami prywatnymi będzie używał języka urzędowego tego kraju, w którym dana osoba zamieszkuje. Osoby prywatne mogą się posługiwać w stosunkach z Komitetem naczelnym jednym z dwóch wyżej wymienionych języków. Odpowiedzi na podania osób prywatnych dawane będą w języku podania.

ad art. 405.

1. — Preliminarze budżetowe dzielą się na:

1° zwyczajne, zawierające dochody i wydatki eksploatacyjne;

2° nadzwyczajne, przewidujące wydatki na powiększenia istotne budowli, instalacyj mechanicznych i taborów.

2. — Dochody i wydatki zwyczajne są preliminarzowe i zaliczane podług obowiązującego w danym czasie rachunkowego szematu niemieckiego, nadzwyczajne dochody i wydatki na zasadzie przepisów zainteresowanego kraju, z uwzględnieniem postanowień wskazanych powyżej w ust. 1-ym, l. 2.

3. — Preliminarze zatwierdza odnośny Rząd, a rachunki sprawdza kompetentna władza kontrolująca.

ad art. 409.

1. — Służba ruchu będzie wykonywaną pomiędzy granicą Państwa i przejściowym dworcem granicznym w języku i według przepisów Dyrekcji, prowadzącej służbę trakcyjną.

2. — Jeżeli w przeciwieństwie do postanowień art. 419-go personel pociągów Dyrekcji niemieckiej zmuszony będzie z powodów zależnych od ruchu kolejowego, przejeżdżać poza przejściowe stacje graniczne, położone na terytorjum polskim, — istniejące przepisy niemieckie zachowają moc obowiązującą na odcinkach linii, obsługiwanych przez personel niemiecki, a mianowicie: regulamin dotyczący budowy kolei oraz ruchu, regulamin sygnałowy, instrukcje dla obsługi pociągów, przepisy blokowe i stawidłowe i przepisy dla nawierzchni, o ile regulaminy te i przepisy mają związek ze służbą ruchu. Dyrekcja polska będzie zawiadamiała Dyrekcję niemiecką o ewentualnych zmianach. Dyrekcja niemiecka będzie również zawiadamiała Dyrekcję polską o zmianach, wprowadzonych do regulaminów i przepisów, obowiązujących obecnie, o ile personel polski będzie zmuszony przejeżdżać na liniach niemieckich poza przejściowe stacje graniczne.

3. — Uwzględniając okoliczności, Rząd polski zgadza się, aby w przeciwieństwie do postanowień zawartych w ust. 1-ym niniejszego artykułu, służba ruchu przewidziana w tym artykule wykonywana była po jednej i drugiej stronie w języku niemieckim, w okresie przejściowym, nie mogącym trwać ponad trzy lata, licząc od dnia zmiany suwerenności. W tym okresie Dyrekcja polska używać będzie w służbie ruchu przejściowo-granicznego tylko personelu, znającego język niemiecki. Dyrekcje porozumieją się co do czasu, w którym dla każdego odcinka linii przejściowo-granicznej z osobna wejdzie w życie postanowienie w sprawie języka, wymienione w ust. 1-ym.

4. — Jeżeli, zgodnie z przepisami zawartymi w ust. 2-im, niemiecki personel będzie pełnił służbę na liniach polskich poza przejściowymi dworcami granicznymi, to w stosunkach służbowych używany będzie język niemiecki.

5. — W stosunkach wzajemnych decernenci ruchu, wyższe dyspozytury ruchu i dyspozytury ruchu obu Dyrekcji używać będą języka niemieckiego.

ad art. 411.

1. — Na liniach wymienionych pod e) i g) odbywać się będzie tylko ruch pociągów towarowych, na linii wymienionej pod i) tylko ruch pociągów osobowych.

2. — Wyznaczono jako graniczne dworce przejściowe dla linii pod:

- a) dworzec Chałupki (Annaberg);
- b) dworzec Sumin;
- c) i d) dworzec Sośnica;
- e) dworzec Wolfgangweiche;
- f) dworzec Zabrze (Hindenburg);
- g) h) i i) dworzec Chebzie (Morgenroth);
- k) dworzec Bytom Dworzec główny;
- l) i m) dworzec Bytom Dworzec zachodni;
- n) dworzec Karb (Karf);
- o) dworzec Tarnowskie Góry (Tarnowitz);
- p) i q) dworzec Lubliniec.

ad art. 414.

Jedna Dyrekcja będzie zawczasu informowała drugą Dyrekcję o zamierzonych na przejściowych liniach granicznych robotach, które mogą wpłynąć na wykonywanie służby ruchu.

ad art. 415.

Obie Dyrekcje będą się zawiadamiały wzajemnie o sytuacji służby ruchu na podległych im sieciach kolejowych i będą sobie okazywały wzajemną pomoc przez wydawanie zarządzeń, które w każdym poszczególnym wypadku będą ustalane za obopólnym porozumieniem. Celem uregulowania ruchu na liniach przejściowych, utworzona będzie przy każdej Dyrekcji wyższa dyspozycja ruchu, a w Gliwicach i Bytomiu dyspozytury ruchu, do których mogą być przydzieleni urzędnicy Dyrekcji kolejowej polskiej dla samodzielnego pełnienia służby na liniach granicznych Górnego Śląska polskiego. Dla służby na obu sieciach kolejowych Dyrekcje wydadzą wspólne przepisy dla wyższych dyspozycji ruchu i dla dyspozycji ruchu.

ad art. 416.

1. — Postoje dla rewizji celnej i kontroli paszportowej na dworcach, na których znajdują się wymienione w art. 428-ym urzędy celne i paszportowe, winny być możliwie krótkie. Dla pociągów osobowych, przeznaczonych głównie dla robotników i funkcjonariuszów, postój wynosić będzie najwyżej 15 do 20 minut. Dla innych pociągów osobowych najwyżej 30 minut. Przy ustalaniu rozkładu jazdy dla pociągów osobowych dążyć należy, w miarę możliwości, do ustalenia połączeń na stacjach przejściowych.

2. — Dla pociągów towarowych, idących poza dworce przejściowe graniczne, postoje wynosić mają najwyżej 60 minut.

ad art. 418.

1. — Celem uproszczenia służby ruchu na dworcach przejściowych granicznych, oraz na dworcach, na których znajdują się urzędy celne, i dla przyspieszenia służby celnej, zestawiane będą pociągi towarowe osobno dla przesyłek wolnych od cla i osobno dla podlegających oczeniu. Jeżeli jednakże ilość towarów nie jest dostatecznie wielką, zestawia się jeden tylko pociąg, ale w grupach oddzielnych dla każdej kategorii. Pociągi te będą oddawane sąsiedniej Dyrekcji na dworcach przejściowych granicznych.

2. — Potrzebne zmiany będą zarządzane przez obie Dyrekcje za obopólnym porozumieniem.

ad art. 419.

Dopóki dworce przejściowe graniczne nie będą przystosowane do zmiany parowozów i personelu, Dyrekcje będą się porozumiewać co do wzajemnych świadczeń, celem zapewnienia służby trakcji poza te dworce.

ad art. 420.

1. — Zgodnie z wskazówkami ogólnymi, zawartymi w niniejszym tytule, Dyrekcje zawrą osobne umowy co do współużywania każdego dworca przejściowego granicznego, oraz co do dostarczania personelu dla wykonywania służby na tych dworcach.

2. — Celem wykonywania służby stacyjnej na dworcach przejściowych granicznych, każda Dyrekcja wyda regulaminy służbowe dla dworców, położonych w obrębie jej sieci kolejowej. Obie Dyrekcje będą porozumiewać się co do wydania regulaminów, dotyczących służby wspólnej.

ad art. 421.

Przy każdej zmianie rozkładu jazdy, Dyrekcje porozumiewają się co do zarządzeń natury ogólnej, mających zapewnić objazdy.

ad art. 423.

Obie Dyrekcje będą miały na uwadze, aby odbieranie i oddawanie wagonów i towarów przy pociągach przechodzących do drugiego kraju dokonywane było podczas postojów, przewidzianych w rozkładzie jazdy i nie powodowało żadnych przeszkód w ruchu.

ad art. 425.

Obie Dyrekcje ustalą dla każdej sieci kolejowej granice lokalne, w obrębie których będą udzielały sobie wzajemnie pomocy, i wydadzą przepisy, określające warunki niesienia tej pomocy, w razie zatrzymania pociągów, spowodowanego uszkodzeniem parowozów trakcji.

ad art. 429.

1. — Dowody tożsamości ustalone będą według a drugim, i dla pracowników na dworcach drugiej Dyrekcji:

a) dla personelu pociągowego i dozoruującego

16 cm.

10,5 cm.

Farbband.
Pasek kolorowy.

Gültig bis zum 19....
Ważny do 19....

Ausweis Nr.
Karta legitymacyjna Nr.

Der (Name, Dienststellung)
P. (Nazwisko, stanowisko służbowe)

ist im Uebergangsverkehr auf den Oberschlesischen Eisenbahnen
amtlich tätig.
jest zajęty służbowo w sąsiedzkim ruchu na kolejach górnośląskich.
auf der Strecke
na przestrzeni

..... dnia 19....
..... den 19....

Feuchtstempel
Wilgotna pieczęć

Unterschrift des Inhabers
Podpis posiadacza

Dienststelle
Urząd

Unterschrift des ausstellenden Beamten:
Podpis urzędnika wystawiającego:

b) dla personelu stacyjnego

16 cm.

10,5 cm.

Farbband.
Pasek kolorowy.

Gültig bis zum 19....
Ważny do 19....

Ausweis Nr.
Dowód tożsamości Nr.

Der (Name, Dienststellung)
P. (Nazwisko, stanowisko służbowe)

ist in der Eigenschaft als
jest zajęty służbowo jako
auf dem Bahnhof
na dworcu

..... den 19....
..... dnia 19....

Feuchtstempel
Wilgotna pieczęć

Unterschrift des Inhabers
Podpis posiadacza

Dienststelle
Urząd

Unterschrift des ausstellenden Beamten:
Podpis urzędnika wystawiającego:

Na odwrotnej stronie wykazów a) i b) :

ZUR BEACHTUNG.

Der Ausweis ist der Dienststelle, die ihn ausgestellt hat, zurückzugeben, sobald der Ausweisinhaber nicht mehr in dem angegebenen Dienst verwendet wird, jedenfalls jedoch mit Ablauf der Gültigkeitsdauer des Ausweises.

UWAGA.

Dowód tożsamości należy zwrócić urzędowi, który go wydał, gdy posiadacz tego dowodu już nie jest zatrudniony w wymienionej służbie, a w każdym razie po upływie terminu ważności dowodu.

2. — Dla pracowników niemieckich dowody tożsamości wystawiane będą w języku niemieckim i polskim z paskiem o barwach Rzeszy niemieckiej, zaś dla pracowników polskich — w języku polskim i niemieckim z paskiem o barwach Polski.

3. — Dowody tożsamości, wymienione pod a), będą wykonane na papierze jasno brunatnym, a dowody tożsamości, wymienione pod b), na papierze szarym.

ad art. 431.

§ 1.

Przepisy niniejszych postanowień wykonawczych dotyczących artykułów 414, 423, 425, i 429-go będą miały zastosowanie również do kolei wąskotorowych.

§ 2.

ad art. 409.

1. — Pomiedzy granicą Państwa i granicznym dworcem przejściowym służba ruchu wykonywana będzie w języku i według przepisów dyrekcji, prowadzącej służbę trakcji.

2. — Jeżeli w przeciwieństwie do postanowień art. 419-go, personel pociągów, dyrekcji niemieckiej zmuszony będzie, z powodów zależnych od ruchu kolejowego, przejeżdżać poza przejściowe stacje graniczne, położone na terytorjum polskim — obowiązujące przepisy niemieckie na liniach kolei wąskotorowych zachowają swą moc na odcinkach linii, obsługiwanych przez personel niemiecki, a mianowicie: regulamin dotyczący budowy kolei oraz ruchu, regulamin sygnałowy, instrukcje dla obsługi pociągów, przepisy blokowe i stawidłowe i przepisy dla nawierzchni, o ile one dotyczą służby ruchu. O ewentualnie zarządzonych zmianach będzie dyrekcja polska powiadamiała dyrekcję niemiecką. Dyrekcja niemiecka będzie również

zawiadamiała dyrekcję polską o zmianach, wprowadzonych do regulaminów i przepisów obowiązujących obecnie, o ile personel polski będzie zmuszony przejeżdżać na liniach niemieckich poza przejściowe stacje graniczne.

3. — Uwzględniając okoliczności, Rząd polski zgadza się, aby, w przeciwieństwie do postanowień zawartych w ust. 1-ym niniejszego artykułu, służba ruchu, przewidziana w tym artykule, wykonywana była po jednej i po drugiej stronie w języku niemieckim w okresie przejściowym, nie mogącym trwać dłużej ponad trzy lata, licząc od dnia zmiany suwerenności. W tym okresie dyrekcja polska używać będzie w służbie ruchu przejściowego granicznego tylko personelu znającego język niemiecki. Dyrekcje porozumieją się co do czasu, w którym, dla każdego odcinka linii przejściowej granicznej z osobna, wejdzie w życie postanowienie w sprawie języka, wymienione w ust. 1-ym.

4. — Jeżeli, zgodnie z przepisami, zawartymi w ust. 2-gim, niemiecki personel będzie pełnił służbę na liniach polskich poza przejściowymi dworcami granicznymi, to w stosunkach służbowych z tym personelem używanym będzie język niemiecki.

5. — Dopóki zarząd niemiecki pełni służbę trakcji na linii polskiej, granica Państwa — Szarlej Wapiennik, wraz z odgałęzieniami, niemieckie przepisy i język niemiecki będą obowiązywały na tej linii.

6. — W stosunkach wzajemnych decernenci ruchu i biura kompetentne obu dyrekcyj używać będą języka niemieckiego.

§ 3.

ad art. 415.

Obie dyrekcje będą się nawzajem powiadamiały o stanie ruchu i przewozu w obrębie podległych im sieci kolejowych i będą sobie dopomagały, przez wydawanie,

w każdym poszczególnym wypadku, zarządzeń, powziętych za obopólnem porozumieniem. Urzędy właściwe obu stron, oraz dyspozycja ruchu w Rozbarku, do której będą przydzieleni urzędnicy dyirekcji polskiej, dla samodzielnego prowadzenia ruchu i przewozów na liniach granicznych Górnego Śląska polskiego, będą regulowały ruch i przewozy na liniach przejściowych. Dyirekcje wydadzą wspólne przepisy służbowe dla tej dyspozycji ruchu.

§ 4.

ad art. 416.

Postoje dla rewizji celnych na dworcach wymienionych w art. 434-ym, na których znajdują się urzędy celne, winny być możliwie krótkie. Zarządy celne obu Stron nie będą mogły wyznaczać na odprawę celną więcej niż 10 minut.

§ 5.

ad art. 419.

1. — Dopóki dworce przejściowe graniczne nie będą przystosowane do zmiany parowozów i personelu, dyirekcje porozumieją się co do ich świadczeń, w celu zapewnienia służby trakcji poza te dworce.

2. — Służbę trakcyjną na linii Rozbark (Rossberg) — Szarlej Wapiennik (Scharley Kalkofen) wraz z odgałęzieniami będzie wykonywała, aż do nowego uregulowania, dyirekcja niemiecka

§ 6.

ad art. 420.

1. — Zgodnie z wskazówkami ogólnymi zawartymi w niniejszym Tytule, dyirekcje zawrą osobne umowy co do współużywania każdego dworca przejściowego granicznego, oraz co do dostarczania personelu dla wykonywania służby na tych dworcach.

2. — Celem wykonywania służby stacyjnej na dworcach przejściowych granicznych, każda dyirekcja wyda regulaminy służbowe dla dworców, położonych w obrębie jej sieci kolejowej. Obie dyirekcje porozumieją się co do wydania regulaminów, dotyczących służby wspólnej.

3. — Podczas okresu przejściowego, który ustalą obie dyirekcje, zarząd niemiecki udzieli tymczasowo w parowozowniach w Rozbarku i Karbie (Karf) pomieszczenia dla parowozów wydzielonych dla służby polskiej, za wynagrodzeniem, które ustalą obie dyirekcje. Zarząd polski udzieli również tymczasowo, podczas okresu przejściowego, który zostanie ustalony przez obie dyirekcje, pomieszczenia w parowozowni we Frydenshucie dla parowozów, wydzielonych dla służby niemieckiej.

§ 7.

ad art. 433.

1. — Wyznaczone są, jako dworce przejściowe graniczne dla linii pod:

- a) i b) dworzec Rozbark,
- c), d), e) dworzec Dąbrowa,
- f) dworzec Bobrek,
- g) dworzec Poręba,
- h) i i) dworzec Bytom Trójkąt (Beuthen Dreieck).

2. — Na liniach przemysłowych, wymienionych pod k) do p) odbywa się oddawanie i odbieranie przesyłek dla linii pod:

- k) na dworcu Königsgrube Nordfeld,
- l) kopalnia Carnalsfreudegrube,
- m) kopalnia Römhildschacht,
- n) kopalnia Fiedlersglückgrube,
- o) i p) na dworcu Radzionków Kopalnia (Radzionkaugrube) i na dworcu Szarlej Wapiennik.

ad art. 435.

§ 1.

Reklamacje o zwrot należności za przejazd podróжных i przewóz towarów załatwia ta kolej, która tę należność pobrała. W wypadkach częściowej opłaty należności przy nadaniu, załatwia reklamacje kolej docelowa.

§ 2.

Odszkodowania za stratę całkowitą lub częściową, uszkodzenie lub opóźnienie terminu dostawy reguluje kolej nadawcza lub docelowa, zależnie od tego, do której z nich wniesiono reklamację.

§ 3.

Obie Dyirekcje regulują przewóz i wydawanie bagażu, przesyłek nadzwyczajnych, zwłok, zwierząt żywych oraz przesyłek towarowych, pośpiesznych i zwyczajnych.

§ 4.

Do ruchu osobowego będą używane bilety kartonowe lub blankietowe, do ruchu bagażowego — kwity bagażowe. Błoki biletów blankietowych i kwitów bagażowych nie mogą zawierać biletów i kwitów bagażowych dla innego ruchu aniżeli w obrębie Górnego Śląska.

§ 5.

Na biletach nie będą umieszczane żadne uwagi co do rodzaju pociągu; jedynie bilety ważne na pociągi pośpieszne są oznaczane czerwoną kreską pionową. Celem podania kierunku, należy zastąpić słowo „przez” słowem „via”.

§ 6.

Bilety okresowe wszelkiego rodzaju, bilety powrotne dla robotników, kwity bagażowe, kolejowe przekazy na paczki i kwity przesyłkowe (Beförderungsscheine), jak również listy przewozowe dla przesyłek pośpiesznych i zwyczajnych, będą zawierały tekst niemiecki i polski, albo polski i niemiecki; nadawca wypełnia kwit w języku bądź niemieckim, bądź polskim, bądź polskim i niemieckim.

§ 7.

Oba zarządy kolejowe, działając wspólnie, ustalą wzory formularzy, oraz oznaczą liczbę kopij, które mają być dostarczone.

§ 8.

Stacje kraju sąsiedzkiego albo tranzytowego będą oznaczane ich nazwami urzędowymi. W razie ewentualnej zmiany nazw stacyj, po przejściu linii, używaną będzie w służbie ruchu i przewozu, łącznie z nową nazwą stacji, nazwa dawna, w czasie przejściowym, wynoszącym 3 lata od dnia zmiany suwerenności.

§ 9.

Przy odprawianiu towarów, będą zastosowane niemieckie uproszczone przepisy ekspedycyjne (księga nadania i księga przybycia bez cedułu). Jednakowoż zwykła księga przybycia będzie zastąpiona obszerniejszą księgą odbiorczą, sporządzoną według wzoru księgi nadawczej.

§ 10.

1. — Oddawanie wagonów zaplombowanych dokonywane będzie symbolicznie, t. j. bez badania ładunku. Plomby nałożone przez kolej nadawczą będą uznane za ważne przez Zarząd sieci kolejowej sąsiedniej, lub tranzytowej, i plomby dodatkowe z reguły nakładane nie będą.

2. — Wszelkie inne przesyłki, przewożone w wagonach niezaplombowanych, oddawane będą faktycznie, t. j. po sprawdzeniu.

3. — Ten sam system należy zastosować do wagonów zaplombowanych, w których skonstatowany będzie częściowy brak lub uszkodzenie towaru.

4. — We wszystkich wypadkach symbolicznego oddawania przesyłek, o ile nie będą przedstawione dowody przeciwnie, a plomby kolei nadawczej lub odbierającej są nieuszkodzone, uważanem będzie, że towar nie zaginął ani całkowicie, ani częściowo, podczas drogi którą przebył z plombami nieuszkodzonymi.

5. — W razie uszkodzenia plomb kolei nadawczej lub odbierającej, uważanem będzie, aż do przedstawienia

dowodów przeciwnych, że strata całkowita lub częściowa powstała podczas przewozu towaru pomiędzy stacją, która nałożyła plomby, albo przejściową stacją graniczną, gdzie sprawdzono plomby, a stacją, która stwierdziła szkodę.

6. — Pod plombami należy rozumieć plomby urzędowe, t. zn. plomby kolejowe albo celne.

7. — Jeżeli z jakiegokolwiek powodu kolej odbierająca uważa za wskazane sprawdzenie ładunków lub otwarcie wagonów, czynności te należy wykonać ile możliwości na stacji przejściowej granicznej, w obecności funkcjonariuszy obu zainteresowanych Zarządów.

8. — O wszystkich stwierdzonych nieprawidłowościach spisywany będzie protokół. W wypadku skonstatowania nieprawidłowości tego rodzaju na stacjach granicznych przejściowych, protokoły winny być podpisane przez obie strony.

§ 11.

Oba Zarządy kolejowe wydadzą przepisy regulujące kierunki przewozu towarów. Przepisy te powinny zapewnić możność najkorzystniejszego i najszybszego przewozu przesyłek pośpiesznych, bydła i towarów, ulegających szybkiemu zepsuciu. Przesyłki zwyczajne należy przewozić drogą, która w stosunku do całego przebiegu jest najkrótszą. Obie Dyrekcje będą mogły ustalić wspólnie wyjątki. W razie przeszkód w przewozach, na ustalonych drogach, obie Dyrekcje porozumieją się wspólnie co do dróg pomocniczych.

§ 12.

1. — Aż do nowego układu, poniżej wymienione linje boczne nie będą brane w rachubę przy określaniu taryf i odległości taryfowych dla punktów odejścia i przybycia, położonych poza linjami:

a) Niedobczyce-Wodzisław (Loslau)-Chałupki (Anna-berg),

b) Gierałtowice-Knurów-Rzędówka (Eggersfeld),

c) Przyszowice (Preiswitz)-Orzesze (Orzesche) Żory (Sohrau)-Pawłowice-Wodzisław (Loslau).

Obliczanie kilometrów, do których stosowane będą wyżej wzmiankowane taryfy, w komunikacji tranzytowej, będzie zatem dokonywane tylko na najkrótszej odległości następujących linii głównych:

d) Orzesze-Rybnik-Sumin-Nędza,

e) Katowice-Gliwice-Kędzierzyn Odgałęzienie,

f) Bytom-Gliwice-Kędzierzyn Odgałęzienie.

Drogi te służące za podstawę do obliczania taryf, nie wykluczają jednak stawek niższych, które wynikają w wypadkach zupełnej przeekspedycji przez powyższe linje boczne. W wypadkach przewozu drogą okólną, nie zaś drogą, wedle której obliczono taryfy, dzieli się

należności przewozowe kilometrycznie według rzeczywistego przebiegu, po potrąceniu połowy opłaty stacyjnej dla kolei nadawczej i drugiej połowy dla kolei docelowej.

2. — Zmiany dotyczące tych przepisów zostaną ustalone za wspólnym porozumieniem obu Dyrekcyj.

§ 13.

Wagony ładowne i próżne będą okartkowane kartkami niemiecko-polskimi lub polsko-niemieckimi. Dyrekcje porozumieją się w tym przedmiocie.

§ 14.

Przepisy dotyczące statystyki obrotu towarów nie będą miały zastosowania do ruchu tranzytowego uprzywilejowanego i nieuprzywilejowanego.

§ 15.

W komunikacji sąsiedzkiej Górnego Śląska nie będą stosowane:

1° następujące postanowienia taryfy kolejowej niemieckiej, osobowej i bagażowej, część 1, § 12, przepisy dodatkowe, oraz dział C o przejazdach ulgowych:

- a) dla gniazd opiekuńczych nad młodzieżą;
- b) dla służby sanitarnej publicznej i dla zakładów pod wezwaniem Św. Magdaleny;
- c) dla niezamożnych chorych i innych osób potrzebujących pomocy;
- d) dla uczestników wojny;
- e) dla niemieckich inwalidów wojennych;

2° stawki osobowe (Preisberechnungstafel) dla wojska;

3° taryfy wojskowe;

4° inne taryfy, przyznawane dla przewozu środków ratunkowych (Notstandstarife).

§ 16.

Cena biletów bezpośrednich, oraz opłata bezpośrednia za przewóz zwłok i transport psów będą obliczone przez sumowanie opłat, należnych za przejazd do i od punktu łącznikowego. Jednakże za odległości częściowe od 1 do 5 kilometrów, całkowita należytość będzie obliczana na zasadzie odległości rzeczywistej i stawek jednolitych.

§ 17.

Należności przewozowe za bagaż będą obliczane, dla całkowitej odległości, według stawek niemieckiej taryfy bagażowej, a za przesyłki nadzwyczajne dla całkowitej odległości według stawek niemieckiej tablicy (Preisberechnungstafel).

§ 18.

Przewóz osób, bagażu, przesyłek nadzwyczajnych, zwłok, zwierząt i towarów przez sieć tranzytową, wolny jest od wszelkich opłat kolejowych za odprawę celną i opłat tym podobnych, z wyjątkiem zwrotu wydatków rzeczywiście przez kolej poniesionych. Przepis ten dotyczy również przewozu węgla, rud i towarów wolnych od cła z jednego obszaru do drugiego.

§ 19.

Konduktorzy wagonów sypialnych, służba wagonów restauracyjnych, kobiety, sprawujące czynności służbowe w pociągach dalekobieżnych D, drużyny pociągowe i parowozowe w czasie pełnienia służby, zwolnieni będą od nabywania biletów.

§ 20.

Przesyłki służbowe uważane będą jako przesyłki prywatne i przewożone za zwyczajnymi listami przewozowymi. Kolej nadawcza lub kolej tranzytowa otrzymują najwyżej część im należną w stosunku do opłaty, obliczanej za cały przebieg, według stawek taryfy dla sąsiedzkiego ruchu, pierwsza za transport aż do sieci sąsiedniej, druga za transport na linii tranzytowej. Kolej nadawcza otrzymuje połowę opłat stacyjnych, kolej tranzytowa nie otrzymuje ich wcale.

§ 21.

Za zwyczajnymi listami przewozowymi przewożone będą z warsztatów kolejowych i do nich, parowozy, wagony osobowe, bagażowe i wagony towarowe, o ile te ostatnie podlegają opłatom taryfowym, jak również części odłączone od parowozów i wagonów. Dla obliczenia należności za transport, patrz ust. 7-my Postanowień wykonawczych ad art. 453 do 456-go.

§ 22.

Listy i paczki służbowe (druki, bilety i inne druki) będą przewożone zupełnie bezpłatnie na ryzyko i odpowiedzialność kraju wysyłającego.

§ 23.

Następujące przepisy będą stosowane w komunikacji „Górnośląskiej kolei wąskotorowej”:

1° Dotychczasowy wzór listu przewozowego, złożony z dwóch części (ust. 1 § 8-go taryfy towarowej) zastąpiony będzie w komunikacji między sieciami kolejowymi, tudzież w komunikacji tranzytowej, wzorem nowym, składającym się z trzech części Aa, Ab, i B.

2° Przy odprawie z wąskotorowej sieci kolejowej niemieckiej na wąskotorową sieć polską lub odwrotnie,

list przewozowy Aa pozostaje w rękach kolei nadawczej, list przewozowy Ab towarzyszy przesyłce aż do stacji przeznaczenia. Jeżeli przesyłka jest opłacona przy nadaniu, list przewozowy Aa służy zarządowi kolejowemu nadawczemu za dokument uprawniający do pobrania należności za transport; list przewozowy Ab służy zarządowi kolei odbiorczej do kontroli podziału udziałów. W wypadkach przekazania należności na odbiorcę, służy list przewozowy Aa zarządowi kolei nadawczej do kontroli podziału udziałów; list przewozowy Ab zarządowi kolei odbiorczej za dokument, uprawniający do pobrania należności.

3° Przy przesyłkach pomiędzy stacjami tej samej sieci kolejowej, korzystających jednak przy przebiegu z drugiej sieci kolejowej, list przewozowy Ab towarzyszy przesyłce tylko do ostatniej stacji przejściowej granicznej sieci kolejowej tranzytowej i służy zarządowi tej kolei do kontroli podziału udziałów.

4° Przy przewozach z kolei normalnotorowej do polskiej stacji sieci kolejowej wąskotorowej, przez stację przeładunkową lub przez polskie linie wąskotorowe, stacja przeładunkowa dodaje do listu przewozowego kolei normalnotorowej kopję wykazu przeładunkowego, zastępującą list przewozowy Ab. Przy przewozach z kolei wąskotorowej do kolei normalnotorowej, przez stację przeładunkową, nadawca powinien w ruchu sąsiedzkim dołączyć do listu przewozowego kolei normalnotorowej, jego odpis. O ile stacja nadawcza leży na obszarze polskim, odpis listu przewozowego pozostaje na stacji nadawczej polskiej; o ile zaś stacja leży na obszarze niemieckim, a przesyłka przechodzi przez linie polskie, wówczas odpis listu przechodzi wraz z przesyłką aż do ostatniej stacji przejściowej polskiej.

5° Dla przesyłek, które należy traktować według postanowień ustępów 2 i 3-go, stacje kontrolne prowadzić winny specjalne księgi przewozowe, a urzędy administracyjne obu sieci kolejowych — specjalne księgi towarowe. Księgi te służyć będą za podstawę dla podziału udziałów. Podziału udziałów dokonywa ten zarząd, który należności pobrał. Każdy zarząd ma prawo sprawdzenia podziału udziałów, dokonanego przez drugi zarząd.

6° W wypadku, gdy ładunek został skierowany drogą okólną, różniącą się od drogi, która służyła za podstawę do obliczeń taryf, opłaty przewozowe dzielą się według rzeczywistego przebiegu kilometrycznego, po uprzednim odjęciu opłaty stacyjnej w razie jej pobrania. Opłata ta pobrana będzie w połowie na rzecz kolei nadawczej i na rzecz kolei docelowej. Zarządy zainteresowane zawrą specjalne umowy co do skierowywania przewozów.

7° Przesyłki, przechodzące z polskiej sieci kolejowej do Rozbarku, a przeznaczone do stacyj położonych na linii Poręba-Matheshof, kierować należy na Lipiny;

przesyłki z linii pomiędzy stacjami Rozbark i Karb, mające to samo przeznaczenie, są kierowane tylko na Bobrek-Frydenshutę; wszystkie przesyłki dla linii Matheshof-Gliwice przewożone są tylko przez Borsigwerk. Przepisy niniejsze pozostają w mocy tak długo, dopóki krótsze połączenia nie zostaną stworzone.

8° Celem przeprowadzenia możliwie szybkiej odprawy celnej, zastosowane będzie postępowanie uproszczone, bliższe szczegóły którego będą ustanowione przez właściwe władze celne obu Stron.

ad art. 437.

1. — Do ruchu towarowego stosowane będą postanowienia Konwencji Międzynarodowej, podpisanej w Bernie 14-go października 1890 r., a dotyczącej przewozu towarów kolejami, wraz ze zmianami i uzupełnieniami zawartymi w deklaracji dodatkowej z dnia 20 września 1893 r. oraz w układach dodatkowych z dnia 16-go czerwca 1898 r. i 19-go września 1906 r. O ile do tych przepisów miałyby być wprowadzone zmiany lub uzupełnienia, uregulowanie tych spraw pozostawione jest porozumieniu obu zarządów kolejowych. Zmiany te i uzupełnienia winny być włączone do taryf; tracą one swoją moc z chwilą gdy Polska, co do swej sieci kolejowej na Górnym Śląsku, przystąpi do wyżej wymienionej Międzynarodowej Konwencji Berneńskiej. Ruch towarowy podlega ponadto przepisom taryfowym, które obowiązują lub będą obowiązywały.

2. — Dla towarów wymienionych w nomenklaturze taryf wyjątkowych Nr. 6, 7, 7b, 7c, 7d, 8 i 18 niemieckiej kolejowej taryfy towarowej, Część II Zeszyt C, Podział C II, z dnia 1-go listopada 1921 r., będą zawsze ustalane dla przewozu między siecią kolejową Dyrekcji polskiej a innymi liniami niemieckimi, taryfy bezpośrednio w tym samym zakresie i na tych samych warunkach, jakie obowiązują w danym czasie dla komunikacji między siecią kolejową Dyrekcji niemieckiej a innymi liniami niemieckimi; taryfy te otrzymają moc obowiązującą jednocześnie z taryfami dla komunikacji sąsiedzkiej pomiędzy obiema sieciami kolejowymi.

3. — Stawki niemieckie obecne lub przyszłe taryf wyjątkowych wyszczególnionych w wyżej wymienionym ust. 2-im, a w razie ich zniesienia, obecne lub przyszłe stawki niemieckie normalnych klas wagonowych, przewidziane dla tych towarów, obliczane będą bezpośrednio od stacji nadania do stacji docelowej. Opłaty stacyjne, przewidziane dla tych taryf wyjątkowych, lub normalnych taryf wagonowych, nie będą doliczane do stawek bezpośrednich więcej niż raz jeden.

4. — Przepisy obu poprzednich ustępów nie będą stosowane do taryf wyjątkowych, przyznanych w

komunikacji pomiędzy siecią kolejową Dyrekcji niemieckiej, a innymi kolejami niemieckimi, w celu złagodzenia klęsk miejscowych.

5. — W komunikacji sąsiedzkiej pomiędzy siecią kolejową Dyrekcji polskiej i kolejami niemieckimi, tranzytem przez sieć kolejową Dyrekcji niemieckiej, nie będą pobierane od węgla, rud i towarów wolnych od cła żadne opłaty kolejowe za odprawę celną, ani opłaty temu podobne, z wyjątkiem wydatków rzeczywiście poniesionych przez kolej.

6. — Opracowanie dalszych taryf wspólnych, łącznie z taryfami dla przewozu osób, bagażu i przesyłek nadzwyczajnych, stanowić będzie mogło przedmiot osobnego porozumienia zainteresowanych Zarządów kolejowych.

7. — W razie stosowania taryf bezpośrednich, bezpośrednia odprawa odbywać się będzie na podstawie ceduł przewozowych.

8. — Postanowienia wykonawcze ad art. 435, §§ 1, 2, 3, 10, 11, 18, 19 i 22, dotyczące ruchu sąsiedzkiego na Górnym Śląsku, będą również miały zastosowanie.

9. — Przesyłki służbowe wszelkiego rodzaju (z wyjątkiem listów służbowych i paczek, wymienionych w postanowieniach wykonawczych ad art. 435, § 22), będą traktowane jako przesyłki prywatne i przewożone za listami przewozowymi używanymi w ogólnym ruchu handlowym.

ad art. 435 i 437.

§ 1.

Prowadzenie spraw, dotyczących ruchu sąsiedzkiego Górnego Śląska, jak również spraw dotyczących taryf jednolitych, powierza się Dyrekcji niemieckiej.

§ 2.

1. — W komunikacji sąsiedzkiej Górnego Śląska, jak również w komunikacji tranzytowej pomiędzy stacjami jednej i tej samej sieci kolejowej przez linje drugiej sieci kolejowej, a także w komunikacji bezpośredniej przez sieć kolejową niemiecką, pomiędzy siecią polską a innymi kolejami niemieckimi, kwestja udziałów w należnościach przewozowych pomiędzy kolejami, które biorą udział w transporcie, z wyjątkiem tych, które są ustalone poniżej, pod lit. e) i f), będzie uregulowana w sposób następujący:

a) Z bezpośrednich należności za bilety (włączając w to bilety okresowe miesięczne i tygodniowe, bilety powrotne i. t. d.) każdy Zarząd kolejowy otrzymywać będzie stawkę podaną dla obliczenia ceny tych biletów.

b) Dochody pochodzące z przewozu bagażu, psów, przesyłek nadzwyczajnych, zwłok, żywych zwierząt, przesyłek pośpiesznych i zwyczajnych, dzielone będą

według przejechanych kilometrów po uprzednim potrąceniu zawartych w tych dochodach ewentualnych opłat stacyjnych. Opłaty stacyjne będą podzielone po połowie pomiędzy kolej nadawczą i kolej odbiorczą. Jeżeli Zarząd kolei bierze udział w przewozie dwiema lub kilkoma oddzielnymi częściami linji, jego udział w dochodzie będzie proporcjonalny do sumy długości poszczególnych odcinków.

c) Opłaty czysto miejscowego charakteru (włączając w to również ewentualne opłaty za manewry) przypadają na rzecz Zarządu, na którego sieci kolejowej one powstały.

d) Dochody pochodzące z przewozów, przewidzianych w postanowieniach wykonawczych ad art. 438, będą podzielone w ten sposób, że zarząd sieci tranzytowej otrzyma w każdym razie te udziały, które powinnyby były przypaść na jego rzecz za ten sam transport od stacji do stacji, w razie gdy taryfa byłaby opracowana według zasad komunikacji sąsiedzkiej.

e) Ustalenie należności za przewóz wagonów pocztowych, wagonów pocztowych dodatkowych i przedziałów pocztowych, jak również za przewóz wagonów restauracyjnych i sypialnych, oraz rozrachunek z tych należności, będzie przedmiotem osobnego porozumienia pomiędzy obiema Dyrekcjami.

f) Co się tyczy wyjątków, przewidzianych na wypadek zmiany zasadniczych kierunków przewozu (patrz przedostatnie zdanie § 11-go Postanowień Wykonawczych ad art. 435) i stosowania pomocniczych kierunków przewozu (patrz ostatnie zdanie § 11-go Postanowień wykonawczych ad art. 435), zasady podziału należności przewozowych będą ustalone przez zainteresowane Dyrekcje w drodze obopólnego porozumienia.

2. — Co się tyczy komunikacji związkowej (Verbandsverkehr), ustalone w ustępie pierwszym zasady będą stosowane jedynie do taryf, przewidzianych dla towarów, wyszczególnionych w ust. 2-im Postanowień Wykonawczych ad art. 437.

§ 3.

Każda Dyrekcja dbać będzie o organizację kontroli dochodów ze swojej sieci kolejowej. Dla komunikacji sąsiedzkiej i związkowej, obie Dyrekcje porozumieją się co do sposobu księgowania i rozrachunku.

§ 4.

Debet i kredyt winny być komunikowane drugiej Dyrekcji w ciągu dwu miesięcy, które nastąpią po ostatnim dniu miesiąca sprawozdawczego. Wyrównanie rachunków powinno nastąpić przed 15-yim dniem trzeciego miesiąca, który nastąpi po miesiącu sprawozdawczym; każde saldo przynosić będzie 5 % rocznie,

licząc od 20-go dnia miesiąca, który nastąpi po miesiącu sprawozdawczym. Ponadto należy płacić za zwłokę 5 % rocznie od wszelkich sum nieuiszczonych do 1-go dnia czwartego miesiąca, który nastąpi po miesiącu sprawozdawczym; odsetki te liczone będą od wyżej wspomnianego dnia do dnia uskutecznienia wpłaty.

ad art. 438.

1. — Należność za transporty uskutecznione pomiędzy stacjami jednej i tej samej sieci kolejowej, lecz przechodzące przez linje drugiej sieci, o których mowa w ust. 2-im, może, na żądanie kolei, która jest równocześnie koleją nadawczą i docelową, być przerachowana na podstawie taryf wewnętrznych tej ostatniej, przewidzianych dla przewozu osób, bagażu, przesyłek nadzwyczajnych, zwłok, zwierząt, przesyłek pośpiesznych i zwyczajnych. Odchylenie to nie wpłynie na przynależność tej komunikacji do komunikacji sąsiedzkiej Górnego Śląska; zatem odnośna taryfa winna być włączona do taryfy dla komunikacji sąsiedzkiej Górnego Śląska, a nie do taryfy wewnętrznej każdej z obydwu sieci kolejowych.

2. — Następujące linje wchodzi w rachubę:

1° Z obszaru niemieckiego do niemieckiego, przez obszar polski:

- a) Gliwice-Błok Mizerów-Bocznice Gliwickich kopalni węgla (Gleiwitzer Steinkohlengruben) oraz kopalni węgla Oehringengrube, tylko dla ruchu towarowego;
- b) Gliwice-Makoszowy-Dworzec szybu Delbrück, tylko dla ruchu towarowego;
- c) Karb-Bytom Las Miejski (Beuthen Stadtwald)-Tarnowskie Góry-Brynek, dla ruchu osobowego i towarowego;
- d) Karb-Bytom Las Miejski (Beuthen Stadtwald)-Tarnowskie Góry-Lubliniec-Ciasna (Cziasnau), dla ruchu osobowego i towarowego.

2° Z obszaru polskiego do polskiego przez obszar niemiecki:

- a) Chebzie (Morgenroth)-Karb-Nowy Radzionków, dla ruchu osobowego i towarowego;
- b) Chorzów-Bytom Dworzec Górny-Szarlej, dla ruchu osobowego i towarowego;
- c) Redensblickschacht (Florentinegrube)-Bytom Dworzec Górny-Szarlej, tylko dla ruchu towarowego;
- d) Chorzów-Blockstelle Bsw.-Redensblickschacht (Florentinegrube), tylko dla ruchu towarowego.

3. — Wszelkie zmiany w postanowieniach ust. 2-go, winny być przedmiotem układu pomiędzy obydwoma Zarządami kolejowymi.

ad art. 440.

1. — Z liczby parowozów przeznaczonych dla niemieckiej sieci kolejowej:

450 parowozów stanowi ilostan zdatnych do ruchu parowozów,

180 parowozów stanowi ilostan parowozów w naprawie,

a z liczby parowozów przeznaczonych dla polskiej sieci kolejowej:

300 parowozów stanowi ilostan zdatnych do ruchu parowozów,

130 parowozów stanowi ilostan parowozów w naprawie.

2. — Rozdział podług rodzajów liczby parowozów przydzielonych dla każdej sieci kolejowej, będzie dokonany na podstawie załącznika 1-go niniejszych Postanowień wykonawczych.

3. — Ustalony dla każdej sieci kolejowej ilostan zdatnych do ruchu parowozów winien być osiągnięty:

1° przez przydział wszystkich parowozów znajdujących się w ruchu na każdej sieci kolejowej w chwili zmiany suwerenności;

2° przez dowóz parowozów, które podczas pierwszego miesiąca, który nastąpi po zmianie suwerenności, opuszczają główne warsztaty Dyrekcji niemieckiej po dokonanej naprawie;

3° przez dowóz parowozów, które będą wzięte z reszty ilostanu dawnego prusko-heskiego Zarządu kolejowego.

4. — Na skutek zarządzeń, przewidzianych w ust. 3-im, niemiecka sieć kolejowa winna posiadać w ciągu czternastu dni od chwili zmiany suwerenności ilostan 400 zdatnych do ruchu parowozów, zaś o ile możliwe, w ciągu dalszego miesiąca, najpóźniej jednak w ciągu dalszych sześciu tygodni, winna ona posiadać pełny ilostan 450 zdatnych do ruchu parowozów; polska sieć kolejowa winna posiadać w ciągu czternastu dni, które nastąpią po zmianie suwerenności, ilostan 245 zdatnych do ruchu parowozów, zaś, o ile możliwe, w ciągu dalszego miesiąca, najpóźniej jednak w ciągu dalszych sześciu tygodni, całkowity ilostan 300 zdatnych do ruchu parowozów.

5. — Do liczby zdatnych do ruchu parowozów, przydzielonych dla polskiej sieci kolejowej, będą włączone parowozy, które były wycofane z obszaru plebiscytowego dla przesłania ich do Polski i które nie zostały zwrócone na obszar plebiscytowy przed dniem 1-go stycznia 1922 r.

6. — Liczba parowozów w naprawie, wyznaczona dla każdej sieci kolejowej, będzie wydzielona:

1° z liczby parowozów, które na każdej sieci kolejowej w chwili zmiany suwerenności okażą się niezdatnymi do ruchu,

2° z liczby parowozów, znajdujących się w naprawie w głównych warsztatach Dyrekcji niemieckiej, o ile nie podpadają pod kategorię parowozów, wymienionych w l. 2 ust. 3-go.

7. — Wszystkie parowozy, ponad liczbę rozdzielonych, znajdujące się na obszarze plebiscytowym, pozostaną własnością kolei Rzeszy niemieckiej i winny im być oddane do dyspozycji.

8. — Podział według gatunków wagonów osobowych, bagażowych, brankardów i wagonów służbowych, przyznany każdej sieci kolejowej, będzie dokonany na podstawie załącznika 2-go, do niniejszych postanowień. Pod względem zdatności do ruchu, przyjmuje się, że stan naprawy może wynosić 11 % ogólnego ilostanu.

9. — Postanowienia ust. 3 do 7-go, będą również stosowane w drodze analogii do wagonów osobowych, bagażowych, brankardowych i służbowych.

10. — Podział wagonów towarowych, przyznanych każdej sieci kolejowej, według gatunków będzie dokonany na podstawie załącznika 3-go do niniejszych postanowień. Za podstawę dla podziału według zdatności do ruchu, przyjęty będzie stan naprawy, wynoszący 6 % całkowitego ilostanu. Przeciętny wiek wagonów towarowych winien w chwili podziału być jednakowy dla ilostanów przydzielonych obu sieciom kolejowym.

ad art. 441 i 442.

1. — Na parowozach, wagonach-akumulatorach, wagonach osobowych, bagażowych, brankardach i wagonach służbowych, będzie umieszczona oznaka własności, odpowiadająca ich przydziałowi, jak również i numer. Wagony osobowe, bagażowe, brankardy i wagony służbowe będą ponadto zaopatrzone w napis wskazujący ich stację macierzystą. Dawne oznaki własności będą usunięte lub zmienione.

2. — W książce kotłowej każdego parowozu, pochodzącego z podziału, należy poczynić wzmiankę, wskazującą na przydział, i zmiany napisów.

3. — Dawne oznaki własności i numery na wagonach towarowych będą zniesione. Wagony towarowe, przydzielone niemieckiej sieci kolejowej, otrzymają napis « Oberschlesien », a pod nim « Górny Śląsk », jak również nowy numer; wagony towarowe, przydzielone polskiej sieci kolejowej, otrzymają napis « Górny Śląsk », a pod nim « Oberschlesien », jak również nowy numer.

4. — Utworzone zostaną komisje, w skład których wejdą pracownicy kolejowi obu Państw, i które przystąpią do wyboru mającego być podzielonym taboru,

oraz do poczynienia zmian w oznakach i napisach. Obydwa Zarządy kolejowe porozumieją się co do sposobu utworzenia wymienionych komisji i co do instrukcji służbowych, które mają im być wydane. Instrukcje te winny być oparte na warunkach przekazania taboru kolejowego na rzecz obszarów odstąpionych, które to warunki zostały ustalone przez Komitet Przydziału Taboru Kolejowego dla odstąpionych obszarów, utworzonego na podstawie art. 371-go Traktatu Wersalskiego, o ile warunki te nie stoją w sprzeczności z postanowieniami Konwencji niniejszej.

5. — Koszta związane z działalnością komisji i z dokonaniem zmian, oznak i napisów, ponosi każdy Zarząd proporcjonalnie do części taboru, która została mu przydzielona.

ad art. 444.

1. — Każda Dyrekcja prowadzić będzie wykaz ilostanu swego taboru.

2. — Każda Dyrekcja będzie zawiadamiać drugą Dyrekcję o wszelkich zmianach, które nastąpią w ilostanie taboru.

3. — Jeżeli wskutek budowy nowej linii kolejowej, uruchomienia nowych źródeł produkcji, lub tym podobnych powodów, tabor wagonów towarowych musiałby być powiększony, Państwo, na obszarze którego nastąpiło zwiększenie ruchu, winno na własny koszt nabyć potrzebne wagony; wagony te pozostają własnością Państwa, które je nabyło i będą oznaczone zgodnie z przepisami wykonawczymi *ad art. 441 i 442*; wagony te będą użytkowane wspólnie.

ad art. 445.

Rozrachunek świadczeń z okazji przejścia wagonów osobowych i bagażowych z sieci kolejowej jednej Dyrekcji na sieć kolejową drugiej, dokonywać się będzie, zgodnie z umowami o wzajemnym użytkowaniu wagonów osobowych i bagażowych w ruchu międzynarodowym.

ad art. 446.

1. — Jeżeli ilość wymaganych wagonów nie będzie osiągnięta, każda Dyrekcja uprawniona będzie dostarczyć Kolejom Górnośląskim, ponad ustaloną w art. 446-ym liczbę wagonów, taką ilość własnych wagonów, jaka okaże się potrzebna do przewiezienia z obszaru plebiscytowego towarów, przeznaczonych dla Niemiec, względnie dla Polski.

2. — Wszystkie dostarczone wagony towarowe winny być w zasadzie natychmiast odsyłane z powrotem w stanie ładownym lub próżnym do Zarządu, który je dostarczył.

3. — Jeżeli dostarczone wagony zostały użyte w sposób niezgodny z postanowieniami Umowy w przedmiocie wzajemnego używania wagonów w ruchu międzynarodowym (R.I.V.), Koleje Górnośląskie zapłacą przewidziane w powyższym Regulaminie kary pieniężne. Po upływie każdego roku ustalona zostanie liczba przekroczeń popełnionych w stosunku do Zarządu, który dostarczył wagonów, i jeżeli w ciągu roku ilość popełnionych przekroczeń w stosunku do jednego z Zarządów, który dostarczył wagonów, nie przekroczyła 500, — Zarząd ten zwróci Kolejom Górnośląskim karę pieniężną. Płatne kary pieniężne ponosić będzie ostatecznie dyrekcja, która zawiniła.

4. — Jeżeli Polska będzie w stanie nabyć lub wynająć w Niemczech na słusznych warunkach wagony towarowe, Zarząd kolei polskich rozpocznie dostarczać wagony Kolejom Górnośląskim przed przewidzianym terminem.

ad art. 447.

1. — Dyspozycje ruchowe, niezbędne dla skutecznego zarządzonego przez Urząd wagonowy podziału wagonów, wydane będą przez obie Dyrekcje w drodze wzajemnego porozumienia.

2. — Urząd wagonowy może wydawać przepisy dotyczące służby wagonowej, które obowiązywać będą obydwie Dyrekcje. Jeżeli nie będzie on mógł dostarczyć wszystkich żądanych wagonów, podzieli on wówczas proporcjonalnie liczbę wagonów, którymi dysponuje.

3. — Urząd wagonowy posiada, w zakresie służby wagonowej, prawo kontroli nad obydwoma biurami wagonowymi, jak również nad wszystkimi dworcami obu Dyrekcji. W kontroli tej może brać udział urzędnik Dyrekcji, której podlega sieć kolejowa, na której odbywa się kontrola.

4. — Podział wagonów na sieci kolejowej uskutecznią biura podziału każdej Dyrekcji.

5. — Kontrola wagonów istniejąca na dworcach granicznych górnośląskiego obszaru plebiscytowego, w ruchu z Polską i z Czechosłowacją, będzie zachowana. Pomiędzy niemiecką siecią kolejową obszaru plebiscytowego a innymi kolejami niemieckimi, będą utworzone na dworcach granicznych posterunki dla kontroli wagonów. Wszystkie te posterunki podlegają odnośnie do służby wagonowej, Urzędowi wagonowemu, i pod tym względem winny być uważane jako jego organy.

6. — Urząd wagonowy będzie uprzednio zawiadamiany o wszystkich pociągach, przybywających z próżnymi wagonami; oprócz tego każda Dyrekcja będzie uprzednio zawiadamiana o wszystkich pociągach z próżnymi wagonami, wchodzących na jej sieć kolejową.

7. — Biura podziału obu Dyrekcji przesyłają dwa razy dziennie Urzędowi wagonowemu sprawozdania telegraficzne o całkowitej ilości wagonów i o ogólnej liczbie potrzebnych wagonów, wykazując oddzielnie poszczególne rodzaje wagonów. Zapotrzebowanie na dzień następny winno być podane do wiadomości najpóźniej wieczorem dnia poprzedniego.

8. — W razie braku wagonów, wolno Dyrekcjom, zawiadomiwszy o tem Urząd wagonowy, czynić samodzielnie starania o dostawę obcych wagonów dla ich obydwu sieci kolejowych. W tym wypadku Dyrekcja, która wydała zamówienie, sama opłaci czynsz za te wagony.

9. — Obydwie Dyrekcje wspólnie przystąpią do « Umowy o wzajemnem użytkowaniu wagonów towarowych w ruchu międzynarodowym » (R. I. V.), i zastosują jej postanowienia w umowach ze wszystkimi Zarządami. Równocześnie będą one dążyły do ograniczenia, aby wagony Kolei Górnośląskich mogły być ładowane tylko z przeznaczeniem do dworców sieci kolejowej macierzystej. Jako sieć kolejową macierzystą uważa się w tym wypadku sieci kolejowe obu Dyrekcji.

10. — Graniczne kontrole wagonów sporządzać będą swe wykazy przejściowe w dwóch egzemplarzach; oryginał będzie przesłany przez Urząd wagonowy do biura obrachunkowego w Magdeburgu. Jeden odpis pozostanie na granicznych stacjach kontrolnych. Wymienione kontrole graniczne przysyłać będą codziennie do Urzędu wagonowego i do właściwej Dyrekcji zestawienie wyjścia i wejścia wagonów, z oddzielnym podziałem na rodzaje, ilości i ładowność.

11. — Biuro obrachunkowe w Magdeburgu przygotowuje, za odpowiednim wynagrodzeniem, rozrachunki ze wszystkimi Zarządami kolejowymi i prześle je do Urzędu wagonowego przy Naczelnym Komitecie, który, po sprawdzeniu, przystąpi do obrachunku z tymi Zarządami. Każdej Dyrekcji przysługuje prawo wejrzenia w dokumenty obrachunkowe w Magdeburgu.

12. — Na dworcach granicznych przejściowych, pomiędzy obydwoma sieciami kolejowymi, będzie odbywać się bieżące sumaryczne liczenie wagonów z podziałem na wagony ładowne i próżne. Liczenie to o charakterze wyłącznie informacyjnym będzie uskuteczniane przez jednego pracownika dla obu Dyrekcji. Wynik będzie komunikowany codziennie każdej Dyrekcji pisemnie lub telegraficznie.

13. — Na dworcach granicznych przejściowych pomiędzy obydwoma sieciami kolejowymi winna się odbywać rewizja techniczna wagonów towarowych, której szczegóły ustalone będą przez Dyrekcje w drodze

wspólnego porozumienia. Wagony uszkodzone nie będą przyjmowane, jeżeli nie będą zaopatrzone w nalepki według wzoru załącznika 4-go do niniejszych postanowień, i jeżeli na nalepce tej nie będzie wskazana Dyrekcja, na sieci której uszkodzenie miało miejsce, lub zostało stwierdzone. Tekst na nalepce będzie zredagowany w języku polskim i niemieckim, lub odwrotnie.

14. — O przyjęciu prywatnych wagonów do swego taboru decyduje samodzielnie każda Dyrekcja.

ad art. 448.

1. — Podział wagonów pomiędzy obie sieci kolejowe, według ich rodzaju będzie dokonany zgodnie z załącznikiem 5-ym do niniejszych postanowień.

2. — Uszkodzone parowozy i wagony, które musiały być z ruchu wycofane, będą podzielone, za wzajemnem porozumieniem się Dyrekcji, w tym samym stosunku, jaki przyjęty został w chwili wyboru taboru przeznaczonego do podziału pomiędzy obydwie sieci kolejowe.

3. — Przy zastosowaniu współczynnika podziału uwzględniona będzie konstrukcja (drzewo, żelazo), ładowność i wiek wagonów.

4. — Prywatne wagony uważane będą, jako włączone do taboru wagonowego tej sieci kolejowej, na której znajduje się stacja macierzysta wagonu.

5. — Przepisy Postanowień wykonawczych ad art. 441 i 442 będą stosowane w drodze analogji do kolei wąskotorowych.

ad art. 452.

1. — Ustęp 3-ci Postanowień wykonawczych ad art. 444, oraz ust. 13-y i 14-y Postanowień wykonawczych ad art. 447 będą również stosowane do kolei wąskotorowych.

2. — Każdy z czterech dworców przejściowych granicznych, Rozbark, Dąbrowa, Bobrek i Poręba prowadzić będzie wykaz, sporządzany przez urzędników, niemieckiego i polskiego, tamże zatrudnionych, dla wagonów wymienianych, przechodzących z jednej sieci kolejowej do drugiej, oddzielnie dla każdego Zarządu i według jednolitego wzoru. Urzędnicy ci sprawdzać będą codziennie zgodność swych zapisów i wzajemnie ją sobie potwierdzać, lub też poczynią natychmiast odpowiednie kroki celem wyjaśnienia stwierdzonych niezgodności.

3. — Każdy wykaz wagonowy będzie codziennie zsumowany i rezultat będzie komunikowany kierownictwu pociągów w Rozbarku, które wniesie te cyfry do obrachunku wagonowego, według umówionego wzoru.

4. — Obrachunek wagonów winien być przesyłany każdej z obu Dyrekcji. Kredyt i debet będą co tydzień

wyrównywane w ten sposób, że wagony, jakie jedna Dyrekcja będzie dłużna drugiej, będą zwracane na granicznych dworcach przejściowych, wyznaczonych przez kierownictwo pociągów.

5. — Jeżeli jedna Dyrekcja opóźnia zwrot dłużnych wagonów, wówczas druga Dyrekcja ma prawo zatrzymać u siebie wagony w takiej samej ilości. Dyrekcja, postawiona w zwłoce, zapłaci drugiej Dyrekcji czynsz wagonowy, którego wysokość będzie ustalona przez obie Dyrekcje za obopólnem porozumieniem.

ad art. 453, 454, 455 i 456.

1. — Bez uprzedniego zezwolenia właściwej Dyrekcji, nie można będzie czynić żadnych zmian w konstrukcji i urządzeniu wehikułów, ani żadnych odchyśleń od przepisów, dotyczących używanych materiałów.

2. — Materiały używane przez warsztaty kolejowe do wykonywania robót, winny odpowiadać przepisom niemieckim i będą kupowane przez same warsztaty. Gdyby polska Dyrekcja uznała za potrzebne odstąpienie od przepisów niemieckich, winna ona porozumieć się co do tego z Dyrekcją niemiecką.

3. — Pozostałe od naprawy taboru stare materiały będą, na żądanie właściwej Dyrekcji, oddane do jej dyspozycji, lub zaliczane na jej rachunek, według cen ustalonych dla odpadków.

4. — Przedmioty źle wykonane będą obciążały rachunek warsztatów kolejowych, a nie rachunek zamawiającego.

5. — Wehikuly, wymagające naprawy lub rewizji technicznej, winny być zgłaszane do warsztatów kolejowych, zgodnie z obecnymi lub przyszłymi przepisami niemieckimi. Warsztaty te zażądają nadesłania im wehikułów i zwrócą je do eksploatacji po dokonaniu robót i odebraniu przez zamawiającego.

6. — Kartki meldunkowe (Meldezettel) dla wagonów, wymagających naprawy, przewidziane w Regulaminie niemieckim o meldowaniu i traktowaniu uszkodzonych i podlegających rewizji wagonów (Dienstvorschrift für die Meldung und Behandlung der schadhafte und untersuchungspflichtigen Wagen), jak również treść adnotacji, redagowane będą w języku niemieckim, analogicznie do postanowień l. 5, ust. 2-go § 16-go Umowy o wzajemnem używaniu wagonów w ruchu międzynarodowym (R.I.V.). Dodanie tekstu polskiego jest dopuszczalne.

7. — Parowozy, wagony osobowe i bagażowe będą przewożone do warsztatów i odwożone z powrotem w obrębie obu sieci kolejowych według normalnych stawek taryfowych, zmniejszonych o połowę opłaty stacyjnej. Za przewóz wagonów towarowych

będzie pobierana stawka normalna ze zmniejszoną o połowę opłatą stacyjną, lecz tylko za przewóz do warsztatów, jedynie gdy wagon przewożony wyłącznie w tym celu jest w stanie próżnym (patrz § 12 Postanowień wykonawczych ad art. 435).

8. — Co się tyczy sposobu postępowania z wagonami towarowymi, uszkodzonymi poza obrębem Kolei Górnośląskich, należy stosować się do istniejących lub przyszłych umów z obcymi zarządami.

9. — Dla obu sieci kolejowych kosztą naprawy wagonów towarowych ponosić będzie ta Dyrekcja, na której liniach uszkodzenie powstało, lub zostało stwierdzone.

10. — Obie Dyrekcje uprawnione są do dozoru i odbioru napraw w warsztatach, na własny koszt, przez swych własnych pracowników, których liczba ustalona będzie przez nie za wspólnym porozumieniem. Pracownicy ci mają prawo wstępu do pomieszczeń warsztatowych, w których są wykonywane roboty; obowiązani są przy tem stosować się do regulaminu warsztatowego.

11. — Dyrekcje ustalą wspólnie dla wymienionych pracowników, dozoru i odbiorczych, przepisy, regulujące ich kompetencje i obowiązki.

12. — Pracownicy dozoru i odbiorczy określą na podstawie kartek obstalunkowych, wystawionych przez właściwe organa ruchu, rodzaj i zakres naprawy; będą oni również decydowali, czy i w jakim zakresie należy zaradzić innym usterkom, ujawnionym dodatkowo w trakcie dokonywania naprawy.

13. — Urzędnicy dozoru i odbiorczy winni sprawdzać dokonane roboty i zaświadczyć, że prace zostały dokładnie wykonane. Winni oni również zaświadczać ścisłość rachunków i zgodność robót wykonanych z robotami wskazanymi w kartkach obstalunkowych, oraz z późniejszymi zleceniami, co do napraw, które okazały się potrzebnymi. Wszystkie dokumenty niezbędne do sprawdzania rachunków mają być przedłożone urzędnikom dozoru.

14. — Komitet Naczelny otrzymuje od obu Dyrekcji dane statystyczne o stanie naprawy taboru.

ad art. 462.

1. — Towarzystwo akcyjne „Kolejka Śląska” (Schlesische Kleinbahnaktiengesellschaft), Górnośląskie Towarzystwo Tramwaju Parowego z o.p. (Oberschlesische Dampfstrassenbahngesellschaft m.b.H.) i Górnośląskie Towarzystwo Akcyjne Kolejek i Zakładów Elektrycznych (Oberschlesische Kleinbahn- und Elektrizitätsaktiengesellschaft) uprawnione będą do prowizorycznej

zmiany istniejących taryf, zanim zostanie im udzielone zezwolenie władz nadzorczych, lub zanim zapadnie decyzja Komisji Mieszanej, o ile w drodze orzeczenia niemieckiej lub polskiej kompetentnej władzy rozjemczej, Towarzystwa te zmuszone będą do podwyższania płac personelu, zapomóg natury gospodarczej lub do wykonania innych tego rodzaju obowiązków. Wymieniona prowizoryczna zmiana taryf może być zastosowana z chwilą wejścia w życie orzeczenia rozjemczego, jednakże tylko w rozmiarach, niezbędnych dla pokrycia nadwyżki kosztów, wynikłej wskutek podwyższenia płac, zapomóg i innych wyżej wspomnianych ciężarów. Przy ustalaniu nowych taryf przyjmie się za podstawę zmniejszenie ruchu o 10% na liniach o których mowa, w porównaniu z przeciętną pełnego ruchu poprzednich trzech miesięcy.

2. — O ile po upływie czternastu dni od chwili, kiedy Towarzystwo wniosło podanie o podwyższenie taryf, władze kompetentne nie wydadzą ostatecznej decyzji, można będzie prowizorycznie zmienić taryfy, czy to z powodu przyznanej w drodze dobrowolnej ugody pomiędzy Stronami podwyżki w dziedzinie pborów personelu lub zapomóg natury specjalnej, czy też z powodu wzrostu kosztów eksploatacji wskutek zwyżki cen materiałów, prądu elektrycznego oraz opłat i podatków. W tym wypadku może nastąpić prowizoryczne podwyższenie taryf w rozmiarach, niezbędnych nie tylko dla pokrycia nadwyżki kosztów, spowodowanej podwyższeniem płac, zapomóg i innych temu podobnych ciężarów, lecz również dla pokrycia nadwyżki innych wydatków, przyczem za podstawę obliczenia przyjąć należy zmniejszenie ruchu, podobnie do zmniejszenia, o którym mowa powyżej.

3. — We wszystkich wypadkach prawo definitywnego ustalenia taryf należy do rządowych władz nadzorczych i ewentualnie do Komisji Mieszanej.

ad art. 465.

1. — W miejscowościach, w których koleje przecinają granicę, utworzone będą polskie i niemieckie urzędy dla kontroli paszportowej i rewizji celnej.

2. — Podczas przejazdu przez obszar tranzytowy, okna i drzwi przedziałów, zajętych przez przejeżdżających tranzytem podróżnych i ich bagaże, pozostaną zamknięte.

3. — Pociągi będą mogły być konwojowane podczas tranzytu przez urzędników celnych kraju, przez który tranzyt się odbywa. Koszt konwoju ponosić będzie kraj, który korzysta z prawa tranzytu. Zarząd cel wymienionego kraju będzie również uprawniony do zarządzenia konwoju tych pociągów przez własnych urzędników.

4. — Na linii Bytom-Rudzka Kuźnica (Rudahammer)-Zabrze (Hindenburg) podróżni, którzy pragną wsiadać lub wysiadać na obszarze polskim, będą mogli korzystać z tych pociągów, pod warunkiem jednak, że pozostaną na platformie podczas przejazdów przez obszar polski, i że poddadzą się na granicy rewizji celnej i kontroli paszportowej.

5. — Pociągi, przechodzące przez obszar niemiecki na linii Piekary-Bytom-Königsgrube Nordfeld, służą przede wszystkim do przewozu robotników. Z pociągów tych nie mogą korzystać podróżni, którzy pragną wsiadać lub wysiadać na obszarze niemieckim. Obydwa Rządy ustalą w drodze porozumienia ilość pociągów i rozkład jazdy.

6. — Przepisy obowiązujące dla podróżnych będą wywieszone w języku polskim i niemieckim wewnątrz wagonów.

ad art. 470

1. — Podczas przejazdu pociągów uprzywilejowanych, lub części pociągów uprzywilejowanych przez obszar tranzytowy, drzwi i okna wagonów będą zamknięte.

2. — W pociągach tych lub w częściach tych pociągów używane będą wagony korytarzowe.

3. — Przepisy, obowiązujące dla podróżnych w uprzywilejowanym ruchu tranzytowym, będą podane do ich wiadomości w drodze obwieszczeń, umieszczonych wewnątrz wagonów i zredagowanych w języku polskim i niemieckim.

ad art. 481.

1. — Obie dyrekcje porozumieją się, dla każdego okresu rozkładu jazdy, co do wielkości i składu pociągów osobowych i części tych pociągów, jak również tranzytowych pociągów towarowych.

2. — Obie dyrekcje porozumieją się w każdym poszczególnym wypadku, gdy zechcą zmienić wielkość i skład pociągów, lub wprowadzić pociągi dodatkowe, które okazałyby się potrzebne w trakcie okresu rozkładu jazdy, wskutek wzmożenia się ruchu, lub z jakiegokolwiek innego powodu.

ad art. 482.

1. — Obie dyrekcje porozumieją się, dla każdego okresu rozkładu jazdy, co do dołączania do pociągów wagonów pocztowych, restauracyjnych i sypialnych, jak również co do rezerwowania w pewnych wypadkach przedziałów pocztowych.

2. — Dostęp do wagonów restauracyjnych i sypialnych oraz prawo korzystania z nich dozwolone jest tylko podróżnym pociągów uprzywilejowanych i podróżnym części pociągów uprzywilejowanych.

ad art. 483.

Dyrekcje porozumieją się co do zmian objazdów; w tym celu wydadzą one — za obopólnem porozumieniem — ogólne zarządzenia przygotowawcze dla każdego okresu rozkładu jazdy.

ad art. 484.

Niezależnie od postanowień art. 423-go, oddawanie ani przyjmowanie wehikułów nie będzie mogło mieć miejsca przy zamkniętych pociągach, które służą dla uprzywilejowanego ruchu tranzytowego na liniach:

a) Gliwice-Blok Mizerów-Bocznice Gliwickiej kopalni węgla (Gleiwitzer Steinkohlengrube);

b) Gliwice-Makoszowy-Delbrückschächte;

c) Chebzie (Morgenroth)-Karb-Nowy Radzionków;

d) Chorzów-Bytom Dworzec Górny-Szarlej;

e) Chorzów-Bytom Dworzec Główny-Nowy Radzionków;

f) Chorzów-Blockstelle Bsw.-Redensblickschacht;

g) Redensblickschacht-Bytom Dworzec Zachodni-Szarlej,

o ile trakcje wykonuje Dyrekcja kraju wysyłającego.

ad art. 487.

1. — Każda Dyrekcja wykona budowę przewodów telegraficznych i telefonicznych na swojej sieci kolejowej na koszt tej dyrekcji, w interesie której przewody te są zbudowane. Każda Dyrekcja winna utrzymywać w stanie zabezpieczającym wykonywanie służby przewody telegraficzne i telefoniczne, zbudowane na jej sieci kolejowej.

2. — Obie Dyrekcje porozumieją się co do innych urządzeń technicznych, jak również co do wzajemnego podziału kosztów utrzymania, amortyzacji i innych wydatków.

ad art. 489.

1. — Podczas uprzywilejowanego tranzytu bagaż nadany przewożony będzie w przedziałach zamkniętych. Oplombowanie przez urząd celny przedziału bagażowego może być dokonane przy nadejściu pociągu na dworzec graniczny, przez konwojenta celnego kraju, przez który odbywa się tranzyt, i bez konieczności formalnego odbioru bagażu. W tym wypadku konwojent celny kraju, przez który odbywa się tranzyt, winien stwierdzić, iż w chwili odjazdu pociągu z dworca granicznego plomby były nienaruszone.

2. — Administracji celnej kraju tranzytowego przysługuje prawo zarządzić konwojowanie pociągów od ostatniego dworca wyjścia z kraju wysyłającego aż do pierwszego dworca, położonego poza jego siecią kolejową.

3. — Zabrania się podróżnym otwierać drzwi. W razie gdyby podróżni zmuszeni byli do opuszczenia pociągu z przyczyn związanych ze służbą kolejową, lub też wskutek nieszczęśliwego wypadku, pozostawać będą wówczas wraz ze swym bagażem pod nadzorem celnym aż do chwili odjazdu.

4. — Każdy pociąg w tranzycie uprzywilejowanym może być eskortowany przez jednego lub dwóch konwojentów. Jeżeli liczba ta okaże się niewystarczającą, administracja celna każdego kraju uprawniona będzie do przydzielenia konwojentów dodatkowych. Jednakże nie wolno będzie przydzielać więcej niż jednego konwojenta na każde cztery wagony.

5. — Kraj, korzystający z prawa tranzytu, obowiązany będzie zwrócić krajowi, przez który odbywa się tranzyt, koszty konwoju. Koszty te będą obliczone na podstawie skali poborów, postanowień o kosztach podróży i innych przepisów, stosowanych w kraju, przez który odbywa się tranzyt, do dwóch niższych grup urzędników lub funkcjonariuszy, którzy, zgodnie z przepisami swego kraju, powołani są do pełnienia tej służby. Dla ułatwienia tego obrachunku ustalona będzie kwota ryczałtowa w ten sposób, że dla każdej grupy urzędników lub funkcjonariuszy obliczona będzie przeciętna pomiędzy najwyższymi i najniższymi poborami, oraz przeciętna kosztów podróży. Wymienione koszty konwoju będą zwracane, za każdy ubiegły kwartał, na podstawie rachunku, który kraj, przez który odbywa się tranzyt, prześle krajowi wysyłającemu.

6. — Jako biuro obrachunkowe wyznaczają Niemcy Oddział Cel i Podatków Spożywczych przy Krajowym Urzędzie Finansowym w Opolu (Die Abteilung für Zölle und Verbrauchssteuer des Landesfinanzamtes Oppeln). Polska wyznaczy jak najwcześniej władzę celną.

7. — Państwo dłużne winno uiścić zapłatę w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania rachunku przez swoje biuro obrachunkowe. Jeśli zapłata nie zostanie uskuteczniiona w tym terminie, od należnej kwoty będą wówczas obliczane odsetki w wysokości 5%. Zapłata nastąpi w walucie, posiadającej kurs legalny w tej części obszaru plebiscytowego, która należy do Państwa wierzyciela.

8. — Biura Obrachunkowe podadzą sobie wzajemnie do wiadomości kasy, powołane do przyjmowania i uskuteczniania wpłat.

ad art. 488-493.

1. — Zamknięcie celne uskutecznia się przez nałożenie plomby, jeżeli idzie o wagony kryte; jeżeli zaś towary znajdują się w wagonie otwartym, lub jeżeli

zaplombowanie wagonu krytego nie może być dokonane ze względu na personel konwojujący (n. p. przy transporcie zwierząt), zamknięcie celne dokonane zostanie w jakikolwiek inny sposób, który władza celna uzna za właściwy.

2. — Zarząd kolejowy sporządzi dla wagonów każdego pociągu tranzytowego listę pociągową, której tekst drukowany, zredagowany w języku polskim i niemieckim, lub odwrotnie, będzie ustalony w drodze wzajemnego porozumienia przez władze kolejowe i celne. Wymieniona lista pociągowa winna być doręczona w dwóch egzemplarzach władzom celnym niemieckim i w trzech egzemplarzach — władzom celnym polskim. Listy przewozowe będą oddane do dyspozycji granicznego urzędu celnego wraz z listami pociągowymi. Przy zbiorowych ładunkach drobnicy należy w liście pociągowej podać ilość sztuk drobnicy w każdym wagonie.

3. — Zmiany, które mogłyby zajść w składzie pociągu, w zawartości wagonów oraz zmiany, dotyczące zamknięć celnych, winny być uwidaczniane w liście pociągowej. Jeżeli większa ilość próżnych wagonów następuje bezpośrednio po sobie, wystarczy wykazać je sumarycznie.

4. — Dokumenty dotyczące przesylek podlegających rewizji celnej i kontroli administracji podatkowej, winny być wzmiankowane w liście pociągowej.

5. — Jeżeli wagony towarowe są dołączone do pociągów osobowych, odprawa celna tych wagonów odbywać się będzie tak, jak gdyby stanowiły one część pociągów towarowych.

6. — Plomby nałożone przez władze celne kraju wysyłającego mogą być czasowo zdjęte na obszarze kraju, przez który odbywa się tranzyt, tylko w wypadkach, przewidzianych w Dziale III Tytułu niniejszego, lub w wypadkach bezwzględnej konieczności, związanej ze służbą kolejową. Przeładowanie dopuszczalne jest tylko ze względów służbowych. W tych wypadkach odprawa celna będzie dokonana zgodnie z postanowieniami obowiązującymi w danym kraju. Przeładowanie towarów, zdjęcie plomb celnych, oraz powody tych czynności, jak również nałożenie nowych plomb, należy uwidocznnić w liście pociągowej, a ewentualnie również i w dokumentach celnych, oraz w dokumentach dotyczących uiszczenia opłat, taks i innych należności. W ten sam sposób należy postępować w wypadkach, gdy zamknięcie celne zostanie uszkodzone w drodze, rozmyślnie lub przypadkowo, lub jeżeli towary zostaną z wagonu wykradzione. Protokół, stwierdzający powyższe wypadki, winien być spisany, o ile możliwości, w obecności urzędników celnych. Wydane zarządzenia, jak również i okoliczności, które je spowodowały, winny być uwidocznione na liście pociągowej i ewentualnie w dokumentach celnych i w dokumentach

dotyczących uiszczenia opłat, taks i innych należności. Odpis protokołu winien być dołączony. Dalsze uruchomienie wagonów, wstrzymanych z powodów wyżej podanych, winno nastąpić przy najbliższej okazji.

7. — Wejście i wyjście pociągu należy uwidocznic dla obu obszarów w liście pociągowej. Stwierdzone pod

tym względem niedokładności winny być wzmiankowane, należy również wydać wymagane przez okoliczności zarządzenia.

ad art. 495.

1. — Karta tożsamości będzie ustalona według następującego wzoru:

16 cm.

10,5 cm.

Farband.
Pasek kolorowy.

Gültig bis zum 19....

Ważny do 19....

Ausweis Nr.

Karta tożsamości Nr.

Der (Name, Dienststellung).....

Pan (Nazwisko, stanowisko służbowe).....

ist im privilegierten oberschlesischen Durchgangsverkehr amtlich tätig

pełni służbę w górnośląskim uprzywilejowanym ruchu tranzytowym

auf der Strecke

na linii

Feuchstempel

Pieczęć wilgotna

Unterschrift des Inhabers

Podpis posiadacza

..... den 19....

..... dnia 19....

Dienststelle

Urząd

Unterschrift des ausstellenden Beamten:

Podpis urzędnika wystawiającego:

RÜCKSEITE — ODWROTNA STRONA.

ZUR BEACHTUNG.

Der Ausweis ist der Dienststelle, die ihn ausgestellt hat, zurückzugeben, sobald der Ausweisinhaber nicht mehr in dem angegebenen Dienst verwendet wird, jedenfalls jedoch mit Ablauf der Gültigkeitsdauer des Ausweises.

UWAGA.

Niniejszą Kartę tożsamości należy zwrócić Urzędowi, który ją wystawił z chwilą, gdy posiadacz przestanie pełnić wymienione w niej funkcje, a w każdym razie, po upływie terminu ważności Karty niniejszej.

2. — Dla pracowników niemieckich karty tożsamości będą wystawiane w języku niemieckim i polskim i zaopatrzone w barwy Niemiec. Dla pracowników

polskich będą one wydane w języku polskim i niemieckim i zaopatrzone w barwy Polski.

3. — Wymienione karty tożsamości będą sporządzane na białym kartonie.

ZAŁĄCZNIK Nr. 1.
do postanowień wykonawczych ad art. 440-y.

PODZIAŁ PAROWOZÓW.

a) wedle typów:

Określenie	Typ	Liczba dla	
		niemieckiej	polskiej
		Dyrekcji	
Parowozy dla pociągów poś- piesznych i osobowych	S 3	2	8
	S 5	1	—
	S 6	6	6
	S 10	—	7
	P 4	9	28
	P 6	—	7
	P 8	64	27
Razem		82	83
Parowozy dla pociągów towa- rowych	G 3	4	7
	G 5	15	15
	G 7	50	33
	G 8	—	7
	G 8 ¹	152	36
	G 9	9	—
	G 10	68	29
Razem		298	127
Tanki	T 7	13	20
	T 8	—	2
	T 9	79	92
	T 11	12	18
	T 12	9	6
	T 13	52	20
	T 14	45	8
	T 16	37	54
	T 18	3	—
Razem		250	220
W całości		630	430

b) Wedle zdatności do ruchu:

Określenie	Typ	Liczba dla	
		niemieckiej	polskiej
		Dyrekcji	
Parowozy zdadne do ruchu . .		450	300
Parowozy wymagające naprawy		180	130
Razem		630	430

Załącznik Nr. 2
do postanowień wykonawczych
ad art. 440.

PODZIAŁ

wagonów osobowych, bagażowych, pakunkowych i wagonów służbowych dla potrzeb gospodarczych według typów.

Określenie	Oznaki specjalne	Liczba dla niemieckiej polskiej Dyrekcji	
<i>Wagony osobowe:</i>			
Wagony 4 osiowe sypialne	Sypialny	4	3
Wagony 4 osiowe z korytarzami, mostkami i harmonjami skórzanymi	ABBü	15	8
	ABCCü		
Wagony 4 osiowe	BBü	10	5
	BCCü		
Wagony 4 osiowe	CCü	12	10
Wagony 4 osiowe z przedziałami osobnymi	ABB	12	4
	ABCC		
Wagony 4 osiowe z osobnymi przedziałami	CC	14	6
Razem 4 osiowych wagonów		67	36
Wagony z osobnymi przedziałami 3 osiowe I/II oraz I/II/III klasy.	AB	40	25
	ABC		
Wagony 3 osiowe II i II/III klasy	B	60	40
	BC		
Wagony 3 osiowe III klasy	C	200	131
Wagony 3 osiowe IV klasy.	D	340	230
Wagony 3 osiowe (z pomostami) I/II klasy	ABi	5	2
Wagony 3 osiowe II/III klasy	BCi	35	28
Wagony 3 osiowe III klasy	Ci	50	30
Razem 3 osiowych wagonów		730	486
Wagony 2 osiowe z bocznymi wejściami I/II oraz I/II/III klasy.	AB	2	3
	ABC		
Wagony 2 osiowe II klasy	B	3	3
Wagony 2 osiowe II/III oraz II/III/IV klasy	BC-BCD	10	9
Wagony 2 osiowe III klasy	C	30	20
Wagony 2 osiowe III/IV oraz IV klasy	CD-D	7	5
Wagony 2 osiowe z pomostami I/II oraz II/III klasy	ABi	14	12
	BCi		
Wagony 2 osiowe III klasy	Ci	12	10
Wagony 2 osiowe IV klasy	Di	70	51
Razem 2 osiowych wagonów		154	113
Do przeniesienia		951	635

Określenie	Oznaki specjalne	Liczba dla	
		niemieckiej	polskiej Dyrekcji
<i>Z przeniesienia. . .</i>		951	635
Wagony towarowe przysposobione do przewozu osób	{ N Ndi, Nci	26 44	20 45
Razem		70	65
W całości		1021	700
<i>Wagony bagażowe dla pociągów osobowych:</i>			
4 osiowe z pomostami	PPü	17	4
4 osiowe bez pomostów	PP	2	4
3 osiowe	P	93	40
2 osiowe	P	14	10
Wagony bagażowe z przedziałem dla poczty	P post,	38	12
Razem		164	70
<i>Wagony pakunkowe dla pociągów towarowych</i>			
2 osiowe	Pg	290	170
Razem		290	170
<i>Wagony służbowe:</i>			
Wagony dla objazdów 4 osiowe (Salonki)	Bez	1	1
Wagony sanitarne	odrębnych	3	1
Wagony dla narzędzi ratunkowych	oznaczeń	8	3
Wagony dla służby kolejowej	specjalnych	3	1
Parniki (ogrzewane kociołki).		6	5
Wagony dla transportu gazu.		11	5
Wagony dla cechowania wag.		3	1
Wagony pomocnicze dla cechowania wag		3	1
Dźwigi wagonowe		3	1
Razem		41	19

ZAŁĄCZNIK NR. 3
do postanowień wykonawczych
ad art. 440.

PODZIAŁ
wagonów towarowych według typów:

Określenie	Waga ładunkowa	Oznaki	Liczba dla Dyrekcji		
			niemieckiej	polskiej	
Kryte 2 osiowe	10,0 12,5 15	G Gm Gml	850 1080 90	510 640 50	
Razem		G	a	2.020	1.200
Kryte 2 osiowe z hamulcem przejściowym lub z przewodem dla takiego hamulca	10 12,5 10	N N	30 70	10 20	
Razem		N		100	30
Wagony dla bydła 2 osiowe	10 15	V n V en V enmx	4 8 8	2 4 4	
Razem		V		20	10
Otwarte 2 osiowe	10 12,5 15 20	O k, O ck O qk O mk, O cmk O qmk O mmk	2750 10100 3650	3000 11000 4000	
Razem		O		16500	18000
Wagony dla przewozu szyn 2 osiowe .	15 20	S ml S mm	150	270	
» » » » 4 »	35	SS	50	80	
Razem		S		200	350
Wagony kłonicowe 2 osiowe	10 12,5 15	R Rm	60 240	30 120	
Razem		R		300	150
Wagony dla przewozu drzewa.	10 15 15	H, H sr H msr H mrz	130 70	40 20	
Razem		H		200	60
Wagony dla wapna 2 osiowe	10 15	K Km	100 400	10 40	
Razem		K		500	50
Wagony robocze	10,12,5 15	X		160	150
Wcałości				20.000	20.000

ZESTAWIENIE.

Typ	Inicjały oznak specjalnych	Dyrekcja			
		niemiecka		polska	
		liczba	waga ładunkowa	liczba	waga ładunkowa
Kryte	G	2.020	27.680	1.200	16.400
Kryte	N	100	1.070	30	320
Wagony dla bydła	V	20	240	10	120
Otwarte	O	16.500	255.440	18.000	278.750
Wagony dla przewozu szyn	S	200	4.300	350	7.400
Wagony kłonicowe	R	300	4.300	150	2.150
Wagony dla przewozu drzewa	H	200	2.650	60	800
Wagony dla wapna	K	500	7.000	50	700
Wagony robocze	X	160	2.000	150	1.870
Razem		20.000	304.680	20.000	308.510

W ramach każdego typu mniej więcej 1/4 część wagonów zaopatrzona jest w hamulce.

ZAŁĄCZNIK Nr. 4

do postanowień wykonawczych ad art. 447-y.

WZÓR NALEPKI

DLA WAGONÓW, KTÓRYCH USZKODZENIE ZOSTAŁO STWIERDZONE PRZY TECHNICZNEJ REWIZJI NA NIEMIECKO-POLSKIEJ GRANICY.

Rote Grundfarbe.

Czerwone tło.

OBERSCHLESIEIN.

GÓRNY ŚLĄSK.

Wagen (Gattung) Nr.

Wagon (Typ) Nr.

Der Bahn.

Kolei

Schwarzer Aufdruck.

Czarny druk.

beschädigt auf dem Eisenbahnnetze der Direktion

uszkodzony na sieci kolejowej Dyrekcji

zur Wiederherstellung nach der

skierowany dla naprawy do

Werkstatt in.....

warsztatów w

Stationsstempel.

Pieczęć stacji.

Załącznik Nr. 5

do postanowień wykonawczych ad art. 448-y

PODZIAŁ

TABORU WĄZKOTOROWEGO POMIĘDZY ZARZĄDY KOLEJOWE.

Określenie	Oznaki specjalne	Liczba dla	
		niemieckiej	polskiej
		Dyrekcji	
Tanki	T 31	4	4
»	T 31 ¹	3	8
»	T 37	8	11
»	T 38	11	16
»	T 39	3	2
Parowozów w całości		29	41
Wagony towarowe otwarte	O	1970	3200
Wagony dla rudy ołowianej	B	—	52
Wagony dla przewozu wapna	K	33	65
Wagony z niskimi ścianami (bordami)	N	12	24
Wagony z kłonicami	R	26	—
Wagony dla przewozu drzewa (pojedyncze)	Hh	82	56
Wagon dla objazdów służbowych	—	1	1
Wszystkich wagonów		2124	3398

Pozostałe wagony służbowe będą przyznane tej sieci kolejowej, do której dotychczas były przydzielone.

TYTUŁ IX.

PERSONEL KOLEJOWY.

DZIAŁ I.

URZĘDNIICY I FUNKCJONARJUSZE W SŁUŻBIE CZASOWEJ KOLEI POLSKICH.

ARTYKUŁ 501.

1. — Po przekazaniu kolei Polsce, część niemieckich urzędników kolejowych będzie nadal czasowo pełniła służbę przy Zarządzie kolei polskich, o ile urzędnicy ci oświadczą gotowość pełnienia służby na następujących warunkach.

2. — Urzędnicy będą wybierani indywidualnie przez Zarząd kolei polskich w porozumieniu z Zarządem kolei niemieckich.

3. — Pod wyrazem « urzędnik » rozumie się w Tytule niniejszym nie tylko wyższych urzędników, lecz również urzędników, których stanowisko ustalone jest przez ogólne przepisy o służbie państwowej, a to w przeciwstawieniu do funkcjonariuszy (Angestellte), których stanowisko ustalone jest w drodze kontraktu (patrz art. 545). Przez wyraz « pracownicy » rozumie się w Tytule niniejszym urzędników, funkcjonariuszy (Angestellte) i robotników.

ARTYKUŁ 502.

Zarząd kolei niemieckich w znaczeniu Tytułu niniejszego reprezentowany jest przez Dyрекcję niemiecką w Opolu, o ile Tytuł niniejszy nie stanowi w sposób odmienny, lub o ile postanowienia odmiennie nie wynikają z organizacji kolei Rzeszy Niemieckiej.

ARTYKUŁ 503.

Czas trwania służby urzędników niemieckich na kolejach polskich wynosić będzie najwyżej dwanaście miesięcy, licząc od pierwszego dnia kwartału kalendarzowego, który nastąpi po przekazaniu kolei.

ARTYKUŁ 504.

1. — Urzędnicy pełnić będą swą służbę wyłącznie na obszarze Górnego Śląska polskiego; jednakże, personel obsługujący pociągi pełnić będzie swą służbę w obrębie trzydziestu kilometrów poza granicami tego obszaru.

2. — Urzędnicy będą mogli być przenoszani z miejsca na miejsce w obrębie obszaru, na którym pełnią swą służbę, o ile wyrażą na to swą zgodę. Zgoda ta nie jest wymagana, o ile idzie o przydział czasowy do innej miejscowości.

ARTYKUŁ 505.

1. — Urzędnicy niemieccy, pozostający na służbie w Zarządzie kolei polskich, będą uważani jako urlopowani przez Zarząd kolei niemieckich i będą z powrotem przyjęci do niemieckiej służby kolejowej nawet i w tym wypadku, gdyby w międzyczasie koleje Rzeszy Niemieckiej uległy reorganizacji.

2. — Jako urzędnicy niemieccy w znaczeniu powyższym będą uważani ci urzędnicy stali (planmäßige) lub też dodatkowi (ausserplanmäßige), którzy w dniu zmiany suwerenności znajdować się będą na stanowiskach na Górnym Śląsku polskim i wyrażą w sposób niewątpliwy życzenie pozostania w służbie Rzeszy Niemieckiej. Ci z pośród powyższych urzędników, którzy na zasadzie postanowień Części drugiej Konwencji niniejszej utracą swe obywatelstwo niemieckie, zobowiązani będą odzyskać to obywatelstwo w drodze opcji.

3. — Ponadto jako urlopowani będą uważani urzędnicy niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności lub też po dokonanej zmianie, zostaną na skutek porozumienia obu Zarządów czasowo przeniesieni z terytorjum niemieckiego, celem postawienia ich do dyspozycji Zarządowi kolei polskich.

4. — Urlop kończy się:

1° z chwilą, gdy urzędnik przestaje pełnić służbę przy Zarządzie kolei polskich (artykuły 538 do 540-go);

2° z chwilą, gdy urzędnik wstąpi na stałe do służby polskiej (artykuł 543-i);

3° z chwilą, gdy upłynie termin, przewidziany w art. 503-im.

ARTYKUŁ 506.

Rząd polski zapewnia urzędnikom niemieckim, pozostającym na służbie Zarządu kolei polskich, wszystkie prawa cywilne i polityczne, z których korzysta personel polski, z wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego do zgromadzeń reprezentacyjnych państwa lub do innych instytucji prawa publicznego.

ARTYKUŁ 507.

1. — Urzędnicy niemieccy, jak również ci z pośród ich zstępnych i innych członków rodziny, którzy mieszkają z nimi pod jednym dachem, zwolnieni będą od pełnienia polskiej służby wojskowej; bez zgody Rządu niemieckiego nie można zniewalać ich do pełnienia służby w policji, w straży obywatelskiej lub w podobnych formacjach.

2. — Przepisy wyjątkowe, dotyczące cudzoziemców, nie będą do nich stosowane.

ARTYKUŁ 508.

1. — Urzędnicy niemieccy, jak również członkowie ich rodzin, mieszkający z nimi pod jednym dachem, będą zasadniczo zwolnieni od wszelkich polskich podatków od kapitału i podatków dochodowych, zarówno jak od wszelkich innych danin, nakładanych na osoby lub majątki, z wyjątkiem podatków gminnych, opłat kościelnych i szkolnych. W szczególności, nie będą pobierane żadne podatki od całości lub części ich pobo-
rów. Co się tyczy podatków gminnych, podatków kościelnych i podatków szkolnych, jak również podatków gruntowych, podatków od zabudowań i innych podatków od nieruchomości, urzędnicy niemieccy nie będą traktowani w sposób mniej korzystny od urzędników polskich. W razie pobierania podatku od przyrostu wartości, cena sprzedaży, o ile wypłacana będzie w walucie polskiej, obliczona zostanie w markach niemieckich z przeliczeniem według kursu dnia; postanowienia ust. 2 i 3-go § 4-go art. 307-go stosowane będą przy ustalaniu kursu dnia.

2. — Nie będą pobierane żadne podatki z tytułu zwolnienia od służby lub świadczeń w rodzaju tych, o których mowa w art. 507-ym.

ARTYKUŁ 509.

1. — Urzędnicy niemieccy nie podlegają w żadnej mierze polskiemu sądownictwu wojskowemu; mogą oni być ścigani i sądzeni wyłącznie przez zwykłe sądy polskie.

2. — Rewizje domowe i aresztowania mogą być dokonywane tylko zgodnie z przepisami niemieckiego Kodeksu postępowania karnego, obowiązującego w chwili dokonywania wymienionych czynności.

ARTYKUŁ 510.

Rząd polski ponosić będzie odpowiedzialność za wszelkie szkody wyrządzone na ciele i życiu, zdrowiu, własności i prawach majątkowych urzędników niemieckich przez czyny bezprawne organów władzy publicznej, chyba że poszkodowany urzędnik dał sam uzasadniony powód do czynu, dokonanego przez wymienione organy. To samo stosuje się również do szkód podobnego charakteru, wyrządzonych przez osoby prywatne urzędnikom z powodu ich narodowości, chyba że zostanie udowodnione, iż winę ponoszą ci ostatni. O ile ustawy nie zabezpieczają w sposób dostateczny pełnego odszkodowania, Zarząd kolei polskich zapłaci różnicę. W wypadkach tych, o ile idzie o uszkodzenie przedmiotów, uwzględniony zostanie stopień zużycia tych przed-

miotów. W razie winy własnej ze strony urzędnika wysokość odszkodowania zostanie proporcjonalnie zmniejszona.

ARTYKUŁ 511.

Zgodnie z postanowieniami Tytułu III Części Konwencji niniejszej, mienie, prawa i interesy urzędników niemieckich, pozostających na służbie kolei polskich, oraz członków ich rodzin, zamieszkujących z nimi pod jednym dachem, i ich służby domowej, jak również w razie śmierci wymienionych urzędników pozostającej po nich rodziny, nie podlegają likwidacji. Postanowienia pierwszego zdania art. 6-go nie będą stosowane.

ARTYKUŁ 512.

1. — Postanowienia art. 164-go stosowane są w drodze analogji do tych urzędników niemieckich, którzy, pozostając na służbie kolei polskich, bądź należąc bądź też zechcą należeć w przyszłości do niemieckich związków zawodowych personelu kolejowego.

2. — Urzędnikom niemieckim, pozostającym na służbie Zarządu kolei polskich, niewolno brać udziału w żadnej działalności antypolskiej.

ARTYKUŁ 513.

Dla obrony swoich interesów czysto osobistych i gospodarczych urzędnicy niemieccy, pozostający na służbie Zarządu kolei polskich, wyznaczą swego męża zaufania przy Dyrekcji polskiej i przy Dyrekcji niemieckiej oraz jego zastępcę na wypadek, gdyby mąż zaufania nie mógł pełnić swych funkcji. Wymienionemu przedstawicielowi personelu wolno będzie komunikować swobodnie z Zarządkiem kolei polskich oraz z Zarządkiem kolei niemieckich, jak również z urzędnikami niemieckimi, zatrudnionymi w służbie Zarządu kolei polskich w jakiegokolwiek gałęzi służby.

ARTYKUŁ 514.

Zarząd kolei polskich będzie miał na względzie, w miarę możliwości i w zakresie, na jaki pozwolą okoliczności, uczucia narodowe urzędników niemieckich, pozostających w jego służbie. Wyjąwszy wypadki, dotyczące członków Dyrekcji kolei oraz naczelników służby, Zarząd kolei polskich będzie w miarę możliwości unikał mianowania w charakterze przełożonych nad urzędnikami niemieckimi tych urzędników polskich, którzy poprzednio pod względem rangi i pobo-
rów zajmowali niższe od nich stanowisko.

ARTYKUŁ 515.

1. — Urzędnicy niemieccy winni sumiennie wykonywać swe obowiązki służbowe, stosować się do urzędowych instrukcji Zarządu kolei polskich i zachowywać się lojalnie w stosunku do Polski. Na żądanie złożą oni w tym duchu oświadczenie na piśmie. Jednakże, nie będzie można żądać od nich złożenia przysięgi, wymaganej od urzędników polskich.

2. — Jeżeli urzędnik niemiecki przedwcześnie i samowolnie opuści służbę (patrz art. 538 do 540-go), będzie on za czyn swój odpowiedzialny przed Zarządkiem kolei niemieckich.

3. — Nieznajomość języka polskiego nie pociągnie za sobą dla urzędników niemieckich żadnych skutków, które bądź pod względem służbowym, bądź finansowym, bądź też pod jakimkolwiek innym względem, byłyby dla nich niekorzystne. Zwłaszcza nie będzie można stosować do nich żadnych zarządzeń przymusowych celem skłonienia ich do nauczania się języka polskiego.

4. — Urzędnicy niemieccy mogą być pociągani do odpowiedzialności zgodnie z przepisami polskimi za szkody przez nich wyrządzone. Jednakże, będą tutaj stosowane przepisy niemieckie, jeżeli okażą się one łagodniejsze od przepisów polskich.

5. — W razie, gdy urzędnik niemiecki rozmyślnie zniszczy lub uszkodzi mienie, należące do kolei polskich (sabotaż), Zarząd kolei niemieckich, stosując przepisy niemieckie, ukarze winnego urzędnika i zmusi go do zapłacenia odszkodowania. Zarząd kolei niemieckich złoży do dyspozycji Zarządu kolei polskich kwotę, która jako odszkodowanie zostanie mu z tej racji wpłacona. Przystąpi się do ustalenia faktów i, na podstawie obopólnej zgody obu Zarządów, do oceny szkody. O ile nie nastąpi porozumienie pomiędzy Zarządami, wówczas opinię swą wyda Komitet Naczelny.

ARTYKUŁ 516.

1. — Urzędnicy niemieccy, pozostający na służbie kolei polskich, zachowują nadal w dziedzinie stabilizacji i awansów te szanse (Anwartschaften), które w dniu zmiany suwerenności posiadali na podstawie przepisów niemieckich.

2. — Stabilizacje i awanse będą dokonywane przez Zarząd kolei niemieckich w kolejności, przewidzianej przez obecne wykazy personalne, przyczem dla urzędników tych będzie zarezerwowana niezbędna ilość etatów budżetowych. Wymienione stabilizacje i awanse będą uznane przez Zarząd kolei polskich wraz ze wszyst

kiemi z nich wynikającymi skutkami włącznie z temi, które dotyczą poborów.

ARTYKUŁ 517.

Urzędnicy winni być używani do zajęć, które odpowiadają ich uzdolnieniom osobistym oraz ich rangom służbowym. Zasady niemieckie, regulujące te kwestje, winny być w miarę możliwości zachowane.

ARTYKUŁ 518.

1. — Obecne lub przyszłe przepisy niemieckie będą przyjęte jako podstawa do klasyfikacji urzędników niemieckich według skali płac, zarówno jak i przy ustalaniu wysokości i sposobu wypłacania pełnych poborów, włącznie z dodatkami drożyznianymi. Wszelkie z tem związane zarządzenia będą wydawane w porozumieniu z Zarządkiem kolei niemieckich. Pobory wymienionych urzędników nie mogą być niższe od odnośnych płac, pobieranych przez urzędników w służbie kolei niemieckich; nie mogą one również być niższe od poborów urzędników polskich, zajmujących na polskim Górnym Śląsku podobne stanowisko.

2. — W razie, gdyby od czasu zmiany suwerenności koszt utrzymania na polskim Górnym Śląsku wzrosły w sposób znaczny w porównaniu do warunków życia w Niemczech, na żądanie Przedstawiciela personelu dodatki drożyzniane zostaną stosunkowo podwyższone, z warunkiem jednak, że dodatki te będą również wypłacane urzędnikom kolei polskich, zatrudnionym na polskim Górnym Śląsku.

3. — Postanowienia ust. 1-go stosowane będą również do kosztów przeprowadzki, kosztów przeniesienia czasowego, kosztów podróży służbowych, poborów dodatkowych i. t. d. Niemiecka klasyfikacja miejscowości z dnia 13-go stycznia 1922 r. przyjęta będzie jako zasada.

4. — Urzędnik, którego rodzina zamieszkuje w miejscowości innej, niż jego miejsce służby, lub też wręcz poza granicami polskiego Górnego Śląska, otrzymywać będzie, prócz poborów, kosztów i wszelkiego rodzaju zapomóg, o których mowa w Tytule niniejszym, również odszkodowanie za oddzielnie prowadzone gospodarstwo, przewidziane przez obecnie obowiązujące lub przyszłe przepisy niemieckie w przedmiocie dnia roboczego (Reichsverkehrsblatt 1922, str. 49). Będzie on korzystał z przepisów polskich, obowiązujących na polskim Górnym Śląsku, o ile przepisy te okażą się dla niego korzystniejsze. To samo stosować się będzie również i w tym wypadku, gdy urzędnik skorzysta z przysługującego mu prawa umieszczenia swej rodziny w miejscowości, położonej poza granicami polskiego Górnego Śląska.

ARTYKUŁ 519.

1. — Tytułem wynagrodzenia za służbę czasową przy obcym Zarządzie urzędnicy niemieccy otrzymają specjalne odszkodowanie od zarządu kolei polskich w chwili opuszczenia służby polskiej.

2. — Wysokość tego odszkodowania będzie ustalona w sposób następujący:

marek 900 miesięcznie dla urzędników, należących do niemieckich grup uposażeniowych 1-5,

marek 1050 miesięcznie dla urzędników, należących do niemieckich grup uposażeniowych 6-8,

marek 1200 miesięcznie dla urzędników, należących do niemieckich grup uposażeniowych 9-12.

3. — Na żądanie urzędników niemieckich, pierwsza rata wymienionego odszkodowania będzie im wypłacona tytułem zaliczki dnia 30-go września 1922 r., następne zaś raty — w końcu każdego kwartału kalendarzowego. W razie przerwania służby na przeciąg czasu, który w całości wyniesie więcej niż pięć tygodni, wyjąwszy wypadki choroby — powyższe odszkodowanie będzie zmniejszone proporcjonalnie do okresu, który przekracza owe pięć tygodni.

4. — W stosunku do urzędników niemieckich, którzy w myśl ust. 4-go art. 518-go pobierają odszkodowanie z tytułu prowadzenia odrębnego gospodarstwa, odszkodowanie, o którym mowa w powyższym ust. 2-im, zostanie zmniejszone o 20%, o ile urzędnicy ci nie zamieszkują ze swoimi rodzinami.

5. — W razie przekroczenia, które spowodowało bądź wydalenie ze służby, bądź wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, zgodnie z ust. 3-im art. 523-go, wypłata odszkodowania, o którym mowa powyżej w ust. 2-im, pozostanie w zawieszeniu do chwili, kiedy nastąpi decyzja. Jeżeli wydalenie zostanie cofnięte, lub jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie doprowadzi do odwołania urzędnika, zatrzymana kwota zostanie urzędnikowi wypłacona.

ARTYKUŁ 520.

Zasiłki pieniężne, które po powrocie urzędników niemieckich do służby niemieckiej zostałyby przyznane z siłą wsteczną urzędnikom polskim, pełniącym służbę na kolejach polskiego Górnego Śląska, za okres czasu, w przeciągu którego urzędnicy niemieccy pozostawali na służbie polskiej na mocy postanowień Tytułu niniejszego — winny być również wypłacone wymienionym urzędnikom.

ARTYKUŁ 521.

Wszelkie wypłaty poborów, zapomóg, odszkodowań, jak i inne wypłaty, należne na podstawie Tytułu niniejszego, winny być uskuteczniane w walucie niemieckiej (w markach niemieckich według wartości nominalnej).

ARTYKUŁ 522.

1. — Celem obrony interesów gospodarczych i zawodowych urzędników niemieckich, wyższy urzędnik niemiecki będzie brał udział, w charakterze ko-decernenta personelu niemieckiego, w opracowywaniu wszelkich zarządzeń, dotyczących personelu niemieckiego, które to zarządzenia wchodzą w zakres kompetencji Dyrekcji (przyjęcie do służby, awanse, kwestje ogólne dotyczące urlopów, wolne przejazdy, przeniesienia, czasowe przydziały, mieszkania, mundury, instytucje mające pieczę nad dobrobytem personelu, niesienie pomocy, kary, apelacje, regularne plany służbowe, zatrudnienie personelu, odszkodowania, i. t. d.). Rzeczony ko-decernent będzie zwyczajnym członkiem Dyrekcji polskiej. Władzę dyscyplinarną w stosunku do jego osoby wykonywać będą wspólnie: Prezes Dyrekcji kolei niemieckich w Opolu i Prezes Dyrekcji kolei polskich w Katowicach. Przy wyznaczaniu mu pracy należy mieć na względzie wolny czas, który winien mu być pozostawiony dla wykonywania jego obowiązków w charakterze ko-decernenta personelu.

2. — Ko-decernent będzie upoważniony do zaopatrzenia się, za pośrednictwem Dyrekcji kolei w Opolu, we wszelkie rozporządzenia, wydane, przez Ministra Komunikacji Rzeszy Niemieckiej i dotyczące spraw personalnych; przysługuje mu również prawo porozumiewania się z rzeczoną dyrekcją ustnie lub w drodze pisemnej w sprawach swej służby.

3. — Liczba urzędników niemieckich, przydzielonych do urzędu dla spraw personalnych, będzie w miarę możliwości proporcjonalna do liczby urzędników niemieckich w porównaniu do liczby urzędników polskich.

ARTYKUŁ 523.

1. — Władza dyscyplinarna w stosunku do urzędników niemieckich, pozostających na służbie kolei polskich, będzie wykonywana zgodnie z przepisami niemieckimi, obowiązującymi w chwili zmiany suwerenności.

2. — Wykroczenia przeciwko dyscyplinie, za które przewidziana jest tylko zwykła kara porządkowa (napomnienie, nagana, grzywna), będą rozstrzygane przez Dyrekcję polską zgodnie z art. 522-im.

3. — W wypadkach oskarżenia, opartego na czynach ciężkich, mogących spowodować wydalenie urzędnika, któremu można służbę wypowiedzieć, lub wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, mającego na celu odwołanie, o ile idzie o urzędnika, którego można tylko odwołać — Dyrekcja kolei polskich może, po stwierdzeniu faktów oraz — o ile Dyrekcja niemiecka tego zażąda — po uzupełnieniu dochodzenia, oddać oskarżonego urzędnika do dyspozycji Dyrekcji kolei w Opolu. W danym wypadku będzie zastosowany ust. 5-ty art. 519-go.

ARTYKUŁ 524.

1. — Akta personalne urzędników niemieckich oraz wszelkie akta, dotyczące ogólnych spraw personalnych, będą postawione do dyspozycji ko-decernenta niemieckiego, celem umożliwienia mu wglądu do tych aktów. Z chwilą powrotu urzędnika do służby niemieckiej, jego akta personalne będą przekazane Dyrekcji kolei niemieckich.

2. — Na żądanie Zarządu kolei niemieckich akta personalne urzędników niemieckich, pozostających na służbie kolei polskich, będą czasowo powierzone temu Zarządowi. Pozatem zostaną sporządzone i przesłane Zarządowi kolei niemieckich, na jego żądanie, arkusze personalne wyżej wymienionych urzędników, pozostających na służbie polskiej.

ARTYKUŁ 525.

Dopóki urzędnicy niemieccy będą używani w służbie ruchu, wszelkie rozporządzenia, dotyczące tej służby, będą ze względu na interesa bezpieczeństwa wydawane w języku niemieckim. Dziennik Urzędowy oraz wszelkie obwieszczenia urzędowe Dyrekcji w Katowicach będą wydawane w językach polskim i niemieckim. Wszelkie kwestje natury personalnej lub dyscyplinarnej, dotyczące urzędników niemieckich, będą omawiane z nimi, bądź ustnie, bądź w drodze pisemnej, w języku niemieckim.

ARTYKUŁ 526.

Przy wyznaczaniu godzin pracy oraz godzin odpoczynku dla urzędników niemieckich stosowane będą w drodze analogji przepisy niemieckie, które są lub będą w mocy.

ARTYKUŁ 527.

1. — Sprawa urlopów i wolnych przejazdów, przyznawanych urzędnikom niemieckim, będzie regulowana według zasad, które obowiązują lub będą obowiązywały na kolejach niemieckich. Urlop można spędzać poza granicami polskiego Górnego Śląska wraz z członkami rodziny, domownikami i służbą domową.

2. — Zgodnie z przepisami niemieckimi, prawo wolnego przejazdu będzie również przyznane na sieci kolei Rzeszy Niemieckiej.

3. — O ile przepisy polskie w przedmiocie urlopów i wolnego przejazdu, obowiązujące na polskim Górnym Śląsku, okażą się łagodniejszymi, będą one wówczas stosowane zamiast przepisów niemieckich.

ARTYKUŁ 528.

Osobom, wymienionym w ust. 1-ym art. 527-go, będzie udzielona bezpłatnie niezbędna wiza paszportowa

zarówno przy ostatecznym ich wyjeździe z kraju (art. 542), jak i w razie podróży urlopowej do Niemiec; będą one korzystały ze zwolnień od opłat celnych dla bagażu, przeznaczonego do ich użytku osobistego.

ARTYKUŁ 529.

Urzędnicy niemieccy, którzy są obowiązani do noszenia munduru, zachowają mundur niemiecki włącznie z czapką służbową, przyczem nie będą oni mogli być zmuszeni do noszenia oznak cudzoziemskich.

ARTYKUŁ 530.

1. — Urzędnicy niemieccy, pozostający na służbie Zarządu kolei polskich, nie mogą być pozbawieni swego mieszkania służbowego lub mieszkania wynajętego przez Rząd z racji ich służby (Dienstmietwohnung). Urzędnicy ci nie mogą być zmuszeni do przyjęcia do swych mieszkań służbowych lub do mieszkań, wynajętych przez Rząd z racji ich służby, osób obcych do czasu, dopóki rodziny ich się nie wyprowadzą. Co się tyczy ich mieszkania prywatnego, wymienieni urzędnicy nie będą podlegali zarządzeniom, wydawanym przez policję lub urzędy mieszkaniowe i zmierzającym do przymusowego wysiedlenia z całego lub z części mieszkania.

2. — Urzędnicy niemieccy, opuszczający służbę na kolejach polskich, lub pozostałe po nich rodziny będą uprawnieni do dalszego zamieszkiwania na przeciąg czasu, nieprzekraczający trzech miesięcy, w zajmowanych przez nich mieszkaniach służbowych, lub w mieszkaniach, wynajętych przez Rząd z racji ich służby, aż do czasu wprowadzenia się do mieszkań w ich nowym miejscu służby. Termin ten rozpocznie się z pierwszym dniem miesiąca kalendarzowego, który nastąpi po opuszczeniu służby. Jednakże urzędnik obowiązany będzie — o ile powody natury specjalnej nie staną na przeszkodzie — odstąpić swemu następcy, lecz tylko dla jego osoby, część swego mieszkania wraz z prawem wspólnego użytkowania kuchni, za zwrotem proporcjonalnej części czynszu. Zażalenia kierowane do Komitetu Naczelnego nie będą miały mocy wstrzymującej.

ARTYKUŁ 531.

W razie gdy urzędnik niemiecki korzysta z gruntu, stanowiącego własność Zarządu, winien on porozumieć się ze swym następcą co do warunków przejęcia tegoż gruntu, zgodnie z obowiązującymi dotychczas przepisami niemieckimi. Zwłaszcza, należy pozwolić urzędnikowi niemieckiemu na dokonanie zbiorów, w przeciwnym zaś razie wypłacone mu będzie słuszne odszkodowanie za użyźnienie oraz za pracę dokonaną przy uprawie.

ARTYKUŁ 532.

Istniejące w chwili zmiany suwerenności prawo do bezpłatnej opieki lekarskiej, oraz prawo dowolnego wyboru lekarza będzie nadal zachowane. Zabezpiecza się również korzystanie z praw, wynikających z tytułu należenia w charakterze członka do istniejących kas chorych, kas pomocy aptekarskiej i kas pomocy na wypadek śmierci. Niemieccy urzędowni lekarze kolejowi, którzy są jeszcze czynni, pozostaną nadal do dyspozycji urzędników niemieckich. Świadczenia wystawiane przez wymienionych lekarzy będą miały tę samą moc urzędową, co świadectwa polskich urzędowych lekarzy kolejowych. W razie choroby chronicznej lub nieszczęśliwych wypadków, Komitet Naczelny, na skutek żądania do niego skierowanego i o ile niema na miejscu urzędowych lekarzy niemieckich, zawiaduje najbliższego lekarza niemieckiego.

ARTYKUŁ 533.

Jeżeli niemieccy urzędnicy kolejowi posiadają stypulowane na ich rzecz kontrakty ubezpieczeniowe od kradzieży z włamaniem, od kradzieży zwykłej i od pożaru — wolno im wówczas swobodnie komunikować się z towarzystwami ubezpieczeniowymi, które mają siedzibę swą w Niemczech.

ARTYKUŁ 534.

Dyrekcja kolei polskich będzie udzielała urzędnikom niemieckim, pozostającym w jej służbie, tych samych zapomóg, jakie otrzymują urzędnicy kolejowi w Niemczech.

ARTYKUŁ 535.

1. — Przepisy ustawy niemieckiej z dnia 18-go czerwca 1901 r. w przedmiocie pomocy dla urzędników z powodu nieszczęśliwych wypadków przy pracy zawodowej (Reichsgesetzblatt 1901, str. 211), wraz z postanowieniami dodatkowymi i regulaminem wykonawczym, stosowane będą do urzędników niemieckich, będących na służbie kolei polskich, jak również do pozostałych po nich rodzin.

2. — Podania w tej mierze winny być wnoszone do Zarządu kolei niemieckich (patrz art. 502), który na podstawie przepisów niemieckich, oraz w porozumieniu z Zarządem kolei polskich ustali i wypłaci odszkodowanie. Zwierzchnie władze niemieckie zachowają swe kompetencje w tym przedmiocie.

3. — O ile poza ustawą, wymienioną powyżej w ust. 1-ym, niemieckie przepisy administracyjne przewidują pomoc w razie nieszczęśliwych wypadków, przepisy te będą również stosowane do urzędników niemieckich

4. — Polska zwróci Zarządowi kolei niemieckich wszystkie kwoty, wydatkowane przez ten Zarząd, na podstawie postanowień artykułu niniejszego.

ARTYKUŁ 536.

1. — Przeniesienie urzędnika niemieckiego w stan spoczynku, jak również ustalenie i wypłata jego emerytury będzie dokonana przez Zarząd kolei niemieckich zgodnie z przepisami niemieckimi. To samo stosuje się również, w razie śmierci urzędnika, przy ustalaniu i wypłacaniu zapomogi dla pozostałej po nim rodziny.

2. — Zarząd kolei polskich wypłaci pensję za „kwartał pośmiertny” (Gnadenquartal). Zarząd ten przyzna urzędnikom pensjonowanym lub, w razie śmierci, pozostałym po nich rodzinom wszystkie prawa, wyszczególnione w art. 506 do 513-go, 527, 528, 530, 531 i 542-im.

3. — Terminy, przewidziane w art. 530 i 542-im, poczynają biec z dniem śmierci lub też z dniem przeniesienia w stan spoczynku.

ARTYKUŁ 537.

1. — Co się tyczy emerytur i zapomóg, przyznanych pozostałym po urzędnikach rodzinom, Zarząd kolei polskich zwróci Rzeszy niemieckiej część tych emerytur i zapomóg, odpowiadającą stosunkowi czasokresu służby, odbytej przez danego urzędnika niemieckiego, przy wymienionym Zarządzie, do ogólnej ilości lat jego służby. Przy stosowaniu przepisu niniejszego nie rozróżnia się, czy przeniesienie w stan spoczynku miało miejsce podczas zatrudnienia urzędnika w służbie kolei polskich, czy też po powrocie jego do służby niemieckiej.

2. — Zamiast wyżej wymienionych wypłat można będzie, na podstawie porozumienia pomiędzy obydwoma Zarządami kolejowymi, wypłacić jedną tylko kwotę ryczałtową.

ARTYKUŁ 538.

O ile obydwie Zarządy kolejowe nie ustaliły odmiennego sposobu postępowania, przeniesienie urzędników do służby Zarządu kolei niemieckich może mieć miejsce tylko w końcu kwartału kalendarzowego. Przeniesienie winno być uprzednio notyfikowane wymienionemu Zarządowi w terminie trzymiesięcznym, przyczem należy równocześnie wskazać nazwiska zainteresowanych; ci ostatni będą zawiadamiani w ten sam sposób. W wypadkach, wyszczególnionych w ust. 5-ym art. 515-go i w ust. 3-im art. 523-go, jak również w razie choroby, o ile choroba ta nie została spowodowana wykonywaniem służby i trwać będzie bez przerwy ponad cztery tygodnie, przeniesienie może nastąpić niezwłocznie.

ARTYKUŁ 539.

Zarząd kolei niemieckich niezwłocznie przyjmie z powrotem do swej służby urzędnika, który tego zażąda, jeżeli warunki stypulowane w Tytule niniejszym nie zostały w stosunku do niego wykonane.

ARTYKUŁ 540.

Jeżeli urzędnik niemiecki pragnie powrócić do służby Rzeszy niemieckiej przed upływem terminu przewidzianego w art. 503, będzie on mógł żądać swego przeniesienia dopiero z końcem kwartału kalendarzowego. Podanie jego winno być wniesione na piśmie trzy miesiące zgóry do Zarządu kolei niemieckich i Zarządu kolei polskich.

ARTYKUŁ 541.

W wypadkach, przewidzianych w art. 538 do 540-go, urzędnicy, przeniesieni z powrotem do służby przy Zarządzie kolei niemieckich, otrzymają z tytułu swego przeniesienia odszkodowanie, przewidziane w przepisach niemieckich, obowiązujących w danej chwili, i ponadto otrzymają zwrot wydatków — o ile wydatki te nie zostały już pokryte przez koszta przeniesienia. Polska ponosić będzie jedną trzecią część tych kwot.

ARTYKUŁ 542.

1. — Pod warunkiem, że powrót ich do Niemiec nastąpi w przeciągu sześciu miesięcy, licząc od pierwszego dnia miesiąca, który nastąpi po zakończeniu służby — Polska zapewnia urzędnikom niemieckim, lub w razie przeszkody ich zastępcom, bezpłatny przewóz ich mienia (ruchomości, żywności, materiałów opałowych, zwierząt domowych — bydła rogatego i trzody chlewnej, pszczoł i t. d. — zapasów żywności dla bydła i wszelkich tym podobnych przedmiotów, jak również zwolnienie od opłat celnych), podatków i innych opłat. Powyższe postanowienia stosują się również do członków rodziny urzędników niemieckich, zamieszkujących z nimi pod jednym dachem, do ich służby domowej, oraz w razie śmierci, do pozostałej po nich rodziny, zarówno jak i do ich zastępców; postanowienie niniejsze dotyczy wszystkiego, co stanowi własność wyżej wymienionych osób w dniu ich przeprowadzki. Rewizja rzeczy może być dokonywana wyłącznie w mieszkaniu urzędnika i tylko w chwili wyprowadzania się. Rewizje nie mogą mieć miejsca podczas drogi lub na granicy. W chwili wyprowadzania się wywożone mienie nie może być obłożone aresztem za wierzytelności Państwa, gmin i innych instytucji publicznych, lub też osób prywatnych, chyba że będzie to miało miejsce na pod-

stawie wyroków i uchwał, wydanych przez zwyczajne sądy cywilne. Również nie można będzie wymagać przedłożenia zaświadczeń, mających stwierdzić, iż podobne wierzytelności nie istnieją. Postanowienie powyższe nie stosuje się jednak do zaświadczeń, stwierdzających, że podatki i opłaty szkolne zostały uiszczone.

2. — Podczas czasokresu, przewidzianego w ust. 1-ym art. niniejszego, urzędnicy, członkowie ich rodzin lub ich zastępcy uprawnieni będą do swobodnego wjazdu na Górny Śląsk polski, przyczem przyznane im będą w dziedzinie paszportowej wszelkie ułatwienia, dające się pogodzić z przepisami obowiązującymi.

3. — Na żądanie urzędnik otrzyma do swej dyspozycji, dla dokonania przeprowadzki, najwyżej dwa wagony tego typu, który mu będzie potrzebny.

ARTYKUŁ 543.

Polska zastrzega sobie prawo zatrzymania na stałe w swej służbie niektórych niemieckich urzędników kolejowych, którzy wyrażą na to swą zgodę.

ARTYKUŁ 544.

1. — Urzędnicy niemieccy, którzy przejdą na stałe do służby polskiej — tem samem wyjdą ze służby Rzeszy Niemieckiej i utracą wszelkie prawa względem niej.

2. — Rząd polski uznaje oraz zapewni urzędnikom, którzy przejdą na stałe ze służby kolei niemieckich do służby kolei polskich, wszelkie prawa i szanse, jakie posiadali pozostając w służbie kolei niemieckich (stabilizacja, awanse, pobory, emerytura, zapomogi dla pozostałych rodzin), przyczem rozumie się, iż będą uwzględnione wszystkie lata, spędzone w niemieckiej służbie publicznej.

3. — Postanowienia art. 519-go nie stosują się do wyżej wymienionych urzędników.

ARTYKUŁ 545.

Postanowienia art. 501 do 544-go stosują się w drodze analogii do niemieckich funkcjonariuszy (Angestellte), pozostających czasowo w służbie kolei polskich.

DZIAŁ II.

ROBOTNICY KOLEJOWI

ARTYKUŁ 546.

1. — Zarząd kolei polskich przejmie, w dniu objęcia kolei, wszystkich robotników kolejowych, wraz z robotnikami pomocniczymi, umieszczonymi na wykazie imiennym personelu z dnia 1-go Kwietnia 1921 r.; robotnicy ci nie potrzebują zgłaszać się do urzędów kolei polskich. Gdyby rzeczywista liczba robotników przewyższała liczbę, wykazaną w spisie personelu, to nadliczbowych robotników usunie się, nie biorąc, o ile możliwości, pod uwagę ich przynależności państwowej; najpierw wydalani będą, jeśli to jest możliwem, ci robotnicy, którzy najpóźniej wstąpili do służby kolejowej. Ilość tych wydań powinna zredukować liczbę robotników do ilości, która była wykazana w spisie z dnia 1-go Kwietnia 1921 r.

2. — Robotnicy, którzy są nadliczbowi w pewnym dziale służby, będą przydzieleni do działów służbowych, nieposiadających kompletu robotników, lub też będą w tym celu z góry zanotowani.

3. — W ciągu sześciu miesięcy po przejęciu kolei, zarząd kolei polskich nie wydał robotników niemieckich w ilości, przewyższającej ilość robotników polskich, zwolnionych ze służby niemieckich kolei w części niemieckiej obszaru plebiscytowego.

ARTYKUŁ 547.

1. — Robotnicy niemieccy, pozostający w służbie kolei polskich, obowiązani będą wstrzymać się od wszelkich działań anty-polskich. Postanowienia ust. 1-go art. 515-go będą miały analogiczne zastosowanie.

2. — Niemiecki ko-decernent personalny winien będzie współpracować, stosownie do ust. 1-go art. 522-go, przy wszystkich zarządzeniach, które odnoszą się do wymiany i wydawania robotników niemieckich, lub też dotyczą spraw robotniczych ogólnej natury.

ARTYKUŁ 548.

Zarząd kolei polskich zastosuje względem robotników taką taryfę płac, jaka będzie w mocy w dniu przejęcia kolei. Zarząd uzna również za ważny podział miejscowości na klasy.

ARTYKUŁ 549.

1. — Robotnicy kolejowi, którzy zechcą wstąpić do służby niemieckiej i życzenie takie wyrażą w ciągu sześciu miesięcy po przejęciu kolei, będą w ciągu mie-

siąca po złożeniu swego oświadczenia, wymienieni na polskich robotników z niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

2. — Robotnicy ci będą korzystać z postanowień art. 511-go i 542-go. Każdy z obu zarządów kolejowych poniesie połowę kosztów przeprowadzki.

3. — Podobnie, zarząd kolei niemieckich zastosuje postanowienia dwóch powyższych ustępów względem robotników polskich, którzy pozostają w jego służbie, a chcą wstąpić do służby polskiej.

4. — Zarząd kolei polskich zapewni robotnikom, wymienionym powyżej w ust. 3-im, prawa i szanse, które nabyli, jako członkowie niemieckiej kasy chorych, niemieckiej kasy pensyjnej dla robotników, lub też niemieckiej ubezpieczalni od wypadków, albo wreszcie jako członkowie niemieckiej ubezpieczalni na rzecz pozostałych rodzin; zarząd kolei polskich przyjmie ich na członków odpowiednich kas polskich, z wszystkimi prawami i korzyściami, wyżej wymienionymi.

DZIAŁ III.

SŁUŻBA LIKWIDACYJNA

(Abwicklungsstelle)

ARTYKUŁ 550.

1. — Celem wykończenia prac, pozostających do wykonania przez zarząd kolei niemieckich po oddaniu kolei Polsce (rozrachunki, wysortowanie aktów i planów, przekazanie spraw specjalnych, oddanie linii, nieruchomości, budynków, inwentarza, materiałów i t. d.) utworzy się w Katowicach Służbę Likwidacyjną (Abwicklungsstelle), zostającą pod kierownictwem wyższych urzędników niemieckich, którym przydzielą się do pomocy niezbędny personel niemiecki.

2. — Czas urzędowania tej służby w Katowicach oznaczy zarząd kolei niemieckich, w porozumieniu z Komitetem Naczelny.

3. — Zarząd kolei polskich zarezerwuje bezpłatnie w budynku Dyrekcji potrzebny dla tego celu lokal służbowy, i upoważni urzędników i funkcjonariuszy Służby Likwidacyjnej do bezpłatnej i swobodnej jazdy na kolejowej sieci Dyrekcji, jako też do wolnego używania telefonu i telegrafu w celach służbowych; zarząd będzie przewoził bezpłatnie listy i przesyłki służbowe, i udzieli Służbie Likwidacyjnej wszelkich ułatwień, potrzebnych jej dla wykonania swego zadania; korespondencja jej nie będzie poddana cenzurze.

4. — Urzędnicy zarządu kolei niemieckich, jakoteż i delegaci Ministerstwa Komunikacji Rzeszy, będą upoważnieni do przybywania na Górny Śląsk polski i do pobytu tamże, celem kontrolowania prac Służby Likwidacyjnej.

ARTYKUŁ 551.

Urzędnicy Służby Likwidacyjnej będą mogli, w razie potrzeby, być wymienieni na innych; będą oni podlegać niemieckiemu zarządowi kolejowemu i będą również zastępowani przez męża zaufania, wymienionego w art. 513-ym. Pobory ich będą wypłacane przez Rzeszę niemiecką. Akta ich personalne będą zachowane przez niemiecki zarząd kolejowy.

ARTYKUŁ 552.

Rząd Polski przyznaje urzędnikom i funkcjonariuszom Służby Likwidacyjnej prawa i ułatwienia, wymienione w art. 506 do 513-go, w art. 527-ym, w zdaniu 2-em ust. 1-go art. 530-go, w art. 533 i 542-im, w tym samym zakresie, jak przyznaje je urzędnikom niemieckim, pozostającym tymczasowo w służbie jego kolei żelaznych.

DZIAŁ IV.

POSTANOWIENIA RÓŻNE.

ARTYKUŁ 553.

1. — Rząd Polski przyzna urzędnikom, funkcjonariuszom i robotnikom kolei niemieckich, którzy z okazji oddania kolei powrócą do Niemiec, lub już tam powrócili, ale pozostawili tymczasowo na Górnym Śląsku polskim swoich członków rodziny, mieszkających z nimi pod wspólnym dachem, domowników lub też swoje mienie, prawa ustalone w art. 507 do 511-go, w ust. 2-im art. 527-go, w art. 528, 530 i 542-im, w takim samym zakresie, jak je przyznano niemieckim urzędnikom kolejowym, czynnym czasowo w służbie polskiej. Te same prawa przyznaje się osobom wyżej wymienionym jak również, w danym razie, ich zastępcom; wszystkie te osoby będą miały prawo przybywać na Górny Śląsk polski. Okres czasu, oznaczony w art. 530 i 542-im zaczyna biec z dniem oddania kolei i będzie ograniczony, w wypadku art. 530-go, do jednego miesiąca.

2. — Do korzystania z ułatwień, wymienionych w powyższym ust. 1-ym, będą dopuszczeni, pod warunkiem, że się znajdują w tych samych okolicznościach, niemieccy urzędnicy emerytowani, rodziny pozostałe po niemieckich urzędnikach, funkcjonariuszach i robot-

nikach kolejowych, jakoteż urzędnicy, funkcjonariusze i robotnicy niemieccy, którzy pełnią służbę na stacjach granicznych, lub na granicznych stacjach przejściowych, leżących na obszarze niemieckim.

3. — Zarząd kolei niemieckich będzie zawiadamiał niezwłocznie zarząd kolei polskich o mieszkaniach pracowników niemieckich, które mają być opróżnione, aby pracownicy polscy mogli zapewnić sobie te mieszkania; wogóle, będzie on, w miarę możliwości, pomocny zarządowi kolei polskich, w dostarczaniu mieszkań dla jego personelu. Pracownicy kolei niemieckich będą wezwani do przysyłania odpowiednich zawiadomień jaknajwcześniej.

ARTYKUŁ 554.

1. — Postanowienia art. 510, 528-go, ust. 2-go art. 530-go, art. 531, 542 i 545-go będą stosować się w drodze analogii, do pracowników, którzy przechodzą na stałe z niemieckiej części obszaru plebiscytowego do służby zarządu kolei polskich, jeżeli pracownicy ci oświadczyli, w ciągu miesiąca od dnia zmiany suwerenności, że chcą przejść do służby polskiej.

2. — Okresy czasu, przewidziane w ust. 2-im art. 530-go i w art. 542-im, zaczynają biec od dnia, w którym pracownik składa oświadczenie, o którym mowa.

3. — Wskutek przejścia do zarządu polskiego pracowników, wymienionych powyżej w ust. 1-ym, wszelkie prawa, nabyte przez nich wobec zarządu kolei niemieckich, będą uważane za wygasłe.

DZIAŁ V.

OCHRONA PRAWNA.

ARTYKUŁ 555.

1. — We wszystkich sprawach, omówionych w niniejszym Tytule, a należących do kompetencji zarządu kolejowego, w których jednak zarząd niemiecki i zarząd polski, albo personel niemiecki, pozostający w służbie polskiej, i zarząd polski, lub wreszcie ko-decernent personalny, wskazany w art. 522-im, i Prezydent Dyrekcji kolei polskich nie są zgodni, będzie zadaniem Komitetu Naczelnego rozstrzygnąć zaszłą różnicę zdań (patrz art. 400 i 401).

2. — To samo dotyczy nieporozumień pomiędzy pracownikami, wymienionymi w art. 554-ym, a zarządem kolei niemieckich.

3. — Wnoszący zażalenia i ich mąż zaufania (art. 513) będą upoważnieni do osobistego stawienia się przed

Komitetem Naczelnym, w wypadku, gdy Dyrekcja powzięła już decyzję lub też opóźnia ją bez słusznych powodów.

4. — Każdy z obu Rządów będzie miał prawo odwołać się do Komisji Mieszanej, stosownie do postanowień ust. 3-go art. 401-go.

ARTYKUŁ 556.

Jeżeli wyniknie spór w przedmiocie praw, przysługujących zarządowi kolei niemieckich na podstawie art. 550 i 551-go, lub w przedmiocie zażaleń, wpływających z art. 506, 507 i 512-go, Komisja Mieszana, na wniosek Rządu niemieckiego, wyda rezolucję, o ile sprawa nie należy do kompetencji zarządu kolejowego.

ARTYKUŁ 557.

1. — Jeżeli pracownicy, wymienieni w ust. 1-ym i 2-im art. 555-go, zgłoszą pretensje na podstawie art. 508, 509, 510, 511-go, zdania 3-go ust. 1-go art. 530-go, art. 545-go, ust. 2-go i 3-go art. 549-go, i art. 552, 553 i 554-go, to, na wypadek sporu, o ile sprawa nie należy do kompetencji zarządu kolejowego, Komitet Naczelny, na prośbę skarżącej się strony, wyjaśni sprawę i porozumie się z zainteresowanymi władzami cywilnej administracji miejscowej, celem polubownego załatwienia sporu.

2. — Zainteresowany pracownik będzie miał prawo przedstawić osobiście swoje pretensje przed Komitetem Naczelnym.

ARTYKUŁ 558.

Postanowienia art. 55 do 63-go co do postępowania przy wykonywaniu prawa opcji, będą, drogą analogji, stosowane do uregulowania sporów wynikających na

tle pretensji, przedłożonych na podstawie art. 542, 545-go, ust. 2-go i 3-go art. 549-go, art. 552, 553 i 554-go.

ARTYKUŁ 559.

Pretensyj wynikających ze zdania 3-go art. 510-go, ust. 4-go art. 515-go, art. 518, 519, 520, 521 i 531-go, zdania 1-go ust. 2-go art. 536-go, art. 545, 548, 552, 553 i 554-go, można będzie dochodzić przed zwyczajnymi sądami cywilnymi.

ARTYKUŁ 560.

Każdy pracownik kolei niemieckich, który pozostaje w służbie polskiej, a chce przedłożyć Polsce zażalenie, oparte na postanowieniach niniejszego Tytułu, winien będzie wnieść je na piśmie przed dniem opuszczenia służby polskiej, najpóźniej w ciągu czterech tygodni od tegoż dnia. Żadne zażalenie, później wniesione, nie zostanie uwzględnione. Jeżeli zainteresowany pracownik dowie się o faktach, uzasadniających jego zażalenie, dopiero po dniu opuszczenia służby, cztero-tygodniowy okres czasu zacznie biec dopiero od dnia, w którym dowiedział się o tych faktach.

DZIAŁ VI.

POSTANOWIENIE KOŃCOWE.

ARTYKUŁ 561.

Wszystkie postanowienia niniejszego Tytułu będą mogły być zmienione przez oba zarządy kolejowe, działające we wspólnym porozumieniu. Postanowienia te będą ważne nawet na wypadek zmiany ustroju gospodarczego lub administracyjnego kolei niemieckich lub polskich.

CZĘŚĆ VI.

Górnośląska Komisja Mieszana i Górnośląski Trybunał Rozjemczy.

TYTUŁ I.

ORGANIZACJA.

ARTYKUŁ 562.

1. — Komisja Mieszana ma swą siedzibę w Katowicach i składa się z dwóch członków polskich i z dwóch członków niemieckich, oraz prezydenta należącego do innego obywatelstwa.

2. — Członkowie winni być rodowitymi Górnoślązakami lub być szczególnie obznajmionymi ze sprawami górnośląskimi, bądź wskutek swego zawodu lub swych czynności urzędowych, bądź wskutek kilkoletniego obytu na Górnym Śląsku.

3. — Komisja Mieszana uchwała swe rezolucje stosownie do postanowień niniejszej Konwencji.

ARTYKUŁ 563.

§ 1.

1. — Trybunał Rozjemczy ma swą siedzibę w Bytomiu składa się z polskiego i niemieckiego sędziego rozjemczego, oraz prezydenta należącego do innego obywatelstwa.

2. — Sędziami rozjemczymi mogą być mianowane tylko te osoby, które według ustaw Państwa, które je mianuje, są zdolne do piastowania urzędu sędziego w sądach zwyczajnych lub w sądach administracyjnych. Funkcje sędziego rozjemczego winny stanowić główne jego zajęcie; pozatem mogą oni sprawować tylko funkcje sędziowskie i uniwersyteckie.

3. — Sędziów rozjemczych mianuje się na trzy lata; powtórna nominacja jest dopuszczalna.

§ 2.

Sędziowie rozjemczy mogą przed upływem czasu, na który są mianowani, być odwołani tylko z

tych samych powodów i z uwzględnieniem tego samego postępowania i przez te same władze, co stosownie do ich obywatelstwa sędziowie drugiej instancji w Polsce (sądu apelacyjnego), lub w Niemczech (sądu nadziemiańskiego).

§ 3.

1. — Sędziowie rozjemczy są niezależni; nie są związani żadną instrukcją.

2. — Trybunał Rozjemczy wydaje swe orzeczenia stosownie do postanowień niniejszej Konwencji i do obowiązujących ustaw, chyba że te ustawy nie są zgodne z postanowieniami niniejszej Konwencji. Badanie zgodności nie może mieć w żadnym razie miejsca, jeżeli jest niniejszą Konwencją wykluczone.

ARTYKUŁ 564.

1. — Rząd polski i Rząd niemiecki zwrócić się wspólnie do Rady Związku Narodów z prośbą o mianowanie Prezydenta Komisji Mieszanej i Prezydenta Trybunału Rozjemczego. Rząd polski mianuje polskich członków Komisji mieszanej i polskiego sędziego rozjemczego.

2. — Rząd niemiecki mianuje niemieckich członków Komisji mieszanej i niemieckiego sędziego rozjemczego.

ARTYKUŁ 565.

1. — Delegat Rządu polskiego i delegat Rządu niemieckiego wprowadzają wspólnie Prezydenta Komisji mieszanej i Prezydenta Trybunału rozjemczego w ich urzędy.

2. — Członków Komisji mieszanej wprowadza w ich urząd Prezydent Komisji mieszanej, sędziów rozjemczych Prezydent Trybunału rozjemczego.

ARTYKUŁ 566.

1. — Jeżeli Prezydent Komisji mieszanej lub Prezydent Trybunału rozjemczego nie może przez dłuższy przeciąg czasu wykonywać swych funkcji, Rząd polski

i Rząd niemiecki zwrócić się do Rady Związku Narodów z prośbą o zamianowanie zastępcy, po osiągnięciu, o ile możliwe, opinii Prezydenta, którego zastępcą ma być zamianowany.

2. — Jeżeli członek Komisji mieszanej lub sędzia rozjemczy nie może wykonywać swych funkcji, Rząd, który go zamianował, zamianuje zastępcę. Zastępcy członków Komisji mieszanej i sędziów rozjemczych muszą mieć te same kwalifikacje, co osoby, które zastępują. Zastępcy sędziów rozjemczych nie mogą poza swą czynnością, jako zastępcy, spełniać innych czynności, jak sędziowskich lub uniwersyteckich; nie mogą oni wykonywać zawodu adwokata lub doradcy prawnego.

ARTYKUŁ 567.

Jeżeli Prezydent Komisji mieszanej lub Prezydent Trybunału rozjemczego nie może czasowo spełniać swych funkcji, czynności administracyjne Komisji mieszanej sprawować będą jeden polski i jeden niemiecki członek, wyznaczony na początku każdego roku przez odnośny Rząd; czynności administracyjne w Trybunale rozjemczym sprawować będą obydwaj sędziowie rozjemczy.

ARTYKUŁ 568.

1. — Prezydent Komisji mieszanej i Prezydent Trybunału rozjemczego mianują, po osiągnięciu zgody Rządu polskiego i Rządu niemieckiego, na podstawie parytetycznej, urzędników i funkcjonariuszów.

2. — Ustalają oni również, po osiągnięciu zgody obu Rządów, oznaczenia służbowe tychże urzędników i funkcjonariuszów.

3. — Kierownicy obydwóch biur nie mogą być ani obywatelami polskimi ani niemieckimi.

4. — Prezydenci wydają instrukcje służbowe dla personelu swych biur. Urzędnicy i funkcjonariusze, pracujący w Komisji mieszanej i Trybunale rozjemczym, podlegają służbowo swemu Prezydentowi. Zaręczają oni jemu uroczyście przez podanie ręki w miejsce przysięgi, że będą swe obowiązki wiernie wykonywali.

5. — Prezydent może odwołać urzędnika lub funkcjonariusza, jeżeli tenże jest obywatelem polskim lub niemieckim, nie inaczej jak porozumiewszy się z zainteresowanym Rządem.

6. — Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy wydadzą same swe regulaminy wewnętrzne.

ARTYKUŁ 569.

1. — Każdy Rząd mianuje jednego przedstawiciela Państwa, którego zadaniem jest reprezentowanie przy Komisji mieszanej i Trybunale rozjemczym powierzonych mu interesów. O mianowaniu zawiadamia się piśmiennie

obydwóch Prezydentów, jakoteż drugi Rząd. Nominacja jest tak długo ważna, jak długo odwołanie pierwszego i mianowanie innego przedstawiciela Państwa nie zostanie w ten sam sposób zakomunikowane.

2. — Przedstawiciel Państwa będzie miał do swej dyspozycji referentów i inne siły pomocnicze. Może on powierzyć im swoje zastępstwo bądź ogólnie, bądź w sprawach pewnej kategorii, bądź w danej ściśle oznaczonej sprawie.

ARTYKUŁ 570.

1. — Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy, Prezydenci i członkowie Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego, jakoteż urzędnicy i funkcjonariusze w służbie Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego korzystają na terytorjach układających się Państw z tej samej szczególnej opieki ustaw karnych co władze i urzędnicy własnego kraju.

2. — Prezydent Komisji mieszanej i Prezydent Trybunału rozjemczego są kompetentni, każdy w swoim zakresie, do stawiania wniosków w sprawie rozwinięcia dochodzenia za przestępstwa, popełnione przeciwko Komisji mieszanej, Trybunałowi rozjemczemu lub członkom i urzędnikom tych instytucji.

ARTYKUŁ 571.

Członkowie i urzędnicy Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego, obywatele polscy lub niemieccy, karani będą za przestępstwa popełnione w urzędzie przez władze swego państwa tak samo, jak gdyby byli urzędnikami tegoż państwa.

ARTYKUŁ 572.

1. — Układające się Strony zapewniają przywileje i immunitety dyplomatyczne obydwu Prezydentom, członkom Komisji Mieszanej, sędziom rozjemczym, kierownikom obydwóch biur, jak również przedstawicielom Państwa. O ile osoby te są obywatelami jednego z dwóch układających się Państw, przysługują im wspomniane przywileje i immunitety dyplomatyczne tylko na terytorjum drugiego państwa.

2. — Urzędnicy i funkcjonariusze, znajdujący się w służbie Komisji mieszanej, Trybunału rozjemczego i przedstawicieli państwa, o ile przebywają służbowo na terytorjum państwa, którego nie są obywatelami, nie podlegają:

1° wszelkim podatkom i opłatom, dotyczącym ich poborów lub innego wynagrodzenia, które otrzymują za swą czynność przy Komisji mieszanej lub Trybunale rozjemczym, z wyjątkiem opłat i podatków komunalnych, kościelnych i szkolnych;

2° sądownictwu zwykłemu o tyle, o ile chodzi o ich czynność służbową, jakoteż aresztowi śledczemu, chyba, że idzie o ściganie zbrodni;

3° obowiązki składania świadectwa co do spraw dotyczących ich czynności służbowej, chyba że Prezydent Komisji mieszanej lub Prezydent Trybunału rozjemczego lub przedstawiciel państwa, każdy w zakresie swej kompetencji, ich upoważni do składania świadectwa.

3. — Pomieszczenia służbowe Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego są nietykalne.

ARTYKUŁ 573.

1. — Oba Rządy wystawia Prezydentom Komisji Mieszanej i Trybunału rozjemczego, za pośrednictwem swych delegatów, wymienionych w art. 565-ym, kartę tożsamości, uprawniającą do przekraczania granicy i do przebywania na obszarze plebiscytowym bez posiadania paszportów lub innych dowodów tożsamości.

2. — Innym osobom, wymienionym w art. 572-im, dowody tożsamości zostaną wydane za pośrednictwem przedstawiciela państwa, na wniosek Prezydenta. To samo odnosi się do członków Komisji rozjemczych i polubownych, przewidzianych w Konwencji niniejszej.

ARTYKUŁ 574.

1. — Wynagrodzenie Prezydenta Komisji mieszanej i Prezydenta Trybunału rozjemczego, jakoteż pobory urzędników i funkcyjnarjuszów, które winny być ustalone przez umowę między Rządem polskim i Rządem niemieckim, wreszcie wydatki administracyjne płaca Polska i Niemcy po połowie.

2. — Sędziowie rozjemczy otrzymują wyłącznie pobory, których wysokość zostaje z nimi przed nominacją umówiona.

3. — W kwestji pretensji o pobory lub wynagrodzenie mogą członkowie Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego odwołać się do sądów swego kraju.

ARTYKUŁ 575.

Prezydenci Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego ustalają roczny budżet tych instytucji za zgodą przedstawicieli państwa.

ARTYKUŁ 576.

Co do języka urzędowego Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego stanowi się co następuje:

§ 1.

Język rozpraw.

1. — Prezydenci posługują się językami, któremi władają. Inne osoby, biorące urzędowy udział w rozprawach, posługują się językiem polskim lub niemieckim.

2. — Deklaracje, wnioski, rezolucje i orzeczenia winny być tłumaczone na język polski lub niemiecki, a w danym razie na język polski i niemiecki.

3. — Osoby, które biorą udział w rozprawach, lecz nie w charakterze urzędowym, posługują się językiem polskim lub niemieckim, lub, o ile nie władają ani jednym, ani drugim, każdym innym językiem.

4. — Tłumaczenie odbywa się przez Prezydenta, lub przez jednego z sędziów rozjemczych, a w danym razie przez tłumacza.

5. — Protokół prowadzi się w języku polskim i niemieckim.

§ 2.

Język w służbie wewnętrznej.

1. — W służbie wewnętrznej każdy może się posługiwać językiem polskim lub językiem niemieckim.

2. — Zarządzenia natury ogólnej, napisy w biurach i t. d. winny być sporządzone w języku polskim i języku niemieckim.

3. — Pierwsze miejsce zajmuje język urzędowy państwa, w którym znajduje się siedziba Komisji mieszanej, względnie Trybunału rozjemczego.

§ 3.

Język w służbie zewnętrznej.

Podania wystosowane do Komisji mieszanej lub do Trybunału rozjemczego winny być sporządzone w języku polskim lub niemieckim. Odpowiedź będzie wystosowaną w tym języku, w którym podanie napisano, chyba że osoba, do której odpowiedź została wystosowana, tego się zrzeknie. Zresztą wszelkie pisma, zawiadomienia, doręczenia, wezwania i t. d., przeznaczone dla władz polskich lub do Polski, winny być zredagowane w języku polskim, a wszelkie pisma, zawiadomienia, doręczenia, wezwania i t. d. przeznaczone dla władz niemieckich, lub do Niemiec, w języku niemieckim.

§ 4.

Postanowienia powyższe stosują się odpowiednio do Komisji rozjemczych i polubownych, ustanowionych na zasadzie niniejszej Konwencji.

TYTUŁ II.

POSTĘPOWANIE I KOMPETENCJE.

DZIAŁ I.

KOMISJA MIESZANA.

ARTYKUŁ 577.

1. — O ile nic odmiennego nie postanowiono, Komisja mieszana rozpatruje sprawy tylko na wniosek jednego z przedstawicieli państwa.

2. — Postępowanie rozpoczyna się przez wręczenie podania piśmiennego przez przedstawiciela państwa. Podanie winno zawierać ściśle określone wnioski.

3. — Pozatem podanie zawiera:

1° szczegółowe podanie faktów, na których wniosek się opiera;

2° podanie dowodów;

3° powołanie postanowień niniejszej Konwencji, na których wnioski się opierają.

4. — Przedstawiciel państwa może z własnej inicjatywy cofnąć wniosek, zanim podanie jego zostało doręczone przedstawicielowi drugiego państwa. Po doręczeniu podania może je cofnąć tylko za zgodą przedstawiciela drugiego państwa.

ARTYKUŁ 578.

§ 1.

1. — Prezydent bada, czy podania, które wpłynęły do Komisji mieszanej, odpowiadają warunkom, przewidzianym w art. 577-ym i czy pochodzą od osób uprawnionych do stawiania wniosków.

2. — Jeżeli podania nie odpowiadają warunkom ust. 1 i 2-go art. 577-go, Prezydent może je odrzucić, jako nienadające się do rozpatrywania. Prezydent może oznaczyć czas dla uchylenia błędów formalnych i odrzucić wniosek, jako nienadający się do rozpatrywania po bezskutecznym upływie tego czasu.

3. — Jeżeli inne warunki, przewidziane w art. 577-ym nie są wypełnione, Prezydent może polecić, aby zostały wypełnione.

§ 2.

1. — Jeżeli podanie nadaje się do rozpatrywania, Prezydent wyznacza bezzwłocznie referenta i koreferenta.

2. — Referentem winien być obywatel tego państwa, z którego wniosek pochodzi, koreferentem obywatel drugiego państwa.

ARTYKUŁ 579.

1. — Komisja mieszana ustala po ustnej rozprawie, czy wnioski sformułowane w podaniu są w całości lub częściowo uzasadnione. Do rozpraw powołuje się przedstawicieli państwa i inne zainteresowane osoby, o ile one mają charakter strony, toczącej spór, lub o ile należy je wezwać według stypulacji niniejszej Konwencji.

2. — Rozprawy nie są jawne. Głosu udziela się w pierwszym rzędzie referentowi i koreferentowi, jak również każdej stronie sporu toczącej.

3. — Osobom, zawezwanym na mocy ust. 1-go, winna być dana sposobność do stawienia wniosków i do ustnych wyjaśnień.

ARTYKUŁ 580.

1. — Komisja mieszana ma prawo prosić Trybunał Rozjemczy, jakoteż sądy i władze administracyjne w polskiej i niemieckiej części obszaru plebiscytowego o wydanie umotywowanych opinii.

2. — Władze administracyjne winny są takiej prośbie zadośćuczynić.

ARTYKUŁ 581.

1. — Komisja mieszana może w każdym stadium postępowania jednogłośnie powierzyć rozstrzygnięcie kwestji natury technicznej lub rachunkowej, jednemu lub kilku wyznaczonym ekspertom.

2. — Orzeczenia wyznaczonych ekspertów winny być przedłożone Komisji mieszanej, która bez rozprawy stwierdza, czy nie zawierają błędów prawnych, dotyczących postanowień niniejszej Konwencji. Jeżeli nie znajdzie się błąd prawny lub inny rażący błąd, Komisja mieszana orzeczenie zatwierdza. W przeciwnym razie, Komisja mieszana może albo zwrócić sprawę wyznaczonym ekspertom, aby orzeczenie swe zmienili, albo sama rozstrzygnąć spór, uchylając orzeczenie wyznaczonych ekspertów.

ARTYKUŁ 582.

§ 1.

1. — O ile Konwencja niniejsza przewiduje zawarcie między układającymi się Stronami lub obydwoma Rządami umów, w przedmiocie wykonania lub zastosowania stypulacji znajdujących się w niniejszej Konwencji, to, gdyby umowy te nie doszły do skutku w przeciągu odpowiedniego czasu, Komisja mieszana będzie mogła — z wyjątkiem przeciwnych temu stypulacji niniejszej Konwencji — przedłożyć Stronom projekty sposobu uregulowania tych spraw, jednak tylko o tyle, o ile porozu-

mienie to jest pilne i niezbędne dla wprowadzenia w wykonanie i dla zastosowania postanowień dotyczących kwestji, do których odnosi się przewidziane porozumienie.

2. — Propozycja uważana będzie za przyjętą przez układające się Strony, jeżeli odmienna umowa nie nastąpi w przeciągu miesiąca od zakomunikowania propozycji przedstawicielom państwa.

3. — Każda propozycja, przyjęta w myśl niniejszego artykułu, będzie miała taką samą moc i wagę, jak umowa zawarta między dwiema Stronami. Będzie ona opublikowana w dziennikach urzędowych polskiego i niemieckiego Śląska.

§ 2.

Komisja będzie mogła również zaproponować uregulowanie kwestji, wynikających z podziału Górnego Śląska, a wymagających umowy między obu Stronami, byleby w każdym poszczególnym wypadku obie Strony wyraźnie przyznały Komisji mieszanej kompetencje do zaproponowania układu, który ma zastąpić niedoszlą ewentualnie między Stronami umowę.

ARTYKUŁ 583.

Poza postanowieniami niniejszego Działu, kompetencja Komisji mieszanej jest ściśle określona, i to wyczerpująco w poprzednich Tytułach dla poszczególnych materji.

ARTYKUŁ 584.

1. — Rządy zarządzają bezzwłocznie, co potrzeba, aby rezolucjom Komisji mieszanej zadośćuczynić.

2. — Doniosą one Komisji mieszanej o środkach, które w tym celu przedsięwzją.

ARTYKUŁ 585.

1. — Jeżeli Prezydent Komisji mieszanej dowie się o faktach, okolicznościach lub stosunkach, które, według jego zdania, nie odpowiadają, postanowieniom niniejszej Konwencji, może on na nie zwrócić uwagę przedstawiciela odnośnego państwa.

2. — Przedstawiciel państwa winien o tem bezzwłocznie zawiadomić swój Rząd.

ARTYKUŁ 586.

§ 1.

1. — W siedzibie Komisji mieszanej stworzy się na przeciąg najdłużej lat piętnastu Komitet opiniodawczy pracy, składający się z Przewodniczącego i dziesięciu członków.

2. — Przewodniczącego i dwóch członków mianuje na okres trzyletni Rada Administracyjna Międzynarodowego Biura Pracy. Przewodniczący nie może być ani obywatelem polskim, ani niemieckim. Z obydwóch członków, mianowanych przez Radę Administracyjną, musi jeden być obywatelem polskim, a drugi niemieckim.

3. — Członków tych proponuje Rząd polski, względnie Rząd niemiecki, spośród znawców swego kraju w dziedzinie ustawodawstwa pracy. Osoby te nie mogą być ani pracodawcami, ani pracownikami.

4. — Z ośmiu pozostałych członków czterech mianuje Rząd polski i czterech Rząd niemiecki, a to na przeciąg roku; wybiera się ich w równej liczbie z pomiędzy pracodawców i pracowników odnośnej części obszaru plebiscytowego. Przed ich nominacją Rząd polski, względnie Rząd niemiecki, winien się porozumieć z miarodajnymi polskimi, względnie niemieckimi, uznanymi na obszarze plebiscytowym związkami pracodawców i pracowników.

5. — Każdy Rząd mianuje w ten sam sposób po jednym zastępcy dla każdego członka.

6. — Nominacja rozciąga się na rok kalendarzowy; może ona zostać odnowioną. Nominacje na rok 1922 upływają z dniem 31-go grudnia 1922 r.

§ 2.

1. — Przed rozstrzygnięciem sporów o nieuznanie lub uszczuplenie praw związków pracodawców i pracowników, stosownie do Tytułu 1-go IV-ej Części niniejszej Konwencji, Komisja mieszana winna, na wniosek jednego z przedstawicieli państwa, zażądać opinji Komitetu opiniodawczego pracy.

2. — Przed udaniem się do Komitetu Opiniodawczego, Komisja mieszana winna, o ile to jest możliwe, ustalić stan sprawy. Komitet opiniodawczy jest związany danemi, przez Komisję mieszaną ustalonymi.

3. — Opinia uchwalona zostaje większością głosów Komitetu Opiniodawczego w pełnym składzie; opinia winna być przedłożona Komisji mieszanej na piśmie, z podaniem motywów.

4. — Na żądanie Komisji mieszanej opinia winna być przed nią wyjaśnioną ustnie przez jednego lub kilku członków Komitetu.

§ 3.

1. — Zanim Komisja mieszana zajmie stanowisko w kwestji, czy nowe prawne przepisy polskie w dziedzinie ustawodawstwa pracy mogą w myśl art. 1-go być przedłożone przez Rząd niemiecki Stałemu Trybuna-

lowi Sprawiedliwości Międzynarodowej, aby tenże wypowiedział się w tej materji, Komisja mieszana winna na wniosek jednego z przedstawicieli państwa zażądać opinji Przewodniczącego i dwóch członków, zamianowanych przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy, co do tego, czy nowe przepisy polskie, o których mowa, mogą lub nie mogą zastąpić przepisów obowiązujących.

2. — Wniosek o wydanie opinji będzie skierowany do Przewodniczącego Komitetu Opiniodawczego. Opinja winna być wydana na piśmie. Komisja mieszana może zażądać, aby opinja została przed nią wyjaśniona przez osobę, która brała udział w jej redagowaniu.

§ 4.

1. — We wszystkich sporach w materji pracy, przedłożonych Komisji mieszanej, Komisja ta może zasięgnąć rady ośmiu górnośląskich członków Komitetu Opiniodawczego. To samo stosuje się w wypadkach §§ 2 i 3-go, jeżeli żaden z przedstawicieli państwa nie zażąda opinji Komitetu Opiniodawczego lub opinji jego Przewodniczącego i dwóch członków mianowanych przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy.

2. — Opinię ośmiu górnośląskich członków Komitetu Opiniodawczego stwierdza się przez głosowanie, po ustnem rozpatrzeniu kwestji w siedzibie Komisji mieszanej. Opinja, za którą oświadczyła się większość głosów ośmiu członków, będzie umotywowana i złożona na piśmie Komisji mieszanej.

3. — W braku większości głosów, można przedstawić różne opinie. Na wniosek Komisji mieszanej winny opinie te być przed nią wyjaśnione przez jedną lub kilka osób, które brały udział w jej zredagowaniu.

4. — Opinie mogą być uchwalone tylko w razie obecności ośmiu członków.

§ 5.

1. — Z wyjątkiem spraw niecierpiących zwłoki, Komitet Opiniodawczy zbiera się regularnie raz do roku na posiedzenie plenarne, na wezwanie Przewodniczącego. Ośmiu członków górnośląskich zasiada, o ile sprawy tego wymagać będą.

2. — Biuro Międzynarodowe Pracy będzie otrzymywało uwierzytelnione odpisy każdej opinji, wyrażonej przez Komitet Opiniodawczy lub przez pewną kategorię jego członków.

§ 6.

Postanowienia art. 576-go, dotyczące języka, stosować się będą odpowiednio do Komitetu Opiniodawczego. Opinie winny być zredagowane w języku polskim i niemieckim.

§ 7.

Czynności biurowe Komitetu Opiniodawczego powierza się Sekretarjatowi Komisji mieszanej. Jeżeli, zdaniem Komisji mieszanej, czynności te wymagać będą osobnego sekretarza, to mianuje tego ostatniego w porozumieniu z Rządem polskim i Rządem niemieckim Biuro Międzynarodowe Pracy. Nie może on być ani obywatelem polskim, ani niemieckim.

§ 8.

1. — Przewodniczący Komitetu Opiniodawczego, jak i sekretarz, o którym wspomina poprzedni paragraf, korzystają z przywilejów i imunitetów, przewidzianych w ust. 1-ym art. 572-go.

2. — Artykuły 570, 571 i 573 stosuje się odpowiednio.

§ 9.

1. — Członkowie Komitetu Opiniodawczego nie otrzymują poborów, lecz tylko wynagrodzenie za każdy dzień pracy, za posiedzenia i za podróże, jak również zwrot kosztów podróży.

2. — Wysokość wynagrodzenia Przewodniczącego będzie ustalona stosownie do przepisów przyjętych w Międzynarodowym Biurze Pracy.

3. — Wysokość wynagrodzenia członków będzie ustalona stosownie do postanowień, które wyda odnośny Rząd.

4. — Ogólne koszty Komitetu Opiniodawczego stanowią część kosztów Komisji mieszanej.

§ 10.

Komisja mieszana wypracuje regulamin wewnętrzny dla Komitetu Opiniodawczego, po wysłuchaniu zdania Przewodniczącego tegoż Komitetu.

§ 11.

Postanowienia niniejszego artykułu wchodzi w życie z chwilą, gdy Rada Administracyjna Międzynarodowego Biura Pracy doniesie obu Stronom, że przyjmuje funkcje, przewidziane w tych postanowieniach.

DZIAŁ II.

TRYBUNAŁ ROZJEMCZY.

ARTYKUŁ 587.

1. — Strony, toczące spór, mogą powierzyć swe zastępstwo przed Trybunałem rozjemczym bądź adwokatowi zapisanemu w listach polskich lub niemieckich adwo-

katów, bądź profesorowi lub prywatnemu docentowi polskich lub niemieckich uniwersytetów, bądź, gdy chodzi o przepisy dotyczące ochrony własności przemysłowej, polskim lub niemieckim obrońcom patentowym. Regulamin Trybunału rozjemczego ustanowi, o ile strony toczące spór mogą powierzyć swe zastępstwo innym odpowiednim osobom.

2. — Jeżeli państwo samo jest stroną, może ono powierzyć swe zastępstwo przedstawicielowi państwa, którego zamianowało.

ARTYKUŁ 588.

§ 1.

1. — Jeżeli w sprawie górnośląskiej wyrok lub decyzja jest zależną od interpretacji artykułów niniejszej Konwencji, każda ze stron toczących spór może aż do ukończenia rozprawy w drugiej instancji, zażądać, aby kwestję interpretacji przedłożono Trybunałowi rozjemczemu (ewokacja).

2. — Przez sprawę górnośląską rozumie się sprawę, która w pierwszej instancji była przedłożona jakiemukolwiek sądowi, niewyłączając sądów administracyjnych i władz orzekających, mającemu swą siedzibę na obszarze plebiscytowym. Również przez sprawę górnośląską rozumie się sprawę przedłożoną w pierwszej instancji jakiemukolwiek sądowi, niewyłączając sądów administracyjnych i władz orzekających, mającemu swą siedzibę poza obszarem plebiscytowym, byleby sprawa pochodziła z tych części obszaru plebiscytowego, które w pierwszej instancji podlegają jurysdykcji tychże sądów lub władz.

§ 2.

Rzeczne sądy lub władze odrzuca wniosek o ewokację, jeżeli uważają, że ich wyrok lub decyzja nie jest zależną od powyższej interpretacji, lub jeżeli uważają, że w myśl postanowień niniejszej Konwencji ewokacja nie jest dopuszczalną. Mogą one odrzucić wniosek, jeżeli kwestja danej interpretacji jest już rozstrzygnięta przez Trybunał rozjemczy i opublikowana w urzędowym Zbiorze Orzeczeń tegoż Trybunału, lub o ile wniosek jest stawiony dla oczywistego przewleczenia sprawy.

§ 3.

Błędne zastosowanie postanowień § 2-go uważane będzie przez sądy i władze obydwóch krajów jako istotny błąd w postępowaniu.

§ 4.

Za wyjątkiem przeciwnych przepisów niniejszej Konwencji, interpretacja Trybunału rozjemczego obowiązuje sądy i władze obu państw przy wydaniu wyroku lub decyzji.

ARTYKUŁ 589.

1. — Sąd, lub władza administracyjna, przed którymi się toczy sprawa górnośląska, może aż do wydania wyroku lub decyzji przez drugą instancję, wnieść ją przed Trybunał rozjemczy, o ile uważa, że jest on dla danej sprawy kompetentny. Sąd, lub władza administracyjna winna to zrobić, jeżeli tego zażąda przedstawiciel państwa ich kraju.

2. — Jeżeli Trybunał rozjemczy uzna się kompetentnym, przejmuje on sprawę w stanie, w jakim mu ją przedłożono.

ARTYKUŁ 590.

1. — Kompetencja Trybunału rozjemczego dotyka kompetencji sądów i władz administracyjnych układających się Stron tylko w granicach postanowień niniejszej Konwencji.

2. — Strony toczące spór nie mogą przez umowę rozszerzać kompetencji Trybunału rozjemczego poza granice przewidziane w niniejszej Konwencji.

3. — Strony toczące spór mogą w poszczególnych sprawach w miejsce Trybunału rozjemczego zgodzić się na kompetencję sądu lub innej władzy jednego z dwóch krajów.

ARTYKUŁ 591.

1. — Orzeczenie Trybunału rozjemczego wywiera swe prawne skutki w obydwóch państwach tylko wobec stron spór toczących, i to jedynie w sprawie, w której orzeczenie nastąpiło.

2. — Jeżeli stosownie do postanowień drugiej Części niniejszej Konwencji lub na mocy art. 588-go chodzi o określenie obywatelstwa osoby spór toczącej, orzeczenie Trybunału rozjemczego, dotyczące obywatelstwa, wywiera swe skutki prawne wobec wszystkich i to na terytorjach obydwóch państw.

ARTYKUŁ 592.

1. — Trybunał rozjemczy publikuje swe orzeczenia w urzędowym Zborze w języku niemieckim i polskim, jeżeli dotyczą one zasadniczych kwestji prawnych.

2. — Jeżeli w jakiejś sprawie dotyczącej Górnego Śląska, sąd lub władza administracyjna chce odbiec od orzeczenia w powyższy sposób opublikowanego, to sąd lub władza administracyjna winna przedłożyć kwestję do rozstrzygnięcia Trybunałowi rozjemczemu, z podaniem swych argumentów. Orzeczenie Trybunału rozjemczego obowiązuje obojętnie sąd lub władzę.

ARTYKUŁ 593.

Jeżeli Trybunał rozjemczy rozstrzygnął sprawę merytorycznie, wykonanie lub zastosowanie orzeczenia odbywa się na wniosek jednej ze stron, za pośrednictwem przedstawiciela państwa tego kraju, w którym wykonanie lub zastosowanie ma mieć miejsce. Orzeczenie zostaje wykonane lub zastosowane na tych samych zasadach i z uwzględnieniem tych samych formalności, co wykonanie lub zastosowanie analogicznych decyzji władz krajowych.

ARTYKUŁ 594.

Trybunał rozjemczy ustali w swym regulaminie postępowania, w jakim wypadku sprawa już ukończona, może zostać wznowioną.

ARTYKUŁ 595.

1. — Trybunał rozjemczy może pobierać opłaty za przeprowadzenie postępowania.

2. — Skarb Rzeszy Niemieckiej, państw niemieckich i prowincji Oberschlesien, i Skarb Państwa Polskiego i Województwa Śląskiego są od tych opłat zwolnione.

3. — Postanowienia, dotyczące zasad i wysokości opłat, wydatków i zaliczek, jakoteż kosztów adwokackich, ustali regulamin wewnętrzny; to samo odnosi się do kwestji, kto ponosi koszt.

4. — Postanowienia art. 593-go stosują się również do decyzji dotyczących kosztów.

DZIAŁ III.

POSTANOWIENIA WSPÓLNE DLA KOMISJI
MIESZANEJ I TRYBUNAŁU ROZJEMCZEGO.

ARTYKUŁ 596.

§ 1.

Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy wydadzą same swój regulamin o postępowaniu, stosując się przytem do zasad i postanowień niniejszej Części.

§ 2.

1. — Regulaminy o postępowaniu winny być opublikowane w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i w „Reichsgesetzblatt”. Wchodzą one w życie w dwa tygodnie po ich opublikowaniu w tych organach.

2. — Aż do wejścia w życie tych regulaminów, Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy będą stosowały procedurę, odpowiadającą potrzebom danego wypadku.

§ 3.

Przepisy powyższe stosują się do zmian rzeczonych regulaminów.

ARTYKUŁ 597.

Prezydenci Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego badają, czy przed odwołaniem się do tych instytucji, zwrócono się, stosownie do postanowień niniejszej Konwencji, do Komisji rozjemczych i polubownych lub do innych organów pośredniczących, przewidzianych w tej Konwencji, lub do sądów i władz krajowych, o ile te są w pierwszej linii kompetentne. O ile się temu nie stało zadość, wniosek nie będzie się nadawał do rozpatrywania.

ARTYKUŁ 598.

1. — Z wyjątkiem odmiennych przepisów niniejszej Części, Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy obradują i postanawiają w pełnym składzie.

2. — Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy postanawiają większością głosów.

3. — Przepisy postępowania i regulamin wewnętrzny ustalą granice, w jakich Prezydenci mogą sami wydawać zarządzenia, dotyczące przygotowania rozpraw i kierowania rozprawami.

ARTYKUŁ 599.

1. — Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy mogą na wniosek jednego z przedstawicieli państwa lub jednej ze stron toczących spór, wydawać tymczasowe rezolucje i orzeczenia w sprawach, w których będą to uważali za właściwe. W szczególności stosuje się to, jeżeli wykazane zostało, że dany środek jest bezzwłocznie potrzebny dla zabezpieczenia zagrożonego prawa lub dla uniknięcia doniosłej szkody.

2. — Orzeczenie tymczasowe Trybunału rozjemczego nie może nakazywać wykonania, lecz li tylko tymczasowo regulować lub zatwierdzać pewien stan rzeczy.

ARTYKUŁ 600.

Jeżeli rezolucja Komisji mieszanej lub orzeczenie Trybunału rozjemczego zależne są od interpretacji art. 256-go Traktatu Wersalskiego, postępowanie zawieszają się.

ARTYKUŁ 601.

§ 1.

1. — Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy mogą przeprowadzać dowody, jakie uważają za potrzebne, w szczególności mogą, między innemi, słuchać pod przysięgą świadków i biegłych, przebywających na obszarze plebiscytowym. Zawezwanie ma znaczenie listu żelaznego.

2. — Rota przysięgi stosuje się do przepisów procedury cywilnej, obowiązującej w kraju, w którym odbywa się przesłuchanie świadków lub biegłych. Złożenie fałszywej przysięgi lub fałszywego zaręczenia, zastępującego przysięgę, będą karane przez układające się Strony, tak jak gdyby przestępstwo dokonane zostało przed własnymi władzami.

§ 2.

1. — Na obszarze plebiscytowym Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy mogą przeprowadzać potrzebne dowody, albo same, albo przez wyznaczonego w tym celu członka z ich grona, albo za pośrednictwem przedstawiciela państwa, w którym dowód ma być przeprowadzony. Poza obszarem plebiscytowym Prezydent winien zwrócić się do przedstawiciela państwa, w celu przeprowadzenia niezbędnych dowodów przez właściwe władze.

2. — Wszelkie polskie i niemieckie władze udzielają Komisji mieszanej i Trybunałowi rozjemczemu bezpłatnie pomocy prawnej. Wszelkie koszty i poczynione wydatki, które mają być ściągnięte przez te władze, przekazuje się bezpośrednio na rachunek Komisji Mieszanej i Trybunału rozjemczego. W każdym razie wydatki spowodowane zasięgnięciem opinii lub wykonaniem ekspertyzy będą przez instancję międzynarodową zwrócone władzy krajowej.

ARTYKUŁ 602.

1. — Kary porządkowe za niestawiennictwo lub nieposłuszeństwo wobec Komisji mieszanej lub Trybunału rozjemczego, jakoteż z powodu nieusprawiedliwionego odmówienia świadectwa lub przysięgi, określone są ustawami o ustroju sądownictwa i ustawami o postępowaniu cywilnem tego państwa, którego obywatelem jest dana osoba.

2. — Rzeczone kary porządkowe wymierzy na wniosek Komisji mieszanej lub Trybunału rozjemczego Sąd Powiatowy lub Amtsgericht miejsca pobytu danej osoby. Sądy te będą stosowały zwykłą procedurę.

3. — Grzywny zatrzymuje państwo, które je ściągnęło.

ARTYKUŁ 603.

W sprawach przedłożonych Komisji mieszanej lub Trybunałowi rozjemczemu wszelkie doniesienia, dorę-

czenia i zawiadomienia odbywają się na wniosek Prezydenta przez przedstawiciela państwa tego kraju, w którym mają być skuteczne.

ARTYKUŁ 604.

1. — Komisja mieszana i Trybunał rozjemczy badają swą kompetencję z urzędu.

2. — Jeżeli Komisja mieszana uznała się w jakiejś sprawie za kompetentną lub niekompetentną, to Trybunał rozjemczy jest tą decyzją związany.

ARTYKUŁ 605.

1. — Jeżeli wbrew władzom krajowym Komisja mieszana lub Trybunał rozjemczy uznają się za kompetentne lub niekompetentne, — decyzja Komisji mieszanej lub Trybunału rozjemczego obowiązywać będzie.

2. — Skutki prawne takiej decyzji należą do orzecznictwa krajowego.

POSTANOWIENIE KOŃCOWE.

ARTYKUŁ 606.

1. — Działalność Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego, jakoteż Komisji rozjemczych i polubownych, przewidzianych w niniejszej Konwencji, kończy się z upływem piętnastu lat po zmianie suwerenności.

2. — Po upływie tego czasokresu Komisja mieszana nie uchwała już więcej rezolucji.

3. — Trybunał rozjemczy ukończy sprawy bieżące.

4. — Do wykonania i zastosowania tych orzeczeń odnosi się również art. 593-i.

5. — Oba Rządy zastrzegają sobie prawo uregulowania, w drodze osobnego układu, sprawy likwidacji aktywów Komisji mieszanej i Trybunału rozjemczego.

* * *

Konwencja niniejsza będzie jaknajrychlej ratyfikowaną. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpi w Opolu.

Konwencja wejdzie w życie z chwilą, gdy Międzysojusznicza Górnośląska Komisja Rządząca i Plebiscytowa doręczy układającym się Stronom notyfikację, przewidzianą w ust. 1 i 2-im § 6-go aneksu do art. 88-go Traktatu Wersalskiego.

Na dowód powyższego, Pełnomocnicy podpisali Konwencję niniejszą i przyłożyli na niej swoje pieczęcie.

Spisano w Genewie, dnia piętnastego maja tysiąc dziewięćset dwudziestego drugiego roku, w trzech egzemplarzach. Każda z układających się Stron przechowa u siebie jeden egzemplarz, a trzeci egzemplarz przechowany będzie w archiwach Stałego Sekretariatu Związku Narodów.

(L. S.) (—) Kazimierz OLSZOWSKI.

(L. S.) (—) Eugen SCHIFFER.

PROTOKÓŁ KOŃCOWY.

W chwili podpisania Konwencji układające się Strony postanowiły co następuje:

I.

Konwencja z wyjątkiem art. 64 do 158-go (Ochrona Mniejszości) nie stosuje się do tej części powiatu namysłowskiego, która należy do obszaru plebiscytowego.

II.

Układające się Strony stanowią, że Konwencja, regulując wyłącznie położenie wyjątkowe obszaru plebiscytowego, nie może posłużyć za podstawę dla żadnego Państwa trzeciego do stawiania żądań w przedmiocie traktowania najbardziej uprzywilejowanego.

III.

Układające się Strony mogą, za wspólną zgodą, zmienić lub uchylić wszystkie przepisy, dotyczące ustroju przejściowego.

IV.

Rząd polski oświadcza, iż nie zmienia swego stanowiska prawnego co do tego, że Polska nie jest następcą Prus w przedmiocie dzierżaw majątków państwowych, położonych na Górnym Śląsku polskim. Niemniej, powodowany względami słuszności, Rząd polski oświadcza, iż gotów jest podstawić się w prawa i zobowiązania Prus odnośnie do kontraktów dzierżawnych, upływających przed 1-ym lipca 1926 r. — na cały czas trwania dzierżawy, zaś odnośnie do kontraktów dzierżawnych, upływających po tej dacie — na czas aż do 30-go czerwca 1926 r. Rząd polski nie uznaje dokonanego przedłużenia kontraktów dzierżawnych dóbr państwowych Olszynica (Bielitzhof), Kopciowice, Markłowice Górne, pozostawiając w mocy terminy, ustanowione w pierwotnych kontraktach.

Rząd niemiecki oświadcza, iż nie akceptując punktu widzenia Rządu polskiego, zgadza się na tylko co wymienione oświadczenie i że weźmie na siebie wypłatę odszkodowania dzierżawcom, której ci ostatni mogliby żądać z powodu przedterminowego rozwiązania kontraktów.

Pozatem stosowane będą obowiązujące ustawy.

V.

Patenty i inne prawa, dotyczące własności przemysłowej, wchodzą w zakres pojęcia o prawach subiektywnych w sensie l. 3, § 2-go, art. 4-go. Stosownie do przepisów przytoczonego artykułu Polska uzna prawa te, oraz uszanuje je, nie żądając ani nowych podań, ani ponownego zarejestrowania.

VI.

Co się tyczy adwokatów i notariuszów, obywateli niemieckich, którzy zamieszkiwali na Górnym Śląsku polskim, przynajmniej od 1-go stycznia 1922 r. aż do dnia zmiany suwerenności, Rząd polski ma zamiar uregulować sprawę tę w sposób następujący:

a) adwokaci, nawet nienabywający obywatelstwa polskiego, będą mogli wykonywać nadal swój zawód aż do 1-go stycznia 1923 r. przed wszystkimi sądami na Górnym Śląsku polskim, a to wobec zamiaru Rządu polskiego zaprowadzenia systemu, według którego adwokaci mogą być dopuszczeni do prowadzenia spraw wobec kilku sądów jednocześnie. W okresie przejściowym wydane zostaną niezbędne przepisy. Dopuszczenie adwokata nie może zależeć od jego przekonań politycznych, ani od jego pochodzenia rasowego, ani od języka. Adwokaci, którzy wykonali opcję, utracą w rok po zmianie obywatelstwa prawo wykonywania swego zawodu;

b) notariusze, którzy nabędą obywatelstwo polskie, będą mogli wykonywać nadal swój zawód aż do 31-go grudnia 1922 r. Obowiązani będą przytem szanować przepisy, jakie wydane zostaną odnośnie do ich tytułów i pieczęci. Prawo notariusza wykonywania swego zawodu wygasa z chwilą utraty obywatelstwa polskiego na skutek wykonanej opcji;

c) adwokaci i notariusze, którzy nie są w stanie wykonywać swego zawodu w języku urzędowym, będą mogli posilkować się językiem niemieckim aż do 15-go lipca 1926 r.

VII.

W razie gdyby pan Feliks Calonder nie podjął się funkcji arbitra, przewidzianych w § 5-ym, art. 4-go, prezydent Komisji Mieszanej proszony będzie o objęcie tej funkcji.

VIII.

W drodze oddzielnego układu uregulowane zostaną kwestje prawne dotyczące instytucji następujących, a mianowicie:

Oberschlesische Fürstentumslandschaft in Ratibor,
Schlesische Provinzial-Feuersozietät,
Schlesische Provinzial-Lebensversicherungsanstalt,
Schlesische Provinzial-Haftpflicht-Versicherungs-
anstalt,
Schlesische Provinzial-Viehversicherungsanstalt,
Schlesische Provinzial-Hilfskasse,

jak również dotyczące innych osób prawnych prawa publicznego, których pole działalności przecięte zostało przez linię graniczną.

IX.

Komisja Mieszana i Trybunał Rozjemczy nie są kompetentne do decydowania w kwestjach, związanych z wykonaniem § 3-go art. 25-go, nawet w razie ewokacji.

X.

Osoby, opuszczające kraj po wykonaniu opcji, nie będą traktowane inaczej, niż reszta ludności odnośnie do ściągania zaległych podatków z wyjątkiem podatków za rok bieżący, oraz za kwartał, poprzedzający emigrację.

XI.

Rząd polski i Rząd niemiecki oświadczają, iż wezmą pod życzliwą rozwagę i złagodzą skutki wypłynąć mogące z zarządzeń, mających na celu ściąganie daniny, względnie Reichsnotopfer, w stosunku do osób opuszczających kraj na skutek wykonanej przez nie opcji.

Rząd polski oświadcza, że art. 36-y nie uwłacza bynajmniej prawom, służącym mu z mocy art. 297-go j Traktatu Wersalskiego.

XII.

Rząd polski zobowiązuje się zezwolić urzędnikom niemieckim i ich rodzinom, aby zachowały mieszkania swe na Górnym Śląsku polskim w kwartale bieżącym w chwili zmiany suwerenności, oraz w ciągu kwartału następnego. Urzędnicy ci i ich rodziny obowiązani będą opuścić swe mieszkania po upływie tego terminu.

XIII.

1. — Rząd niemiecki wyraża ufność, że Rząd polski pozostawi na urzędach nauczycieli szkół powszechnych w ilości niezbędnej dla zaspokojenia potrzeb instytucji szkolnych dla mniejszości.

2. — Rząd polski oświadcza, iż ma zamiar, zastrzegając sobie prawo zbadania każdego poszczególnego wypadku, pozostawić na urzędach niezbędną ilość nauczycieli.

XIV.

Układające się Strony stanowią, że postanowienia dotyczące nauczania średniego i wyższego stypulowane zostały na zasadach wzajemności.

XV.

Żadne z postanowień Konwencji nie zmienia przepisów art. 65 do 72-go.

XVI.

1. — Sporządzając akt urodzeń oraz małżeństwa, urzędnicy stanu cywilnego na obszarze plebiscytowym obowiązani są, na żądanie strony interesowanej, dodawać do nazwiska, napisanego w języku urzędowym, to samo nazwisko w pisowni właściwej językowi polskiemu lub niemieckiemu.

Żądać tego mają prawo:

- a) w razie prawego urodzenia — ojciec, a gdyby tenże nie żył matka;
- b) w razie urodzenia nieprawego — matka;
- c) gdy chodzić będzie o sieroty, lub o inne osoby pozostające pod opieką — zastępca prawny;
- d) w akcie małżeństwa — każdy z narzeczonych odnośnie do swego nazwiska.

W aktach zejścia wzmianka dodatkowa, o której mowa, uczyniona będzie na zasadzie prostego dowodu, że osoba zmarła używała pisowni, o której mowa wyżej.

2. — Co się tyczy już uczynionych zapisów w księgach stanu cywilnego, to brak dodatkowej wzmianki, o której mowa, przy nazwiskach osób, do których wzmianka ta się odnosi, uważana będzie na żądanie strony interesowanej jako wynik pomyłki kancelaryjnej w rozumieniu art. 18-go przepisów o wykonaniu ustawy o utrzymywaniu ksiąg stanu cywilnego i małżeństwa z dnia 25-go marca 1899r. (Reichsgesetzblatt, str. 225-a.) Sprostowanie uczynione będzie wtedy w zupełnie protowej formie przez zwykłą adnotację na marginesie, potwierdzone przez dozorujące władze stanu cywilnego.

Żądanie stawiać mogą:

1° co się tyczy aktów urodzenia:

a) strona zainteresowana

b) za małoletnich, jeżeli chodzi o dzieci ślubne — ojciec, a gdyby tenże nie żył — matka; jeżeli chodzi o dzieci nieślubne — matka

2° o ile chodzi o akta małżeństwa — każdy z małżonków — odnośnie do swego nazwiska.

3. — Przepisy ust. 1-go i 2-go stosują się do zapisywania w rejestrach końcówek gramatycznych, właściwych językowi polskiemu w nazwiskach kobiet zamężnych i panien.

4 — Jeżeli pisownia lub forma imienia w języku mniejszości różni się od pisowni lub formy w języku urzędowym, natenczas na żądanie, obok imienia w języku urzędowym zaznaczone będzie, lub też następnie dodane imię według pisowni mniejszości.

5. — Prośby o zmianę lub też skasowanie pewnych liter w nazwiskach w celu uzgodnienia nazwisk tych z pisownią polską lub niemiecką, rozpatrywane będą przez oba Rządy z największą życzliwością.

6. — Żądania wymienione w ust. 4 i 5-ym stawiać mogą te same osoby, które wymienione są w ust. 2-im.

XVII.

1. — *ad art. 160.* Pod pojęcie związków pracodawców nie podpadają związki ekonomiczne (wirtschaftliche Syndikate), cechy (Innungen), oraz związki cechów (Innungsverbände).

2. — *ad art. 161.* Pod pojęcie związku pracowników podpadają w każdym razie związki reprezentujące kierunek następujący:

ZWIĄZKI POLSKIE.

1. Zjednoczenie zawodowe polskie	}	robotników i
urzędników
2. Centralny związek zawodowy polski		

ZWIĄZKI NIEMIECKIE.

3. Związki wolne	}	robotników i
urzędników
4. Związki chrześcijańskie		
5. Związki liberalne (Hirsch-Duncker)		

2. — Fakt, że dany związek zajmuje się innemi sprawami natury gospodarczej, jak n. p. sprawą rozwoju życia kulturalnego klasy robotniczej, sprawą kształcenia klasy robotniczej w kierunku gospodarczym, lub też sprawą zachęcania do tworzenia spółdzielni gospo-

darczych, nie odejmuje bynajmniej temu związkowi charakteru związku urzędników.

3. — *ad art. 164.* Działalność związku nie może zależeć od warunków, nieprzewidzianych przez ustawy obowiązujące na obszarze plebiscytowym w chwili zmiany suwerenności, jak n. p. co do obowiązku zapisywania się do rejestrów, zawiadamiania władz administracyjnych o składzie biura, etc., o ile takie same ograniczenia nie zostaną wprowadzone na niemieckiej części obszaru plebiscytowego.

4. — *ad art. 168.* Pod umowami zbiorowymi dla całego obszaru plebiscytowego rozumieć należy umowy zbiorowe, które stosują się do obszaru płoskiego, oraz do obszaru niemieckiego, nie wykraczając jednak poza granicę obszaru plebiscytowego.

XVIII.

Z przepisu art. 588-go, dotyczącego ewokacji, wypływa że ewokacja dopuszczalna jest w razie sporu natury prawnoprywatnej co do tego, czy umowy zbiorowe odpowiadają przepisom Tytułu: Związki Pracodawców i Pracowników.

XIX.

W razie gdyby organizacje, wymienione w ust. 2-im § 3-go art. 227-go nie zostały stworzone w ciągu miesiąca od dnia zmiany suwerenności, Komisja Mieszana, na żądanie jednej z umawiających się Stron, postawi obu Rządom wnioski, zmierzające do tego, aby w drodze nowych układów zaradzić trudnościom, wynikającym z tego stanu rzeczy.

XX.

Przepisy Tytułu „Finanse” nie uwłaczają w niczem postanowieniom § 244-go kodeksu cywilnego niemieckiego.

XXI.

ad art. 349, § 1.

Następujący stopień wydajności umówiony został:

1° Zakład w Zawadzie:

Prace winny być prowadzone w ten sposób, aby wydajność dzienna osiągała około 20.000 m³; w razie potrzeby dokonane będzie wiercenie nowego otworu i obniżenie poziomu wody.

2° Zakład Adolfschacht:

Instalacja kotłów i maszyn powinna być urządzona w ten sposób, aby można było na stałe kierować na obszar, ulegający zaopatrzeniu, całkowitą ilość wody, dostarczaną

przez trzy otwory obecnie eksploatowane. W szczególności pompy zasilające powinny być w stanie obniżyć wedle możliwości poziom wody z otworu Nr. 3, tak aby poziom ten mógł znaleźć się tuż ponad obecnym połączeniem pomp. Oczekiwać można, że dzienna wydajność tego zakładu podniesiona zostanie w ten sposób do 20 m³ na minutę w przybliżeniu, inaczej mówiąc na 28.000 m³ do 29.000 m³ dziennie.

XXII.

Jednocześnie z Konwencją niniejszą ratyfikowana zostanie i wejdzie w życie specjalna umowa, dotycząca dworców granicznych.

XXIII.

Obydwa Rządy zakomunikują sobie nawzajem sumę wynagrodzenia, które mają zamiar przyznać członkom Komisji Mieszanej, jak również wysokość pborów członków sądu rozjemczego, oraz Przedstawicielom Państwowym.

XXIV.

Jeżeli według brzmienia Konwencji dany termin biegnie od dnia zmiany suwerenności, to termin ten — z zastrzeżeniem przeciwnych temu przepisów Konwencji — zacznie biec w miesiąc po wejściu w życie Konwencji niniejszej.

XXV.

W razie gdyby omyłka drukarska wkradła się do urzędowego tekstu Konwencji, oba Rządy na żądanie jednego z nich przystąpią natychmiast do rokowań w celu proprawienia omyłki.

Prezydent Trybunału Rozjemczego będzie mógł być zaproszony do wzięcia udziału w tych rokowaniach.

Sprostowania ustalone jednoznacznie przez przedstawicieli obu Rządów uważane będą jako posiadające moc prawną i ogłoszone zostaną w urzędowych dziennikach obu Państw, a mianowicie — w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i w Reichsgesetzblatt.

Postanowienie to obowiązuje wyłącznie do 1-go stycznia 1923 r.

Spisano w Genewie, dnia piętnastego maja tysiąc dziewięćset dwudziestego drugiego roku.

(L. S.) (—) KAZIMIERZ OLSZOWSKI.

(L. S.) (—) EUGEN SCHIFFER.

SPIS RZECZY

	Str.
WSTĘP	3

CZĘŚĆ PIERWSZA.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

TYTUŁ I: USTAWODAWSTWO.

Artykuły 1-3	5
------------------------	---

TYTUŁ II: OCHRONA PRAW NABYTYCH.

Artykuły 4 i 5	6
--------------------------	---

TYTUŁ III: WYWŁASZCZENIE.

Artykuł 6	8
DZIAŁ I. — Wielki przemysł (Art. 7-11)	8
DZIAŁ II. — Wielka własność ziemska (Art. 12-16)	9
DZIAŁ III. — Postanowienia, dotyczące wielkiego przemysłu i wielkiej własności rolnej (Art. 17-24)	10

CZĘŚĆ DRUGA.

OBYWATELSTWO I ZAMIESZKANIE.

TYTUŁ I: ZMIANA OBYWATELSTWA.

Artykuły 25-30	13
--------------------------	----

TYTUŁ II: SKUTKI ZMIANY OBYWATELSTWA W STOSUNKU DO ŻONY, DO DZIECI I DO OSÓB, ZNAJDUJĄCYCH SIĘ POD OPIEKĄ LUB KURATEŁA.

Artykuły 31 i 32	15
----------------------------	----

TYTUŁ III: PRAWA OSÓB, KTÓRE OPTOWAŁY.

	Str.
Artykuły 33-39	15

TYTUŁ IV: PRAWO ZACHOWANIA ZAMIESZKANIA.

Artykuły 40-45	16
--------------------------	----

TYTUŁ V: POSTĘPOWANIE OPCYJNE.

Artykuły 46-54	18
--------------------------	----

TYTUŁ VI: OCHRONA PRAWNA.

Artykuły 55-63	19
ZAŁĄCZNIK A (<i>ad art. 47</i>). — Deklaracja opcyjna	20
ZAŁĄCZNIK B (<i>ad art. 47</i>). — Protokół	20
ZAŁĄCZNIK C (<i>ad art. 49, § 2</i>). — Akt Opcji	21

CZĘŚĆ TRZECIA

OCHRONA MNIEJSZOŚCI.

TYTUŁ I.

Artykuły 64-72	23
--------------------------	----

TYTUŁ II.

DZIAŁ I. — Przepisy ogólne (art. 73 i 74)	26
DZIAŁ II. — Prawa cywilne i polityczne (art. 75-83)	26
DZIAŁ III. — Sprawy religijne (art. 84-96)	28
DZIAŁ IV. — Szkolnictwo.	
Rozdział I. — Szkolnictwo prywatne (art. 97-104)	29
Rozdział II. — Publiczne szkolnictwo powszechne (art. 105-114)	30
Rozdział III. — Szkolnictwo zawodowe i uzupełniające (art. 115)	32
Rozdział IV. — Szkolnictwo średnie i wyższe (art. 116-130)	32
Rozdział V. — Przepisy ogólne (art. 131-133)	35
DZIAŁ V. — Język (art. 134)	35
Rozdział I. — Język władz administracyjnych (art. 135-139)	35
Rozdział II. — Język władz sądowych (art. 140-146)	36

TYTUŁ III: PRAWO WNOSZENIA PETYCYJ I POSTĘPOWANIE.

Artykuły 147-158	37
----------------------------	----

CZEŚĆ CZWARTA.

SPRAWY SOCJALNE.

TYTUŁ I: ZWIĄZKI PRACODAWCÓW I PRACOWNIKÓW.

	Str.
DZIAŁ I. — Związki (art. 159-166)	39
DZIAŁ II. — Umowy zbiorowe (art. 167-169)	40
DZIAŁ III. — Kompetencja Komisji Mieszanej (art. 170)	41
ZAŁĄCZNIK (<i>ad art.</i> 163)	41

TYTUŁ II: UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE.

DZIAŁ I. — Ubezpieczenia na wypadek choroby (art. 171-177)	42
DZIAŁ II. — Ubezpieczenia od wypadków (art. 178-185)	43
DZIAŁ III. — Ubezpieczenia inwalidzkie i ubezpieczenia pozostałych rodzin (art. 186-195)	44
DZIAŁ IV. — Ubezpieczenia urzędników prywatnych (art. 196-203)	46
DZIAŁ V. — Postanowienia przejściowe i ogólne (art. 204-206)	48
DZIAŁ VI. — Postanowienia dotyczące funduszków (art. 207 i 208)	49
DZIAŁ VII. — Ubezpieczenia personelu kolejowego (art. 209-213)	49
DZIAŁ VIII. — Górnośląskie Towarzystwo Knapshaftowe (art. 214)	50
DZIAŁ IX. — Kompetencja Komisji Mieszanej (art. 215)	51

CZEŚĆ PIĄTA.

SPRAWY GOSPODARCZE.

TYTUŁ I: SPRAWY CELNE.

DZIAŁ I. — Postanowienia ogólne (art. 216-233)	53
DZIAŁ II. — Produkty wytworzone na Górnym Śląsku polskim i z niego pochodzące (art. 234-236)	57
DZIAŁ III. — Kompetencja Komisji Mieszanej (art. 237)	58
DZIAŁ IV. — Specjalny pas pograniczny.	
Rozdział I. — Postanowienia ogólne (art. 238 i 239)	58
Rozdział II. — Rolnictwo i leśnictwo (art. 240-245)	58
Rozdział III. — Prace ręczne i rzemiosła (art. 246)	59
Rozdział IV. — Zawody wyzwolone i t. d. (art. 247 i 248)	59
Rozdział V. — Robotnicy (art. 249)	60
Rozdział VI. — Przepustki graniczne (art. 250-256)	60
Rozdział VII. — Postanowienia końcowe (art. 257 i 258)	61

ZALĄCZNIK A (ad art. 227, § 4). — Wykaz produktów niezbędnych dla przemysłu Górnego Śląska polskiego.	61
ZALĄCZNIK B (ad art. 236). — Wzór świadectwa pochodzenia.	63

TYTUŁ II: KARTY CYRKULACYJNE.

Artykuł 259	63
DZIAŁ I. — Uprawnienie do otrzymania kart cyrkulacyjnych (art. 260-270)	63
DZIAŁ II. — Prawa posiadaczy kart cyrkulacyjnych (art. 271-278)	66
DZIAŁ III. — Wydawanie kart cyrkulacyjnych (art. 279-285)	67
DZIAŁ IV. — Cofnięcie kart cyrkulacyjnych lub ograniczenie praw, z nich wynikających (art. 286-289)	68
DZIAŁ V. — Oplaty i stemple (art. 290 i 291)	68
DZIAŁ VI. — Ochrona prawna (art. 292-300)	68
DZIAŁ VII. — Wzajemne udzielanie pomocy przez władze (art. 301-303)	70
DZIAŁ VIII. — Postanowienie specjalne (art. 304)	70
DZIAŁ IX. — Postanowienie przejściowe (art. 305)	71

TYTUŁ III : FINANSE.

DZIAŁ I. — Ustrój walutowy (art. 306-313)	71
DZIAŁ II. — Banki (art. 314-329)	74

TYTUŁ IV : WĘGIEL I PRODUKTY GÓRNICZE.

Artykuły 330-335	77
ANEKS (ad art. 334) — Obliczenie tymczasowe cyfr wywozu rudy cynkowej i ołowianej	78

TYTUŁ V : WODA.

DZIAŁ I. — Wodociągi publiczne.	
Rozdział I. — Zasady ogólne (art. 336-342)	78
Rozdział II — Postanowienia przechodnie (art. 343-353)	80
Rozdział III. — Postanowienie ogólne (art. 354)	83
DZIAŁ II. — Inne wodociągi (art. 355)	83
DZIAŁ III. — Zaopatrywanie w wodę powiatów bytomskiego miejskiego i wiejskiego (art. 356-359)	83
DZIAŁ IV. — Naturalne zasoby wodne w Tarnowskich Górach i w Olkuszu (art. 360-365)	85
DZIAŁ V. — Utrzymanie i wymawianie umów, dotyczących dostawy wody (art. 366)	86
DZIAŁ VI. — Rozstrzyganie sporów (art. 367-369)	86

TYTUŁ VI : ELEKTRYCZNOŚĆ.

DZIAŁ I. — Oberschlesische Elektrizitätswerke (Śląska Spółka Akcyjna dla elektryczności i gazu) (art. 370-377)	87
DZIAŁ II. — Inne elektrownie na obszarze plebiscytowym (art. 378)	90
DZIAŁ III. — Kompetencja Komisji Mieszanej (art. 379)	90
DZIAŁ IV. — Postanowienie końcowe (art. 380)	90

TYTUŁ VII : POCZTY, TELEGRAFY I TELEFONY.

DZIAŁ I. — Ruch pocztowy.	
Rozdział I. — Postanowienie ogólne (art. 381)	90

	Str.
<i>Rozdział II.</i> — Ruch pocztowy między Górnym Śląskiem polskim a częścią niemiecką obszaru plebiscytowego (art. 382-385)	90
<i>Rozdział III.</i> — Ruch pocztowy między Górnym Śląskiem polskim a częściami Niemiec poza obszarem plebiscytowym (art. 386).	91
<i>Rozdział IV.</i> — Postanowienia wspólne (art. 387-389)	91
<i>Rozdział V.</i> — Ruch tranzytowy (art. 390)	91
DZIAŁ II. — Ruch telegraficzny i telefoniczny (art. 391-393)	92
DZIAŁ III. — Ochrona prawna (art. 394)	93
DZIAŁ IV. — Postanowienie końcowe (art. 395)	93
ZAŁĄCZNIK DO TYTUŁU VII. — Regulamin wykonawczy (<i>ad art. 382, 383 i 386, 384, 387, 388, 391, 392, 393</i>)	93

TYTUŁ VIII : KOLEJE.

DZIAŁ I. — Koleje Państwowe normalne i wąskotorowe.	
<i>Rozdział I.</i> — Organizacja i zarząd (art. 396-402)	96
<i>Rozdział II.</i> — Finanse (art. 403-408).	97
<i>Rozdział III.</i> — Budowa i ruch.	
<i>Poddział I.</i> — Koleje normalnotorowe (art. 409-430)	97
<i>Poddział II.</i> — Koleje wąskotorowe (art. 431-434)	100
<i>Rozdział IV.</i> — Przewozy (art. 435-439)	101
<i>Rozdział V.</i> — Tabor i jego użytkowanie.	
<i>Poddział I.</i> — Koleje normalnotorowe (art. 440-447)	102
<i>Poddział II.</i> — Koleje wąskotorowe (art. 448-452)	103
<i>Rozdział VI.</i> Warsztaty (art. 453-460)	103
DZIAŁ II. — Kolejki podjazdowe i tramwaje (art. 461-467)	104
DZIAŁ III. — Uprzywilejowany tranzytowy ruch kolejowy	
<i>Rozdział I.</i> — Postanowienia ogólne (art. 468-478)	105
<i>Rozdział II.</i> — Pociągi (art. 479-487)	107
<i>Rozdział III.</i> — Celnictwo (art. 488-493)	107
<i>Rozdział IV.</i> — Paszporty (art. 494-497)	108
<i>Rozdział V.</i> — Postanowienie wspólne (art. 498)	108
DZIAŁ IV. — Ochrona prawna (art. 499)	108
DZIAŁ V. — Postanowienie końcowe (art. 500)	109

ZAŁĄCZNIK DO TYTUŁU VIII. — POSTANOWIENIA WYKONAWCZE.

(<i>ad art. 400, 405, 409, 411, 414, 415, 416, 418, 419, 420, 421, 423, 425, 429, 431, 435, 437, 438 i 437, 438, 440, 441 i 442, 444, 445, 446, 447, 448, 452, 453, 454, 455 i 456, 462, 465, 470, 481, 482, 483, 484, 487, 489, 488-493, 495</i>)	109
--	-----

ZAŁĄCZNIKI DO POSTANOWIEŃ WYKONAWCZYCH.

<i>Załącznik No. 1 (ad art. 440).</i> — Podział parowozów	126
<i>Załącznik No. 2 (ad art. 440).</i> — Podział wagonów osobowych, bagażowych, pakunkowych i wagonów służbowych dla potrzeb gospodarczych, według typów	127
<i>Załącznik No. 3 (ad art. 440).</i> — Podział wagonów towarowych według typów	129
<i>Załącznik No. 4 (ad art. 447).</i> — Wzór nalepki dla wagonów, których uszkodzenie zostało stwierdzone przy technicznej rewizji na niemiecko-polskiej granicy.	131
<i>Załącznik No. 5 (ad art. 448).</i> — Podział taboru wąskotorowego pomiędzy Zarządy kolejowe.	132

TYTUŁ IX : PERSONEL KOLEJOWY.

	Str.
DZIAŁ I. — Urzędnicy i funkcjonariusze w służbie czasowej kolei polskich (art. 501-545)	133
DZIAŁ II. — Robotnicy kolejowi (art. 546-549)	140
DZIAŁ III. — Służba Likwidacyjna (Abwicklungsstelle) (art. 550-552)	140
DZIAŁ IV. — Postanowienia różne (art. 553 i 554)	141
DZIAŁ V. — Ochrona prawna (art. 555-560)	141
DZIAŁ VI. — Postanowienie końcowe (art. 561)	142

CZEŚĆ SZÓSTA.

GÓRNOŚLĄSKA KOMISJA MIESZANA I GÓRNOŚLĄSKI TRYBUNAŁ ROZJEMCZY.

TYTUŁ I : ORGANIZACJA.

Artykuły 562-576	143
----------------------------	-----

TYTUŁ II : POSTĘPOWANIE I KOMPETENCJE.

DZIAŁ I. — Komisja Mieszana (art. 577-586)	146
DZIAŁ II. — Trybunał Rozjemczy (art. 587-595)	148
DZIAŁ III. — Postanowienia wspólne dla Komisji Mieszanej i Trybunału Rozjemczego (art. 596-605) . . .	150
POSTANOWIENIE KOŃCOWE (art. 606)	151
PROTOKÓŁ KOŃCOWY	153